

Muriel Barbery

Ežio elegancija

Romanas

Muriel Barbery

Ežio elegancija

Muriel Barbery

Ežio elegancija

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė
Eglė Juciūnaitė

Vilnius, 2010

UDK 840-3
Ba417

Versta iš:
Muriel Barbery
L'élégance du hérisson

Knyga išleista Prancūzijos užsienio reikalų ministerijai parėmus

ISBN 978-9955-16-331-2

Stefanui,
su kuriuo parašiau šią knygą

Marksas

Preambulė

1

Kas sėja troškimą

– Marksas visiškai keičia mano pasaulio viziją, – šįryt pareiškė jaunasis Paljeras, kuris paprastai niekada manęs neužkalbina.

Antuanas Paljeras – klestintis senos pramonininkų dinastijos įpėdinis, vieno iš aštuonių mano darbdavių sūnus. Paskutinė stambiojo verslo buržuazijos votis, pratrūkstanti tik jai būdingais, nepriekaištingai tirštais, pūliais, ir vis tiek visas švytėjo nuo savo atradimo, kuriuo pasidalijo su manimi automatiškai, net neįsivaizduodamas, kad aš galėčiau apie tai ką nors nutuokti. Ką darbo liaudis gali išmanyti apie Markso veikalą? Skaitai įsitempęs, kalba įmantri, pasakojimas subtilus, teiginiai sudėtingi.

Ir kaip tik tada vos kvailai neišsidaviau.

– Turėtumėt perskaityti „Vokiečių ideologiją“, – pasakiau jam, tam bukagalviui eglių žalumo palteliu, susegamu bruzguliais.

Kad suprastum Marksą ir tai, kodėl jis klydo, reikia perskaityti „Vokiečių ideologiją“. Tai antropologinis pamatas, ant kurio klojami visi pamokymai naujam pasauliui ir ant kurio priveržta pagrindinė tiesa: žmonės, kuriuos paklaidina troš-

kimas, verčiau pasilaikytų jį savo poreikiams. Pasaulyje, kuriame bus pažabotas troškimo *hubris**, galės gimti nauja socialinė organizacija, išvalyta nuo kovų, priespaudos ir žalojančių hierarchijų.

– Kas sėja troškimą, pjauna priespaudą, – kone sušnabždu, tarsi manęs klausytųsi tik mano katinas.

Tačiau Antuanas Paljeras, kurio atgrasūs besikalantys ūsiukai nė iš tolo neprimena katino ūsų, dėbso sutrikdytas keistų žodžių. Kaip visada, mane išgelbėjo taip žmonėms būdinga savybė – nesugebėjimas patikėti tuo, nuo ko į šipulius gali subyrėti jų įprastinio mąstymo rėmeliai. Namsargė „Vokiečių ideologijos" neskaito, taigi nė už ką nesugebėtų pacituoti vienuoliktosios tezės apie Fojerbachą. Dar daugiau, namsargė, kuri skaito Marksą, be abejo, šnairuoja į perversmą, parduotą nelabajam, pasivadinusiam VDK**. Kad skaitytų jį savišvietai, tai taip nepriimtina, jog nė vieno buržujaus galva neįstengtų išnešti.

– Būtinai perduokite labų dienų motinai, – murmu užverdama duris jam palei nosį ir viliuosi, kad tuos du kimiu pusbalsiu išsprūdusius sakinius apsaugos šimtamečių prietarų galia.

---

* Senąja graikų kalba *hubris* – perdėtas, perlenktas elgesys, smarkus nesuvaldomas jausmas, kyląs iš puikybės ir skatinąs peržengti ribas, jis galįs privesti prie didžiosios klaidos – dievų įžeidimo, kaip nutiko bebaimiui Prometėjui, apsukriajam Tantalui bei kai kuriems kitiems mitiniams personažams. (*Čia ir toliau – vertėjos pastabos*).

** Visuotinė Darbo Konfederacija.

2

Meno stebuklai

Aš – Renė. Man penkiasdešimt ketveri. Nuo dvidešimt septynerių dirbu namsarge Grenel gatvėje Nr. 7, gražiame išskirtiniame, vidaus kiemą bei sodą turinčiame, name, padalytame į aštuonis labai prabangius butus – visi jie milžiniški, visi gyvenami. Esu našlė, maža, bjauri, rubuilė, pėdos su išsišovusiais kaulais, ir būna rytų lyg tyčia, kai man iš burnos tvoskia kaip iš begemoto nasrų. Bemokslė, visą gyvenimą neturtinga, kukli pilka pelytė. Gyvenu viena su drūčkiu katinu, kurio vienintelė išskirtinė savybė – supykintas paskleidžia neplautų kojinių kvapą. Jis, kaip ir aš, nesistengia įsijungti į saviškių gretas. Kadangi retai kada būnu maloni, nors visada mandagi, manęs nemėgsta, tačiau vis tiek pakenčia, nes aš puikiai atitinku tai, kas socialiniu įsitikinimu yra tipiška namsargė – tokia aš ir esu – vienas iš daugybės sraigtelių, priverčiančių suktis didžiąją visuotinę iliuziją, pagal kurią gyvenimas turi lengvai iššifruojamą prasmę. Ir dar todėl, kad kažkur parašyta, jog namsargės yra senos, bjaurios ir atžarios, lygiai kaip ant to paties kvailo dausų frontono ugninėmis raidėmis išrėžta, kad vadinamosios namsargės laiko nutukusius tingius

katinus, kiauras dienas parpsančius ant nėriniuotų pagalvių.

Panašiame skirsnyje teigiama, kad namsargės be paliovos žiūri televizorių, kol jų stori katinai murkso, ir kad namo vestibiulyje sklinda jautienos ir daržovių troškinio, kopūstienės ar šiupinio kvapai. Man neapsakomai pasisekė, kad dirbu viename iš liukso klasės daugiabučių. Man būtų siaubingas pažeminimas virti tuos bjaurius patiekalus, tad ponui de Brogliui – valstybės patarėjui iš pirmo aukšto, besistengiančiam išguiti iš kasdienio gyvenimo šį varguomenės tvaiką – mandagiai, tačiau griežtai įsikišus, – apie tai jis veikiausiai papasakojo žmonai, – man nepaprastai palengvėjo, tačiau šitai kaip tik įmanydama slėpiau po priverstinio paklusnumo kauke.

Tai buvo prieš dvidešimt septynerius metus. Nuo tada kiekvieną dieną einu pas mėsininką griežinėlio kumpio ar veršelio kepenų, kuriuos įspraudžiu į tinklinę terbą tarp pakelio lakštinių ir morkų ryšulio. Su malonumu nešuosi visiems matant šiuos varguoliškus produktus, kurių privalumas tas, kad nesmirda, – mat esu vargšė turtingųjų name; taip drauge peno gauna susiformavęs stereotipas ir mano katinas Levas, kuris riebus tik nuo tokio maisto (skirto man), ir kol jis narnėdamas kemša dešrą bei makaronus su sviestu, aš, netrikdoma kvapų, ir niekam nieko apie tai neįtariant, galiu patenkinti savo pačios kulinarinius troškimus.

Kiek keblesnis buvo televizoriaus klausimas. Tais laikais, kai mano velionis vyras dar buvo gyvas, aš su tuo vis dėlto apsipratau, nes tas jo nuolatinis smarksojimas priešais televizorių atleido mane nuo šio lažo. Į namo vestibiulį sklisdavo jo keliamas triukšmas, ir to užtekdavo, kad tęstųsi socialinių klasių žaidimas, kuris, Liusjenui apleidus šį pasaulį, privertė mane pasukti galvą taip, kad sudarytas įspūdis išliktų. Būdamas gyvas, jis mane gelbėjo nuo nepagrįstos naštos; mirdamas paliko be savo žemos kultūros – tvirtovės, saugančios nuo pašalinių įtarumo.

Išeitį radau pasitelkusi judesio daviklį.

Nuo tada prie infraraudonųjų spindulių prietaiso prijungtas skambutis mane įspėja apie praeivius, paversdamas nereikalingu bet kokį iškvietimo mygtuką, kurį spaudžia praeinantieji, kad aš sužinočiau apie jų buvimą, nors ir esu labai toli. Kadangi tokiomis progomis būnu galiniame kambaryje, ten, kur praleidžiu šviesiausias savo laisvalaikio valandas ir kuriame, nekliudoma socialinės padėties man priskirtų triukšmo ir kvapų, galiu gyventi taip, kaip širdis geidžia, nelikdama be svarbiausios informacijos kiekvienam sargui: kas įeina, kas išeina, su kuo ir kada.

Taigi gyventojai, žengdami per fojė, girdėdavo slopius garsus, iš kurių suprasdavo, kad įjungtas televizorius, ir, veikiau stokodami lakios vaizduotės nei nuo jos pertekliaus, mintyse regėdavo

namsargę, išsidrėbusią priešais televizijos imtuvą. Aš, užsisklendusi savo buveinėje, nieko negirdėdavau, bet žinodavau, kad kažkas praėjo. Tada gretimame kambaryje per apvalų langelį, įrengtą priešais laiptus, pasislėpusi už balto muslino, slapta išsiaiškindavau, kas tas praeivis.

Pasirodžius vaizdajuostėms, vėliau dievukui DVD, viskas dar smarkiau pasikeitė mano džiaugsmo labui. Kadangi neįprasta, kad namsargė smagintųsi priešais „Mirtį Venecijoje" ir kad iš jos būsto sklistų Maleris, nusižėriau nuo taip sunkiai sukauptų santuokinių santaupų ir įsigijau kitą televizorių, kurį pasijungiau savo slėptuvėje. Tuo metu, kai mano slapukavimo garantas – priimamojo televizorius – plyšojo visokius mano ausų nepasiekiančius paistalus, skirtus moliuskinėms smegenims, aš ašarotomis akimis alpau priešais Meno stebuklus.

Gilioji mintis Nr. 1

Sekti žvaigždes
Auksinės žuvelės akvariume
Atsidurti

Regis, suaugusieji kartkarčiais prisėdę susimąsto, koks nenusisekęs jų gyvenimas. Tada jie nesuprasdami verkšlena ir kaip musės, kurios vis atsitrenkia į tą patį stiklą, blaškosi, kenčia, nyksta, darosi prislėgti, klausdami savęs, kodėl viskas taip susiklostė, kad jie atsidūrė ten, kur nenorėjo atsidurti. Patys protingiausi iš to net susikuria kultą: ak, toji niekinga buržuazinės egzistencijos beprasmybė! Tokio tipo cinikų tėtis pasikviečia vakarienės: „Kuo virto mūsų jaunystės svajos?“ – klausia jie iliuzijas praradusio ir patenkinto žmogaus išraiška. „Jos išgaravo, o gyvenimas – kekšė“. Negaliu pakęsti šio klaidingo su branda ateinančio proto nušvitimo. Tiesa ta, kad jie, kaip ir kiti, yra vaikiščiai, nesuprantantys, kas jiems nutiko, vaidinantys kietus suaugusiuosius, nors iš tikrųjų tenori verkti.

Šitai vis dėlto nesunku suprasti. Bėda ta, kad vaikai tiki suaugusiųjų kalbomis ir kad užaugę jie atkeršija klaidindami savo pačių vaikus. „Gyvenimo prasmės paslaptis priklauso suaugusiesiems“ – visuotinis melas, kuriuo visi priversti tikėti. Kai

užaugęs supranti, kad tai netiesa, būna per vėlu. Paslaptis taip ir lieka neatskleista, o turėta energija per ilgą laiką iššvaistyta kvailai veiklai. Belieka bet kokiais įmanomais būdais nusiskausminti bandant nuo savęs paslėpti faktą, kad gyvenime nerandi jokios prasmės ir apgaudinėji savo paties vaikus tik tam, kad dar labiau save įtikintum.

Visi žmonės, su kuriais bendrauja mano šeima, ėjo tuo pačiu keliu: jauni bandė protu uždirbti pinigus, išsunkti žinių gyslą kaip citriną bei užsitikrinti padėtį visuomenės viršūnėje, paskui visą gyvenimą apstulbę savęs klausia, kodėl sekdami paskui šitokias viltis išniro tokioje tuščioje egzistencijoje. Žmonės tiki, kad seka paskui žvaigždes, o galiausiai atsiduria auksinės žuvelės akvariume. Svarstau, ar nebūtų paprasčiau iš pat pradžių mokyti vaikus, kad gyvenimas – absurdiškas. Tai atimtų keletą gražių vaikystės akimirkų, užtat suaugę išloštų daug laiko: mažų mažiausiai išvengtume tos – akvariumo – traumos.

Man dvylika, gyvenu Grenel 7, turtuolių bute. Mano tėvai turtingi, mano šeima turtinga, vadinasi, galima sakyti, kad mudvi su seserimi esame potencialios turtuolės. Mano tėvas – deputatas, prieš tai buvo ministru, be abejonės, galiausiai atsisės į prezidento kėdę ir ištuštins Lasė* rūsio vyno atsargas. Mano motina... Na, mano motina

---

* *Lassay* – nacionalinės asamblėjos prezidento rezidencija

išmintim nespinduliuoja, bet yra išsilavinusi. Turi literatūros daktaro laipsnį. Kvietimus vakarieniauti rašo be klaidų ir nuolat mums įkyri savo literatūrinėmis užuominomis („Kolomba, nesielk kaip Germantė“, „Žvirbleli mano, tu tikra Sanseverina“).

Be viso šito, be visos tos sėkmės ir visų tų turtų, jau labai seniai žinau, kad galutinė stotis – akvariumas. Iš kur tai žinau? Taip jau yra, kad esu protinga. Netgi labai protinga. Vien jau nuo bendraamžių mane skiria praraja. Kadangi neturiu jokio noro atkreipti į save dėmesį, o šeimoje, kur proto sugebėjimai vertinami labiausiai, gabus vaikas niekada neturės ramybės, licėjuje stengiuosi pabloginti savo rezultatus, bet ir tai nepadeda – visada būnu pirma. Atrodytų, suvaidinti, jog esi eilinių gabumų, kai tau dvylika, o tavo lygis – bene studento (kaip mano atveju), lengva. Ot ir ne! Tenka nertis iš kailio, kad atrodyčiau kvailesnė nei esu. Bet taip bent jau netenka mirti iš nuobodulio: visą tą laiką, kurį praleisčiau mokydamasi ir gilindamasi, panaudoju stebėdama ir mėgdžiodama eilinius gerus mokinius: kaip jie kalba, kaip atsakinėja, kaip elgiasi, dėl ko nerimauja, kokias daro klaideles. Skaitau viską, ką parašo Konstancija Barė, antroji klasėje iš matematikos, prancūzų kalbos bei istorijos, ir taip mokausi, ką turiu daryti: per prancūzų – rišlių gramatiškai taisyklingų žodžių sekas, per matematiką – automatiškai atkartoti beprasmius veiksmus, na o per isto-

riją – aibes faktų susieti loginėmis jungtimis. Bet net jeigu mane lygintume su suaugusiaisiais, esu gerokai sumanesnė už daugelį iš jų. Taip jau yra. Tuo itin nesididžiuoju, nes aš čia niekuo dėta. Tačiau galima neabejoti dėl vieno – į akvariumą aš nekeliausiu. Tai gerai apgalvotas sprendimas. Netgi tokiam protingam žmogui kaip aš, tokiam gabiam mokslams, tokiam išskirtiniam, taip pat esančiam aukščiau už daugumą kitų, visas gyvenimo kelias jau nutiestas, ir tai graudu nors verk: regis, niekam net į galvą nešovė, kad jei jau gyvenimas beprasmiškas, tviskanti sėkmė jame turi ne ką didesnę vertę už nesėkmę. Taip tik patogiau. Ir dar: mano manymu, skvarbus protas apkartina pasisekimą, tuo tarpu vidutinybė visada kažko tikisi.

Taigi aš apsisprendžiau. Netrukus atsisveikinsiu su vaikyste ir, nors ir esu įsitikinusi, kad gyvenimas – farsas, nemanau, kad galėsiu ištverti iki galo. Iš esmės mes užprogramuoti tikėti tuo, kas neegzistuoja, nes esame būtybės, nenorinčios kentėti. Taigi švaistome visas jėgas, įtikinėdami save, kad yra dalykų, dėl kurių verta pasistengti, ir kad gyvenimas kaip tik dėl to ir yra prasmingas. Nors ir esu labai protinga, nežinau, kiek dar laiko galėsiu kovoti su šia biologine neišvengiamybe. Pradėjusi suaugusiųjų varžybų etapą, ar dar sugebėsiu nepasiduoti absurdo jausmui? Nemanau. Kaip tik todėl ir apsisprendžiau: šių mokslo metų pabaigoje, per savo tryliktąjį gimtadienį – ateinančią birželio šešio-

liktąją – nusižudysiu. Dėmesio, neketinu to daryti su fanfaromis. Beje, man labai svarbu, kad niekas nieko neįtartų. Suaugusieji isteriškai reaguoja į mirtį: žinia visiems apskelbiama, iš to išpučiamas didžiulis burbulas, nors tai tėra banaliausias įvykis pasaulyje. Mane iš tiesų domina ne pats reiškinys, o jo *kaip*. Japoniškoji mano pusė linksta prie sepuku*. Sakydama „japoniškoji pusė“, turiu omenyje savo meilę Japonijai. Esu septintokė ir kaip antrąją kalbą, kas be ko, pasirinkau japonų. Japonų kalbos mokytojas – šiaip sau: prancūziškai kalbėdamas suvalgo žodžius ir amžinai suglumęs kasosi galvą, bet yra vadovėlis, visai neblogas, ir nuo mokslo metų pradžios gerokai pasistūmėjau. Viliuosi, kad po kelių mėnesių galėsiu skaityti savo mėgstamas mangas originalo kalba. Mama nesupranta, kaip tokia-talentinga-mergaitė-kaip-tu gali skaityti mangas. Netgi nesivarginau jai paaiškinti, kad „manga“ japoniškai paprasčiausiai reiškia „komiksas“. Ji mano, kad aš prisisunkiu prastos kultūros, o aš ir nesistengiu įtikinti jos priešingai. Žodžiu, po kelių mėnesių aš, galbūt, galėsiu skaityti Tanigučio mangas japoniškai. Šitai mus priartina prie mūsų reikalo: tai turi įvykti iki birželio šešioliktosios, nes birželio šešioliktąją aš nusižudysiu. Tačiau ne sepuku būdu. Būtų labai prasminga ir

* Jap. *seppuku* – pilvo persipjovimas, dažniau žinomas kaip harakiri – ritualinės savižudybės būdas Japonijoje feodalizmo laikais, priimtas tarp samurajų, vengiant negarbės.

gražu, bet... na... neturiu visiškai jokio noro kentėti. Iš tiesų kančia man kelia pasibjaurėjimą; manau, kad, kai nusprendi mirti, būtent todėl, kad, tavo galva, tai natūralu, reikia šitai atlikti ramiai. Mirtis turėtų būti subtilus perėjimas, tykus nuslydimas į atilsį. Kai kurie žmonės nusižudo iššokdami per langą iš ketvirto aukšto, išgerdami Žavelio vandens, ar dar geriau – pasikardami! Kvailystė! Netgi, manyčiau, šlykštu. Kam mirti, jei ne tam, kad daugiau nebekentėtum? Aš puikiai suplanavau savo išėjimą: visus metus kiekvieną mėnesį iš dėžutės mamos galvūgalyje nugvelbiu po vieną migdomųjų tabletę. Ji jų išgeria tiek, kad net nepastebėtų, jei paimčiau po vieną ir kiekvieną dieną, bet nusprendžiau būti labai atsargi. Nieko negalima palikti atsitiktinumui, priimant sprendimą, kuris vargu ar bus suprastas. Sunku ir įsivaizduoti, kaip greitai žmonės užkerta kelią tavo svarbiausiems siekiams, vardan tokių sapalionių kaip „gyvenimo prasmė“ ar „meilė žmogui“. Ai, ir dar: „Ir ko tik tie vaikai neprisigalvoja“.

Taigi ramiai žengiu birželio šešioliktosios link ir nebijau. Tik turbūt dėl kai ko apgailestauju. Bet toks pasaulis, koks jis yra, sukurtas ne princesėms. Nepaisant viso to, jei jau ketini mirti, tai nereiškia, kad turi vegetuoti kaip jau supuvusi daržovė. Netgi visiškai priešingai. Svarbiausia ne mirtis ar kokio amžiaus miršti, o tai, ką darai mirties akivaizdoje. Tanigučio mangose herojai miršta kopdami į Everestą. Kadangi

neturiu jokios galimybės iki ateinančios birželio šešioliktosios išmėginti jėgas lipdama į K2 ar Grand Žorasą, mano Everestas – protinės veiklos poreikis. Užsibrėžiau sau tikslą sugalvoti kaip galima daugiau gilių minčių ir jas užrašyti šiame sąsiuvinyje: jei jau niekas neturi prasmės, bent priešpriešinsime tam protą, ar ne? Tačiau, kadangi mano meilė Japonijai didžiulė, sugalvojau pasunkinti: gili mintis turi būti suformuluota kaip trumpas japoniškas eilėraštis: haiku (trys eilutės) arba tanka (penkios eilutės).

Mano mėgstamiausias haiku – Bašio.

Namelis žvejų
Sumišusių su krevetėmis
Beigi svirpliais!

Čia jums ne žuvelių akvariumas, ne, tai poezija!

Tačiau pasaulyje, kuriame gyvenu, esama mažiau poezijos nei japonų žvejo trobelėje. Ar jums atrodo normalu, kad keturi asmenys gyvena keturių šimtų kvadratinių metrų plote, kai aibė kitų (tarp jų gal ir prakeiktieji poetai*) netgi neturi pa-

---

* Šiuo terminu, pavartotu viename Polio Verleno eilėraščių rinkinyje, šiandien apibūdinamas talentingas, nesuprastas poetas, nepripažįstąs visuomenės vertybių, besielgiąs provokuojamai ir grėsmingai, asocialus, vartojąs alkoholį, narkotikus, palaidai gyvenąs, rašąs sudėtingus, sunkiai suprantamus tekstus ir paprastai mirštąs net nesulaukęs tinkamo savo genialumo įvertinimo.

doraus būsto ir grūdasi po penkiolika dvidešimties kvadratinių metrų plote? Kai šią vasarą per žinias išgirdome, kad žuvo afrikiečiai, nes laiptinėje kilusi ugnis apėmė jų daugiaaukštį, kuriame jie gyveno kenksmingomis sąlygomis, man kilo viena mintis. Jiems akvariumas panosėj visą dieną, jie negali jo išvengti bandydami save apgauti nebūtomis istorijomis. Bet mano tėvai ir Kolomba įsivaizduoja, kad plaukioja vandenyne, nes gyvena savo keturių šimtų kvadratinių metrų bute, užgriozdintame baldais ir paveikslais.

Taigi birželio šešioliktąją ketinu truputį atgaivinti jų sardinišką atmintį: padegsiu butą (prakurais, naudojamais barbekiu). Dėmesio, aš nesu nusikaltėlė: padarysiu tai, kai nieko nebus (birželio šešioliktoji kaip tik – šeštadienis, o šeštadieniais po pietų Kolomba eina pas Tiberį, mama į jogą, tėtis į savo klubą, o aš lieku čia), kates evakuosiu per langą, o gaisrininkus įspėsiu pakankamai anksti, kad būtų išvengta aukų. Paskui ramiai nueisiu miegoti pas senelę su savo migdomaisiais.

Netekę buto ir dukters, jie galbūt susimąstys apie visus mirusius afrikiečius, ar ne?

Kamelijos

1

Aristokratė

Antradieniais ir ketvirtadieniais mano bute su manimi arbatą geria Manuela, mano vienintelė draugė. Manuela – paprasta moteriškė, kuri, per dvidešimtį metų šluostinėdama pas kitus dulkes, neprarado elegancijos. Beje, šluostinėti dulkes – gana švelniai pasakyta. Tačiau piniginguųjų namuose daiktai nevadinami tikraisiais vardais.

– Iškratau paketų pilnas šiukšlines, – sako ji man savo švelniu šveplenančiu akcentu, – surenku šuns vėmalus, išvalau paukščių narvelį (sunku patikėti, kad tokie maži padarėliai sukrauna šitokias krūvas), iššveičiu unitazus. Dulkės? Juokai vieni!

Reikia įsivaizduoti, kad Manuela nusileidžia pas mane antrą – antradieniais iš Artenų, ketvirtadieniais iš de Broglių – ausų krapštukais iščiustijusi paauksuotus klozetus, kurie, nepaisant to, priskretę ir dvokia taip pat kaip ir visi pasaulio klozetai, – mat jei jau yra dalykas, kuriuo turtuoliai prieš savo pačių norą dalijasi su vargšais, – tai dvokiantys viduriai, visada galiausiai kur nors atsikratantys to, kas juos smardina.

Tad galima pagarbiai nusilenkti Manuelai. Nors ir paaukota ant pasaulio, kuriame vieniems

skirti nemalonūs darbai, o kiti – tik užsiima nosis nieko nedarydami, aukuro, ji vis dėlto neatsižada polinkio į rafinuotumą, kuris toli gražu pralenkia visus paauksinimus, juo labiau tualetų.

– Valgant riešutą reikia pasitiesti staltiesę, – sako Manuela, iš savo seno krepšio sunkiai ištraukdama šviesaus medžio pintinėlę, kurioje pūpso šilkinės karmino pusnys, o šioje brangenybių dėželėje įsirausę migdolinės čerpelės. Paruošiu kavos, kurios negersime, tačiau jos kvapas mus abi svaigina, ir tyliai išsriubčiojame po puodelį žalios arbatos, kramsnodamos čerpeles.

Lygiai kaip aš nuolat išduodu savo archetipą, Manuela, pati nenutuokdama, nusikalsta portugalės namų tvarkytojos stereotipui. Nes Faro duktė, gimusi po figmedžiu, po septynių ir prieš šešis kitus vaikus, per anksti išsiųsta į laukus ir taip pat visiškai greitai ištekinta už mūrininko, netrukus palikusio tėvynę, keturių vaikų – prancūzų pagal žemės teisę, bet portugalų socialiniu požiūriu – motina, taigi Faro duktė juodomis stipriai aptemptomis kojinėmis ir skarele ant galvos yra aristokratė didžiąja raide, iš tų, kurių nekankina jokie suvaržymai, nes, net ranką prie širdies pridėjusi, juokiasi iš etikečių ir kilmę nurodančių dalelyčių*. Kas gi ta aristo-

* Prancūzijoje dalelytė *de* priešais pavardę rodo žmogaus kilmingumą, kaip antai – ponas de Broglis.

kratė? Tai moteris, kurios nepaveikia iš visų pusių ją supantis vulgarumas.

Sekmadieninis vyro giminės vulgarumas, riebaus juoko smūgiais nugalabijantis skausmą, kad gimei silpnas ir be ateities; kaimynų vulgarumas, pažymėtas tokia pat blyškia širdgėla kaip neoninės lempos gamyklos, kur vyrai iškeliauja kiekvieną rytą tarsi leistųsi į pragarą; vulgarumas darbdavių damučių, kurių visi pinigai neįstengia paslėpti niekingumo ir kurios kreipiasi į ją kaip į nušašusį šunį. Tačiau tereikia pamatyti, kaip Manuela man lyg karalienei įteikia savo pačios pagamintus konditerijos šedevrus, ir pajunti visą grakštumą, glūdintį šioje moteryje. Taip kaip karalienei. Vos tik Manuela pasirodo, mano kuklus būstas virsta rūmais, o mūsų, parijų, pakramsnojimai – monarchų puotomis. Kaip gyvenimas pasakininko lūpose tampa raibuliuojančia upe, kurioje nuskęsta sielvartas ir rūpesčiai, taip Manuela mūsų būtį paverčia audringu ir smagiu nuotykiu.

– Ant laiptų su manim pasisveikino jaunasis Paljeras, – staiga prabyla ji pertraukdama tylą.

Aš paniekinamai niurnu.

– Jis skaito Marksą, – sakau gūžteldama pečiais.

– Marksą? – perklausia ji, „ks“ ištardama kaip „š“, kiek minkštoką „š“, turinčią giedro dangaus žavesio.

– Komunizmo tėvą, – atsakau.

Manuela paniekiamai prunkšteli.

– Politika, – sako man, – jauniesiems turtuoliukams žaislas, kuriuo jie su niekuo nesidalina.

Akimirką mąsto suraukusi antakius.

– Ne tokie pat skaitiniai kaip paprastai, – sako ji.

Žurnalai, kuriuos jaunimas slepia po čiužiniais, nepraslysta pro įžvalgią Manuelos akį, ir jaunasis Paljeras, regis, vienu metu, juos vartė su atsidavimu, nors atsirinkdamas, kaip tai liudijo vienas sutrintas puslapis su nedviprasmiu pavadinimu „Išdykusios markizės".

Dar kurį laiką romiai, kaip būdinga senoms draugystėms, juokiamės ir apie šį bei tą šnekučiuojamės. Šios akimirkos man brangios ir spaudžia širdį pagalvojus apie tą dieną, kai Manuela įgyvendins svajonę ir visiems laikams grįš į savo šalį, mane palikdama čia vieną ir nukaršusią, be draugužės, kuri du kartus per savaitę mane paverstų pogrindžio karaliene. Būgštaudama taip pat klausiu savęs, kas nutiks, kai vienintelė mano kada nors turėta draugė, vienintelė viską žinanti nieko niekada neklausdama, paliks niekieno nesuprastą moterį, ir taip palaidos ją po užmaršties drobule.

Vestibiulyje pasigirsta žingsniai, paskui aiškiai girdime pranašišką garsą, kurį sukelia žmogaus ranka, spusteldama lifto iškvietimo mygtuką – seno lifto

su juodomis grotomis ir suveriamomis durimis, apmušto medžiaga ir iškalto medžiu, kur, jei tilpdavo, kitados stovėdavo berniukas liokajus. Pažįstu šiuos žingsnius; tai Pjeras Artenas, gastronomijos kritikas iš ketvirto aukšto, pačios blogiausios rūšies oligarchas, kuris, spėju iš to, kaip primerkia akis, stovėdamas ant mano būsto slenksčio, veikiausiai mano, kad aš gyvenu tamsiame urve, nors tai, ką jis mato, jam byloja visai ką kita.

Ką gi, skaičiau jo tas garsiąsias kritikas.

– Nieko aš ten nesuprantu, – prasitarė man Manuela, kuriai skanus kepsnys yra skanus kepsnys ir tiek.

Nėra ką suprasti. Graudu žiūrėti, kai taip aklai švaistomas šitoks plunksnos talentas. Prirašyti ne vieną lapą stulbinamu pasakojimo stiliumi apie pomidorą – kadangi Pjeras Artenas kritikuoja taip, kaip pasakojamos istorijos, ir vien tik tai būtų turėję paversti jį genijumi – niekada jo *nemačius* nei *paėmus*, yra apgailėtinas sugebėjimo valdyti plunksną demonstravimas. „Ar galima būti tokiam talentingam ir tokiam aklam priešais daiktų buvimą?“ – dažnai klausdavau savęs, matydama jį, praeinantį pro mane, iškėlusį savo didelę arogantišką nosį. Regis, kad taip. Kai kurie žmonės nesugeba tame, į ką žiūri, užčiuopti esmės bei vidinio dvelksmo ir praleidžia visą gyvenimą, postringaudami apie žmones, tarsi būtų kalbama apie

automatus, o apie daiktus – tarsi jie visai neturėtų dvasios ir būtų nusakomi bendrais bruožais, kaip kam šauna į galvą.

Lyg tyčia žingsniai staiga pasuka atgal, ir Artenas skambina į mano buto duris.

Keliuosi stengdamasi vilkti kojas, įspraustas į šlepetes su auliukais, tokias neatsiejamas nuo namsargei uždėto štampo, kad tik prancūziškas batonas išvien su berete galėtų joms mesti iššūkį. Žinau, kad šitaip elgdamasi suerzinsiu maestro, gyvąją odę didžiųjų grobuonių nekantrumui, ir ne šiaip sau labai lėtai pravėrusi duris nepatikliai iškišu nosį, kuri, tikiuosi, raudona ir blizga.

– Laukiu siuntinio, – sako jis man, primerkęs akis ir sutraukęs šnerves. – Kai pristatys, galėtumėt man jį tuojau pat atnešti?

Šią popietę ponas Artenas dėvi plačią kaklaskarę su žirneliais, kuri maskatuoja apie jo aristokratišką kaklą ir visai jam nedera, nes jo liūto gaurai ir lengvutė pasipūtusi šilko skiautė drauge sukuria lengvo it rūkas balerinos sijonėlio įspūdį, kur pradingsta vyriškumas, kuriuo paprastai vyrai puikuojasi. Ir dar, velnias, ta kaklaskarė man kai ką primena. Vos sulaikau šypseną jį prisiminusi. Legrandenas. Vieno tokio Marselio* knygoje „Prarasto laiko beieškant“ gerai žinomas namsargis Legrandenas yra

---

* Turimas omenyje žymus prancūzų rašytojas Marselis Prustas (*Marcel Proust*, 1871–1922).

snobas, besiblaškantis tarp dviejų pasaulių: tarp to, kuriam priklauso, ir to, į kurį norėtų papulti, – patetiškas snobas, kurio kaklaskarė reiškia pačius giliausius jo svyravimus – nuo vilties iki apmaudo ir nuo vergiško nuolankumo iki arogancijos. Taigi Kombrė aikštėje, visai netrokšdamas pasisveikinti su pasakotojo tėvais, bet vis tiek turėdamas su jais prasilenkti, paleisdamas pavėjui šaliką, perteikia savo melancholišką nuotaiką, kuri atleidžia nuo įprastinių pasisveikinimų.

Pjeras Artenas, kuris atrado savąjį Prustą, bet dėl to nepajuto jokio ypatingo atlaidumo namsargių atžvilgiu, nekantriai atsikrenkščia.

Primenu klausimą:

– Galėtumėt man jį tuoj pat atnešti (kurjerio pristatytą siuntinį – turtingųjų siuntos nekeliauja įprastais pašto keliais)?

– Taip, – atsakau aš sumušdama visus glaustumo* rekordus, tam pastūmėta jo paties glaustumo ir „gal“ nebuvimo, kuris, pagal mane, uždavimą klausimą, nedovanotinas.

– Tai labai trapus daiktas, – priduria jis, – būkite atsargi, maldauju jūsų.

Liepiamoji forma bei „maldauju jūsų“ irgi nesulaukia didesnio mano palankumo, nes jis mano, jog aš nesugebėčiau pajusti tokių sintaksinių subtilybių ir jas vartoja tik iš malonumo, net iš pagarbos neįsi-

* Prancūzijoje priimta atsakyti: „Taip, pone“.

vaizduodamas, kad aš dėl to galėčiau įsižeisti. Pasiekiam socialinio liūno dugną, kai išgirstam turtuolio balse, kad jis kreipiasi tik į save, ir kai pajuntam, jog jis net neįsivaizduoja, kad galėtumėte suprasti jo tariamus žodžius, techniškai skirtus jums.

– Koks dar trapus daiktas? – klausiu aš ne itin maloniu tonu.

Jis demonstratyviai atsidūsta, ir jo atodūsyje pajuntu lengvą imbiero aštrumą.

– Kalbu apie inkunabulą, – sako jis ir įsmeigia man į akis, kurias stengiuosi nutaisyti stiklines, patenkintą stambaus savininko žvilgsnį.

– Kad tik jums į naudą, – atsakau su pasidygėjimu veide. – Atnešiu, vos tik kurjeris pasirodys.

Ir užtrenkiu jam panosėje duris.

Mintis, kad šį vakarą prie stalo Pjeras Artenas kaip smagų nuotykį pasakoja apie savo namsargės pasipiktinimą, – mat prie jos pavartojo žodį inkunabulas ir ji, be abejonės, įžvelgė kažką nepadoraus, mane smarkiai džiugina.

Dievas mato, katras iš mūsų labiau nusižemina.

Pasaulio judesių žurnalas Nr. 1

Likti susitelkusiam ir nepamesti šortų

Nuolat užrašinėti gilias mintis yra gerai, bet manau, kad to nepakanka. Štai ką noriu pasakyti: po kelių mėnesių padegsiu namą ir nusižudysiu, kas be ko, laiko ne marios, todėl turiu nuolat ką nors veikti per tą trumpą laiką, kuris man lieka. O svarbiausia – mečiau sau mažytį iššūkį: jei jau žudaisi, turi neabejoti tuo, ką darai, ir negali pasmerkti buto liepsnoms dėl niekniekių. Taigi, jei šiame pasaulyje yra kažko, dėl ko verta gyventi, negaliu to pražiopsoti, nes kai jau esi miręs, gailėk nesigailėjęs, o ir mirti vien todėl, kad suklydai, iš tikrųjų per daug kvaila.

Tai štai – turiu giliųjų minčių sąsiuvinį. Bet, užrašinėdama giliąsias mintis, esu tas, kas esu, ogi proto gumbas (besišaipanti iš tokių pačių). Ne visada labai garbinga, bet labai smagu. Taip pat pamaniau, kad reikėtų kompensuoti tą „dvasinių dalykų garbinimą" ir užvesti kitą sąsiuvinį, kuriame būtų kalbama apie kūną ar daiktus. Ne apie dvasinius dalykus, o apie materijos šedevrus. Kažkas, turįs formą, apčiuopiamas. Bet taip pat gražus ir estetiškas. Nežinau, kas dar, be meilės, draugystės ir Meno grožio, galėtų teikti peno žmogaus gyve-

nimui. Meilė ir draugystė – esu dar per jauna, kad į jas rimtai pretenduočiau. Bet Menas... jei man ir toliau būtų tekę gyventi, jis būtų buvęs visas mano gyvenimas. Na, kai sakau Menas, reikia mane suprasti: kalbu tik apie meistrų šedevrus. Net dėl Vermero aš nesilaikau įsikibusi gyvenimo. Tai didinga, bet negyva. Jo darbai nuostabūs, bet mirę. Ne, aš galvoju apie mus supančio pasaulio grožį, apie tai, kas bėgant gyvenimui galėtų mus pakylėti. Taigi „Pasaulio judesių žurnalas" bus skirtas žmonių, kūnų judesiams, bus žiūrima, ar tikrai apie tai nėra ką pasakyti, ir bus bandoma atrasti ko nors, kas būtų pakankamai estetiška ir taip suteiktų gyvenimui kažkokią vertę. Grakštumas, grožis, harmonija, įtampa. Jei tai aptiksiu, tada galbūt persvarstysiu apsisprendimą: jei rasiu kokį nors gražų kūno judesį, o neturėsiu gražios minties dvasiai, galbūt kaip tik tada pagalvosiu, jog gyvenimas vertas, kad jį nugyventum.

Iš tiesų, ši mintis užvesti du sąsiuvinius (vienas sielai, kitas kūnui) man kilo vakar, kai tėtis žiūrėjo regbio rungtynes per televizorių. Iki šiol tokiais atvejais daugiausiai stebėdavau tėtį. Man labai patinka žiūrėti, kaip jis, atsiraitojęs rankoves, nuspyręs batus ir patogiai įsitaisęs ant sofos su alumi ir dešra žiūri rungtynes šaukte šaukdamas: „Pažiūrėkit, aš irgi moku būti tikras vyras." Jam veikiausiai ir į galvą nešovė, kad vienas stereotipas

(Ponas rimtuolis Respublikos Ministras) plius kitas stereotipas (vis dėlto šaunus vyrukas, mėgstantis šaltą alų) išeina dvigubai didesnis stereotipas. Žodžiu, šeštadienį tėtis grįžo anksčiau nei paprastai, nusviedė savo portfelį kur papuolė, nuspyrė batus, atsiraitojo rankoves, iš virtuvės pasiėmė alaus ir, griūdamas ant sofos priešais televizorių, manęs paprašė: „Mieloji, gal galėtum atnešti dešros – aš nenoriu praleisti hakos.“ Praleisti hakos, kurgi ne mat: visai neskubėdama papjausčiau dešros ir atnešiau jam, o vis dar rodė reklamą. Mama svirdinėdama sėdėjo ant sofos ranktūrio, norėdama aiškiai parodyti nepritarianti varžyboms (iš stereotipiškos šeimos duokite man intelektualiąją-kairiųjų-varlę*) ir kvaršino tėčiui galvą savo šnekomis apie keblią vakarienę, į kurią reikėjo pakviesti dvi susipykusias poras, kad jos susitaikytų. Žinant mamos būdą, iš to galima tikėtis smagaus juoko. Žodžiu, padaviau tėčiui dešrą ir, kadangi žinojau, kad Kolomba savo kambaryje kaip tik klausosi penktojo rajono neva apšviestosios avangardinės muzikos, pamaniau sau: gerai pagalvojus, kodėl gi nesutrypus trumputės hakos. Kiek prisimenu, haka – tai tam tikras keistokas šokis, kurį atlieka Naujosios Zelandijos komandos žaidėjai prieš rungtynes. Panašiai kaip

* Aliuzija į vieną žaidimą, žaidžiamą kortomis, kuriose pavaizduoti gyvūnai, ir kurio metu reikia surinkti visus vienai kuriai šeimai priklausančius gyvūnus.

žmogbeždžionės gąsdina priešą. Regbis taip pat mano atmintyje išlikęs kaip žaidimas, kurio metu sunkiasvoriai vyrukai nuolat parpuola ant žolės ir vėl keliasi, kad už trijų žingsnių vėl parvirtę susigrumtų.

Reklama pagaliau baigėsi ir, kalbant komentatoriams, po komandų, sudarytų iš žolėje išsivoliojusių galiūnų, pristatymo parodė stadioną, paskui stambiu planu – pačius komentatorius (šiupinio vergus), tada vėl stadioną. Žaidėjai išėjo į aikštę, ir kaip tik tada aš užsikabinau. Iš pradžių gerai nesupratau: vaizdai buvo tie patys kaip paprastai, bet šįkart mane kitaip veikė: lyg kažkas dilgsėtų, lyg kažko lauktum sulaikęs kvėpavimą. Šalia manęs tėtis jau buvo išlenkęs savo pirmąjį servuaz* ir, prabudus barbariškam protėvių galų kraujui, rengėsi prašyti ką tik nuo ranktūrio pakilusios mamos, kad jam atneštų dar vieną. Aš sėdėjau sulaikiusi kvėpavimą. „Kas vyksta?“ – klausiau savęs, žiūrėdama į ekraną, ir niekaip negalėjau suprasti, ką matau ir kas manyje sukelia tą dilgsėjimą.

Supratau, kai Naujosios Zelandijos žaidėjai pradėjo savo haką. Tarp jų buvo labai aukštas žaidėjas maoris, dar visai jaunas. Tai jis iškart patraukė mano akį, iš pradžių, be abejo, dėl savo ūgio, bet paskui savo judėjimu. Labai įdomus, tiesiog plaukiantis judėjimas, o svarbiausia labai

* Alaus rūšis.

koncentruotas, noriu pasakyti, pats žaidėjas labai susikoncentravęs. Dauguma žmonių, kai juda, na, juda to, kas juos supa, atžvilgiu. Kaip tik šiuo metu, man rašant, pro šalį tapena Konstitucija su palei žemę besivelkančiu pilvu. Ši katė gyvenime neturi susikūrusi jokių planų, bet ji vis dėlto pasuka kažko, greičiausiai fotelio, link. Ir tai matyti iš to, kaip ji juda: ji eina *link*. Ką tik praėjo mama pagrindinių buto durų linkui: ji išeina apsipirkti ir iš tiesų ji jau yra už durų – pats jos judėjimas iš anksto nuspėjamas. Nelabai žinau, kaip tai paaiškinti, bet kai mes judame, tas judėjimas *link* iš dalies mus suardo: kartu esame čia ir tuo pat metu nebe čia, nes kaip tik tą akimirką einame kitur, jei suprantate, ką noriu pasakyti. Kad liautumėmės save ardę, reikia visiškai liautis judėjus. Arba judi ir nebesi vientisas, arba esi vientisas ir negali judėti. Bet vos tik pamačiau į aikštelę įeinantį šį žaidėją, pajutau kažką nauja. Susidaro įspūdis, kad jis juda, likdamas vietoje. Kažkokia nesąmonė, ar ne? Kai prasidėjo haka, daugiausiai stebėjau jį. Matėsi, kad jis ne kaip visi. Beje, Šiupininis Nr. 1 pasakė: „O, Somiu, grėsmingasis Naujosios Zelandijos komandos gynėjas mus vis dar stebina savo milžinišku stotu; du metrai septyni centimetrai, šimtas aštuoniolika kilogramų, šimtas metrų per vienuolika sekundžių, neprastas vaikis, tai jau taip, motuše!“ Jis visus pakerėjo, bet, regis, niekas

nežinojo, kodėl iš tikrųjų. Tačiau tai paaiškėjo per haką: jis judėjo, darė tuos pačius judesius kaip ir kiti (plojo delnais per šlaunis, ritmiškai trypė žemę, paliesdavo alkūnes, visą laiką žiūrėdamas priešininkui į akis įpykusio kario žvilgsniu), tačiau tuo metu, kai kitų judesiai skriejo jų priešininkų ir viso į juos žiūrinčio stadiono *link*, šio žaidėjo judesiai liko jame, sukoncentruoti ties juo, ir tai jam suteikė neįtikėtino buvimo bei vidinės jėgos. Todėl ir haka, kuri yra karo giesmė, kaip reikiant įsismarkavo. Kario jėga slypi ne energijoje, kurią jis demonstruoja, kai gąsdina kitą siųsdamas jam visą krūvą ženklų, o jo sugebėjime susikoncentruoti, išliekant susitelkusiam į save. Tas žaidėjas maoris tapo medžiu, didžiuliu nesunaikinamu ąžuolu, su giliomis šaknimis, galingai švytinčiu, ir visi tai jautė. Ir vis tiek buvai tikras, kad didysis ąžuolas taip pat gali skristi, kad jis bus greitas kaip vėjas, nepaisant ar dėka jo didžiulių šaknų.

Taigi atidžiai stebėjau rungtynes, vis ieškodama to paties: koncentruotų akimirkų, kai kuris nors žaidėjas tapdavo savo paties judesiu, pasukęs *link,* nesusiskaidydavo. Ir aš tai mačiau! Mačiau visais žaidimo etapais: grumiantis, esant akivaizdžioms lygiosioms, vienas kuris žaidėjas, atrasdavo savo šaknis, tapdavo tvirtu nediduku inkaru, kuris perduodavo savo jėgą komandai; atakuojant, kai kuris nors žaidėjas pasiekdavo reikiamą greitį, liauda-

masis galvoti apie įvartį, susitelkdamas į savo paties judėjimą, ir bėgdamas su prie kūno prispaustu kamuoliu tarsi apimtas euforijos; ekstazei apėmus žaidėjus, atsakingus už atakas, kai jie atsiplėšdavo nuo visų likusiųjų, norėdami gerai nusitaikyti spyriui. Bet nė vienam nepavyko pasiekti maorių žaidėjo lygio. Kai jis pirmuoju Naujosios Zelandijos komandos bandymu pelnė taškus, tėtis taip ir liko išsižiojęs, kaip koks kvailelis pamiršęs savo alų. Jis turėjo supykti, nes palaikė prancūzus, tačiau, užuot tai daręs, perbraukdamas ranka per kaktą pratarė: „Tai bent žaidėjas!". Komentatoriai šiek tiek purkštavo, bet jiems nepavyko nuslėpti, kad iš tiesų matėm šį tą gražaus: žaidėjas, kuris bėgo nejudėdamas, visus paliko už savęs. Atrodė, kad būtent kitų judesiai yra smarkūs ir įnirtingi, tačiau jie vis tiek nepajėgė jo pavyti.

Tada tariau sau: man pavyko – aš sugebėjau pastebėti pasaulyje statiškus judesius; ar dėl to verta gyventi toliau? Kaip tik tą akimirką vienam prancūzų žaidėjui sulaikant varžovą nutraukė šortus, ir staiga pasijutau visiškai sugniuždyta, nes tai visus prajuokino iki ašarų, įskaitant tėtį, kuris dar išlenkė alaus, nepaisydamas du šimtmečius šeimoje puoselėto protestantizmo. Man tai atrodė kaip išniekinimas.

Ne, to nepakanka. Mane įtikinti reikės kitų judesių. Bet šitai man bent jau pasėjo mintį.

2

Apie karus ir kolonijas

Bemokslė – sakiau savo užrašų preambulėje. Ne visai taip. Tačiau mano jaunų dienų mokslai užsibaigė mokyklos atestatu, iki kurio teko pasisaugoti, kad niekam nekrisčiau į akis: išsigandau įtarimų, kilusių ponui Servanui, pradinės mokyklos mokytojui, tuomet, kai mane užklupo godžiai ryjančią jo laikraštį, kuriame rašė vien apie karus ir kolonijas, nors man ir dešimties tada dar nebuvo.

Kodėl? Nežinau. Išties manote, kad būčiau galėjusi eiti mokslus? Te senovės žyniai į tai atsako. Tarkime, kad mintis, jog turiu kovoti turtingųjų pasaulyje, aš, mergaitė niekas, negraži ir nepatraukli, be praeities ir be ambicijų, neturinti ryšių nei spindesio, mane vargino net nepabandžius. Norėjau tik vieno: kad per daug iš manęs nereikalaudami duotų man ramybę ir kad galėčiau keletą kartų per dieną pasinaudoti leidimu numalšinti savo alkį.

Kam neteko norėti, pirmasis alkio dilgtelėjimas kartu yra kančia ir nušvitimas. Buvau apatiškas ir, galima sakyti, luošas vaikas – nugara tiek sulinkusi, jog atrodžiau, kaip su kupra, – kuris ir toliau laikėsi įsikibęs gyvenimo tik iš nežinojimo,

kad gali egzistuoti kitas kelias. Mano neturėjimas jokio noro ribojosi su nebūtimi; niekas manyje nerasdavo atsako, niekas nieko nesužadindavo ir aš, paslaptingų bangų mėtomas paikas plaušelis, netgi nejutau noro visa tai užbaigti.

Namie beveik nesišnekėdavom. Vaikai laidydavo gerkles, o suaugusieji užsiimdavo savais darbais tarsi triūstų vienumoje. Valgydavom užtektinai, nors ne prašmatniai, mūsų neskriausdavo, o mūsų vargani drabužiai buvo švarūs ir sukurpti taip šiurkščiai, kad nors galėjome jų ir gėdytis, šalčio kęsti nereikėjo. Tačiau nesikalbėjom.

Nušvitimas įvyko, kai, būdama penkerių, pirmą kartą atkeliavusi į mokyklą patyriau nuostabą bei išgąstį išgirdusi balsą, kuris tardamas mano vardą kreipėsi į mane.

– Renė? – paklausė balsas, o aš ant savo rankos pajutau priglundant draugišką delną.

Tai nutiko koridoriuje, kur pačią pirmą mokslų dieną dėl lietaus buvo suvaryti vaikai.

– Renė? – nuskambėjo tas pats klausimas, sklindantis iš viršaus, o draugiškas delnas vis nerimo nesuprantama kalba – lengvais ir švelniais spūstelėjimais – ant mano rankos.

Užverčiau galvą ir kone apkvaitusi nuo šio neįprasto judesio sutikau žvilgsnį.

Renė. Kalbama buvo apie mane. Pirmą kartą kažkas į mane kreipėsi vardu. Mano tėvai būtų

mostelėję ar užrikę, o ta moteris, kurios tyras akis ir besišypsančias lūpas tada stebėjau, ištardama mano vardą prasiskynė kelią į mano širdį ir užmezgė su manimi glaudų ryšį, apie kurį iki tolei nenutuokiau. Žvelgiau į mane supantį pasaulį, kuris akimirksniu sutvisko spalvomis. Skausmingu tvykstelėjimu pastebėjau lietų, krintantį lauke, vandens nuplautus langus, šlapių drabužių kvapą, siaurutį koridorių – ankštą praėjimą, kur bruzdėjo susirinkę vaikai, patiną kabyklų su variniais bumbulais, ant kurių kabėjo krūva prasto audeklo pelerinų ir, vaiko akimis žiūrint, aukštas tarsi dangus lubas.

Tada įsmeigusi savo apsiblaususias akis į josios, įsikibau į tą moterį, kurios dėka ką tik užgimiau.

– Renė, – vėl pakartojo balsas, – gal nuvelkam tau lietinį?

Ir stipriai laikydama, kad nenugriūčiau, mane greitai ir lengvai nuvilko.

Klaidingai manoma, kad sąmonės pabudimas sutampa su pirmuoju gimimu, galbūt todėl, kad nesugebame įsivaizduoti kitos gyvybės būsenos nei ši. Mums atrodo, kad visada matėme bei jautėme ir, stipriai veikiami šio įsitikinimo, su atėjimu į pasaulį sutapatiname lemiamą akimirką, kai gimsta sąmonė. Tai, kad per penkerius metus maža mergaitė, praminta Renė, jaučiantis mechanizmas, apdovanotas regėjimu, klausa, uosle, skoniu bei lytėjimu, galėjo gyventi visiškai nesuvokdama savęs

ir pasaulio, yra šios skubotos teorijos paneigimas. Tam, kad pasireikštų sąmonė, reikia vardo.

Taigi, liūdnai susiklosčius aplinkybėms paaiškėjo, kad niekas manojo ir neketino duoti.

– Štai kokios gražios akys, – dar man tarė mokytoja ir jutau, jog ji nemeluoja, kad tą akimirką mano akys spinduliuoja visu grožiu ir, atspindėdamos mano gimimo stebuklą, žėri tūkstančiu liepsnų.

Ėmiau drebėti ir josios akyse ieškoti savitarpio supratimo, kurį pagimdo bet koks drauge išgyventas džiaugsmas.

Jos švelniame ir geranoriškame žvilgsnyje išskaičiau tik pagailą.

Tuomet, kai aš pagaliau užgimiau, manęs paprasčiausiai gailėjosi.

Buvau apsėsta.

Kadangi mano alkis negalėjo būti numalšintas žaidžiant socialinių tarpusavio sąveikų, nesuvokiamų esant mano padėtyje, žaidimą, – aš tik vėliau supratau tą užuojautą savo išgelbėtojos akyse: kurgi matyta, kad vargeta, atradusi kalbos svaigulį, gilintųsi į ją su kitais? – jį numalšins knygos. Pirmą kartą liečiau vieną iš jų. Buvau mačiusi, kaip klasės vyresnieji jose įžiūrėdavo neregimus pėdsakus, tarsi pastūmėti tos pačios jėgos, ir, nugrimzdami į tylą, semdavo iš negyvo popieriaus kažką, kas atrodė pilnas gyvasties.

Skaityti išmokau slapta nuo visų. Mokytoja kitiems vaikams tebemiknojo raides, o aš jau seniausiai buvau suvokusi tą tarpusavio ryšį, suaudžiantį parašytus ženklus, jų nesibaigiančius junginius ir nuostabius garsus, kurie šiose vietose pačią pirmąją dieną mane įšventino, jai ištarus mano vardą. Niekas nežinojo. Skaičiau tarsi pamišusi, iš pradžių pasislėpusi, paskui, kai man rodės, kad reikiamas mokymosi laikas praėjo, visiems matant ir žinant, tačiau stengdamasi nuslėpti malonumą ir naudą, kuriuos iš to išpešdavau.

Vaikelis kvaišelis tapo išbadėjusia siela.

Dvylikos mečiau mokyklą, ėmiau dirbti namie bei laukuose greta tėvų, brolių ir seserų. Septyniolikos ištekėjau.

3

Pudelis kaip totemas

Pagal kolektyvinį įsivaizdavimą, namsargių pora, sudaranti tokių nereikšmingų esybių duetą, kad tik pati sąjunga juos kilsteli, beveik neabejotinai augina pudelį. Kaip kiekvienas žino, pudeliai yra garbiniuoti šunys, kuriuos laiko pensininkai pužadistai*, nepaprastai vienišos ponios, kurios jiems skiria visą dėmesį, arba namų sargai, besiglaudžiantys savo niūriuose buteliuose. Pudeliai būna juodi arba abrikosiniai. Abrikosiniai piktesni už juodus, kurie smarkiau dvokia. Visi jie aršiai loja menkiausiai progai pasitaikius, o dažniausiai iš niekur nieko. Jie bidzena paskui šeimininką savo keturiomis sustirusiomis kojikėmis, nejudindami menko, dešrelę primenančio, liemens. O svarbiausia, jie turi juodas ir tulžingas akutes, įspraustas nežymiose akių duobutėse. Pudeliai bjaurūs ir kvaili, nuolankūs ir pasipūtę. Tokie yra pudeliai.

Taip ir namsargių pora, tapusi savo toteminio šuns metafora, atrodo, kad iš jos atimtos tokios aistros kaip meilė bei troškimas, ir, kaip ir pats to-

---

* Pjero Pužado (*Pierre Poujade*) šalininkai, palaikantys jo politinio judėjimo (1953–1958) korporatyvistines idėjas ir priešiškai nusiteikę socialinės-ekonominės raidos atžvilgiu.

temas, pasmerkta likti bjauria, kvaila, nuolankia ir pasipūtusia. Nors kai kuriuose romanuose ir pasitaiko, kad princas pamilsta varguolę ar princesė galeros irklininką, du net ir priešingos lyties namų sargai niekada neišgyvena romansuose apdainuojamų istorijų, kokios pasitaiko kitiems ir kurias būtų verta kuriame nors pasaulio kampe pasakoti.

Mes ne tik niekada neturėjome pudelio, bet ir, manau, galiu teigti, kad mūsų santuoka buvo nusisekusi. Greta savo vyro buvau pačia savimi. Su nostalgija prisimenu sekmadienio rytus, tuos palaimintus poilsio rytus, kai tylioje virtuvėje jis gerdavo savo kavą, o aš skaitydavau.

Ištekėjau už jo septyniolikos, po trumpučio, tačiau pagarbaus merginimo. Jis dirbo gamykloje kaip mano vyresnieji broliai ir kartais iš ten užsukdavo su jais išgerti kavos ar išlenkti burnelės. Deja, buvau negraži. Vis dėlto tai nebūtų turėję lemiamos reikšmės, jei būčiau buvusi paprasčiausiai negraži. Tačiau mano bjaurumas turėjo tą nuožmumą, kuris priklausė tik man ir kuris, pasiglemždamas iš manęs bet kokį skaistumą, iš penkiolikmetės darė panašią į penkiasdešimtmetę. Kuprota nugara, drūtas liemuo, trumpos kojos, šleivos pėdos, didelis plaukuotumas, neryškus, veikiau neišraiškingas veidas – visa tai man būtų buvę galima dovanoti žavesio, kurio turi bet kuris jaunas žmogus,

net negražus, sąskaita, tačiau dvidešimties aš jau atsidaviau pretenzinga garbingo amžiaus ponia.

Taigi, kai išaiškėjo mano būsimojo vyro ketinimai ir kai aš nebegalėjau jų nesuprasti, atsivėriau jam – pirmą kartą kalbėjau atvirai su kažkuo kitu nei savimi ir prisipažinau nustebusi, kad jis galėtų norėti mane vesti.

Buvau nuoširdi. Aš jau seniai buvau apsipratusi su mintimi, kad teks gyventi vienai. Būdama vargšė, negraži, be to, protinga, mūsų visuomenėje esi pasmerkta niūriems ir be iliuzijų gyvenimo šuntakiams, su kuo verčiau susitaikyti iš anksto. Grožiui atleidžiame viską, net vulgarumą. Protas atrodo ne teisinga kompensacija, kaip pusiausvyros atstatymas, kurį gamta dovanoja labiausiai nuskriaustiems savo vaikams, o kaip papildomas žaisliukas, padidinantis brangenybės vertę. Bjaurumas, jis jau savaime yra smerktinas, ir aš buvau pasmerkta šiam tragiškam likimui, kuriam dar daugiau skausmo suteikė tai, jog nebuvau visai kvaila.

– Renė, – atsakė jis man, kaip beįstengdamas rimčiau, ir per ilgą tiradą išsemdamas visą iškalbą, kurios paskui niekad neparodė: – Renė, man nereikia žmonos, vienos iš tų nekaltučių ištvirkautojų, kurios po dailiais veideliais turi ne daugiau smegenų nei žvirblis. Noriu ištikimos moters, geros žmonos, geros motinos ir geros šeimininkės. Noriu švelnios ir patikimos gyvenimo draugės, kuri būtų

šalia ir palaikytų. Tu savo ruožtu gali iš manęs tikėtis rimtumo dirbant, ramybės šeimos židinyje ir švelnumo reikiamu momentu. Nesu koks niekšelis ir stengsiuosi kaip galėdamas.

Ir jis savo žodį ištesėjo.

Mažas ir sudžiūvęs, it guobos kelmas, vis dėlto buvo malonaus, paprastai besišypsančio veido. Jis negėrė, nerūkė, nekramtė tabako, nesilažino. Namie po darbų žiūrėdavo televizorių, vartydavo žurnalus žvejams ar žaisdavo kortomis su savo draugais gamykliečiais. Lengvai bendraudavo, nesunkiai pasikviesdavo svečių. Sekmadieniais eidavo žvejoti. Kalbant apie mane, aš savo rankose laikiau namų ūkį, nes jis prieštaravo, kad dirbčiau pas kitus.

Proto jam netrūko, nors jo protas ir nebuvo toks, kokius visuomenė laiko genialiais. Jo sugebėjimai apsiribojo fiziniu darbu, tačiau jam dirbant atsiskleisdavo talentas, pasižymintis ne vien tik gebėjimu atlikti darbą, tad, nors ir nemokytas, jis prieidavo prie kiekvieno dalyko su tuo išradingumu, kuris ką nors meistraujant atskiria darbininką nuo menininko, o bendraujant leidžia suprasti, kad žinojimas – dar ne viskas. Labai anksti susitaikius, kad teks gyventi kaip vienuolei, man atrodė labai maloninga, jog dangus tiesiog atsiuntė tokių malonių manierų gyvenimo draugą, kuris, nors ir neintelektualus, nebuvo blogas.

O galėjau užtaikyt ir ant kokio nors Grelję.

Bernaras Grelję yra vienas iš retų Grenel 7 gyventojų, priešais kurį nebijau išsiduoti. Sakyčiau jam „Karas ir taika" – istorinio determinizmo vizijos mizanscena" ar „Būtų ne prošal sutepti šiukšliadėžių vyrius" – jis nesuteiktų tam nei didesnės reikšmės, nei mažesnės. Netgi klausiu savęs, per kokį stebuklą antrasis paliepimas sugeba jame įjungti veikimo principą? Be abejo, tokio tipo sakiniai nereikalauja proto veiklos ir, kaip ir tie stimulai, kurie, besisukdami ratu nugaros smegenyse, sukelia refleksą nedirgindami smegenų, paliepimas sutepti vyrius tėra turbūt tik mechaniškas dirgiklis, kuris priverčia judėti rankas protui nedalyvaujant.

Bernaras Grelję yra Violetos Grelję, Artenų „guvernantės", vyras. Pradėjusi pas juos tarnybą prieš trisdešimtį metų kaip paprasta tarnaitė, dirbanti visus namų ruošos darbus, ji tuo aukščiau kilo, kuo jie labiau lobo, ir, nūnai guvernantė, valdanti juokingai mažą karalystę, susidedančią iš namų tvarkytojos (Manuela), kartkartėmis pasirodančio mažordomo (anglas) ir visų galų meistro (jos vyras), šiai mažų žmonių saujelei jautė tą pačią panieką kaip ir jos šeimininkai didieji buržua. Kiaurą dieną ji tarškėdavo kaip šarka, lakstydama į visas puses, nutaisiusi svarbios personos povyzą, pabardama namų darbininkiją kaip Versalio klestėjimo dienomis ir išūždavo Manuelai galvą pamokslaudama

apie meilę gerai atliktam darbui ir gerų manierų supuvimą.

– Toji Markso neskaitė, – pasakė man vieną dieną Manuela.

Toks portugalės namų tvarkytojos, šiaip ar taip, ne kažin ką išmanančios apie filosofų studijas, pareiškimas mane nustebino. Ne, žinoma, Violeta Greljė neskaitė Markso dėl tos priežasties, kad jis nefigūravo jokiame valiklių, skirtų turtuolių sidabro įrankių bei indų priežiūrai, sąraše. Šios spragos kaina jai teko kasdienybė, išmarginta begalės katalogų, kuriuose rašoma apie krakmolą ir linines šluostes.

Taigi mano santuoka nusisekė.

Be to, greitai vyrui išpažinau savo didįjį nusižengimą.

Gilioji mintis Nr. 2

Katė čia apačioj
Totemas modernus
Ir protarpiais puošnus

Bent jau pas mus tai šitaip. Jei norit suprasti mūsų šeimą, pakanka pasižiūrėti į kates. Abi mūsiškės – prabangių „sausainukų" katėms prikimšti odmaišiai, neužmezgantys jokios įdomesnės sąveikos su žmonėmis. Jos trainiojasi nuo sofos ant sofos, visur palikdamos plaukų ir, atrodo, nė vienas nesupranta, kad jos visai prie nieko neprisirišusios. Vienintelė iš kačių nauda yra ta, kad jas galima priskirti prie judančių dekoratyvių daiktų – įdomus, vertas apmąstymo, požiūris, – bet mūsiškių perdaug nukarę pilvai, kad apie jas būtų galima taip pasakyti.

Mano mama, kuri perskaitė visą Balzaką ir per kiekvieną vakarienę cituoja Floberą, kasdien parodo, kaip mokslas yra akių dūmimas. Užtenka pažiūrėti, kaip ji elgiasi su katėmis. Ji vargiai suvokia apie jų puošybinį potencialą, bet užtat nepaliauja su jomis kalbėjusi kaip su žmonėmis, ko jai ir į galvą nešautų daryti su lempa ar etruskų statulėle. Regis, vaikai iki tam tikro amžiaus tiki, kad viskas, kas juda, turi sielą ir yra apdovanoti sumanymais. Mano mama nebe vaikas, bet akivaizdu, kad ji vis

dar neįstengia suprasti, jog Konstitucija ir Parlamentas turi ne ką daugiau proto nei dulkių siurblys. Sutinku, kad skirtumas tarp jų ir dulkių siurblio tas, kad katė gali jausti malonumą ir skausmą. Bet ar tai reiškia, kad katė turi didesnį polinkį *bendrauti* su *žmogumi*? Visai ne. Tai tik turėtų mus paskatinti elgtis su ja itin atsargiai kaip su labai trapiu daiktu. Kai girdžiu mamą sakant „Konstitucija yra labai išdidi ir be galo jautri katytė“, o ta tuo metu guli išsidrėbusi ant sofos – mat persiėdė, – mane tikrai ima juokas. Bet pagalvojus apie hipotezę, pagal kurią katė atlieka modernaus totemo – embleminio šeimos židinio globėjo, geranoriškai atspindinčio tai, kokie yra namų gyventojai – funkciją, viskas paaiškėja. Mano mama padarė iš kačių tai, kuo norėjo, kad būtume mes ir kuo mes absoliučiai nesame. Nėra neišdidesnių ir nejautresnių būtybių, nei trys toliau išvardyti Žosų šeimos nariai: tėtis, mama ir Kolomba. Jie visiškai ištižę, abejingi, be emocijų.

Taigi aš manau, kad katė yra šių dienų totemas. Veltui šitiek kalbėta, šitiek diskutuota apie evoliuciją, civilizaciją ir visą šūsnį kitų žodžių, besibaigiančių „cija“ – žmogus ne kažin kiek tepasistūmėjo nuo savo atsiradimo: jis vis dar tiki, kad čia yra ne atsitiktinai ir kad dievai, dauguma jų geranoriški, sergsti jo likimą.

4

Atsisakydama kovos

Šitiek knygų perskaičiau...

Ir vis dėlto, kaip visi savamoksliai, niekada nesu tikra dėl to, ką supratau. Vieną dieną man atrodo, kad vienu žvilgsniu aprėpiu žinojimo visumą, tarsi staiga išaugę nematomos atšakos suaustų tarp savęs visas išsklaidytas mano lektūras, paskui netikėtai prasmė dingsta, esmė nuo manęs paspruka, ir veltui vėl skaitau tas pačias eilutes, kiekvieną kartą jos vis labiau nuo manęs išsisuka, ir sau primenu seną pamišėlę, kuri mano esanti pilnu skrandžiu, vien atidžiai perskaičiusi meniu. Regis, šis sugebėjimo ir aklumo junginys yra išskirtinis savamoksliškumo ženklas. Atimdamas iš dalyko, į kurį gilinies, tikras gaires, kurias parūpina bet kuris geras parengimas, jis vis dėlto dovanoja minčių laisvę ir sintezę ten, kur formalios kalbos pastato užtvaras ir užkerta kelią nuotykiui.

Šįryt kaip tiktai stoviu sutrikusi virtuvėje, pasidėjusi priešais save nedidukę knygelę. Išgyvenu vieną iš tų akimirkų, kai mane apninka mano atsiskyrėliško sumanymo pamišimas ir kai – per plauką nuo atsižadėjimo – bijau, kad pagaliau būsiu radusi savo mokytoją.

Pavarde jis Huserlis – mažai kas taip vadina keturkojus draugus ar šokoladą, dėl tos priežasties, kad jis primena kažką rimto, atgrasaus ir mažumėlę prūsiško. Tačiau šitai manęs neguodžia. Manau, kad mano likimas mane geriau nei bet kurį kitą išmokė nepasiduoti pasaulinio mąstymo neigiamoms įtaigoms. Štai ką pasakysiu: jei iki šiol jūs įsivaizdavote, kad tas sendinantis bjaurumas ir našlavimas dirbant namsarge mane pavertė pasigailėjimo vertu daiktu, susitaikiusiu su savo gėdingu likimu, tai todėl, kad jums trūksta vaizduotės. Žinoma, aš pasitraukiau atsisakydama kovos. Tačiau dvasiškai esu stipri, ir nėra tokio iššūkio, kurio negalėčiau įveikti. Kilme, padėtimi bei išvaizda esu vargšė, bet mano protas – nenugalimos deivės.

Taigi Edmundas Huserlis, – nusprendžiu, kad toks vardas tiktų dulkių siurbliui be maišo – ar tik jis nekelia grėsmės mano asmeninio Olimpo ilgaamžiškumui?

– Taip, taip, taip, – pratariu giliai įkvėpdama, – nėra padėties be išeities, ar ne? – Ir įsistebeiliju į katiną, tikėdamasi padrąsinimo.

Nedėkingasis neatsako. Jis ką tik prarijo didžiulį gabalą dešros iš spirgų ir nūnai, kuo geranoriškiausiai nusiteikęs, okupuoja fotelį.

– Taip taip taip, – kvailai kartoju ir sumišusi vėl žiūriu į juokingą knygiūkštę.

„*Karteziškosios meditacijos* – Įvadas į fenomenologiją“. Veikiai supranti (iš veikalo pavadinimo ir

pirmųjų puslapių), kad neįmanoma imtis Huserlio, filosofo fenomenologo, jei nesi skaitęs Dekarto ir Kanto. Tačiau taip pat veikiai paaiškėja, jog puikios tavo žinios apie Dekartą bei Kantą vis dėlto neatveria durų į transcendentaliąją fenomenologiją.

Gaila. Kadangi aš smarkiai žaviuosi Kantu dėl persipynusių priežasčių: dėl jo mąstymo, kuris yra nuostabus genialumo, tikslumo ir pamišimo koncentratas, ir dėl to, kad – nesvarbu, koks spartietiškas pasakojimas būtų – nesunkiai perpratau prasmę. Kanto tekstai labai svarūs, ir to įrodymas – jie sėkmingai įveikia mirabelės testą.

Mirabelės testas stebina nuginkluojamu akivaizdumu. Jo jėga – visa apimantis konstatavimas: prakąsdamas vaisių, žmogus pagaliau suvokia. Ką jis suvokia? Viską. Jis suvokia žmonių giminės, kuriai pažadėtas amžinasis gyvenimas ir kuriai vieną gražų vakarą nubunda malonumo numanymas, lėtą raidą, taip pat visų netikrų troškimų tuštybę – jie atitraukia nuo pirmojo įkvėpimo siekti paprastų ir didingų dalykų, dar šnekų beprasmybę, lėtą ir siaubingą pasaulių nuopuolį, kurio niekas neišvengs, ir, nepaisant šito, nuostabų pojūčių svaigulį – ir visa tai padeda žmogui suprasti Meno malonumą ir bauginamą grožį.

Mirabelės testas atliekamas mano virtuvėje. Ant faneruoto stalo padedu vaisių ir knygą ir, prakąsdama pirmąjį, įknimbu į antrąją. Jei jie drauge atsilaiko prieš vienas kito galingas atakas, jei mi-

rabelei nepavyksta priversti mane suabejoti tekstu ir jei tekstas nesugadina vaisiaus, tada žinau, kad imuosi svarbaus ir, kodėl gi nepasakius, išskirtinio reikalo – tiek mažai kūrinių, kurių auksiniai sultingi kamuolėliai nepaverstų padrikais, juokingais bei pretenzingais.

– Įklimpau, – vėl sakau Levui, – nes mano žinios apie kantizmą, lyginant su fenomenologijos bedugne, tikrai ne kažin kas.

Nebe labai turiu iš ko rinktis. Vėl reikia eiti į biblioteką ir bandyti atkapstyti fenomenologijos pagrindus. Paprastai vengiu tų sąvadų ar santrumpų, kurie skaitytoją sukausto scholastinio mąstymo grandinėmis. Tačiau padėtis per daug rimta, kad galėčiau sau leisti tokią prabangą išsisukinėti. Fenomenologija man nepasiduoda, o aš negaliu šito pakęsti.

Gilioji mintis Nr. 3

Žmonijos
Stiprieji
Nieko nedaro
Tik kalba
Ir kalba

Tai mano gili mintis, bet ji gimė iš kitos gilios minties. Vienas tėčio svečias vakar per vakarienę pasakė: „Kas moka dirbti – dirba, kas nemoka dirbti – moko, kas nemoka mokyti – moko mokytojus, o kas nemoka mokyti mokytojų – politikuoja." Visiems atrodė, kad tai geniali mintis, tačiau tik todėl, kad ją klaidingai interpretavo. „Kaip taikliai pasakyta", – tarė Kolomba, kuri yra neteisingos savikritikos specialistė. Ji iš tų, kurie mano, jog žinojimas vertas valdžios ir atleidimo. Jei žinau, kad priklausau savimi patenkintam elitui, kuris su arogancijos perteklium parceliuoja visuomenės turtą, išvengiu kritikos ir mano autoritetas dvigubai smarkiau išauga. Tėtis irgi linkęs manyti panašiai, nors jis ir ne toks bukagalvis kaip mano sesuo. Jis dar tiki, kad yra kažkas, kas vadinama pareiga, ir nors, mano manymu, tai tėra chimera, šitai jį saugo nuo cinizmo minkštaprotiškumo. Paaiškinsiu: nėra didesnio lengvabūdžio už ciniką. Todėl, kad

jis visomis jėgomis vis dar tiki, kad pasaulis turi prasmę, ir todėl, kad nesugeba atsisakyti vaikiškų sapalionių, kurias jis priima atvirkštiniu požiūriu. „Gyvenimas – šliundra, aš niekuo nebetikiu ir dulkinsiu jį iki koktumo“, – kaip tik šitaip kalba kupinas apmaudo naivuolis. Lygiai kaip mano sesuo. Kas, kad ji mokosi aukštojoje – ji vis dar tiki Kalėdų seneliu, ir ne todėl, kad būtų jautrios širdies, o todėl, kad yra labai vaikiška. Ji kvailai kikeno, kai tėčio kolega pažėrė savo išmintį – maždaug „štai kaip meistriškai aš moku išrutulioti mintyje įsuktą mintį“ – ir šitai tik patvirtino, ką aš jau seniausiai žinojau: Kolomba – visiška tragedija.

O štai aš manau, jog ši frazė yra tikrų tikriausia gili mintis kaip tik todėl, kad tai netiesa, na, bent jau nevisiškai tiesa. Ji reiškia ne tai, ką pamanai iš pradžių. Jei socialinėje hierarchijoje kiltume atitinkamai pagal savo neišmanymą, garantuoju jums, pasaulis nebesisuktų, kaip sukęsis. Tačiau bėda ne ta. Šis pasakymas reiškia ne tai, jog neišmanėliai turi vietos po saule, o tai, kad nieko nėra žiauresnio ir neteisingesnio už žmogiškąją realybę: mes gyvename pasaulyje, kuriame būtent tik žodžiai, o ne veiksmai turi galios, kuriame aukščiausia pakopa – virtuoziškas kalbos įvaldymas. Tai siaubinga, nes iš tikrųjų esame primatai, užprogramuoti valgyti, miegoti, dangintis, užgrobti bei saugoti teritoriją, o dosniausiai tuo apdovanoti, patys tikriausi iš

mūsų gyvūnai, visada leidžiasi suvystomi kitų, tų, kurie moka pakalbėti, nors šie nesugebėtų apginti savo kiemo, parnešti vakarienei kiškio ar padoriai gimdyti. Žmonės gyvena pasaulyje, kuriame viešpatauja ne kas kitas kaip silpnieji. Tai siaubingas mūsų gyvūniškosios prigimties įžeidimas, kažkoks sugedimas, gilus prieštaravimas.

5

Liūdna padėtis

Po mėnesio įnirtingo skaitymo aš su didžiuliu palengvėjimu nusprendžiu, kad fenomenologija yra apgavystė. Taip, kaip katedros visada manyje sužadindavo tą į alpulį panašų jausmą, kurį patiriame priešais išraišką to, ką žmogus gali pastatyti kažkieno neegzistuojančiojo garbei, taip fenomenologija įkyriai persekioja mano abejonę tuo, kad, šitiek proto įdėta tokiam bergždžiam reikalui. Kadangi dabar lapkritis, deja, po ranka neturiu mirabelių. Panašiais atvejais, tiesą sakant, vienuolika mėnesių per metus, tenkinuosi juoduoju šokoladu (70%). Tačiau iš anksto žinau, koks bus bandymo rezultatas. Jei ir turėčiau galimybę sukramsnoti metrą šokolado, triukšmingai plekšnočiau į šlaunis skaitydama, ir puikus skyrius, kaip antai „Galutinės mokslo prasmės atskleidimas, stengiantis „gyventi“ kaip noetiniam fenomenui“ arba „Fundamentalios transcendentinio ego problemos“, netgi galėtų mane priversti išleisti paskutinį kvapą iš juoko tiesiog mano pačios minkštame plačiame krėsle, kuriame tįsočiau išleipusi, su lūpų kampučiais tekančiomis mirabelės sultimis ar šokolado srovelėmis.

Imantis fenomenologijos, reikia žinoti tai, kad ji apibendrinama dvigubu klausimu: kokia žmogaus sąmonės prigimtis ir kiek pažinus mums pasaulis?

Paimkime pirmąjį.

Štai šimtmečiai, kaip netyla tuščios kalbos (nuo „pažink pats save“ prie „mąstau, vadinasi esu“) apie šią juokingą žmogaus išimtinę teisę, kurią sudaro pačios egzistencijos suteikta sąmonė, o ypač tos sąmonės turimas gebėjimas pačią save laikyti objektu. Kai žmogui kažkur niežti, jis kasosi ir suvokia, kad tuo metu kasosi. Jo paklaustume: „Ką tu darai?“, jis atsakytų: „Kasausi“. Tęsiant tyrimą (ar tu suvoki, kad tu suvoki faktą, jog tu kasaisi?) jis vėl atsakytų „taip“ ir tą patį į visus „ar tu suvoki?“, kuriuos būtų galima užduoti. Ar vis dėlto žmogui mažiau niežti žinant, kad jis kasosi ir kad šitai suvokia? Ar refleksyvi sąmonė veiksmingai slopina niežulį? Ne, ne ir dar kartą ne. Žinojimas, kad niežti ir suvokimas, kad suvoki, jog šitai žinai, visiškai nekeičia fakto, kad niežti. Papildomas nepatogumas: reikia kantriai iškęsti proto nušvitimą, kylantį iš šios liūdnos padėties, ir lažinuosi iš penkių svarų mirabelių, kad apmaudą padidintų tai, jog mano katinas niežulio atsikrato paprastu užpakalinės kojos judesiu. Tačiau žmonėms atrodo taip ypatinga – nes joks kitas gyvūnas to negali ir šitaip mes išvengiam gyvuliškos prigimties – kad gyva būtybė galėtų save suvokti

žinodama, kad tuo metu kasosi, jog daugeliui sąmonės buvimas primena kažko dieviško, galinčio išvengti determinizmo šalčio, kuriam paklūsta visa, kas materialu, pasireiškimą.

Visa fenomenologija remiasi šiuo įsitikinimu: mūsų refleksyvi sąmonė, aukšto ontologinio rango ženklas, yra vienintelė musų esmė, verta, kad ją studijuotume, nes ji mus gelbsti nuo biologinio determinizmo.

Atrodo niekas nesuvokia fakto, jog, kadangi *mes esame* gyvūnai, paklūstantys deterministiniam materialių daiktų šalčiui, viskas, kas eina prieš tai, negalioja.

6

Abitai

Taigi antrasis klausimas: kiek pažinus mums pasaulis?

Į šį klausimą atsako idealistai, tokie kaip Kantas.

Ką jie atsako?

Jie atsako: ne kažin kiek.

Idealizmas – tai požiūris, skelbiantis, kad mes galime žinoti tik tai, kas apsireiškia mūsų sąmonei, šiai pusdieviškai esybei, kuri mus gelbsti nuo gyvuliškos prigimties. Pasaulis mums pažinus tiek, kiek mūsų sąmonė jį suvokia, nes jis apsireiškia jai – ir ne daugiau.

Paimkime pavyzdį, kad ir simpatišką katiną, pramintą Levu. Kodėl jį? Nes, manau, su katinu paprasčiau. Klausimas jums: kaip galite būti tikri, kad tikrai kalbama apie katiną, ir net žinoti, kas tai yra katinas? Sveikas protas į priekį išstumtų faktą, kad jūsų, kaip gyvūno, suvokimas, papildytas keletu konceptualių ir kalbinių mechanizmų, jus atveda prie šio žinojimo formavimo. Tačiau idealistinis atsakymas remiasi tuo, ko neįmanoma žinoti, – ar tai, ką mes suvokiame ir suprantame apie katiną, ar tai, kas atsiranda mūsų sąmonėje kaip katinas, tikrai atitinka tai, kas yra katinas savo

tikrąja esme. Galbūt mano katinas, kurį aš šiuo metu suvokiu kaip nutukusį keturkojį virpančiais ūsais ir kurį mintyse įdedu į stalčiuką, ant kurio užklijuota etiketė „katinas", iš tiesų savo prigimtimi yra nekniaukiantis žalios dervos kamuoliukas. Tačiau mano pojūčiai yra taip sutvarkyti, kad man taip neatrodo ir kad šlykšti žalių klijų krūva, suklaidindama mano bjaurėjimąsi ir mano nuoširdų kliovimąsi, iškyla man sąmonėje besočio ir švelnaus kaip šilkas naminio gyvūno pavidalu.

Štai kantiškas idealizmas. Mums pažini tik pasaulio *idėja*, kurią apie jį suformuoja mūsų sąmonė. Tačiau egzistuoja labiau slegianti teorija nei ši, teorija, atverianti dar baisesnes galimybes nei glostyti to nesuvokiant žalių gleivių gabalą, ar ryte į pūliais aptekusį urvą įkišti savo duoną, kurią manėte dedą į skrudintuvą.

Egzistuoja idealizmas pagal Edmundą Huserlį – jis man nūnai primena šiurkščiavilnius abitus, dėvimus kunigų, susiviliojusių miglota baptistų bažnyčios schizma.

Pastarojoje teorijoje egzistuoja tik katino suvokimas. O katinas? Ogi apseinama be jo. Katinas niekam nereikalingas. Ką su juo veikti? Koks dar katinas? Nuo šiol filosofija sau leidžia protui ištvirkauti. Pasaulis yra neprieinama realybė, kurią mėginti pažinti būtų bergždžias reikalas. Ką mes žinome apie pasaulį? Nieko. Bet koks pažinimas yra

tik refleksyvios sąmonės savęs pačios tyrinėjimas, vadinasi, pasaulį galima pasiųsti po velnių.

Tokia yra fenomenologija – „mokslas apie tai, kas pasirodo mūsų sąmonėje". Kaip prabėga fenomenologo diena? Jis atsikelia, suvokia, kad muilinasi duše kūną, kurio egzistencija nepagrįsta, kad kemša į nieką virtusius sumuštinius, kad apsivelka drabužius, kurie tarsi tušti skliaustai, kad nusigauna į darbą ir kad griebiasi katino.

Jį mažai jaudina, egzistuoja tas katinas ar ne ir kokia jo esmė. Tai, ko negalima pagrįsti hipoteze ir įrodyti dedukcijos būdu, jo nedomina. Užtat nenuginčijama, kad jo sąmonėje atsiranda katinas, ir kaip tik šis atsiradimas ir domina mūsų žmogų.

Beje, labai sudėtingas atsiradimas. Tiesiog nuostabu, kad iki tokio laipsnio galima detalizuoti, kaip sąmonėje vyksta kokio nors daikto, kurio savaiminė egzistencija yra indiferentiška, suvokimas. Ar žinote, kad mūsų sąmonė nesuvokia visko iš karto, o atlieka sudėtingas sintezės sekas, kurioms vieno paskui kitą sekančių profilių būdu pavyksta priversti mūsų pojūčiuose atsirasti įvairius daiktus, kaip antai katinas, šluota ar musių mušeklis, ir vienas Dievas težino, ar tai naudinga? Atlikite tokį pratimą: žiūrėdami į savo katiną, paklauskite savęs, kaip čia yra, kad žinote, kaip jis atrodo iš priekio, iš galo, iš apačios ir iš viršaus, kai tuo metu jį tematote iš priekio. Sąmonė, jums net neįtariant, jungdama

gausybę suvokimų iš visų įmanomų kampų, galiausiai sukūrė visą katino paveikslą, kurio dabartinė matymo padėtis jums niekada neatskleis. Panašiai ir su musių mušekliu, kurio visada matote tik vieną pusę, nors galėtumėte savo mintyse sudaryti jo vaizdą iš visų pusių ir, stebuklas, žinotumėt net jo neapsukdami, kaip atrodo jo kita pusė.

Sutikime, kad šis žinojimas yra labai naudingas. Neįsivaizduojame Manuelos, besinaudojančios musių mušekliu, iš karto nepasitelkdami žinojimo, kad ji turi skirtingus profilius, reikalingus tam, kad ją suvoktume. Beje, neįsivaizduojame Manuelos, besinaudojančios musių mušekliu pagal paskirtį, nes turtuolių apartamentuose niekada nebūna musių. Nei musių, nei sifilio, nei blogo kvapo, nei šeimos paslapčių. Turtuolių viskas švaru, glotnu, sveika, taigi apsaugota nuo musių mušeklių tironijos ir viešo pažeminimo.

Tai štai kas fenomenologija: vienišas ir nesibaigiantis sąmonės monologas su pačia savimi, grynas ir suvešėjęs autizmas, kuris jokio tikro katino niekada nevargins.

7

Į Konfederaciją sujungtuose pietuose

– Ką jūs ten skaitot? – klausia manęs iš ponios de Brogl ateidama uždususi Manuela, kurią šįvakar jos ruošiama vakarienė pavertė džiovininke. Iš prekių tiekėjo priimdama septynias *Petrossian* ikrų dėželes, ji švokštė kaip Darkas Vadoras.

– Folklorinių poemų antologiją, – sakau aš ir visiems laikams užverčiu Huserlio temą.

Šiandien Manuela geros nuotaikos, puikiai tai matau. Ji žvaliai išpakuoja pintinėlę, prikrautą finansininkų pyragaičių (ne veltui jie taip praminti – tikri aukso luiteliai), inkrustuotų baltuose apsoduose, su kuriais kepė, atsisėda, rūpestingai delnu lygina staltiesę, rengiasi paskelbti, kas čia ją atvijo.

Savo ruožtu išdėlioju puodelius, atsisėdu ir laukiu.

– Ponia de Brogl nepatenkinta savo triufeliais, – pradeda ji.

– Mat kaip? – mandagiai tarsteliu.

– Jie neturi kvapo, – tęsia ji nelaimingu veidu, tarsi šis trūkumas – didžiausia jos pačios kaltė.

Deramai mėgaujamės šia žinia, ir aš su malonumu įsivaizduoju, kaip paklaikusi ir susitaršiusiais

plaukais Bernadeta de Brogl savo virtuvėje kaip įmanydama purkščioja baravykų bei voveraičių nuovirą ant tų nenaudėlių, turėdama juokingai menką, tačiau beprotišką viltį, kad jie galiausiai tikrai ims skleisti kažkokį kvapsnį, nors šiek tiek primenantį giria.

– O Neptūnas apsisiojo pono Sen Nico koją, – tęsia Manuela. – Vargšas gyvulėlis turėjo kentėti valandų valandas ir, kai ponas ištraukė pavadėlį, jis nebelaukė – pridirbo prieškambaryje ant jo kelnių apačios.

Neptūnas – savininkų iš trečio aukšto dešinės pusės kokeris. Antras ir trečias aukštai yra vieninteliai, padalyti į du butus (kiekvienas po du šimtus kvadratinių metrų). Pirmame aukšte gyvena de Brogliai, ketvirtame Artenai, penktame Žosai, o šeštajame Paljerai. Antrame – Merisai ir Rozanai. Trečiame įsikūrę Sen Nicai ir Baduazai. Neptūnas – Baduazų šuo, dar tiksliau, panelės Baduaz, kuri mokosi teisės Asos universitete ir organizuoja vakarėlius drauge su kitais kokerių šeimininkais, kurie irgi mokosi teisės Asoje.

Neptūnui jaučiu didelį prielankumą. Taip, mes vienas kitam labai patinkam, be abejonės, dėl užsimezgusio savitarpio supratimo, kai vieno jausmai akimirksniu žinomi kitam. Neptūnas jaučia, kad aš jį myliu; kiaurai permatau visus jo norus. Įdomu tai, kad jis užsispyręs būti šunimi, nors jo šeimi-

ninkė norėtų iš jo padaryti džentelmeną. Kai jis išeina į kiemą, kaip tik įmanoma ištempęs savo rusvos odos pavadėlį, akimis ryja tingiai telkšančias dumblino vandens balas. Šeimininkė šiurkščiai trūkteli jo jungą, kad jis net nuleidžia pasturgalį ant žemės ir, daugiau be jokių ceremonijų, laižosi kukulius. Pamačius Atėnę, juokingą Merisų vipetę, jam kaip kokiam gašliam satyrui ištįsta liežuvis ir jis lekuoja iš anksto fantazijų prikimšta galva. Juokingiausia kokerių savybė – tas jų liūliavimas, kai bėga džiaugsmingai nusiteikę; atrodo, kad po jų letenomis pritaisytos spyruoklytės juos mesteli į viršų, tačiau švelniai, nekresteldamos. Jos taip pat siūbuoja letenas ir ausis kaip laivą, ir aš mėgaujuosi kokerio, kieta žeme risnojančio meilaus laivelio, į miestą įnešamu jūros prisilietimu.

Pagaliau Neptūnas yra didelis apsirijėlis, viskam nusiteikęs dėl ropės likučių ar duonos žiauberės. Kai jo šeimininkė eina pro šiukšliadėžes, jis kaip pamišęs tempia jų link, iškoręs liežuvį ir tabaluodamas uodegą. Dianą Baduaz šitai varo į neviltį. Šiai rafinuotai sielai atrodo, kad jos šuo turėtų elgtis kaip merginos iš padorios Savanos bendruomenės prieš karą į Konfederaciją sujungtuose pietuose – ten jos galėdavo rasti vyrą, tik dėdamosi visai neturinčios apetito.

Tačiau Neptūnas elgiasi kaip išbadėjęs jankis.

Pasaulio judesių žurnalas Nr. 2

Beikonas kokeriui

Name yra du šunys: Merisų vipetė, kuri panaši į skeletą, aptemptą gelsvai pilkos spalvos odos sluoksniu, ir rusvas kokeris, kuris priklauso Dianai Baduaz, pasipūtusio kaip kurbezdalis advokato dukrai, *Burberry* lietpalčius nešiojančiai anoreksikei blondinei. Vipetė vardu Atėnė, o kokeris – Neptūnas. Čia tik tuo atveju, jei nesupratote, kokio tipo name aš gyvenu. Pas mus – jokių Pupų ar Reksų. Taigi vakar vestibiulyje abu šunys susitiko, ir aš turėjau progą stebėti labai įdomų reginį. Nekalbėsiu apie šunis, kurie apisiuostė pasturgalius. Nežinau, ar Neptūnui iš ten smirda, bet Atėnė atšoko, tuo tarpu jis atrodė, kad uostytų rožių puokštę, kurioje būtų paslėptas kraujuojantis steikas.

Ne, įdomios buvo kaip tik dvi žmogystos abiejų pavadėlių galuose. Nes mieste kaip tik šunys ir vedžioja savo šeimininkus už pavadžių, nors niekas, regis, nesupranta, jog tai, kad savo noru ant sprando užsikorei šunį, kurį reikia vedžioti du kartus per dieną lyjant, pučiant vėjui ar sningant, reiškia, jog pats sau aplink kaklą užsinėrei pavadį. Žodžiu, Diana Baduaz ir Ana Elena Meris (tas pats

modelis, tik dvidešimt penkerių metų atotrūkis) susitiko vestibiulyje, abi įsitvėrusios pavadėlių. Tokiais atvejais – visiškas balaganas! Jos tokios nevėkšliškos, jog atrodo, kad joms ant rankų ir kojų būtų užmauti plaukmenys, nes jos negali padaryti vienintelio dalyko, kuris būtų veiksmingas šioje situacijoje: pripažinti, kas vyksta, kad galėtų tam sutrukdyti. Bet, kadangi jos apsimeta, jog vedžiojasi gražiai išauklėtus pliušinukus be jokių nederamų instinktų, tai negali rėkti ant savo šunų, kad šie liautųsi uostinėjęsi ir laižę vienas kitam pasturgalius.

Taigi štai kas nutiko: Diana Baduaz išėjo iš lifto su Neptūnu, o Ana Elena Meris laukė kaip tik priešais su Atėne. Todėl jos, galima sakyti, užmetė savo šunis vienas ant kito ir, savaime suprantama, tai negalėjo baigtis geruoju – Neptūnas pakvaišo. Išeini sau atsipūtęs iš lifto ir įbedi šnipą tiesiai į Atėnės sėdynę – ne kasdien taip pasitaiko. Kolomba mums nuo neatmenamų laikų įsiėdė su savo *kairos*, graikiška sąvoka, maždaug reiškiančia „tinkamas momentas“, tai tas dalykas, kuriuo, pagal ją, Napoleonas mokėjo pasinaudoti, nes aišku, mano sesuo yra karinės strategijos specialistė. Taigi *kairos* – tai akimirkos nuojauta. Galiu jums pasakyti, kad Neptūnui *kairos* visu gražumu atsidūrė tiesiai panosėj, ir jis nedelsdamas pasielgė kaip koks husaras: ėmė ir užsilipo. „O Dieve!“– šūktelėjo Ana Elena Meris, tarsi ji pati būtų užgaulės auka. „O ne!“ – sukliko

Diana Baduaz, tarsi visa gėda būtų užgriuvusi ant jos, nors lažinuosi su jumis iš karamelinio *Michoko*, kad jai į galvą nebūtų šovę užlipti Atėnei ant pasturgalio. Ir jos tuo pat metu ėmė tempti savo šunis už pavadėlių, tačiau nutiko bėda ir kaip tik tai sudarė sąlygas įdomiam judesiui.

Iš tiesų Diana turėjo traukti į viršų, o kita – į apačią, taip abu šunys būtų buvę atplėšti vienas nuo kito, bet užuot tai dariusios, jos traukė į šonus, o kadangi prieš liftą siaura, labai greitai jos atsitrenkė: viena į lifto grotas, kita į sieną iš kairės ir, staiga, Neptūnas, kuris buvo išmuštas iš pusiausvyros po pirmojo tempimo, atgavo naują kvėpavimą ir dar smarkiau įsikibo į Atėnę, kuri urgzdama vartė paklaikusias akis. Tuo momentu žmogystos pakeitė strategiją: pabandė nusitempti savo šunis į erdvesnę vietą, kad galėtų patogiau pakartoti manevrą. Bet reikėjo paskubėti: visi puikiai žino, kad ateina akimirka, kai šunų neįmanoma atskirti. Taigi jos įjungė turbo abi šaukdamos: „O Dieve! O Dieve!“, traukdamos už pavadžių, tarsi nuo to priklausytų jų garbė. Tačiau per skubėjimą Diana Baduaz slystelėjo ir išsisuko kulkšnį. Ir štai įdomus judesys: jos kulkšnis išniro į išorę, tuo pat metu visas kūnas pasviro į tą pačią pusę, išskyrus plaukų uodegą, kuri nuskriejo į priešingą pusę.

Patikėkite, tai buvo nuostabu: sakytum Beikonas. Jau kadų kadės mano tėvų tualete kabo įrė-

mintas vienas Beikono paveikslas, kuriame kaip tik kažkoks ant klozeto sėdintis žmogelis pavaizduotas beikoniškai, žodžiu, visas perkreiptas ir nelabai skaniai atrodantis. Visad maniau, kad paveikslas greičiausiai raminamai veikia atliekant reikalą, bet ką gi, čia kiekvienas turi savo atskirą tualetą, taigi aš niekada nesiskundžiau. Tačiau, kai Diana Baduaz visa išsinarstė, išsisukdama kulkšnį, keliais, rankomis bei galva sudarydama keistus kampus, ir viską vainikavo horizontali arklio uodega, man tai akimirksniu priminė Beikoną. Labai trumpai ji panėšėjo į išnarstytą marionetę, pasigirdo garsus trakštelėjimas, ir kelias sekundės tūkstantąsias dalis (tai įvyko labai greitai, bet, kadangi dabar aš atidžiai stebiu kūnų judesius, viską mačiau tarsi sulėtintai) Diana Baduaz buvo panaši į Beikono personažą. Vos vienas žingsnis nuo reginio iki man dingtelėjo mintis, kad tas daiktas tualete visus tuos metus kabo tik tam, kad galėčiau geriau įvertinti šį keistą judesį. Po to Diana užvirto ant šunų, ir taip problema buvo išspręsta, nes prisiplodama ant žemės Atėnė išsivadavo nuo Neptūno. Stebėjusi trumpą sudėtingą baletą, Ana Elena stengėsi pagelbėti Dianai, tuo pat metu laikydama savo kalaitę atokiau nuo gašlaus siaubūno, o Neptūnas, visiškai abejingas savo šeimininkės nervų priepuoliams ir skausmui, ir toliau veržėsi prie savo „rožėm kvepiančio“ kepsnio. Bet kaip tik tuo metu iš savo

buto išėjo ponia Mišel, ir aš, pastvėrusi Neptūno pavadį, pasivedėjau jį tolėliau.

Vargšelis buvo labai nuliūdęs. Todėl atsisėdo ir garsiai šliurpsėdamas ėmė laižytis kiaušiukus, kas pastūmėjo vargšę Dianą į dar didesnę neviltį. Ponia Mišel iškvietė greitąją pagalbą, nes kulkšnis ištino kaip arbūzas, paskui parvedė Neptūną namo, o Ana Elena Meris pasiliko su Diana. Aš grįžau namo klausdama savęs: „Na gerai, Beikonas tikrovėje – ar dėl to verta?“

Nusprendžiau, kad ne: kadangi Neptūnas ne tik negavo pasmaližiauti, bet dar ir liko nevedžiotas.

8

Šiuolaikinio elito pranašė

Šįryt, klausydamasi *France Inter* radijo, nustebau sužinojusi, kad nesu tas, kuo maniau esanti. Iki šiol savo kultūrinės eklektikos priežastis kildinau iš savo, kaip savamokslės darbininkės, padėties. Jau esu užsiminusi, jog kiekvieną savo būties sekundę, kurią galėdavau nugvelbti nuo darbo, praleisdavau skaitydama, žiūrėdama filmus ar klausydama muzikos. Tačiau man atrodė, kad, karštligiškai rydama kultūros gaminius, darau pagrindinę skonio klaidą – šiurkščiai maišau vertinamus ir kur kas menkiau vertinamus kūrinius.

Be abejonės, kaip tik lektūros baruose mano eklektizmas ir yra menkiausias, nors mano interesų įvairovė jame pati plačiausia. Skaičiau istorinius, filosofinius, politinės ekonomijos, sociologijos, psichologijos, pedagogikos, psichoanalizės ir, žinoma, literatūros veikalus. Pirmieji mane domina; pastarieji – visas mano gyvenimas. Mano katinas Levas taip pramintas Tolstojaus garbei. Prieš tai buvęs vadinosi Dongo vardu, Fabriso del garbei. Pirmasis turėjo Kareninos vardą, Anos garbei, tačiau aš jį šaukdavau tik Kare, būgštaudama, kad manęs nedemaskuotų. Nepaisant neištikimybės

Stendaliui, mano prielankumas iki 1910 m. kūrusiems rusų rašytojams akivaizdus, tačiau pasigirsiu, kad perskaičiau visai nemenką dalį pasaulinės literatūros, jei turėsime omenyje tai, kad esu mergaitė iš kaimo, kurios karjeros lūkesčiai pranoko patys save, atvesdami prie Grenel 7 namsargės pareigų, ir kai galėjai pamanyti, kad tokia dalia pasmerkia amžinam Barbaros Kartland kultui. Tikrai turiu kritikuotiną polinkį į detektyvinius romanus, tačiau tai, ką skaitau, laikau gera literatūra. Kai kuriomis dienomis man tokia kančia, kai turiu atsiplėšti nuo Konelio ar Mankelio knygų, kad nueičiau atsakyti į Bernaro Grelјė ar Sabinos Paljer iškvietimą, nes jų rūpesčiai nesutampa su Hario Bošo, mėgstančio džiazą LAPD* faro, pamąstymais, ypač kai jie manęs klausia:

– Kodėl šiukšlės jaučiasi net kieme?

Tai, kad Bernaras Grelјė ir senos bankininkų šeimos įpėdinė suktų galvą dėl tų pačių trivialių dalykų ir drauge nežinotų, jog pajusti pačias šiukšles kur kas kebliau nei jų kvapą, kitaip nušviečia žmoniją.

Kalbant apie kinematografiją, priešingai, mano eklektizmas žydi. Man patinka amerikietiški *blockbusters*** ir autorinis kinas. Iš tiesų aš ilgą laiką

---

* Los Andželo policijos departamentas.

** Anglų kalbos žodis, kuriuo nusakoma kas nors labai populiaraus, įspūdingo, ypač filmas ar knyga.

pirmenybę teikčiau pramoginiams amerikiečių ar anglų filmams, išskyrus keletą rimtų kūrinių, kuriuos žiūrėjau, vertindama per estetinę, aistros ir įsijautimo prizmę, nes buvau pratusi tik prie pramogos. Grynvėjus manyje sužadina susižavėjimą, susidomėjimą bei žiovulį ir kiekvieną kartą, kai Meli ir Mama lipa Batlerių laiptais po Boni Bliu mirties, žliumbiu pasikūkčiodama, o „*Blade Runner*“* laikau aukščiausio lygio pramoginiu šedevru. Man ilgą laiką atrodė, jog tai likimas, kad septintasis menas yra gražus, gilus ir nuobodus, o pramoginis kinas tuščias, pralinksminantis ir sukrečiantis.

Štai, pavyzdžiui, šiandien, nenustygstu vietoje vos pagalvojusi apie dovaną, kurią sau pasidovanojau. Tai atlygis už pavyzdinę kantrybę, ilgai atidėliotas patenkinimas troškimo dar kartą pamatyti filmą, kurį pirmą kartą žiūrėjau per 1989 metų Kalėdas.

---

* Ridlio Skoto (*Ridley Scott*) filmas „Bėgantis skustuvo ašmenimis“, pasirodęs 1982 m.

9
Raudonasis spalis

Per 1989 metų Kalėdas Liusjenas smarkiai sirgo. Jei būtume dar nežinoję, kada ateis mirtis, būtume buvę vienijami įsitikinimo, kad ji čia pat, vienijami šio nematomo saito iš vidaus ir vienas su kitu. Kai į šeimos židinį įsėlina liga, ji apima ne tik kūną, bet tarp širdžių nuaudžia niūrią drobulę, į kurią susisupa viltis. Liga it koks voratinklio siūlas, vyniodamasi aplink mūsų planus ir trukdydama kvėpuoti, diena po dienos rijo mūsų gyvenimą. Kai iš kur nors pareidavau, apimdavo jausmas, lyg įeinu į laidojimo rūsį, ir mane nuolat krėsdavo šaltis, kurio niekas negalėjo sumažinti, nes paskutiniosiomis dienomis, miegant šalia Liusjeno, man atrodydavo, kad jo kūnas sugeria visą šilumą, kurią manasis pasiglemždavo iš kitur.

Liga, diagnozuota 1988 pavasarį, jį sugraužė per septyniolika mėnesių ir nusinešė jo gyvybę Kalėdų išvakarėse. Aukų rinkimą iš namo gyventojų suorganizavo senoji ponia Meris, ir prie mano durų atsirado gražus gėlių vainikas, perjuostas kaspinu, ant kurio nebuvo jokio užrašo. Į laidotuves atėjo ji viena. Tai buvo pamaldi, šalta ir rūsti moteris, tačiau tame jos santūriame ir kiek atšiauriame el-

gesyje buvo kažko nuoširdaus, ir kai ji mirė, praėjus metams po Liusjeno mirties, pamaniau sau, kad tai būta geros moters ir kad man jos trūks, nors per penkiolika metų mes apsikeitėm vos keliais žodžiais.

– Ji suėdė visą savo marčios gyvenimą. Ramybė jos sielai, tai buvo šventa moteris, – kaip per laidotuves pridūrė anuomet Manuela, kuri jaunajai poniai Meris jautė rasinišką neapykantą.

Be Kornelijos Meris, jos tinklelių ir rožantėlių, Liusjeno liga niekam nepasirodė verta dėmesio. Turtingiesiems atrodo, kad maži žmonės – gal todėl, kad jų gyvenimas praretėjęs, neprisodrintas pinigų bei ryšių deguonies – žmogiškus jausmus išgyvena ne taip stipriai ir kur kas abejingiau. Kadangi mes buvome namsargiai, atrodė priimtina, kad mirtis mums yra kaip savaiminis gyvenimo eigos dalykas, o turčiams ji aptaisyta neteisybės ir dramos apdarais. Užgęstantis namsargis – tai nedidukė duobelė kasdienybės tėkmėje, akivaizdus biologinis procesas, neturįs asociacijų su jokia tragedija, ir gyventojams, kurie Liusjeną kasdien sutikdavo laiptinėje ar ant mūsų buto slenksčio, jis buvo nebuvimas, grįžtantis į nebūtį, kurios jis niekada nebuvo palikęs, gyvūnas, kuris – kadangi gyveno nevisavertį gyvenimą be prabangos ir be blizgučių – mirties akivaizdoje, be abejo, taip pat tik pusiau priešinosi. O kad kaip kiekvienas galėtume

iškęsti pragarą ir kad baigėme suirti – širdis taip suspausta nepakeliamo skausmo, jog kančia naikino mūsų egzistenciją – iš vidaus šėlstant baimei ir siaubui, kuriuos mirtis sukelia kiekvienam, tai niekam net nešmėstelėjo.

Vieną rytą, trys savaitės prieš Kalėdas, kai grįžau apsipirkusi su krepšiu, prikimštu ropių ir plaučių katinui, radau Liusjeną apsirengusį, nusiteikusį išeiti. Jis netgi buvo užsirišęs šaliką ir stačiomis laukė manęs. Po sekinančių sutuoktinio klydinėjimų, – kai atstumas nuo kambario iki virtuvės pasiglemždavo visas jo jėgas ir jis siaubingai išblykšdavo, – savaičių savaites nematčius jo išsiskiriant su pižama, kuri man priminė šarvojimo rūbus, rasti jį spindinčiomis akimis ir šelmiška mina, pastatyta žieminio palto apykakle iki pat keistai įraudusių skruostų – tiktai betrūko, kad nugriūčiau.

– Liusjenai! – surikau aš ir jau ketinau pulti prie jo, kad prilaikyčiau, pasodinčiau, nuvilkčiau, ką aš žinau ką dar – viską, ko liga mane išmokė: neįprastus judesius, kurie, tuo pastaruoju laikotarpiu, buvo tapę vieninteliai, kokius mokėjau atlikti; norėjau pasidėti krepšį, apglėbti jį, prisispausti prie savęs, nešti jį ir visa kita, tankiai kvėpuodama ir kai širdis, atrodė, tuoj sprogs, aš sustojau.

– Pats laikas, – sako man Liusjenas, – seansas po valandos.

Karštoje salėje, vos neverkdama, laiminga, kokia niekada nebuvau, laikiau pirmą kartą per šitiek mėnesių apyšiltę jo ranką. Žinojau, kad netikėtas energijos antplūdis, noras išeiti, troškimas, kad mes dar kartą pasidalintume šiuo santuokos malonumu, jį pakėlė iš lovos, davė jėgų apsirengti, taip pat žinojau, kad tai ženklas, jog jau liko nebedaug, malonės būsena, po kurios seka pabaiga, tačiau man tai nerūpėjo, ir aš tenorėjau tuo mėgautis: tomis akimirkomis, nugvelbtomis nuo ligos naštos, jo šilta ranka manojoje ir malonumo virpuliu, kuris krėtė mus abu, nes – per malonę, tebūnie, priskirtą dangui – tai buvo filmas, kuriuo galėjome mėgautis drauge.

Manau, kad jis mirė iškart po to. Jo kūnas nepasidavė dar tris savaites, tačiau jo dvasia buvo išplevenusi seanso pabaigoje, nes jis žinojo, kad šitaip geriau, nes tamsioje salėje jis man ištarė „Sudie“ be per daug širdį veriančių apgailestavimų, nes šitaip jis buvo atradęs ramybę, pasikliaudamas tuo, ką vienas kitam išsakėme apsieidami be žodžių, drauge žiūrėdami į apšviestą ekraną, kuriame rutuliojosi istorija.

Aš tai priėmiau.

„Raudonojo Spalio medžioklė“ – mūsų paskutiniojo apsikabinimo filmas. Tam, kas nori suprasti pasakojimo meną, tereikia jį pamatyti; klausiu savęs, kodėl universitete naratyviniai principai su

užsispyrimu dėstomi remiantis Propu, Greimu ir kitomis nuobodybėmis, užuot investavus į kino salę. Užuomazga, intriga, veikėjai, peripetijos, paieška ir kiti priedai: jums užtenka vieno Šono Konerio karine uniforma povandeniniame rusų laive ir keleto tinkamoje vietoje įterptų lėktuvnešių.

Taigi, sakiau, šįryt per *France Inter* sužinojau, kad ši mano teisėtosios kultūros troškimų ir polinkių į neteisėtąją kultūrą kontaminacija neatveria mano žemo kilìmo bei savarankiško priėjimo prie proto šviesos žaizdos, bet yra intelektualiai dominuojančių klasių šiuolaikinis apibūdinimas. Kaip tai sužinojau? Iš vieno sociologo lūpų, iš kurio beprotiškai norėčiau sužinoti, ar jis pats norėtų žinoti, kad namsargė, dėvinti *Scholl* šlepetes, ką tik jį pavertė šventąja ikona. Nagrinėdamas intelektualų – kitados nuo aušros lig sutemų mirkę aukštuosiuose moksluose, o nūnai esantys sinkretizmo poliais, per kuriuos riba tarp tikrosios ir netikrosios kultūros pasidarė nepataisomai sujaukta – kultūrinės praktikos raidą, jis kalbėjo apie antikinės filologijos agrėžė*, kuris kitados klausėsi Bacho, skaitė Moriaką, žiūrėjo autorinius ir eseistinius filmus ir kuris šiandien klausosi Hendelio ir *MC Solaar*,

* Mokslo laipsnis Prancūzijoje, leidžiantis dėstyti licėjuose, universitetų gamtos mokslų ir humanitariniuose fakultetuose.

skaito Floberą ir Džoną le Karė, eina žiūrėti Viskončio ir paskutiniojo *Die Hard**, per pietus valgo mėsainius, o vakare sašimius.

Visada labai sukrečia, kai atrandi paplitusį socialinį įprotį ten, kur manei matąs savo išskirtinumo ženklą. Sukrečia ir gal net įžeidžia. Kad aš, Renė, penkiasdešimt ketverių namsargė ir savamokslė – nepaisant užsidarymo šiame butelyje, nepaisant atsiskyrimo, kuris turėjo mane apsaugoti nuo masinių kvailysčių, nepaisant ir šio gėdingo boikoto, atribojančio nuo plačiojo pasaulio evoliucijos, kuriam pati save pasmerkiau – kad aš, Renė, būčiau liudininkė tos pačios transformacijos, kuri krečia dabartinį elitą, susidedantį iš jaunųjų paljerų, lankančių parengiamuosius kursus į aukštąsias mokyklas, skaitančių Marksą ir bandomis traukiančių žiūrėti „Terminatoriaus", arba jaunųjų baduazių, studijuojančių teisę Asos universitete ir raudančių priešais „Noting Hilą", – tai sukrėtimas, nuo kurio sunkiai atsigaunu. Kadangi tam, kuris seka įvykių chronologinę raidą, labai aiškiai matyti, kad aš šio jaunimėlio nebeždžioniauju, netgi savo eklektine praktika juos esu pralenkusi.

Renė – dabartinio elito pranašė.

– Taigi, taigi, kodėl gi ne, – sakau sau, sunkiai iš terbos traukdama veršio kepenų gabalą katinui,

---

* Džono Maktirnano (*John Mc Tiernan*) filmas „Kietas riešutėlis", pasirodęs 1988 m.

paskui išrausdama iš apačios į plastikinį maišelį be užrašų kaip reikiant įvyniotas dvi nedidukes barbatų filė, kurias ketinu palikti pasimarinuoti, o paskui pavirti kalendros prisotintose citrinos sultyse.

Kaip tik tuomet tai ir nutinka.

Gilioji mintis Nr. 4

Rūpinkis
Gėlėmis
Vaikais

Name yra kambarių tvarkytoja, kuri ateina trim valandom per dieną, bet kambarines gėles prižiūri mama. Tada dedasi cirkų cirkai. Ji turi du laistytuvus – vienas vandeniui su trąšomis, kitas vandeniui be kalkių – ir vieną kelių padėčių purkštuvą: „čiurkšlė“, „lietus“, „rūkas“. Kiekvieną rytą ji nuodugniai apžiūri dvidešimtį buto gėlių ir suteikia joms reikiamą pagalbą. Ji marmaliuoja begales dalykų, visiškai abejinga likusiam pasauliui. Gali pasakyti mamai bet ką tuo metu, kai ji rūpinasi savo augalais, – ji į tai nekreips visiškai jokio dėmesio. Pavyzdžiui, tarusi: „Šiandien galvoju perdozuoti narkotikų“ gauni atsakymą: „Hovėjos lapų kraštai pageltę – per daug vandens, kaip negerai.“

Štai jums ir paradigmos pradžia: jei nori sugadinti savo gyvenimą dėl to, kad nieko negirdi, ką kiti tau sako, rūpinkis kambariniais augalais. Tačiau tai dar ne viskas. Kai mama purškia vandenį ant augalų lapų, puikiai matau viltį, kuri ją įkvepia. Ji mano, kad tai tarsi balzamas, kuris prasiskverbs į augalą ir suteiks tai, ko jam reikia, kad

suvešėtų. Panašiai su trąšomis, kurių pagaliukus susmaigsto į žemę (iš tiesų, į žemės mišinį – žemė, humusas, smėlis, durpė – kurį ji užsako sumaišyti specialiai kiekvienam augalui Otej Vartų sodo prekių parduotuvėje). Taigi mama maitina savo gėles, kaip maitino savo vaikus: vandens ir trąšų hovėjai, šparaginių pupelių ir vitamino C mums. Tai paradigmos šerdis: susitelkite prie kokio nors daikto, aprūpinkite jį maisto medžiagomis, kurios iš išorės keliauja į vidų ir, veikdamos iš vidaus, skatina augti bei teigiamai veikia. Purkšteli ant lapų, ir štai – gėlė paruošta nepasiduoti egzistencijai. Žiūri į ją su nerimu ir viltimi, suvoki gyvenimo trapumą, baiminiesi dėl galinčių įvykti nelaimingų nutikimų, bet tuo pat metu jauti pasitenkinimą, kad padarei tai, ką reikėjo, atlikai maitintojo vaidmenį – jautiesi garantuotas, tam tikram laikui esi saugus. Kaip tik šitaip mama ir mato gyvenimą: tai užkalbėjimo veiksmų grandinė, tokių pat neveiksmingų kaip purkščiojimai, kurie suteikia trumpą saugumo iliuziją.

Būtų kur kas geriau, jei mes kartu dalintumės nesaugumu, jei visi kartu pažvelgtume į savo pačių vidų ir pasakytume sau, jog šparaginės pupelės ir vitaminas C, net jei jie suteikia medžiagų gyvuliui, negelbsti gyvybės ir neduoda peno dvasiai.

10

Katinas, vardu Grevisas

Šabrō skambina į duris.

Šabro – asmeninis Pjero Arteno gydytojas. Vienas iš tų senyvų nuolat įrudusių gražuolėlių, besiraitantis priešais Meistrą kaip sliekas – toks jis ir yra – ir per dvidešimt metų niekada nėra su manim pasisveikinęs, net neparodęs, kad aš jam apsireiškiu. Atliekant įdomų fenomenologinį bandymą jo nagrinėjimo esminė priežastis būtų: kodėl kai kurių sąmonėje atsirado to, kas atsiranda kitų sąmonėje. Iš tiesų, labai įdomu, kaip mano atvaizdas gali palikti atspaudą Neptūno galvoje ir aplenkti Šabro smegeninę.

Tačiau šįryt Šabro atrodo visai išblukęs. Skruostai nukarę, ranka dreba, o nosis... šlapia. Taip, šlapia. Šabro, galingųjų gydytojui, varva nosis. Dar daugiau, jis kreipiasi į mane pavarde:

– Ponia Mišel.

Čia, matyt, ne Šabro, bet kažkoks persitransformavęs ateivis, besinaudojantis slaptosios tarnybos netobula informacija, nes tikrasis Šabro neapkrauna savo smegenų informacija, susijusia su, pagal definiciją, anoniminiais pavaldiniais.

– Ponia Mišel, – vėl pakartoja nevykusi Šabro kopija, – ponia Mišel.

Na ką gi, žinosime. Aš vadinuosi ponia Mišel.

– Atsitiko siaubinga nelaimė, – vėl pradeda Bėganti Nosis, kuri, po galais, užuot nusišnypštusi, šnarpščia.

Čia tai bent. Jis šnarpščia triukšmingai, nusiųsdamas nosies tekaną toli gražu ne ten, iš kur ji atkeliavo, ir sugluminta veiksmo greitumo esu priversta stebėti jo Adomo obuolio nervingus susitraukimus, matyt, kad padėtų minėtajai tekanai nuslysti. Tai sukelia pasibjaurėjimą, bet dar labiau nustebina.

Pasižiūriu į dešinę, į kairę. Vestibiulis dykas. Jei mano ateivis turi priešiškų ketinimų, man galas.

Jis vėl pradeda, kartojasi.

– Siaubinga nelaimė, tikrai siaubinga nelaimė. Ponas Artenas vaduojasi mirtimi.

– Miršta? – klausiu aš, – iš tiesų miršta?

– Taip, ponia Mišel, iš tiesų miršta. Jam liko keturiasdešimt aštuonios valandos.

– Bet gi aš jį mačiau vakar ryte – jis jautėsi kaip ridikas! – sakau apstulbusi.

– Deja, ponia, deja. Kai širdis atsisako – virš galvos pakimba giljotinos kirvis. Rytą dar šokinėji kaip oželis, vakare jau guli kape.

– Jis mirs savo namuose, nevažiuos į ligoninę?

– Ooooo, ponia Mišel, – sako Šabro, žiūrėdamas į mane tokia pat išraiška kaip už pavadžio laikomas Neptūnas, – kas norėtų mirti ligoninėje?

Pirmą kartą per dvidešimtį metų pajuntu nežymų prielankumą Šabro atžvilgiu. Gerai pagalvojus, sakau sau, tai juk irgi žmogus ir pagaliau – mes visi panašūs.

– Ponia Mišel, – vėl pradeda Šabro, o man jau galva svaigsta nuo „ponia Mišel“ pertekliaus po dvidešimties metų tylos, – daugybė žmonių, be abejonės, norės pasimatyti su Meistru prieš... prieš. Tačiau jis nenori nieko priimti. Jis pageidauja matyti tik Polį. Gal galėtumėte išprašyti įkyruolius?

Jaučiuosi suglumusi. Atkreipiu dėmesį, kad, kaip paprastai, vaizduojasi mane pastebėję tik tam, kad užkrautų darbo. Bet, kita vertus, sakau sau, tam čia ir esu. Taip pat pastebiu, kad Šabro kalba taip, kaip man beprotiškai patinka – gal galėtumėte išprašyti įkyruolius? – ir tai mane trikdo. Ši mandagi atgyvena man patinka. Esu gramatikos vergė, sakau sau, reikėjo katiną pavadinti Grevisu*. Šis tipas mane erzina, tačiau jis kalba rafinuotai. Pagaliau, kas norėtų mirti ligoninėj? – paklausė senasai gražuolis. Niekas. Nei Pjeras Artenas, nei Šabro, nei aš, nei Liusjenas. Užduodamas šį nekaltą klausimą, Šabro mus visus pavertė žmonėmis.

– Padarysiu, ką galėsiu, – sakau aš. – Bet gi nepulsiu jų vytis per laiptus.

---

* Žymus prancūzų gramatikos specialistas *Maurice Greviss* (1895–1980).

– Ne, – sako jis man, – tačiau jūs galite juos atbaidyti. Pasakykite jiems, kad Meistras užsirakino duris.

Ir žiūri keistai į mane.

Turiu būti atsargi, turiu būti labai atsargi. Šiomis pastarosiomis dienomis užsimirštu. Tas nutikimas su jaunuoju Paljeru, kai man taip kvailai išsprūdo mintis iš „Vokiečių ideologijos“, kuri, jei tas turėtų bent pusę tiek smegenų kaip austrė, jam būtų pakuždėjusi į ausį daugybę trikdančių dalykėlių. Ir štai vos tik kažkoks UV spinduliais nusiskrudinęs mulkis pažeria atgyvenusių posakių, alpstu priešais jį iš susižavėjimo ir užmirštu visą atšiaurumą.

Mano akyse užgęsta žybtelėjusi kibirkštis, ir nutaisau stiklinį tikros namsargės, kuri ketina padaryti ką galėsianti, žvilgsnį, bet vis dėlto nesivysianti žmonių per laiptus.

Keista Šabro išraiška dingsta.

Norėdama ištrinti bet kokius pakenkti galinčių poelgių pėdsakus, leidžiu sau nedidukę ereziją.

– *Kažkas tai* panašaus į infarktą? – klausiu aš.

– Taip, – atsako Šabro, – tai infarktas.

Tyla.

– Ačiū, – padėkoja man.

– Nėr už ką, – atsakau jam ir uždarau duris.

Gilioji mintis Nr. 5

Visų
Gyvenimas
Karinė tarnyba

Labai didžiuojuosi šia gilia mintim. Ačiū Kolombai, kad ją sugalvojau. Taigi bent kartelį per savo gyvenimą būsiu turėjusi iš jos naudos. Nebūčiau patikėjusi, kad galėsiu taip pasakyti prieš mirtį.

Nuo pat pradžių mes su Kolomba kariaujame, nes Kolombai gyvenimas – tai nuolatinė kova, kurios metu reikia nugalėti sužlugdant kitą. Ji negali jaustis saugi, jei nesutrypė savo varžovo ir nesumažino jo teritorijos iki tiek, kad šis vos išsitenka. Pagal jos niekam tikusius karo kriterijus, pasaulis, kuriame yra vietos kitiems – pavojingas pasaulis. Tuo pat metu kiti jai kaip tik reikalingi esminei užduotėlei – juk kažkas turi pripažinti jos galią. Taigi ji ne tik nuolat bando mane sutrypti visais įmanomais būdais, bet dar norėtų, jog jai pasakyčiau – su kardu pasmakrėj – kad ji geriausia ir kad aš ją myliu. Dienų dienom mane šitai varo iš proto. Užvis gražiausia: neaišku kaip, neturėdama nei kruopelytės sveiko proto, Kolomba suprato, kad gyvenime aš labiausiai bijau triukšmo. Manau, ji padarė šį atradimą atsitiktinai. Savaime

jai į galvą niekada nebūtų atėję, jog kažkam būtų reikalinga tyla. Kad tyloje patenkame *į vidų*, kad ji būtų reikalinga tiems, kuriuos domina ne vien tik išorinis gyvenimas, – nemanau, kad ji galėtų šitai suprasti, nes jos pačios vidus toks pat chaotiškas ir triukšmingas kaip gatvė iš šono. Na, kad ir kaip ten būtų, ji suprato, jog man reikia tylos, ir, nelaimei, mano kambarys yra šalia josios. Taigi ištisą dieną ji kelia triukšmą. Ji rėkia kalbėdama telefonu, siaubingai garsiai pasileidžia muziką (šitai mane tikrai žudo), tranko duris, garsiai komentuoja viską, ką daro, įskaitant tokius įdomius dalykus, kaip šukuotis plaukus ar ieškoti stalčiuj pieštuko. Žodžiu, kadangi ji negali nieko kito užgrobti, nes kaip žmogus esu jai visiškai neprieinama, ji užgrobia mano girdimąją erdvę ir ėda mano gyvenimą nuo ryto ligi vakaro. Atkreipkite dėmesį – tam, kad iki to prieitum, reikia labai skurdžiai suvokti teritoriją; man visiškai vienodai, kokioj vietoj aš esu, kad tik turėčiau laisvo laiko netrikdoma pasinerti į savo mintis. Tačiau Kolomba nepasitenkina vien fakto nežinojimu; ji jį paverčia filosofija: „Mano užknisanti sesuo yra maža, netolerantiška ir neurasteniška asmenybė, kuri nekenčia kitų ir kuriai labiau patiktų gyventi kapinėse, kur visi mirę, o štai aš esu atviro būdo, linksma ir pilna gyvybės". Labiausiai negaliu pakęsti, kai žmonės savo silpnumą ar nepakantumą paverčia *credo*. Na ir nuskilo man su Kolomba.

Tačiau jau keli mėnesiai, kaip Kolomba nesitenkina vien tuo, jog yra pati siaubingiausia sesuo pasaulyje. Jai taip pat būdingas nerimą keliantis elgesys. Man tikrai šito nereikia: agresyvios švaruolės vietoj sesers ir dar jos menkų bėdų spektaklio. Jau keli mėnesiai kaip Kolomba apsėsta dviejų dalykų: tvarkos ir švaros. Širdį glostantys padariniai: iš zombio – kuo buvau – tampu nevala; ji nuolat rėkia ant manęs, kad palikau pritrupinusi virtuvėje arba kad šįryt duše rado plauką. Tačiau ji neužsipuola vien tik manęs. Prie visų nuo ryto ligi vakaro kimba, kad netvarka ir pritrupinta. Jos kambarys, kuris buvo tikras šiukšlynas, tapo klinika: viskas surikiuota, nei dulkelės, daiktai turi griežtai nustatytas vietas, ir vargas poniai Grėmon, jei sutvarkiusi jų nepadeda lygiai taip pat. Kaip ligoninėj. Bala nematė, kad Kolomba tapo tikra maniake. Bet aš negaliu pakęsti to, kad ji ir toliau vaidina kietą paną. Turime bėdą, tačiau visi apsimeta, kad to nemato, o Kolomba ir toliau skelbiasi, kad ji vienintelė iš mudviejų žiūri į gyvenimą epikūriškai. Vis dėlto galiu jus patikinti, kad anoks čia epikūrizmas praustis po dušu triskart per dieną ir rėkt kaip pamišėlei, kad naktinė lempa pasislinko per tris centimetrus.

Kokia Kolombos problema? Apie tai nieko nežinau. Gal dėl noro visus sutrypti ji pavirto kareiviu tikrąja šio žodžio prasme. Ji viską rikiuoja,

blizgina, valo kaip armijoj. Kareivis yra apsėstas tvarkos ir švaros, tai žinoma visiems. To reikia kovojant su mūšio netvarka, karo bjaurastimi ir visomis tomis žmogaus kūno dalimis, kurias už savęs palieka karas. Bet iš tiesų klausiu savęs, ar Kolomba nebus paaštrėjęs atvejis, į dienos šviesą iškeliantis taisyklę. Argi mes visi negyvenam, tarsi atlikdami karinę tarnybą? Darom, kas ką išmanom, belaukdami dembelio ar kovos? Vieni šveičia kareivines, kiti stengiasi nusimuilinti, leidžia laiką lošdami kortomis, spekuliuoja, pina intrigas. Karininkai įsakinėja, eiliniai vykdo, bet per šią komediją už aštuonių užraktų niekas nėra mulkinamas: vieną rytą tikrai reikės eit mirti – karininkams lygiai kaip ir kareiviams, kvailiams lygiai kaip smulkiems niekšeliams, kurie juodojoje rinkoje prekiauja cigaretėmis ar spekuliuoja tualetiniu popieriumi.

Pasinaudodama proga, iškelsiu jums pagrindinę psichologo hipotezę: Kolombos vidus toks tuščias ir tuo pat metu toks užgriozdintas, kad ji bando savyje įvesti tvarką, rikiuodama ir valydama savo išorę. Juokinga, ar ne? Aš jau seniai supratau, kad psichologai yra juokdariai, manantys, jog metafora – didelio išminčiaus triukas. Iš tiesų tai sugeba bet kuris penktokas. Tačiau reikia išgirsti, kaip mamos draugai psichologai prapliumpa visa gerkle kvatoti dėl menkiausio žodžių žaismo, taip pat mamos atraportuojamas kvailystes, mat mama

visiems pasakoja apie savo seansus pas psichoanalitiką lyg būtų apsilankius Disneilende: atrakcionas „Mano šeimyninis gyvenimas“, ledo rūmai „Gyvenimas su mama“, didžioji kilpa „Gyvenimas be mamos“, siaubo kambarys „Seksualinis gyvenimas“ (nuleisdama balsą, kad aš negirdėčiau), ir, pabaigoje, mirties tunelis „Mano, kaip moters prieš menopauzę, gyvenimas“. Tačiau Kolomba mane dažnai gąsdina tuo, jog, man atrodo, nieko nejaučia. Viskas, ką Kolomba parodo kaip jausmus, taip suvaidinta, taip netikra, kad klausiu savęs, ar ji apskritai ką nors jaučia. Ir kartais mane tai gąsdina. Ji – visiškas ligonis, galbūt bet kokia kaina stengiasi pajusti kažką tikro, todėl gali būti, kad pasielgs beprotiškai. Jau matau laikraščių antraštes: „Grenel gatvės Neronas: mergina padega šeimos butą. Paklausta, kodėl taip pasielgė, ji atsako: norėjau patirti nors kokį išgyvenimą.“

Gerai, sutinku, kiek perlenkiu. O be to, ne man kalbėti apie piromaniją. Bet kol kas, šįryt klausydama, kaip ji rėkia, nes ant savo žaliojo palto rado katės plaukų, pamaniau sau: vargšelė, kova iš anksto pralaimėta. Tu jaustumeis geriau, jei tai žinotum.

11

Apgailestavimas dėl mongolų maišto

Kažkas tyliai beldžia į duris. Tai Manuela, kuriai ką tik davė laisvadienį.

– Meistras vaduojasi mirtimi, – sako ji man, ir negaliu suprasti, ar ji įpina ironijos atkartodama Šabro raudą. – Jūs laisva, dabar išgersime arbatos?

Tai, kaip laisvai Manuela elgiasi su klausiamąja forma bei laikais, kaip laisvai konstruoja sakinį, nes ji tėra vargšė portugalė, priversta kalbėti tremties kalba, turi to paties senienos kvapo kaip apgalvotos Šabro formuluotės.

– Ant laiptų sutikau Lorą, – sako ji sėsdamasi, suraukusi antakius. – Stovėjo įsikibusi turėklų, kaip norėdama sisioti. Mane pamačiusi dingo.

Lora – jaunesnioji Artenų duktė, maloni mergina, ne per dažniausiai apsilankanti. Klemensa, vyresnioji, – skausminga frustracijos inkarnacija, davatka, pašvęsta varginti vyrą ir vaikus iki parapijietiškomis šventėmis bei siuvinėjimo kryželiu pamargintų nykių dienų galo. Na, o Žanas, pagrandukas, – narkomanas, iš žmogaus virstantis mazgote. Vaikystėje jis buvo gražus berniukas susižavėjimo ir nuostabos kupinomis akimis, ber-

niukas, kuris nuolat cipendavo už tėvo tarsi nuo šio priklausytų jo gyvenimas, tačiau, kai ėmė vartoti narkotikus, pasikeitimas buvo stulbinamas: jis nebejudėjo. Po vaikystės, praleistos tuščiai bėginėjant paskui dievą, jo judesiai tapo supančioti, ir vaikšto nuo to laiko trūkčiodamas, vis ilgiau ir ilgiau stabteldamas ant laiptų, priešais liftą bei kieme, kartais užmigdamas ant kilimėlio prie mano durų ar prie šiukšlinių. Vieną dieną, kai jis nustėręs stovėjo priešais arbatinių rožių ir žemaūgių kamelijų lysvę, aš jo paklausiau, ar jam nereikia pagalbos, ir pamaniau, kad jis su savo garbanotais netvarkingais smilkiniais srovenančiais plaukais ir verksmingomis akimis virš drėgnos bei trūkčiojančios nosies vis labiau ir labiau panėšėja į Neptūną.

– Ė ė ne, – atsakė jis man, skanduodamas žodžius, darydamas tokias pat pauzes, kurios pažymėdavo jo ėjimą.

– Gal bent atsisėstumėt? – pasiūliau.

– Atsisėstumėt? – pakartojo jis nustebęs. – Ė ė ne, kam?

– Kad kiek pailsėtumėt, – pasakiau aš.

– A thaiiip, – atsakė jis. – Ogi, ė ė ne.

Taigi palikau jį kamelijų draugijoje ir stebėjau pro langą. Po labai ilgo laiko tarpo jis atsiplėšė nuo gėlių kontempliacijos ir pamažu priėjo prie mano buto. Atidariau jam nespėjus paskambinti.

– Paėjėsiu truputį, – pasakė man, į mane nežiūrėdamas, pasivėlusiomis šilkinėmis ausimis ant akių. Paskui akivaizdžių pastangų kaina: – Tos gėlės... kaip jos vadinasi?

– Kamelijos? – paklausiau aš nustebusi.

– Kamelijos... – pakartojo jis iš lėto, – kamelijos... Na tai ačiū, ponia Mišel, – galiausiai tarė jis stebėtinai tvirtu balsu.

Ir parodė kulnus. Nemačiau jo savaičių savaites iki to lapkričio ryto, kai, jam einant pro mano butą, jo nepažinau – toks jis buvo susibaigęs. Taigi, susibaigęs... Visi mes tam pasmerkti. Tačiau, kad jaunas žmogus pirma laiko pasiektų lygį, nuo kurio jis neatsigaus – ir tas dabartinis sunykimas toks akivaizdus ir toks žiaurus, jog žiūrint gailestis širdį spaudžia. Iš Žano Arteno teliko nualintas kūnas, kuris velkasi per gyvenimą įsikibęs gijos. Pasibaisėjusi klausiau savęs, kaip jam pavyks atlikti paprastus judesius, reikalingus naudojantis liftu, kai ūmai pasirodęs Bernaras Grelję stvėrė jį ir pakėlė it plunksną, mane išvaduodamas nuo įsikišimo. Man šmėkštelėjo regėjimas, kaip šis tvirtai sudėtas ir kvailas vyras nešasi ant rankų sumaitotą vaiko kūną, paskui abu dingo laiptų prarajoje.

– Bet Klemensa ateis, – sako Manuela, kuri – tai neįtikėtina – visada seka mano nebylių minčių giją.

– Šabro prašė manęs ją melsti išeiti, – sakau susimąsčiusi. – Jis nori matyti tik Polį.

– Iš širdgėlos baronienė nosį nusišnypštė į šluostę, – priduria Manuela kalbėdama apie Violetą Grelję.

Nesistebiu. Išmušus paskutinei valandai, juk turi išaiškėti teisybė. Violeta Grelję yra iš skuduro, kaip Pjeras Artenas iš šilko, ir kiekvienas, įkalintas savo likimo, daugiau be jokių apgavysčių turi parodyti jam savo veidą ir pabaigoje būti tuo, kas visad buvo iš tikrųjų, be keleto iliuzijų, kuriomis bandė užsiliūliuoti. Tai, kad tenka prisiliesti prie plonų baltinių, dar nereiškia, jog tau suteikta daugiau teisių negu į sveikatą ligoniui.

Įpilu arbatos ir gardžiuojamės ja tylėdamos. Mes niekada jos negėrėme drauge rytą, ir ši spraga mūsų ritualo ceremonijoje turi keistą atspalvį.

– Kaip malonu, – šnabžda Manuela.

Taip, labai malonu, nes mes džiaugiamės dviguba dovana: matome, kaip pertraukiant įvykių eigą paaukojamas pastovumas ritualo, kurį mes drauge kūrėme tam, kad jis, kas popietę įsiterpdamas į realybę, suteiktų jai prasmės ir pilnatvės, ir kuri, šįryt peržengtas, staiga įgauna visą savo jėgą, o kartu mėgaujamės, tarsi iš brangaus nektaro būtume pasigaminę nuostabią šio neįprasto ryto dovaną, kai mechaniški judesiai įgyja naują polėkį, kai iš naujo užgimsta *kvėpinti, gerti, padėti, dar įpilti, skonėtis*. Šios akimirkos, kai išryškėja mūsų būties apmatai, veikiami ritualo, kurį mes atkar-

tojam su dar didesniu malonumu, nes jis buvo pažeistas, jėgos – yra stebuklingi skliaustai, kuriuose atsidūrus, širdis veržiasi iš krūtinės, nes netikėtai išniręs truputėlis amžinybės nors trumpam, bet smarkiai praturtina laiką. Už durų riaumoja ir užmiega pasaulis, įsiplieskia karai, žmonės gyvena ir miršta, dingsta tautos, užgimsta kitos, kurios netrukus bus pradangintos, ir visame tame triukšme, visame tame pamišime, tuose protrūkiuose ir tose gožose, pasauliui sukantis, sprogstant ir atgimstant, blaškosi žmogaus gyvenimas.

Tad išgerkime puodelį arbatos.

Kaip Kakudzo Okakura, „Arbatos knyga" autorius, kuris kremtasi dėl mongolų genčių maišto tryliktame amžiuje ne todėl, kad šis paskui save pasėjo mirtį ir nuniokojimą, bet todėl, kad jis sunaikino nuostabiausią Songo kultūros vaisių – arbatos meną, – žinau, kad arbata nėra antraeilis gėrimas. Kai jos gėrimas tampa ritualu, ji dovanoja širdžiai sugebėjimą matyti mažų dalykų didybę. Kur slypi grožis? Dideliuose dalykuose, kurie kaip ir viskas yra pasmerkti išnykti, ar kaip tik mažuose, kurie, į nieką nepretenduodami, į akimirką geba inkrustuoti begalybės gemą?

Arbatos gėrimo ritualas, šis tikslus tų pačių judesių ir to paties skonėjimosi atkartojimas, šis paprastų, tikrų ir subtilių pojūčių patyrimas, šis leidimas, suteiktas kiekvienam už nedidelį mokestį,

tapti skonio aristokratu, nes arbata yra gėrimas lygiai taip pat turtingų kaip ir vargšų, – taigi arbatos gėrimo ritualas turi tą nepaprastą savybę praverti giedros harmonijos spragą mūsų gyvenimų beprasmybėje. Taip, pasaulis krypsta į tuštybę, pasmerktos sielos apverkia grožį, mus supa beprasmiškumas. Tad išgerkime puodelį arbatos. Įsivyrauja tyla, lauke švilpia vėjas, šnara ir leidžiasi rudeniniai lapai, šiltuose spinduliuose miega katinas. Ir kiekviename gurkšnyje skleidžiasi laiko didybė.

Gilioji mintis Nr. 6

Ką matai
Ką skaitai
Per pusryčius
Ir aš žinau
Kas esi

Kiekvieną rytą per pusryčius tėtis geria kavą ir skaito laikraštį. Iš tiesų tai kelis laikraščius: *Le Monde, Le Figaro, Libération* ir kartą per savaitę *L'Express, Les Échos, Time Magazine* ir *Courrier International.* Bet gerai matau, kad jam didžiausią malonumą teikia pirmasis puodelis kavos su *Le Monde* priešaky. Įnikęs skaito gerą pusvalandį. Tam, kad galėtų pasinaudoti šiuo pusvalandžiu, jis turi atsikelt išties labai anksti, nes yra labai užimtas. Bet kiekvieną rytą, net jei vyko naktinis posėdis ir jis miegojo tik dvi valandas, keliasi šeštą valandą ir skaito savo laikraštį, gerdamas labai stiprią kavą. Tokiu būdu tėtis kiekvieną dieną save pastato. Sakau „save pastato", nes manau, kad kiekvieną kartą yra naujas statinys, tarsi per naktį viskas būtų buvę paversta pelenais ir reikėtų pradėti nuo nulio. Šitaip žmogus mūsų planetoje gyvena savo gyvenimą: turi be perstojo atstatinėti savo, kaip suaugusiojo, tapatybę – tą šlubuojantį ir vienadienį, tokį trapų rinkinį – kuri apvelka nusivylimą, ir sau prieš

veidrodį sekti pasaką, kuria jam pačiam taip svarbu patikėti. Tėčiui laikraštis ir kava yra stebuklingosios lazdelės, kurios jį paverčia svarbiu žmogumi. Kaip moliūgą karieta. Atkreipkite dėmesį, kad jam tai teikia didžiulį pasitenkinimą: aš niekada nematau jo tokio ramaus ir atsipalaidavusio, kaip geriančio savo šeštos valandos kavą. Užtat kokia kaina! Kokia kaina, kai gyveni apsimetinėdamas! Kai nukrenta kaukės netikėtai ištikus krizei (o ji visada ištinka mirtinguosius), tiesa būna siaubinga! Pažiūrėkite į poną Arteną, gastronomijos kritiką iš šeštojo aukšto, kuris dabar merdi. Šiandien vidurdienį jau apsipirkusi mama įlėkė kaip viesulas ir dar tarpduryje visiems apskelbė: „Pjeras Artenas miršta!“ Paaiškėjo, kad tie visi viso labo buvom mudvi su Konstitucija. Žodžiu, jos pasirodymas – šnipštas. Mama, kiek sutaršytais plaukais, atrodė nusiminusi. Kai vakare grįžo tėtis, ji prišoko prie jo su naujiena. Tėtis atrodė nustebę: „Širdis? Taip greitai?“ – paklausė jis.

Turiu pasakyti, kad ponas Artenas – tikras pikčiurna. Tėtis – tik vaikėzas, vaidinantis nelinksmą suaugėlį. Bet ponas Artenas... rinktinis pikčiurna. Kai sakau pikčiurna, nenoriu pasakyti nedraugiškas, žiaurus ar despotiškas, nors iš dalies tai irgi atitinka. Ne, kai sakau „tikras pikčiurna“, noriu pasakyti, kad tai žmogus, kuris tiek išsižadėjo visko, kas galėtų būti jame gera, kad primena gyvą lavoną.

Kad tikrieji pikčiurnos nekenčia visų, ir taip aišku, bet labiausiai – savęs pačių. Jūs nepajuntate, kai kas nors savęs nekenčia? Neapykanta tokį žmogų veda prie mirties, tebesant gyvam, prie blogų, taip pat gerų, jausmų numaldymo, kad nejaustum šleikštulio būti savimi.

Pjeras Artenas, aišku, buvo tikras pikčiurna. Sako, kad jis buvo gastronomijos kritikos popiežius ir pasaulinis prancūzų virtuvės čempionas. Tada nesistebiu. Jei norite išgirsti mano nuomonę, prancūzų virtuvė – apgailėtina. Šitiek išmonės, šitiek pastangų dėl tokio sunkaus rezultato... O jau padažai, o įdarai, o visokie pyragėliai ir sausainėliai – tik pilvui prikimšti! Prasto skonio... O jei maistas nesunkus, tai išdarkytas kaip tik įmanoma: iš alkio gali numirt su trimis stilizuotais ridikėliais ir dviem Šventojo Jokūbo moliuskais dumblių drebučiuose, patiektais atseit raminamose keturkampėse lėkštėse padavėjų su tokiais linksmais kaip laidojimo biuro tarnautojų veidais. Šeštadienį buvom labai elegantiškame restorane „Napoleono baras". Ėjom visa šeima švęsti Kolombos gimtadienio. Ji išsirinko tokius pat žavingus patiekalus kaip paprastai: kažką įmantraus su kaštonais, ėrienos su žolelėmis, kurių pavadinimus sunku ištarti, ir sabajon* su *Grand*

---

* *Sabayon* – prancūziškas itališko deserto *zabaglione* pavadinimas. Desertas gaminamas iš kiaušinių trynių, medaus, saldaus vyno etc. Tada verdamas.

*Marnier** (siaubo viršūnė). Sabajon – prancūzų virtuvės simbolis: toks patiekalas, kuris atseit turėtų būti lengvas, tačiau bet kurio doro krikščionio skrandis jo neatlaikytų. Aš nieko nevalgiau iš užkandžių (pagailėsiu jūsų, neminėsiu Kolombos pastabų apie mano užknisančią anoreksiją), o paskui suvalgiau barbato filė su kariu (su traškiais aguročio ir morkų kubeliais po žuvimi) už šešiasdešimt tris eurus ir tai, ką radau mažiausiai prasto valgiaraštyje už trisdešimt keturis eurus: pyragą su karčiu šokoladu. Pasakysiu jums: už tokią sumą man labiau būtų patikęs metų abonementas į Makdonaldą. Ten bent jau nesipuikuojama blogu skoniu. Aš netgi nepagražinu kalbėdama, kaip papuošta salė ir stalas. Kai prancūzai nori išvengti Empyro tradicijos su bordo apmušalais ir nesibaigiančiais auksais, įrengia ligoninės stiliumi. Sėdi ant Le Korbuzjė kėdžių („Korbiu" sako mama), valgai iš baltų geometrinių formų indų – labai sovietinių biurokratiškų, o tualete valaisi rankas į tokius plonus rankšluosčius, kad jie nieko nesugeria.

Gryna, paprasta čia netinka. „O tai ko tu būtum norėjus valgyt?" – supykusi paklausė manęs Kolomba, nes aš taip ir nesugebėjau įveikti savo pir-

---

* Pasaulyje labiausiai žinomas prancūziškas likeris. Sukurtas daugiau nei prieš 120 metų Aleksandro Marnjė Lapostolio (*Alexandre Marnier-Lapostolle*). *Grand Marnier* išlieka unikaliu prekiniu ženklu, elegancijos ir kokybės simboliu.

mojo barbato. Aš neatsakiau. Nes nežinau. Aš vis dėlto tik maža mergaitė. Bet mangų veikėjai, atrodo, valgo kitaip. Subtiliai, paprastai, saikingai, labai skaniai. Valgo, tarsi žvelgtų į gražų paveikslą ar giedotų gražiame chore. Nei per daug, nei tik tik: žodis „pamatuotai" čia labai tiktų. Galbūt aš visiškai neteisi, bet prancūzų virtuvė man atrodo sena ir pretenzinga, o štai japonų virtuvė atrodo... na, nei jauna, nei sena. Amžina ir dieviška.

Taigi ponas Artenas miršta. Klausiu savęs, ką jis darydavo rytais, kad įsijaustų į savo – tikro pikčiurnos – vaidmenį. Galbūt gerdavo stiprią kavą, skaitydamas konkurentų straipsnius, o gal valgydavo amerikietiškus pusryčius su dešrelėmis ir skrudintomis bulvytėmis. Ką mes darome rytais? Tėtis skaito laikraštį, gerdamas kavą, mama geria kavą, sklaidydama katalogus, Kolomba geria kavą, klausydamasi *France Inter*, o štai aš geriu šokoladą, skaitydama mangas. Šiuo metu skaitau Tanigučio mangas, genijaus, iš kurio daug sužinau apie žmones.

Bet vakar paklausiau mamos, ar galėčiau gerti arbatą. Senelė pusryčiams geria juodą su bergamočių aromatu. Nors ir nemanau, kad arbata kažin kas, ji visada atrodo patraukliau už kavą, kuri yra pikčiurnų gėrimas. Bet vakar vakare restorane mama užsisakė jazminų arbatos ir davė man paragauti. Man ji atrodė tokia skani, tokia „maniškė",

jog šįryt pasakiau, kad aš kaip tik ir noriu nuo šiol ją gerti per pusryčius. Mama keistai pasižiūrėjo į mane (savo išraiška „migdomieji dar veikia“), paskui pasakė: „Taip, taip, mano žvirbleli, tau jau galima“.

Arbata ir manga prieš kavą ir laikraštį – elegancija ir malonumas prieš žaidimų dėl valdžios, kuriuos žaidžia suaugusieji, niekingą agresiją.

12

Vaiduokliškoji komedija

Išėjus Manuelai, imuosi visokiausių smagių darbų: tvarkausi namie, brūkšteliu šepečiu vestibiulyje, ištempiu šiukšliadėžes į gatvę, surenku reklaminius lankstinukus, palaistau gėles, paruošiu ėdesio katinui (kumpio riekė su hipertrofine odele), pasigaminu maisto sau (šalti kiniški makaronai su pomidoru, baziliku ir parmezanu), skaitau laikraštį, nulendu į savo užkaborį paskaityti labai gražaus danų romano, numaldau Lotą, Artenų anūkę, Klemensos vyresniąją, ašarojančią priešais mano butą, esą senelis nenori jos matyti.

Devintą vakare visa tai užbaigusi staiga pasijuntu sena ir labai prislėgta. Mirtis manęs nebaugina, dar mažiau Pjero Arteno, bet nepakeliamas būtent pats laukimas, tas ore pakibęs „dar ne“, kurio metu pajuntame kovų beprasmybę. Atsisėdu tylioje virtuvėje be šviesos ir ragauju kartų absurdo jausmą. Mano mintys pamažu nuklysta. Pjeras Artenas... Šiurkštus, kitų nepaisantis despotas, ištroškęs šlovės ir garbės, ir vis dėlto iki galo besistengiantis persekioti savo žodžiais nepagaunamą chimerą, besiblaškantis tarp Meno troškimo ir valdžios alkio... Kur iš tikrųjų slypi tiesa? O kur iliuzija? Valdžioje ar

Mene? Ar tik ne per gerai išmoktas šnekas iškeliame į padebesius žmogaus kūrinius, o tariamos tuštybės nusikaltimu apkaltinam troškimą dominuoti, kuris nerimsta visuose mumyse – taip, visuose, įskaitant ir vargšę namsargę ankštame butelyje, kuri, atsižadėjusi visiems matomos galios, ne ką mažiau jos vaikosi mintyse apie ją svajodama?

Taigi kaip slenka gyvenimas? Dienų dienom mes narsiai stengiamės išlaikyti savo vaidmenį šioje vaiduokliškoje komedijoje. Mūsų, kaip primatų, veiklos esmė – išlaikyti ir prižiūrėti teritoriją taip, kad ji mus saugotų ir glostytų mums širdį, kopti arba nenusileisti genties hierarchinėje piramidėje ir ištvirkauti visokiausiais įmanomais būdais – kad ir vaizduotėje – tiek dėl malonumo, tiek dėl pažadėtųjų palikuonių. Taigi sunaudojame nemenką savo energijos dalį, siekdami įbauginti ar suvilioti – dvi strategijos, kurios vienos pačios garantuoja teritorinę, hierarchinę ir seksualinę paieškas, kurios pažadina mūsų *conatus**. Bet šitai nepasiekia mūsų sąmonės. Mes kalbame apie meilę, apie gėrį ir blogį, apie filosofiją ir civilizaciją bei prisisiurbiame prie šių gerbiamų ikonų kaip ištroškusi erkė prie didžiulio šiltutėlio šuns.

Kartais vis dėlto gyvenimas mums pasirodo kaip vaiduokliškoji komedija. Tarsi pažadinti iš miego

---

* Lot. *potraukis.*

mes žiūrime, kaip veikiame, – sustingę konstatuojame, jog daugiausiai energijos išeikvojame tenkindami primityvius poreikius, ir klausiame savęs apstulbę, kur čia Menas. Tas įnirtingas vaipymasis ir slapti žvilgčiojimai mums staiga atrodo nereikšmingumo viršūnė, mūsų jaukus lizdelis, dvidešimties metų įsiskolinimo vaisius – bergždžias barbariškas įprotis, o mūsų padėtis socialinėje piramidėje, taip sunkiai įgyta ir tokia amžinai nestabili – kvaila tuštybė. Kalbant apie mūsų palikuonis, žiūrime į juos naujomis ir siaubo kupinomis akimis, nes be altruizmo drabužių dauginimosi veiksmas iš esmės atrodo nepadorus. Lieka tik seksualiniai malonumai; tačiau nusinešti inkstinktų upės, jie raibuliuoja drauge su gimnastika be meilės, netilpdami į mūsų gerai išmoktų pamokų rėmus.

Amžinybė nuo mūsų pasprunka.

Tomis dienomis, kai ant mūsų tikrosios prigimties pjedestalo susverdėja visos romantinės, politinės, intelektualinės, metafizinės bei moralinės pažiūros, kurias per mokslo ir auklėjimo metus mums buvo bandoma įskiepyti, visuomenė, tas teritorinis laukas, skrodžiamas didelių hierarchinių bangų, nugrimzta į Prasmės nebūtį. Baigta su turtingais ir vargšais, mąstytojais, tyrinėtojais, sprendimų priėmėjais, vergais, geraisiais ir blogaisiais, kūrybingaisiais ir sąžiningaisiais, sindikalistais ir individualistais, griežtais kairiaisiais ir konservatoriais;

belieka tik primityvūs hominidai, kurių grimasos ir šypsenos, laikysena ir prašmatnūs apdarai, kalbėsena ir elgesio manieros, įrašyti į genetinį primato žemėlapį, reiškia tik tai: išlaikyk savo padėtį arba mirk.

Tomis dienomis jums verkiant reikia Meno. Jūs karštai norite atkurti savo dvasinę iliuziją, beprotiškai trokštate, kad kas nors jus išgelbėtų nuo biologinės lemties, kad visa poezija ir visa didybė nebūtų išguitos iš šio pasaulio.

Tada jūs geriate puodelį arbatos arba žiūrite kokį nors Odzu filmą, kad pasitrauktumėte iš grumtynių ir kovų, kurios yra mums, kaip dominuojamajai rūšiai, išskirtinai priklausantys įpročiai, ir kad suteiktumėte šiam patetiniam teatrui Meno ir jo didžiųjų kūrinių žymę.

13

Amžinybė

Tai štai, devintą vakare į vaizdo imtuvą įdedu Odzu filmo „Seserys Munakata" vaizdajuostę. Tai mano dešimtasis Odzu filmas šį mėnesį. Kodėl? Nes Odzu yra genijus, kuris mane gelbsti nuo biologinės lemties.

Viskas prasidėjo nuo to, kai vieną dieną Anželei, mažajai bibliotekininkei, prasitariau, kad man labai patiko pirmieji Vimo Venderso filmai, o ji manęs paklausė: „Oi, o jūs matėte „Tokijo istoriją"?" O kai pasižiūri „Tokijo istoriją", kuris yra fantastiškas dokumentinis filmas, skirtas Odzu, savaime suprantama, norisi susipažinti su Odzu. Taigi atradau Odzu, ir pirmą kartą gyvenime kino Menas, kaip tikra pramoga, mane privertė juoktis ir verkti.

Įdedu kasetę, pasigardžiuodama sriubčioju jazminų arbatą. Kartkarčiais grįžtu atgal, su „pasaulietiniu rožiniu" vadinamu nuotolinio valdymo pulteliu.

Štai ta nepakartojama scena.

Tėvas, kurio vaidmenį atlieka Čišu Riju, Odzu aktorius-fetišas, jo kūrybos Ariadnės siūlas, nuostabus žmogus, nuo kurio sklinda šiluma ir kuklumas, taigi tėvas šnekučiuojasi su savo dukra

Setsuko, kaip jie ką tik vaikščiojo po Kijotą. Jie geria sakę.

TĖVAS
O ta Samanų šventykla! Šviesa tik išryškino samanas.
SETSUKO
Ir ant jų padėtą kameliją.
TĖVAS
O, tu ją pastebėjai? Kaip buvo gražu! (*Pauzė.*) Senojoje Japonijoje yra gražių dalykų. (*Pauzė.*) Tie pareiškimai, kad viskas joje buvo blogai, man atrodo perdėti.

Filmas tęsiasi ir pačioje pabaigoje yra paskutinioji scena parke, kai Setsuko, vyresnioji, kalbasi su Mariko, savo nenuorama jaunėle.

SETSUKO *(visa spindinti)*
Pasakyk man, Mariko, kodėl Kioto kalnai violetiniai?
MARIKO *(šelmiška)*
Tikrai. Kaip flanas su raudonosiom pupelėm.
SETSUKO *(šypsodamasi)*
Labai graži spalva.

Filme kalbama apie apviltą meilę, suderėtas vedybas, tėvų ir vaikų bei brolių ir seserų santykius,

tėvo mirtį, Senąją ir Naująją Japoniją, taip pat apie alkoholį ir žiaurų vyrų elgesį.

Tačiau svarbiausia tema mums, vakariečiams, nepažini, ir tik vienintelei japonų kultūrai pavyksta ją nušviesti. Kodėl šios dvi trumpos ir nepaaiškintos scenos, kurios nesustiprina intrigos, sukelia tokį stiprų išgyvenimą ir tarsi apglėbia visą filmą žodžiais nenusakomais skliaustais?

Štai ir filmo raktas.

SETSUKO

O iš tikrųjų – nauja tai, kas laikui bėgant nesensta.

Kamelija ant šventyklos samanų, ta violetinė, nudažiusi Kijoto kalnus, mėlyno porceliano puodelis – šis tyro grožio prasiskleidimas vienadienių aistrų verpete, ar nėra tai, ko mes visi trokštame? Ir tai, ko mes kiti, visa Vakarų civilizacija, nemokame pasiekti?

Amžinybės pajautimas pačiame gyvenimo sūkuryje.

Pasaulio judesių žurnalas Nr. 3

Pasivyk gi tu ją!

Kai pagalvoju, kad yra žmonių, neturinčių televizoriaus! Kaip jie ir gyvena? Aš prie jo praleisčiau valandų valandas. Išjungiu garsą ir žiūriu. Atrodo, tarsi viską matytum apšviestą X spindulių. Jei pašalinate garsą, iš tiesų jūs pašalinate įpakavimo dėžutę, gražų šilko popierėlį, į kurį suvyniotas niekalas už du eurus. Jei per televizorių šitaip žiūrėsite naujienų apžvalgą, pamatysite: vaizdai neturi jokio ryšio vieni su kitais, vienintelis juos jungiantis dalykas – tai komentaras, kuris vienas paskui kitą plaukiančius vaizdus mums leidžia suvokti kaip tikrą įvykių grandinę.

Žodžiu, dievinu televizorių. O šią popietę mačiau įdomų pasaulio judesį: šuolių į vandenį varžybas. Iš tiesų keletą varžybų. Tai buvo šios sporto šakos pasaulio čempionato apžvalga. Rodė šokančius po vieną su privalomąja ir laisvąja programomis, šuolininkus vyrus ir moteris, bet labiausiai mane domino šokantieji poromis. Jie turi turėti ne tik asmeninės drąsos, atlikti visą krūvą suktukų, salto bei apsivertimų, bet ir veikti sinchroniškai. Ne

maždaug tuo pat metu, ne: tobulai, tūkstantosios sekundės dalies tikslumu.

Juokingiausia, kai šuolininkai būna labai skirtingų sudėjimų: mažas kresnas ir sudžiūvęs ilgšis. Sakai sau: nieko nebus – dėl fizinių duomenų jie negali pradėti ir užbaigti tuo pat metu, bet, įsivaizduokite, jiems tai pavyksta. Štai jums ir pamoka: pasaulyje viskas išsilygina. Kas lėčiau eina, smarkiau stumia. Tačiau peno savo *Žurnalui* radau kaip tik tada, kai ant tramplino pasirodė dvi jaunos kinės. Dvi išstypusios deivės su juodomis žvilgančiomis kasomis, kurios galėtų būti dvynės – tokios jos buvo panašios, bet komentatorius patikslino, kad jos netgi ne seserys. Taigi jos užlipo ant tramplino ir tada, manau, kad visi veikiausiai padarė kaip aš – sulaikė kvėpavimą.

Jos įsisiūbavo ir šoko. Pirmosios mikrosekundės buvo tobulos. Jaučiau tą tobulumą savo kūnu; regis, tai „veidrodinių neuronų“ efektas: kai matai ką nors, atliekantį kokį nors veiksmą, tie patys neuronai kaip ir tie, kuriuos jis pajungia norėdamas tą veiksmą atlikti, pasijungia mūsų smegenyse mums nieko nedarant. Tampi šuolių akrobatu, nesijudindamas nuo sofos ir valgydamas traškučius: kaip tik todėl ir mėgstam žiūrėti sportą per televizorių. Žodžiu, dvi gracijos šoka ir iš pat pradžių užvaldo ekstazė. O paskui, siaubas, staiga susidaro įspūdis, kad tarp jų yra labai labai nežymus nesuderina-

mumas. Įsistebeiliji į ekraną sutrauktu skrandžiu: jokios abejonės, yra nesuderinamumas. Žinau, kad atrodo kvaila apie tai šitaip pasakoti, kai šuolis iš viso neturėtų trukti ilgiau kaip tris sekundes, bet kaip tik todėl, kad jis trunka tik tris sekundes, stebi visas jo stadijas tarsi jos truktų amžinybę. Ir štai, tas akivaizdu, tiesa ima badyti akis: jos atitrūko! Viena panirs į vandenį pirmiau kitos! Siaubinga!

Ėmiau šaukti priešais televizorių: pasivyk, pasivyk gi tu ją! Siaubingai pykau ant tos, kuri vilkosi iš paskos. Nusivylusi vėl susmegau į sofą. Na ir ką? Tai toks pasaulio judesys? Kažkoks menkas atotrūkis ima ir sugriauna visiems laikams galimybę tobulai pasirodyti? Mažiausiai pusvalandį buvau bjaurios nuotaikos. O paskui staiga savęs paklausiau: bet kodėl taip norėjom, kad ji ją pasivytų? Kodėl taip skaudu, kai judama nesinchroniškai? Atspėti nelabai sunku: viskas, kas vyksta mūsų gyvenime, ką mes pražiopsome per plauką, yra prarasta amžiams... Visi tie žodžiai, kuriuos turėjom pasakyti, visi tie judesiai, kuriuos turėjom padaryti, tos žaibiškos *kairos*, kurios vieną dieną netikėtai pasitaikė, kuriomis nemokėjome pasinaudoti ir kurios visiems laikams nugrimzdo į nebūtį... Nepasisekė per colį... Bet svarbiausia, man kilo kita mintis – susijusi su „veidrodiniais neuronais“. Beje, trikdanti mintis ir, be abejo, šiek tiek prustiška (tai mane erzina). O jei literatūra būtų televizorius,

kurį žiūrime, kad suaktyvintume savo veidrodinius neuronus ir be didelių pastangų suteiktume sau atliekamo veiksmo virpulį? O jei, dar blogiau, literatūra būtų televizija, kuri mums parodo viską, ką mes sugadiname?

Sveikas, pasaulio judesy! Tai galėjo būti tobula, o išėjo katastrofa. Turėtum patirti pats, o visada įgalioji atlikti kažkam kitam.

Todėl jūsų klausiu: dėl ko likti šiame pasaulyje?

14

Tada Senoji Japonija

Rytojaus rytą Šabro skambina į mano duris. Atrodo susiėmęs, balsas nedreba, nosis sausa, įrudusi. Tačiau primena vaiduoklį.

– Pjeras mirė, – sako jis man aidinčiu balsu.

– Man labai gaila, – atsakau.

Nuoširdžiai jaučiu jam užuojautą, nes Pjeras Artenas jau nebesikankina, o Šabro teks išmokti gyventi kaip vaikščiojančiam lavonui.

– Netrukus atvyks laidojimo tarnyba, – priduria Šabro savo vaiduoklišku tonu. – Būčiau jums labai dėkingas, jei malonėtumėte juos palydėti iki buto.

– Žinoma, – atsakau aš.

– Grįšiu po dviejų valandų ir pasirūpinsiu Ana.

Akimirką žiūri į mane tylėdamas.

– Ačiū, – sako jis, antrąkart per dvidešimtį metų.

Man maga atsakyti, kaip derėtų pagal seną namų sargų tradiciją, tačiau nežinau, kodėl žodžiai neišsiveržia. Gal taip yra todėl, jog Šabro nebesugrįš, jog priešais mirtį užtvarai sugriūna, jog galvoju apie Liusjeną, jog galiausiai santūrumas sulaiko nepasitikėjimą, kuris įžeistų mirusiuosius.

Nesakau ir:

– Nėr už ką.

O:

– Žinote... viskas ateina laiku.

Tai gali nuskambėti kaip populiarus posakis, nors tai taip pat žodžiai, kuriais generolas Kutuzovas „Kare ir taikoje“ kreipiasi į kunigaikštį Andrejų: *„Ar mažai man priekaištauta, ir dėl karo, ir dėl taikos... Tačiau viskas atėjo savo laiku... Viskas ateina laiku tam, kas moka laukti...“.*

Daug ką atiduočiau, kad paskaityčiau originalą. Šioje ištraukoje man visada labiausiai patiko cezūra, karo ir taikos svyravimas, tas potvynio ir atoslūgio įspūdis, tarsi ant žvyruotos pakrantės banga atneša ir nuplauna vandenyno gėrybes. Ar tai vertėjo įgeidis, pagražinantis labai rimtą rusišką stilių – *ar mažai man priekaištauta dėl karo ir dėl taikos* – ir pasiunčiantis šio sakinio, kurio nesuardo joks kablelis, sklandumu mano svaičiojimus apie jūrą į kliedesių be pagrindo skyrių, o gal tai kaip tik šio puikaus teksto, kuris dar ir šiandien spaudžia man džiaugsmo ašaras, pati esmė?

Šabro lėtai linkčioja galvą, paskui išeina.

Likęs rytmetis slenka niauriai. Nejaučiu Artenui jokios pomirtinės simpatijos, tačiau klaidžioju kaip dvasia be vietos, net neįstengdama skaityti. Laimės skliaustai, kuriuos nuožmiame pasaulyje pravėrė kamelija ant šventyklos samanų, užsivėrė, nepalik-

dami vilties, ir visų tų nuopuolių juodybė graužia man rūškaną širdį.

Tada įsikiša Senoji Japonija. Iš kažkurio buto atsklinda melodija, aiškiai girdima ir džiugi. Kažkas pianinu skambina klasikinį kūrinį. Ak, saldi netikėta valandėlė, perdreskianti melancholijos šydą... Per vieną amžinybės dalelytę viskas pasikeičia ir persimaino. Muzikos nuotrupa, išsiveržusi iš nežinia kurio kambario – truputis tobulybės gyvenimiškų dalykų sraute, palengva palenkiu galvą, svajoju apie kameliją ant šventyklos samanų, apie puodelį arbatos, kai tuo metu lauke vėjas glosto lapus, bėgantis gyvenimas sustingsta į brangenybę be rytojaus ir be planų, žmogaus likimas, išgelbėtas nuo blankios kasdienybės, pagaliau apsigaubia šviesos aureole ir, pralenkdamas laiką, įžiebia ugnį mano ramioje širdyje.

15

Turtingųjų pareiga

Civilizacija – tai pažabotas žiaurumas, vis dar neiškovota pergalė prieš primato agresyvumą. Kadangi primatais buvome, primatais liekame, nors ir išmokome gėrėtis kamelija ant samanų. Kaip tik tokia ir yra ugdymo paskirtis. Ką reiškia ugdyti? Tai nepailstamai rodyti kamelijas ant samanų, kad nukreiptume gyvulišką polinkį, nes jis niekada neišnyks ir nuolat kels grėsmę trapiai išlikimo pusiausvyrai.

Aš – tikra kamelija ant samanų. Kai pagalvoji, niekaip kitaip nebūtų galima paaiškinti mano užsidarymo šiame niūriame butelyje. Nuo savo gyvenimo aušros įsitikinusi jo bevertiškumu būčiau galėjusi pasirinkti maištą ir, pasikvietusi dangų savo neteisingo likimo liudininku, semtis iš dvasios turtų žiaurumo, kuris nesvetimas mūsų padėčiai. Tačiau mokykla mane pavertė siela, menkaverčio likimo vedama tik atsiskirti ir užsidaryti. Susižavėjimas antruoju gimimu paruošė manyje dirvą polinkiui valdyti agresiją; kadangi mokykla man leido užgimti iš naujo, aš jai buvau skolinga atsidavimą, taigi pasidaviau mokytojų valiai, nuolankiai tapdama civilizuotu žmogumi. Iš tiesų, kai kovoje su primato agresyvumu griebiamasi tų stebuklingų

ginklų, kokie yra knygos ir žodžiai, pradėtas darbas yra lengvas, ir kaip tik taip aš tapau išauklėta siela, semianti iš užrašytų ženklų jėgos prieš savo prigimtį atsilaikyti.

Štai kodėl smarkiai nusistebėjau savo reakcija, kai Antuanas Paljeras, tris kartus įsakmiai skambinęs į buto duris ir su manimi net nepasisveikinęs, švaistydamasis kaltinimais ėmėsi man aiškinti, kad dingo jo chromuotas paspirtukas, o aš jam panosėj užtrenkiau duris, vos neamputuodama uodegos tarpdury šmurkštelėjusiam savo katinui.

Ne kokia kamelija ant samanų, pamaniau sau.

Ir, kadangi turėjau leisti Levui grįžti į savo buveinę, atidariau duris vos tik jas užtrenkusi.

– Atleiskite, – pasakiau, – skersvėjis.

Antuanas Paljeras žiūrėjo į mane išraiška žmogaus, kuris klausia savęs, ar jis tikrai matė tai, ką matė. Tačiau kadangi jis yra linkęs manyti, kad atsitinka tik tai, kas turi atsitikti, panašiai kaip turtuoliai įsitikinę, jog jų gyvenimas teka dangiškąja vaga, kuri pinigų galia kasama, savaime suprantama, jiems, jis nusprendė manimi patikėti. Mūsų sugebėjimas manipuliuoti savimi, kad tik nesusvyruotų mūsų įsitikinimų cokolis, – kerintis fenomenas.

– Ką gi, šiaip ar taip, – pratarė jis, – svarbiausia, dėl ko atėjau – šitai perduoti jums nuo motinos.

Ir jis man ištiesė baltą voką.

– Ačiū, – padėkojau ir antrąkart užtrenkiau jam panosėj duris.

Ir štai aš savo virtuvėje su voku rankose.

– Kas man šįryt užėjo? – klausiu Levo.

Pjero Arteno mirtis nuvytino mano kamelijas.

Atplėšiu voką ir skaitau tuos kelis žodžius, užrašytus ant vizitinės kortelės nugarėlės, tokios ledinės, kad rašalas, nugalėdamas nusmurgusį sugertuką, lengvai išsiliejo ties kiekviena raide.

Ponia Mišel,
Gal galėtumėte, priimti paketus iš valyklos šią popietę?
Užeisiu jų atsiimti šį vakarą.
Iš anksto dėkoju,
Pakeverzotas parašas

Aš nesitikėjau tokios klastos puolant. Iš susijaudinimo klesteliu ant artimiausios kėdės. Beje, klausiu savęs, ar aš mažumėlę nekvanktelėjusi. Ar jums irgi taip atrodo, kai šitaip nutinka?

Štai:

Katinas miega.

Perskaitę šį nekaltą sakinį, nepajutote jokio skausmo, jokios deginančios kančios? Normalu.

Dabar:

Katinas, miega.

Pakartosiu, kad neliktų jokios dviprasmybės:

Katinas kablelis miega.

Katinas, miega.

Gal galėtumėte, priimti.

Viena vertus, rastume pavyzdžių, kai, laisvai elgiantis su kalba, nuostabiai pavartotas kablelis – kadangi įprastiniu atveju jis nerastų sau vietos – suteikia sakiniui didingumo:

„Ar mažai man priekaištauta, ir dėl karo, ir dėl taikos...“

Antra vertus, ant akinamai balto švelnaus popierėlio mes turime Sabinos Paljer, perveriančios sakinį kableliu it durklu, teplionės:

„Gal galėtumėte, priimti paketus iš valyklos?“

Jeigu Sabina Paljer būtų tarnaitė portugalė, gimusi po Faro figmedžiu, namsargė, neseniai emigravusi iš Piuto arba, dar geriau, savo gailiaširdės šeimos pakenčiama silpnaprotė, lengva širdimi galėčiau dovanoti šį kritikuotiną aplaidumą. Tačiau Sabina Paljer yra turtuolė. Sabina Paljer yra stambaus karinės industrijos ryklio žmona, Sabina Paljer yra motina kretino vilnoniu eglių žalumo paltelium su bruzguliais – jis po dviejų parengiamųjų kursų į aukštąją mokyklą ir po politikos mokslų institute greičiausiai eis skleisti minkštaprotiškų idėjų kokiame nors dešiniosios pakraipos ministrų kabinete, – be to, Sabina Paljer yra dukra kailiniuotos šliundros, priklausančios milžiniškos leidyklos skaitymo komitetui ir taip apsikarsčiu-

sios pašvitais, kad kartkartėm tykau, kada nuo jų užsilenks.

Dėl visų šių priežasčių Sabinai Paljer dovanoti negalima. Likimo dovanos turi kainą. Tam, kam leista naudotis gyvenimo malonėmis, įsipareigojimas vertinti grožį nediskutuotinas. Kalba, tas žmogaus turtas, ir jos vartosena, tas socialinės bendruomenės gaminys, yra šventi kūriniai. Tegu laikui bėgant jos vystosi, kinta, pasimiršta ir vėl atgimsta, tegu kartais taisyklių nesilaikymas jas praturtina, tačiau viena akivaizdu – norint įgyti teisę su jomis žaisti ir jas keisti, pirmiausia reikia joms paklusti. Visuomenės išrinktieji, tie, kuriuos lemtis atleidžia nuo neturtingo žmogaus daliai skirtų įpareigojimų, vis dėlto turi šią dvigubą misiją – šlovinti ir gerbti kalbos puikumą. Pagaliau, kad kažkokia Sabina Paljer piktnaudžiautų skyryba yra tuo didesnis išniekinimas, nes kaip tiktai nuostabūs poetai, gimę vagonėliuose ar šiukšlinuose priemiesčiuose, jaučia jai tą šventą pagarbą, kurią privalu jausti Grožiui.

Turtingieji įsipareigoję Grožiui. Antraip jie nusipelno mirties.

Kaip tik tuo momentu, kai besipiktindama skendau apmąstymuose, kažkas paskambino į duris.

Gilioji mintis Nr. 7

Atlieki ėjimą
Gyvensi
Mirsi
Tai
Padariniai

Kuo toliau, tuo labiau esu pasiryžusi padegti butą. Jau nekalbu apie savižudybę. Supraskite: tėtis man kailį iškaršė, nes įvariau į kampą vieną iš jo svečių, kuris neteisingai kalbėjo. Iš tiesų tai buvo Tiberio tėvas. Tiberis – mano sesers draugas. Jis mokosi aukštojoje, kaip ir jinai, tik matematiką. Kai pagalvoju, kad jie vadinami elitu... Vienintelis skirtumas, kurį matau tarp Kolombos, Tiberio, jos draugų ir liaudies jaunimėlio – tai, kad mano sesuo ir jos draugeliai yra kvailesni. Geria, rūko, kalba kaip gatviniai ir taip tarpusavy šneka: „Holandas* su savo referendumu Fabiusą** į skutus ištaškė, matėt, tas bičas – tikras kileris," – žodis žodin; arba: „Visi prieš dvejus metus paskirti MDV (mokslinio darbo vadovai) – užkietėję fašistai, tikri stabdžiai – reikia

---

* Fransua Holandas (*Francois Hollande*) – teisininkas, ekonomistas, Prancūzijos politinis veikėjas.

** Loranas Fabiusas (*Laurent Fabius*) – Prancūzijos politinis veikėjas; 1984–1986 m. ministras pirmininkas.

nepasišikt su savo kursinio vadovu," – vakarykštė šviežiena. Ne tokio aukšto lygio pasisakymai: „Iš rimto, blondė, į kurią Džei-By žvairuoja, – anglistė, nu ta tai tikra blondė,"– *(idem)* ir dar aukštesnio lygio: „Nu jau Marijanas per konferūchą tai pavarė, tipo egzistencija – nėra pirmasis Dievo požymis," – *(idem*, iškart po apsikeitimo žinia apie „blondę anglistę"). Ką, jūsų manymu, turėčiau apie tai galvoti? Čia užvis geriausia (maždaug tokiais žodžiai): „Metafizinės antologijos galios nesugebam pamatyt ne todėl, kad esam ateistai. Jo, svarbiausia – konceptuali galia, ne tiesa. O tas Marijanas, kunigo išpera, pasidievagojo, šunsnukis, ir relaksas, ane?"

Balti žemčiūgai
Ant mano rankovių nukritę kai sklidinom širdim
Mes išsiskiriam
Aš juos išsinešu
Kaip Jūsų atminimą

(Kokinšu)

Įsidėjau geltonos putos ausų kamštukus, kad negirdėčiau tų degradų šnekų, ir skaitau iš tėtės „Klasikinės japonų poezijos antologijos" *hokku*. Paskui Kolomba ir Tiberis pasiliko vieni ir skleidė nepadorius garsus, puikiai žinodami, kad aš juos girdžiu. Blogiau ir būt negalėjo – Tiberis liko vakarienei, nes mama buvo pakvietusi jo tėvus. Tiberio tėtušis – kino prodiuseris,

motina turi meno galeriją Senos krantinėje. Kolomba visiškai pamišusi dėl Tiberio tėvų, ateinantį savaitgalį ji važiuoja su jais į Veneciją – tai bent atsikračiau, ramiai pagyvensiu tris dienas.

Taigi, per vakarienę Tiberio tėvas pasakė: „Ką, jūs nežinote go, šio fantastiško japonų žaidimo? Aš šiuo metu prodiusuoju Sa Šan romano „Go žaidėja" adaptaciją, tai pa-sa-kiš-kas žaidimas, japoniškas šachmatų atitikmuo. Štai dar vienas išradimas, kurį mes skolingi japonams, jis pa-sa-kiš-kas, užtikrinu jus!" Ir jis ėmė aiškinti go taisykles. Visiškos nesąmonės. Pirma, go išrado kinai. Žinau tai, nes skaičiau kultinę mangą apie go. Ji vadinasi *Hikaru No Go*. Antra, tai nėra japoniškas šachmatų atitikmuo. Nors ir žaidžiama ant lentos ir du priešininkai rungiasi baltomis ir juodomis figūromis, tai skiriasi taip pat kaip šuo nuo katės. Šachmatai – žudai, kad laimėtum. Go – statai, kad išgyventum. Trečia, kai kurios taisyklės, išdėstytos pono aš-esu-vieno-bukagalvio-tėvas, buvo klaidingos. Žaidimo tikslas – ne suvalgyti kitą, o apsupti didesnę teritoriją. Žymimieji akmenys paimami, nes juos leidi nukirsti, norėdamas gauti priešininko akmenis, o ne todėl, kad kategoriškai draudžiama eiti ten, kur automatiškai būsi sučiuptas. Ir taip toliau.

Tada, kai ponas-aš-paleidau-ant-svieto-išgamą pasakė: „Žaidėjų suskirstymo sistema prasideda

nuo 1 kiju ir kyla iki 30 kiju, paskui pereinama prie danų: 1-asis danas, paskui 2-asis ir taip toliau", aš negalėjau susilaikyti ir pasakiau: „Ne, atvirkštine tvarka: pradedama nuo 30 kiju ir kylama iki 1."

Bet ponas-atleiskite-man-aš-nežinau-ką-darau susiraukęs spyrėsi: „Ne, brangioji panele, tikrai manau, kad aš teisus." Aš papurčiau galvą, o tėtis, žiūrėdamas į mane, suraukė antakius. Blogiausia, kad mane išgelbėjo Tiberis. „Ne, tėti, ji teisi, pirmas kiju stipriausias." Tiberis – matematikas, jis žaidžia šachmatais ir go. Negaliu pakęsti šios minties. Gražūs dalykai turėtų priklausyti gražiems žmonėms. Na, bet reikalas tas, kad Tiberio tėtušis klydo ir kad tėtis po vakarienės man piktai išrėžė: „Jei prasižioji tik tam, kad apsijuoktų mūsų svečiai, susilaikyk." Ką aš turėjau daryti? Praverti burną kaip Kolomba, kad pasakyčiau: „Amandjė* programa mane trikdo", nors ji net nesugebėtų pacituoti vienos Rasino eilutės, ką jau kalbėti apie grožio tame įžvelgimą? Praverti burną, kad pasakyčiau kaip mama: „Atrodo, praėjusių metų bienalė labai nuvylė", nors ji nusižudytų dėl savo augalų, leisdama sudegti visiems Vermero paveikslams? Praverti burną, kad pasakyčiau kaip tėtis: „Prancūzų kultūros išskirtinumas yra subtilus paradoksas", – tai, ką maždaug taip pati pakartojo per pastarąsias šešiolika vakarienių? Praverti burną

---

* *Amandiers* – teatras.

kaip Tiberio motina, kad pasakyčiau: „Šiandien Paryžiuje vargiai rastumėte gerą sūrio prekiją“, šįkart neprieštaraudama savo tikrajai prekybininkės iš Overnės prigimčiai?

Kai pagalvoju apie go... Žaidimą, kurio tikslas praplėsti teritoriją, tai, kas be ko, gražu. Jis gali turėti mūšio etapų, tačiau jie tėra priemonės pasiekti tikslą – leisti klestėti savo teritorijoms. Viena gražiausių go žaidimo sėkmių – ir tai įrodyta, – jei nori laimėti, reikia gyventi, bet taip pat leisti gyventi kitam. Tas, kuris per daug gobšus, pralaimi partiją: tai subtilus žaidimas, kurio metu reikia išlaikyti pusiausvyrą – turi išpešti naudos, nesunaikindamas kito. Galiausiai, gyvenimas ir mirtis jame tėra gerai ar blogai numatyto ėjimo padarinys. Kaip tik tai sako vienas iš Tanigučio personažų: „Gyvensi – mirsi, tai yra padariniai“. Tai go, o kartu ir gyvenimo priežodis.

Gyvensi – mirsi: tai tik padariniai to, ką sukūrėme. Svarbu atlikti gerą ėjimą. Štai tada sugalvojau sau naują suvaržymą. Aš liausiuosi ardyti, griauti, aš imsiuosi statyti. Netgi iš Kolombos sukursiu ką nors teigiamo. Svarbu, ką darai mirties akivaizdoje, ir ateinančią birželio 16-ą noriu mirti kurdama.

16

Konstitucijos splinas

Tas kažkas, beldęsis į duris, pasirodo besanti žavioji Olimpa Sen Nica, diplomato iš antrojo aukšto duktė. Man labai patinka Olimpa Sen Nica. Manau, jog reikia didžiulės charakterio stiprybės, kad išgyventum su tokiu juokingu vardu, ypač žinant, kad per visą paauglystę, kuri atrodo nesibaigianti, jis pasmerkia vargšę pajuokoms: „Ei, Olimpa, galiu užlipt ant tavo kalno?“. Be to, Olimpa Sen Nica, regis, netrokšta tapti tuo, ką jos gimimas jai siūlo. Ji netrokšta nei turtingos santuokos, nei valdžios alėjų, nei diplomatijos, dar mažiau žvaigždės gyvenimo. Olimpa Sen Nica nori tapti veterinare.

– Provincijoje, – atskleidė ji man vieną dieną, kai ant mano demblio plepėjome apie kates. – Paryžiuje yra tik mažų gyvūnėlių. Aš noriu ir karvių, kiaulių.

Skirtingai negu kai kurie namo gyventojai, Olimpa taip pat apsieina be šimtų manierų, norėdama parodyti, jog ji šnekučiuojasi su namsarge, nes ji yra gerai-išauklėta-kairioji-be-iš-ankstinių-nuostatų. Olimpa kalba su manimi, nes aš turiu katiną – tai mudvi įtraukia į bendrus pomėgius,

ir aš labai vertinu šį sugebėjimą nepaisyti užtvarų, kuriuos visuomenė be paliovos stato ant mūsų juokingų takeliūkščių.

– Turiu jums papasakoti, kas nutiko Konstitucijai, – sako ji man, kai atidarau duris.

– Nagi užeikite,– paraginu, – juk turite penketą minučių, ar ne?

Ji ne tik turi penketą minučių, bet yra tokia laiminga radusi kažką, su kuo gali pakalbėti apie kates ir jų rūpestėlius, kad pasilieka valandą, per kurią vieną paskui kitą išgeria penkis puodelius arbatos.

Taip, man tikrai labai patinka Olimpa Sen Nica.

Konstitucija yra žavinga maža karamelinio plauko katytė švelniai rožine nosyte, baltais ūsais ir alyvinėmis pėdutėmis, kuri priklauso Žosams ir, kaip visi kailiniuoti namo padarai, paklūsta Olimpai dėl menkiausio pirstelėjimo. Taigi, tas nenaudingas, bet labai mielas, trejų metų amžiaus padarėlis neseniai pramiaukė kiaurą naktį, drumsdamas šeimininkų miegą.

– Kodėl? – paklausiu tinkamu momentu, nes mus įtraukęs bežadis pasakojimo sutarimas, kai kiekviena nori tobulai atlikti savo vaidmenį.

– Cistitas! – sako Olimpa. – Cistitas!

Olimpai tik devyniolika ir ji beprotiškai nekantraudama laukia, kada galės įstoti į Veterinarijos

mokyklą. Kol kas ji dirba nesudėdama rankų ir sielojasi tuo pat metu džiaugdamasi skausmais, kurie užklumpa namo keturkojus – vienintelius, su kuriais ji gali eksperimentuoti.

Štai todėl ji man paskelbia Konstitucijos cistito diagnozę, tarsi būtų kalbama apie deimantų gyslą.

– Cistitas! – sušunku pagauta įkarščio.

– Taip, cistitas, – sušnabžda ji, spindinčiomis akimis. – Vargšė katytė visur sisiojo ir, – ji atsikvėpė prieš imdamasi geriausio, – jos šlapimas buvo šiek tiek hemoraginis!

Dievulėliau kaip gražu. Jei ji būtų pasakiusi: „Jos sisiuke buvo kraujo“, reikalas būtų buvęs greitai išaiškintas. Tačiau Olimpa, užsivilkdama su jauduliu savo, kaip katinų daktarės, chalatą, tuo pat metu su juo apsigaubė terminologija. Man visada labai smagu girdėti taip kalbant. „Jos šlapimas buvo šiek tiek hemoraginis,“ – man tai nuotaikingas sakinys, kuris gražiai skamba ausiai ir primena savitą pasaulį, atpalaiduojantį nuo literatūros. Kaip tik dėl tos pačios priežasties man patinka skaityti vaistų aprašus – dėl atokvėpio, gimusio iš šio techninių terminų tikslumo, sukuriančio griežtumo iliuziją, paprastumo virpulį ir prijungiančio erdvės-laiko matmenį, kuriame nėra pastangos į grožį, kūrybinės kančios nei begalinio ir beviltiško didingų horizontų troškimo.

– Yra dvi galimos cistitų etiologijos, – vėl prabyla Olimpa. – Arba infekcinis virusas, arba inkstų nepakankamumas. Iš pradžių apčiupinėjau jos šlapimo pūslę, kad patikrinčiau, ar ji nesukietėjo į kamuoliuką.

– Į kamuoliuką? – nusistebiu aš.

– Esant inkstų nepakankamumui, kai katinas nebegali šlapintis, jo šlapimo pūslė prisipildo, ir susiformuoja kažkas panašaus į „pūslės rutulį", kurį galima apčiuopti čiupinėjant pilvą, – aiškina Olimpa. – Tačiau tai buvo ne toks atvejis. Ir neatrodė, kad jai skaudėtų, kai ją auskultavau. Tik ji nesiliovė toliau visur sisiojusi.

Mane aplanko mintis apie Solanžos Žos svetainę, tapusią milžinišku kečupo tendencijos kraiku. Tačiau Olimpai tai tėra šalutiniai nuostoliai.

– Taigi Solanža užsakė atlikti šlapimo analizę.

Tik Konstitucijai nieko nėra. Nei inkstų akmenų, nei apgaulingo viruso, pasislėpusio jos mažytėj žemės riešuto formos šlapimo pūslėje, nei infiltruoto bakteriologinio agento. Tačiau atmesdama vaistus nuo uždegimų ir spazmų, taip pat antibiotikus, Konstitucija ir toliau laikosi savo.

– Tai kas gi jai? – klausiu.

– Jūs manimi nepatikėsite, – sako Olimpa. – Jai idiopatinis intersticinis cistitas.

– O Dieve, kas tai? – klausiu sužadinta smalsumo.

– Nagi tai maždaug reikštų, kad Konstitucija – didelė isterikė, – atsako linksma Olimpa. – „Intersticinis“ reiškia – susijęs su šlapimo pūslės sienelės uždegimu, o idiopatinis – be nustatytos medicininės priežasties. Žodžiu, kai ji stresuoja, jai būna uždegiminis cistitas. Lygiai kaip ir moterims.

– O ko jai stresuoti? – klausiu savęs garsiai, nes jeigu Konstitucija, kurios kasdienybė kaip dekoratyvinės drimbos, sudrumsčiama tik geranoriškos veterinarinės apžiūros, per kurią jai apčiupinėjama šlapimo pūslė, turi priežasčių stresuoti, tai likusioji gyvūnija paskęs panikos liūne.

– Veterinaras pasakė: tik pati katė tai žino.

Ir Olimpa kiek nepatenkinta patempė lūpą.

– Neseniai Polis (Žosas) jai pasakė, kad ji stora. Neaišku. Gali būti bet kas.

– O kaip tai gydoma?

– Kaip žmones, – juokiasi Olimpa. – Duoda prozako.

– Rimtai? – klausiu aš.

– Rimtai, – atsako ji.

O ką aš jums sakiau. Gyvūnai esame, gyvūnais liksime. Tai, kad turčių katė kenčia tuos pačius skausmus, kurie vargina civilizuotas moteris, neturėtų priversti rėkti apie blogą elgesį su katėmis ar kad žmogus užkrėtė nekaltus naminius gyvūnus, bet, atvirkščiai, liudyti tvirtą vienybę, suaudžiančią

gyvūnų likimus. To paties geidžiame, tuos pačius skausmus kenčiame.

– Kad ir kaip ten būtų, – sako man Olimpa, – apie tai pamąstysiu, prižiūrėdama gyvūnus, kuriuos menkai tepažįstu.

Ji pakyla, mandagiai atsisveikina.

– Ką gi, ačiū, ponia Mišel, tik su jumis galiu apie visa tai pasikalbėti.

– Nėra už ką, Olimpa, – sakau jai, – man buvo malonu.

Ir jau ketinau užverti duris, kai ji man pranešė:

– O, žinojote – Ana Arten parduos butą. Tikiuosi, kad naujakuriai taip pat turės kačių.

17
Kurapkos pauodegys

Ana Arten parduoda!

– Ana Arten parduoda! – sakau Levui.

– Še tau, – atsako jis, ar bent jau man taip pasirodo.

Gyvenu čia dvidešimt septynerius metus, ir niekada nė vieno buto šeima nepasikeitė. Senoji ponia Meris užleido vietą jaunajai poniai Meris ir panašiai, beveik tas pats, su Baduazais, Žosais ir Rozanais. Artenai atsikraustė tuo pat metu kaip ir mes; mes tam tikra prasme kartu pasenome. Kalbant apie de Broglius, jie gyveno čia nuo labai seniai ir vis dar užima butą. Nežinau, kokio amžiaus ponas valstybės patarėjas, tačiau būdamas jaunas jis jau atrodė senas, situacija tokia, kad nors ir labai senas, jis vis dar atrodo jaunas.

Taigi, man namsargiaujant, Ana Arten yra pirmoji parduodanti turtą, kuris pakeis šeimininką ir vardą. Keista, ši mintis mane baugina. Vadinasi, esu taip pripratusi prie tų pačių dalykų atsikartojimo, kad mintis apie dar tik numanomą pasikeitimą, panardindama mane į laiko upę, primena apie jo tėkmę? Mes gyvename kiekvieną dieną,

tarsi ji turėtų vėl atgimti rytoj, ir tykus Grenel 7 *status quo,* kas rytas atnaujinantis pastovumo akivaizdumą, man staiga atrodo kaip audrų siaubiama salelė.

Smarkiai sukrėsta, pasistveriu savo krepšį su ratukais ir, palikdama čia murksantį Levą, tirtančiu žingsniu pasuku turgaus link. Grenel ir Bako gatvių kampe, nepajudinamas savo susitrynusių kartoninių dėžių nuomininkas Žeženas žiūri į beprisiartinančią mane kaip tarantulas į savo grobį.

– Ė, motuše Mišel, vėl praganėt savo katiną*? – sviedžia man ir juokiasi.

Štai bent vienas dalykas, kuris nesikeičia. Žeženas yra benamis, metų metus leidžiantis žiemą čia, ant savo apgailėtinų kartonų, įsisupęs į seną surdutą, kuris primena XIX amžiaus pabaigos rusų pirklį – ir kaip šis, kuris jį dėvi, metams bėgant stebėtinai išsilaikė.

– Keliautumėte į nakvynės namus, – įprastai sakau jam, – šiąnakt bus šalta.

– Chė chė, – suspiegia jis, – į nakvynės namus – labai norėčiau jus ten pamatyti. Čia geriau.

Patraukiu savo keliu, paskui, apimta graužaties, sugrįžtu prie jo.

– Norėjau jums pasakyti... Šiąnakt mirė ponas Artenas.

* Žodžiai iš vienos vaikiškos dainelės.

– Kritikas? – klausia manęs Žeženas, ūmiai pagyvėjusiomis akimis, tiesdamas marmūzę, kaip medžioklinis šuo, uosdamas kurapkos pauodegį.

– Taip, taip, kritikas. Širdis staiga apleido.

– Po poraliais, po paraliais, – kartoja Žeženas, akivaizdžiai sugraudintas.

– Jūs jį pažinojote? – klausiu aš vien tam, kad kažką pasakyčiau.

– Po paraliais, po paraliais, – atkartoja benamis, – turi gi geriausi iškeliaut pirmieji!

– Jis nugyveno gražų gyvenimą, – išdrįstu pasakyti nustebinta, kaip pakrypsta šneka.

– Motuše Mišel, – man atsako Žeženas, – tokių vyrukų kaip jis nebegamina. Po paraliais, – vėl pakartoja jis, – man trūks to šaunaus tipo.

– Jis jums ką nors duodavo, gal pinigų per Kalėdas?

Žeženas žiūri į mane, sušnarpščia, spjauna sau po kojų.

– Nieko, per dešimt metų nė skatiko, ką sau galvojate? O, nėra, ką kalbėt, tai buvo ne šiaip sau žmogus. Tokių nebegamina, ne, tokių nebegamina.

Šis persimetimas keliais žodžiais mane išmušė iš vėžių, ir tuo metu, kai žirgliojau pro turgaus prekystalius, Žeženas užvaldė visas mano mintis. Aš niekada vargšams nepriskyriau sielos kilnumo ta dingstimi, kad jie neturtingi, ar dėl gyvenimo ne-

teisybių. Bet aš bent maniau juos esant vieningus nekenčiant stambiųjų savininkų. Žeženas man atveria akis ir štai ko mane išmoko: jei jau vargšai ko nors nekenčia, tai kitų vargšų.

Iš esmės tai nėra absurdiškas.

Išsiblaškiusi aplekiu prekystalius, nusigaunu iki sūrininkų kampo, nusiperku raikyto parmezano ir gerą gabalą sumantreno.

18

Riabininas

Kai nerimauju, pasitraukiu į prieglobstį. Keliauti niekur nereikia; tam reikalui užtenka prisijungti prie savo literatūrinės atminties klodų. Kokia dar gali būti didingesnė pramoga, smagesnė kompanija, malonesnis transas už literatūrą?

Taigi štai, priešais alyvuogių kraitelę aš netikėtai galvoju apie Riabininą. Kodėl apie jį? Nes Žeženas dėvi iš mados išėjusį redingotą ilgais skvernais, pačioj apačioj iš užpakalio puoštą sagomis, man primenantį Riabinino surdutą. „Anoje Kareninoje" Riabininas, surdutą dėvintis medienos pirklys, atvažiuoja pas Leviną, kaimo aristokratą, sudaryti pardavimo sutarties su Stepanu Oblonskiu, Maskvos aristokratu. Pirklys prisiekinėja visais dievais, kad Oblonskis išlošia iš sandėrio, nors Levinas jį kaltina vagiant iš draugo mišką, vertą tris kartus daugiau. Prieš šią sceną yra dialogas, kurio metu Levinas klausia Oblonskio, ar šis suskaičiavo savo miško medžius.

– Kaip tai suskaičiuot medžius? – sušunka bajoras, – tai tas pats, kas suskaičiuoti pajūrio smiltis!

– Būk tikras, kad Riabininas juos suskaičiavo, – atkerta Levinas.

Man ši scena ypač patinka, pirmiausiai todėl, kad ji vyksta Pakrovskoje, rusų kaime. Ak, rusų kaimas... Jis turi to ypatingo laukinių kraštų, kuriuos su žmogumi vis dėlto sieja vieningas žemės, iš kurios esme visi padaryti, ryšys, žavesio... Gražiausia „Anos Kareninos" scena vyksta Pakrovskoje. Levinas rūškanas ir melancholiškas mėgina pamiršti Kiti. Pavasaris, jis išeina į lankas šienauti su kaimiečiais. Darbas iš pradžių jam atrodo labai sunkus. Jau ketino prašyti stabtelėt, kai senasis kaimietis, pirmas varantis pradalgę, duoda ženklą atsikvėpti. Paskui šienauja toliau. Vėl Levinas griūna iš nuovargio, tačiau ir vėl senis ima pustyti dalgį. Atokvėpis. Ir greta pajuda pirmyn, keturiasdešimt vyrų, guldydami pradalges, kylant saulei, artėja prie upės. Darosi vis šilčiau ir šilčiau, Levino rankas ir pečius užlieja prakaitas, tačiau sulig kiekvienu sustojimu ir vėl kibimu į darbą jo judesiai, iš pradžių nerangūs ir skausmingi, tampa vis labiau ir labiau vientisi. Palaiminga vėsa staiga užlieja jam nugarą. Vasaros lietus. Žingsnis po žingsnio jis išvaduoja savo mostus nuo valios pančių, įeina į lengvą transą, kuris judesiams – nemąstant ir neskaičiuojant – suteikia mechaniškų ir sąmoningų veiksmų tobulumo, ir dalgis, regis, pjauna pats vienas, o Levinas mėgaujasi šiuo užsimiršimu dirbant, darbui virtus malonumu, nepriklausomu nuo valios pastangų.

Juk taip ir yra su laimingomis mūsų būties akimirkomis. Išlaisvinti nuo apsisprendimo ir tikslo naštos, irdamiesi savo vidinėmis jūromis, mes stebime įvairius savo judesius tarsi kažkieno kito veiksmus ir žavimės jų vis dėlto nevalingu tobulumu. Dėl kokios kitos priežasties galėčiau rašyti šitai, šiuos juokingus senstančios namsargės užrašus, jei rašymas pats savaime neturėtų šienavimo meno? Kada eilutės tampa savo pačių demiurgais, kada aš stebiu (toks stebuklingas protu nesuvokiamas dalykas), kaip ant popieriaus gimsta sakiniai, kurie nepaklūsta mano valiai, ir, nepaisydami manęs, užsirašo ant lapo – aš iš jų sužinau tai, ko nežinojau ir nemaniau norinti, mėgaujuosi šiuo neskausmingu gimdymu, šiuo nesuderintu akivaizdumu sekti be triūso ir be tikrumo su nuoširdžių nustebimų džiaugsmu plunksną, kuri man rodo kelią ir mane neša.

Tada aš, visiškai save suvokdama ir jausdama savo vientisumą, užsimirštu, kone panyru į ekstazę ir, sąmonei stebint, mėgaujuosi sielos ramybe.

Žodžiu, lipdamas į vežimaitį, Riabininas atvirai skundžiasi savo tarnui apie gražių ponų manieras.

– O kaip pirkinys, Michailai Ignatjičiau? – klausia jo vyrukas.

– Ė ė!... – atsako pirklys.

Kaip greitai pagal išvaizdą ir padėtį mes darome išvadas apie žmonių protą... Riabininas, pajūrio smilčių skaičiuotojas, apsukrus veidmainis ir puikus manipuliatorius, nesisieloja dėl susidariusios nuomonės apie jo asmenybę. Gimusiojo protingu ir pariju šlovė netraukia; viso to jis imasi tik pastūmėtas pelno pažado ir perspektyvos mandagiai apiplėšti didikus, priklausančius kvailai sistemai, kuri jį niekina, bet nežino kaip sustabdyti. Taigi ir aš, neturtinga namsargė, esu susitaikiusi su prabangos nebuvimu bei sistemos išsigimimu, kuris groteskiškai iš jos iškyla ir iš kurio aš kiekvieną dieną giliai širdyje, kur niekas neprasiskverbia, tyliai šaipausi.

Gilioji mintis Nr. 8

Jei pamirši ateitį
Neteksi
Dabarties

Šiandien nuvažiavome į Šatu aplankyti senelės Žos, tėčio mamos, kuri jau dvi savaites gyvena pensionate. Tėtis buvo nuvažiavęs, kai ji ten įsikūrė, o dabar nuvažiavom visi kartu. Senelė nebegali visiškai viena gyventi savo dideliame Šatu name: ji beveik akla, serga artroze, beveik nebepaeina, nenulaiko rankose daiktų ir ima bijoti, vos tik lieka visiškai viena. Jos vaikai (tėtis, dėdė Fransua ir teta Lora) labai stengėsi sutvarkyti reikalą nusamdydami asmeninę slaugę, bet ši juk negalėjo likti 24 valandas per parą, be to, senelės draugės taip pat jau buvo pensionate, taigi tai atrodė gera išeitis.

Senelės pensionatas – ohoho! Klausiu savęs, kažin kiek kainuoja mėnesis liukso klasės sukriošėlių marykloje. Senelės kambarys didelis ir šviesus, su gražiais baldais, gražiomis užuolaidomis, greta nedidelė svetainė ir vonios kambarys su marmurine vonia. Mama ir Kolomba alpo iš susižavėjimo priešais marmurinę vonią, tarsi senelei nors kiek rūpėtų, kad vonia marmurinė, kai jos pirštai betoniniai... Be to, marmuras – šlykštu. Tėtis – jis ne kažin ką

tepasakė. Žinau, jog jaučiasi kaltas, kad jo motina pensionate. „Juk mes neketiname jos pasiimti su savimi?“ – paklausė mama, kai jie abu manė, jog aš negirdžiu (bet aš viską girdžiu, ypač kas ne man skirta). „Ne, Solanža, žinoma, kad ne...“, – atsakė tėtis balsu, kuris reiškė: „Elgiuosi lyg manyčiau priešingai, tuo pat metu sakydamas „ne, ne“ pavargusia ir paklusnia gero vyro išraiška, ir tokiu būdu gražiai išnešu sveiką kailį.“ Gerai pažįstu šitą tėčio toną. Jis reiškia: „Žinau, kad esu skystablauzdis, bet niekas tegu nemėgina man to pasakyti.“ Žinoma, tai neliko nepastebėta. „Tu tikras skystablauzdis“, – pasakė mama piktai sviesdama šluostę į kriauklę. Įdomu, kad kai ji supyksta, turi ką nors paleisti. Viena kartą ji net paleido Konstituciją. „Tu to nori ne ką labiau už mane“, – vėl pradėjo ji paėmusi šluostę ir maskatuodama ja tėčiui panosėje. „Šiaip ar taip, tai jau padaryta“, – pasakė tėtis, o tai yra šimtą kartų didesnio bailio žodžiai.

Štai aš labai džiaugiuosi, kad senelė neatsikrausto gyventi pas mus. Vis dėlto keturių šimtų kvadratinių metrų bute tai nebūtų didelė bėda. Manau, kad seni turi teisę į šiokią tokią pagarbą. O jei gyveni pensionate, žinoma, pagarbos nebėra. Jei ten atsiduri, reiškia: „Man jau galas, aš niekas, visi, įskaitant mane, belaukia tik vieno – mirties, šio liūdno nuobodulio galo.“ Ne, priežastis, dėl kurios nenoriu, kad senelė atsikraustytų pas mus, ta,

kad aš jos nemyliu. Tai bjauri senė, o prieš tai buvo nepakenčiama boba. Štai kas man atrodo didelė neteisybė: imkim kad ir labai daug metų sulaukusį simpatišką santechniką, kuris aplink save skleidė vien tik gėrį, mokėjo kurti meilę, jos duoti, ją priimti, nuausti žmogiškuosius bei emocinius ryšius. Jo žmona mirusi, jo vaikai be skatiko, bet patys turi krūvą vaikų, kuriuos reikia maitinti ir išmokyti. Be to, jie gyvena kitame Prancūzijos gale. Taigi jį įgrūda į pensionatą netoli jo gimtinės, kur vaikai gali atvažiuoti aplankyti tik du kartus per metus – į vargšų pensionatą, kur reikia dalytis savo kambariu, kur maistas šlykštus ir kur darbuotojai, engdami gyventojus, priešinasi savo įsitikinimui vieną dieną patirti tą patį likimą. Dabar paimkite mano senelę, kurios gyvenime nebuvo nieko kito, kaip nesibaigiantys priėmimai, vaipymasis, intrigos bei tuščios išlaidos norint pasirodyti, ir įvertinkite tai, kad ji turi teisę į ištaigingą kambarį, asmeninę svetainę ir Šventojo Jokūbo moliuskus vidurdienio pietums. Ar tai kaina, mokama už meilę, – gyvenimo galas be vilties purvinoj žmonių maišalynėj? Ar tai jausmų anoreksijos atpildas – marmurinė vonia auksiniam narvely? Taigi, aš nemyliu senelės, kuri mane irgi ne per labiausiai myli. Užtat ji dievina Kolombą, kuri jai puikiai atsilygina tuo pačiu, tai yra laukdama palikimo su tuo tokiu būdingu merginos-kuri-nelaukia-palikimo abejingumu. Taigi maniau, kad

ši diena, praleista Šatu, bus nepakeliama kančia ir – bingo: Kolomba ir mama, kurios alpo iš susižavėjimo priešais vonią, tėtis, kuris atrodė prarijęs skėtį, seni sudžiūvę paliegėliai, kuriuos vedžioja koridoriais su visomis jų lašelinėmis, pamišėlė, kuri mane pavadino „gražute Klara“, o po dviejų sekundžių užriko, kad ji tučtuojau nori savo šuns, vos man neišbadydama akių su savo didžiuliu deimantiniu žiedu („Alcheimeris“, – pasakė Kolomba visažinės išraiška. Be juokų!) ir netgi mėginimas pabėgti! Dar sveiki pensiono gyventojai ant riešo turi elektroninę apyrankę: kai jie bando išeiti už teritorijos užtvaro, supypsi registratūroje, ir darbuotojai puola laukan paskui bėglį, kuris, savaime suprantama, pagaunamas už šimto jėgas atimančių metrų ir kuris su įkarščiu protestuoja, kad jie ne gulage, prašo pakalbėti su direktoriumi ir keistai makaluoja rankom ir kojom tol, kol jį įgrūda į vežimėlį. Ponia, kuri pademonstravo savo sprinto sugebėjimus, po pietų buvo pasikeitusi drabužius: nebevilkėjo savo pabėgėlės uniformos – suknelės su žirneliais ir daugybe raukinukų, labai praktiškos laipioti per tvoras. Žodžiu, antrą po pietų, po vonios, Šventojo Jokūbo moliuskų ir įspūdingo Edmonos Dantes pabėgimo, buvau jau pasirengusi nusivilti.

Bet staiga atsiminiau, kad buvau nusprendusi statyti, o ne griauti. Apsidairiau aplinkui ieškodama ko nors teigiamo ir stengdamasi nežiūrėti

į Kolombą. Nieko neradau. Visi tie žmonės, laukiantys mirties, nežinodami ką veikti... O paskui, stebuklas, kaip tik Kolomba man parodė išeitį, taip Kolomba. Kai išvažiavome, prieš tai apkabinę ir pabučiavę senelę ir pažadėję greitai grįžti, mano sesuo pasakė: „Ką gi, senelė atrodo gerai įsikūrusi. Visa kita... pasiskubinsime tai kuo greičiau užmiršti." Nesikabinėkime prie „pasiskubinsime kuo greičiau" – tai būtų žema, ir susitelkime į mintį: „šitai kuo greičiau užmiršti".

Priešingai, kaip tik nereikia to pamiršti. Nereikia pamiršti senių suglebusiais kūnais, senių visai arti mirties, apie kurią jauni nenori galvoti (taigi jie patiki globą pensionatui, į jį be triukšmo ir lengva ranka nuveždami savo tėvus), nesančio džiaugsmo šiomis paskutinėmis valandomis, kurias reikėtų išsemti iki dugno ir kurias iškenčia nuoboduly, apmaudė ir galvodami vis apie tą patį. Nereikia pamiršti, kad kūnas nyksta, kad draugai miršta, kad visi jus pamiršta, kad gale – vienatvė. Neužmiršti ir to, kad tie seniai buvo jauni, kad gyvenimo laikas yra juokingai trumpas, kad vieną dieną tau dvidešimt, o rytoj aštuoniasdešimt. Kolomba mano, jog galima „pasiskubinti užmiršti", nes jos laukianti senatvė taip toli, tarsi tai jai niekada nenutiks. Aš labai anksti supratau, kad gyvenimas prabėga per laiko blyksnį, stebėdama aplink save suaugusiuosius, taip skubančius, tokius įsitempusius dėl ter-

minų, tokius godžius dabarties, kad tik negalvotų apie rytojų... Tačiau bijai rytojaus kaip tik todėl, kad nemoki kurti dabarties, o kai nemoki kurti dabarties, seki sau, kad galėsi tai rytoj, tačiau tai žlugęs reikalas, nes rytojus visada galiausiai tampa šiandiena, suprantate?

Taigi kaip tik nereikia viso to pamiršti. Reikia gyventi su šia mintimi, kad mes pasensime ir kad gyventi nebebus gražu, gera, smagu. Ir pasakyti sau, kad kaip tik dabartis svarbu: kurti kažką dabar bet kokia kaina iš visų jėgų. Galvoje visada reikia turėti pensionatą, kad peržengtum per save kiekvieną dieną, kad paverstum savo kūrinį nemirštamu. Ropštis žingsnis po žingsnio į savo everestą ir tai daryti taip, kad kiekvienas žingsnis taptų dalele amžinybės.

Ateitis reikalinga štai kam: kurti dabartį su čia ir dabar realizuojamais planais.

Apie gramatiką

1

Be galo trumpas

Šįryt Žasinta Rozan man pristatė naująjį Artenų buto savininką.

Jis vardu Kakuro Kažkoks. Aš gerai nenugirdau, nes „pOniA" Rozan visada kalba tarsi burnoje turėtų tarakoną, ir dar kaip tik tą akimirką atsidarė lifto grotos, leisdamos praeiti išsičiustijusiam ponui Paljerui. Jis su mumis pasisveikino ir nutolo trūkčiojančiu skubančio verslininko žingsniu.

Naujasis ponas maždaug šešiasdešimties, labai solidus ir, sakytum, japonas. Jis gana žemas, lieknas, veidas raukšlėtas, tačiau labai giedras. Visu savo asmeniu jis dvelkia gerumu, tačiau dar galima justi ryžtą, linksmumą ir tvirtą valią.

Šiuo metu jis kantriai, net nesuraukdamas antakių, kenčia isterišką Žasintos Rozan kvaksėjimą. Sakytum, višta priešais grūdų kalną.

– Laba diena, ponia, – buvo jo pirmieji ir vieninteliai žodžiai, ištarti be akcento.

Aš užsimečiau puskvailės durininkės apdarą. Kalbama apie naują gyventoją, kuris iš įpročio kol kas dar neverčiamas aklai tikėti mano kvailumu ir su kuriuo susidūrusi turiu dėti ypatingas auklėjamąsias pastangas. Taigi aš apsiriboju asteniškais

„taip taip taip“, atsakydama į Žasintos Rozan salvių protrūkius.

– Aprodysite ponui Kažkokiam (Šu?) bendrąsias patalpas.

– Ar galite paaiškinti ponui Kažkokiam (Pšu?) korespondencijos išskirstymą?

– Dekoratoriai ateis penktadienį. Gal galėtumėte juos palydėti pas poną Kažkokį (Opšu?) tarp dešimtos ir pusės vienuolikos?

Ir taip toliau.

Ponas Kažkoks nerodo jokio nekantrumo ir mandagiai laukia žiūrėdamas į mane, maloniai šypsodamasis. Manau, kad viskas klostosi puikiai. Tereikia palaukti, kol poniai Rozan pabos, ir aš galėsiu vėl nulįsti į savo užkaborį.

Ir štai tau.

– Kilimėlis, kuris gulėjo prie Artenų durų, nevalytas. Ar galite laikin*am* tą sutvarkyti? – klausia manęs ta višta.

Kodėl komedija visada turi virsti tragedija? Aišku, man taip pat pasitaiko įvelti klaidą, nors ir savigynai.

– *Kažkoks tai* infarktas? – paklausiau aš Šabro, norėdama nukreipti dėmesį nuo savo išsišokimų.

Taigi nesu tokia jautri, kad dėl nežymaus nukrypimo pamesčiau protą. Reikia dovanoti kitiems tai, ką leidi sau; be to, Žasinta Rozan ir jos tarakonas burnoje yra gimę Bondi, viename iš virtinėmis

besidriekiančių daugiaaukščių nešvariomis laiptinėmis, ir todėl aš atlaidžiai žiūriu į ją, priešingai nei į ponią galėtumėte-kablelis-priimti.

O vis dėlto štai kur tragedija: aš krūptelėjau nuo *laikinam tą sutvarkyti* tuo pat metu, kai ponas Kažkoks taip pat krūptelėjo, susitikus mūsų žvilgsniams. Nuo šio be galo trumpo laiko tarpo, per kurį, esu tuo tikra, mes buvome kalbos broliai, susieti kančios, kuri mus persmelkė ir, suvirpindama kūnus, padarė matomą mūsų sumišimą, ponas Kažkoks žiūri į mane visiškai kitomis akimis.

Tykančiomis akimis.

Ir štai jis kalba su manimi.

– Jūs pažinojote Artenus? Man sakė, kad tai buvo tikrai nepaprasta šeima, – sako jis man.

– Ne, – atsargiai atsakau, – gerai nepažinojau, tai buvo šeima kaip kitos čionykštės šeimos.

– Taip, laiminga šeima, – sako ponia Rozan, kuri akivaizdžiai nekantrauja.

– Žinote, visos laimingos šeimos panašios, – murmu aš, norėdama visu tuo nusikratyti, – nėra ką apie jas pasakoti.

– Tačiau visos nelaimingos šeimos, nelaimingos savaip, – sako jis man, keistai į mane žiūrėdamas, ir staiga, nors ir iš naujo, suvirpu.

Taip, prisiekiu jums šitai. Aš suvirpu, bet tarsi nesąmoningai. Tai nuo manęs nepriklausė, tai buvo stipriau už mane: man visko buvo per daug.

Nelaimė niekada viena nevaikšto: Levas pasirinko kaip tik šią akimirką ir pranėrė mums tarp kojų, draugiškai užkliudydamas poną Kažkokį.

– Aš turiu dvi kates, – sako jis man. – Ar galėčiau sužinoti, kuo vardu jūsiškis?

– Levas, – už mane atsako Žasinta Rozan, kuri šioje vietoje nutraukdama pokalbį įbruka savo ranką jam į parankę ir, man padėkojusi, į mane nežiūrėdama, ima jį vestis prie lifto. Nepaprastai rafinuotai jis uždeda ranką ant jos dilbio ir švelniai ją sustabdo.

– Ačiū, ponia, – padėkoja jis man ir leidžiasi nunešamas tos valdingosios vištos.

2

Palaimos akimirką

Ar žinote, kas yra nesąmoningumas? Psichoanalitikai jį paverčia klastingų užslėptos pasąmonės veiksmų vaisiumi. Iš tiesų, kokia nevykusi teorija. Nesąmoningumas yra mūsų sąmoningo noro – kuris, tuo metu, kai mūsų jaudulys tam priešinasi, pasinaudoja visomis gudrybėmis, kad pasiektų savo tikslą – jėgos ryškiausias pasireiškimas.

– Galėtum pamanyti, kad noriu būti demaskuota, – sakau Levui, kuris ką tik grįžo į savo būstinę ir, galėčiau prisiekti, susimokė su visu pasauliu, kad patenkintų mano troškimą.

„Visos laimingos šeimos panašios, tačiau kiekviena nelaiminga šeima nelaiminga savaip" yra pirmasis „Anos Kareninos" sakinys – jos kaip bet kuri kita tikra namsargė negalėčiau būti skaičiusi, tuo labiau, kad jis nepamanė, jog palaimos akimirką krūptelėjau nuo antrosios šio sakinio dalies nežinodama, kad ji priskiriama Tolstojui, nes, jeigu maži žmonės ir yra jautrūs didžiajai literatūrai apie ją nenusimanydami, ji negali pretenduoti į tas aukštumas, į kurias išsimokslinę žmonės ją iškelia.

Visa diena prabėga bandant save įtikinti, kad kraustausi iš proto dėl niekų ir kad ponas Kažkoks, kuris disponuoja ganėtinai prikimšta pinigine, kad nusipirktų ketvirtąjį aukštą, turi kitų rūpesčių, nei protiškai atsilikusios namsargės parkinsoniški drebuliai.

O paskui, apie devynioliktą valandą, į buto duris skambina jaunuolis.

– Laba diena, ponia, – sako jis man, tobulai tardamas žodžius, – aš Polis N`Giujenas, asmeninis pono Odzu sekretorius.

Jis man ištiesia vizitinę kortelę.

– Štai mano mobiliojo telefono numeris. Pas poną Odzu ateis dirbti meistrai, ir mes nenorėtume dėl to jums užkrauti papildomų darbų naštos. Be to, iškilus menkiausiam rūpesčiui, skambinkite man, atvyksiu kuo greičiausiai.

Šioje intrigos vietoje būsite pastebėję, kad sainetė neturi dialogų, kuriuos paprastai atpažįstame iš vienas paskui kitą – pagal tai, kieno eilė kalbėti, – einančių brūkšnelių.

Turėjo būti maždaug:

– Malonu, pone.

Paskui:

– Puiku, taip ir padarysiu.

Tačiau, akivaizdu, nėra.

Todėl, kad net be didesnių pastangų esu bežadė. Aš puikiai suvokiu, kad mano burna praverta, ta-

čiau joks garsas iš jos neišeina, ir man gaila šio gražaus jaunuolio, priversto stebėti septyniasdešimties kilogramų varlę, vardu Renė.

Kaip tik šią susitikimo akimirką paprastai protagonistas paklaustų:

– Jūs kalbate prancūziškai?

Tačiau Polis N`Giujenas man šypsosi ir laukia.

Herakliškai pasistengus man pavyksta kažką pasakyti.

Tiesą sakant, iš pat pradžių maždaug tai:

– Grmblll.

Tačiau jis tebelaukia vis dar taip pat nepakartojamai pasišventęs.

– Ponas Odzu? – galiausiai vargais negalais ištariu prikimusiu Jelio Brainerio balsu.

– Taip, ponas Odzu, – patvirtina jis. – Nežinojote jo pavardės?

– Ne, – sunkiai atsakau, – aš jos gerai nenugirdau. Kaip ji rašoma?

– O, d, z, u, – sako jis man, – lygiai kaip tariame.

– A, – ištariu aš, – labai gerai. Japoniška?

– Visiškai teisingai, ponia, – sako jis. – Ponas Odzu – japonas.

Jis maloningai atsisveikina, aš džiovininkiškai prašvokščiu: „Gero vakaro“, uždarau duris ir griūnu ant kėdės, pritrėkšdama Levą.

Ponas Odzu. Klausiu savęs, ar aš tik nesapnuoju pamišėliško sapno, pilno įtampos, su makiaveliškais vienas iš kito išplaukiančiais veiksmais, sutapimų lietumi ir galutine atomazga: su naktiniais marškiniais, nutukusiu katinu ant kojų ir besispjaudančiu žadintuvu, nustatytu „*France Inter*" dažniu.

Tačiau mes puikiai žinome, kad sapnas ir būdravimas iš esmės ne tų pačių šaknų, ir, įsiklausiusi į savo potyrius, įsitikinu, kad tikrai nemiegu.

Ponas Odzu! Kino režisieriaus sūnus? Jo sūnėnas? Tolimas pusbrolis?

Nieko sau.

Gilioji mintis Nr. 9

Jei savo priešę pavaišinsi
*Migdoliniais pyragaičiais iš Ladurė**
Nemanyk
Kad galėsi matyti
Daugiau

Ponas, kuris perpirko Artenų butą, japonas! Jis vardu Kakuro Odzu! Na man ir sekasi: turi gi tai nutikti kaip tik man prieš mirtį! Dvylika su puse metų kultūriniame skurde, ir vos tik pasirodo japonas, reikia krautis lagaminus... Tai taip neteisinga.

Bet bent jau įžvelgiu ir teigiamą pusę: jis čia, kaip tik čia, ir mes vakar labai įdomiai pasikalbėjom. Pirmiausiai reikia pasakyti, kad visi gyventojai čia yra visiškai pamišę dėl pono Odzu. Mano mama kalba vien tik apie jį, tėtis bent kartą jos klausosi, nors paprastai jis galvoja apie ką kitką, kai ji burbuliuoja apie nereikšmingus name vykstančius dalykus, Kolomba nukniaukė mano japonų kalbos vadovėlį ir, Grenel 7 kronikose neregėtas faktas – ponia de Brogl atėjo pas mus išgerti arbatos. Mes gyvename penktame aukšte, kaip tik virš buvusio Artenų buto, ir pastarosiomis dienomis ten

* *Ladurée* – garsūs konditerijos gaminių namai, pradėję veikti 1862 m. Paryžiuje. Jų migdoliniai pyragaičiai (pranc. – *macaron*) yra labai vertinami.

vyko remonto darbai – ir dar kokie darbai! Buvo aišku, kad ponas Odzu nusprendė viską pakeisti, ir visiems net seilės tekėjo, kaip norėjosi pamatyti pokyčius. Fosilijų pasaulyje jau vien menkiausias akmenuko slystelėjimas uolos šlaitu sukelia kone širdžių priepuolių virtinę – ką jau kalbėti, kai kas nors sprogdina kalną! Žodžiu, ponia de Brogl mirė iš noro užmesti akį į ketvirtą aukštą ir jai pavyko įsipiršti į svečius praėjusią savaitę, kai sutiko mamą vestibiulyje. O žinote, kokia dingstimi? Iš tikrųjų labai juokinga. Ponia de Brogl yra žmona pono de Broglio, valstybės patarėjo, gyvenančio pirmame aukšte, kuris buvo priimtas į valstybės tarybą vadovaujant Žiskarui, ir yra toks užkietėjęs konservatorius, kad nesisveikina su išsiskyrusiais žmonėmis. Kolomba jį vadina „sena fašistine kiaule“, nes ji niekada nieko neskaitė apie Prancūzijos dešiniuosius, o tėtis jį laiko tobulu politinių idėjų sklerozės pavyzdžiu. Jo žmona tokia pat: kostiumėlis, perlų vėrinys, kietai sučiauptos lūpos ir būrys anūkų, kurių visų vardai Greguarai ar Mari. Iki šiolei ji vos sveikindavosi su mama (kuri yra socialistė, dažytais plaukais ir smailianosiais batais). Bet praėjusią savaitę ji pripuolė prie mūsų, tarsi nuo to priklausytų jos gyvybė. Mes buvome vestibiulyje, kaip tik grįžę iš parduotuvių, ir mama buvo labai geros nuotaikos, nes rado pilko lino staltiesę už du

šimtus keturiasdešimt eurų. Taigi tada maniau, kad man audityvinės haliucinacijos. Po įprastinių „Laba diena, ponia“, ponia de Brogl tarė mamai: „Noriu jūsų kai ko paklausti“, – vien jau tai ištarti jai turėjo būti labai sunku apversti liežuvį. „Prašom, klauskite“, – atsakė mama šypsodamasi (dėl staltiesės ir antidepresantų). „Tai štai, mano martelei, Etjeno žmonai, nelabai gerai, ir manau, kad reikėtų pagalvoti apie terapiją.“ „Ak šit kaip?“ – tarė mama dar plačiau šypsodamasi. „Taip, na, suprantate, kažką panašaus į psichoanalizę.“ Ponia de Brogl atrodė kaip sraigė viduryje Sacharos, bet ji vis dėlto gerai laikėsi. „Taip, puikiai suprantu, – atsakė mama. – Ir kuo aš jums galėčiau būti naudinga, brangioji ponia?“ „Nagi, leidau sau pamanyti, kad jūs gerai pažįstate šį... na... šį priėjimo būdą... todėl labai norėčiau apie tai su jumis šnektelti, štai.“ Mama negalėjo atsigauti nuo jai besišypsančios fortūnos: lino spalvos staltiesė, galimybė iškloti visas savo žinias apie psichoanalizę ir ponia de Brogl, jai šokanti septynių skraisčių šokį*, – o taip, iš tiesų puiki diena! Ji vis dėlto negalėjo atsispirti, nes labai gerai žinojo, ką anoji tuo nori pasiekti. Kas kad mano mamos subtilioji intelektualumo pusė netašyta, nebandyk jos apmauti. Ji puikiai žinojo, kad tą dieną, kai de

---

* Septynių skraisčių šokį šoko Salomėja Erodui. Ši metafora reiškia: lėtai atskleisti informaciją, priverčiant pašnekovą laukti.

Brogliai susidomės psichoanalize, golistų šalininkai dainuos „Internacionalą" ir kad jos staigi sėkmė vadinasi „penktojo aukšto laiptų aikštelė yra kaip tik virš ketvirtojo aukšto laiptų aikštelės". Vis dėlto ji nusprendė pasirodyti kilniadvasė, kad įrodytų poniai de Brogl, koks neaprėpiamas jos gerumas ir kokia plati socialistų siela, tačiau pirmiausiai – nedidelės fuksų krikštynos. „Su malonumu, gerbiamoji. Norėtumėte, kad užeičiau pas jus kurį vakarą, ir mes apie tai pasikalbėtume?" – paklausė ji. Toji atrodė tarsi su užkietėjusiais viduriais – ji nebuvo numačiusi šio smūgio, bet labai greitai susigriebė ir, kaip dera aukštuomenės damai, pasakė: „Ką jūs, ne, ne, nenoriu jūsų versti nusileisti, tai aš pas jus pakilsiu." Mama patyrė nedidelį pasitenkinimą, ji neužsispyrė. „Ką gi, šią popietę būsiu namie, – pasakė ji, – kodėl jums neužsukus išgerti puodelio arbatos apie penktą?"

Pasisėdėjimas prie arbatos buvo tobulas. Mama viską buvo paruošusi kaip reikiant: senelės dovanotas paauksuotas arbatos servizas su žaliais bei rožiniais drugeliais, migdoliniai pyragaičiai iš Ladurė ir, vis dėlto, rudasis cukrus (kairiųjų išmonė). Ponia de Brogl, kuri ką tik praleido geras penkiolika minučių ant apatinės laiptų aikštelės, atrodė kiek sumišusi, bet vis tiek patenkinta. Taip pat šiek tiek nustebusi. Manau, kad ji įsivaizdavo pas

mus kitaip. Mama jai sugrojo visą gerų manierų ir pasaulietiško pokalbio partitūrą, įtraukdama žinovės komentarą apie gerus kavos namus, prieš palenkdama galvą į šoną su gailesčio išraiška ir paklausdama: „Taigi, brangi ponia, nerimaujate dėl savo marčios?“ „A, o, taip“, – pralemeno ana, kuri buvo beveik pamiršusi, dėl ko atėjo, ir dabar suko galvą, ką čia pasakius. „Na, jai depresija“, – buvo vienintelė jai į galvą atėjusi mintis. Tada mama paspaudė greičio pedalą iki galo. Po šitokio dosnumo buvo laikas pateikti sąskaitą. Ponia de Brogl turėjo atlaikyti visą paskaitą apie froidizmą, į kurią buvo įpinta keleta pikantiškų pasakojimų apie seksualinius Mesijaus ir jo apaštalų įpročius (su pliauškalais apie Melani Klein), ir pagražintą keliomis pastabomis apie moterų išsilaisvinimo judėjimą bei prancūziško mokymo pasaulietiškumą. Apogėjus. Ponia de Brogl reagavo kaip gera krikščionė. Ji stebėtinai stoiškai iškentė viešą pažeminimą save įtikinėdama, kad šitaip neskausmingai išperka savojo smalsumo nuodėmę. Abidvi išsiskyrė patenkintos, bet dėl skirtingų priežasčių, o vakare prie stalo mama pasakė: „Ponia de Brogl gal ir davatka, bet moka būti žavi.“

Žodžiu, ponas Odzu domina visus. Olimpa Sen Nica prasitarė Kolombai (kuri jos nekenčia ir vadina „kiaulių šventąja“), kad jis turi du katinus ir

kad ji miršta iš noro juos pamatyti. Žasinta Rozan nesiliauja komentavusi zujimų pirmyn atgal į ketvirtą aukštą, ir nuo to ją kiekvieną kartą apima ekstazė. Mane jis irgi domina, bet ne dėl tų pačių priežasčių. Štai kas nutiko.

Kartu su ponu Odzu aš įlipau į liftą, ir šis užstrigo dešimčiai minučių tarp antro ir trečio aukštų, nes kažkoks lepšis, nusprendęs į jį nebelipti ir nusileisti laiptais, paliko blogai uždaręs grotas. Tokiais atvejais reikia laukti, kol kas nors susipras, arba, jei tai trunka per ilgai, turi sukelti kaimynus ant kojų rėkdamas, bet vis tiek stengdamasis išlaikyti geras manieras – o tai ne taip jau lenga. Mes nerėkėme. Taigi turėjome laiko prisistatyti ir susipažinti. Visos ponios būtų pardavusios sielą velniui, norėdamos atsidurti mano vietoje. Buvau patenkinta, nes mano didžioji japoniškoji pusė, kas be ko, džiaugėsi kalbėdama su tikru japonu. Tačiau man labiausiai patiko pokalbio turinys. Iš pradžių jis man pasakė: „Tavo mama sakė, kad mokykloje mokaisi japonų kalbos. Koks tavo lygis?“ Prabėgom atkreipiau dėmesį, kad mama vėl seilėjosi, norėdama pasipuikuoti, o paskui aš atsakiau japoniškai: „Taip, pone, šiek tiek moku japoniškai, bet nelabai gerai.“ Jis manęs japoniškai paklausė: „Ar nori, kad ištaisyčiau tavo akcentą?“ ir iš karto išvertė į prancūzų kalbą. Vien jau tai man patiko. Dauguma žmonių

būtų pasakę: „O, kaip gerai tu kalbi, bravo!“, nors mekenu greičiausiai kaip kokia kalnų ožka. Aš japoniškai atsakiau: „Prašom pataisyti, pone“, jis pataisė mano intonaciją ir paprašė manęs, irgi japoniškai: „Vadink mane Kakuro.“ Aš atsakiau japoniškai: „Taip, Kakuro-san*“ ir mes nusijuokėme. Paskui kaip tik čia pokalbis (prancūziškai) tapo įdomus. Jis man be užuolankų pasakė: „Mane labai domina mūsų namo sargė, ponia Mišel. Norėčiau išgirsti tavo nuomonę.“ Pažįstu begalę tokių, kurie būtų bandę išnarstyti mane po kaulelį lyg niekur nieko. Bet jis buvo atviras. „Manau ji nėra tas, kuo manoma ją esant“, – pridūrė jis.

Jau kuris laikas, kaip ji man irgi kelia įtarimų. Iš tolo tikrai atrodo kaip namsargė. Iš arti... ogi iš arti... yra kažkas keisto. Kolomba jos nekenčia ir mano, kad ji žmonijos brokas. Kolombai, šiaip ar taip, žmonijos brokas yra kiekvienas, kuris neatitinka jos kultūrinės normos, o kultūrinė Kolombos norma – tai socialinė galia ir *agnes b.* palaidinės. Ponia Mišel... Kaip čia pasakius? Nuo jos dvelkia inteligencija. Ir vis dėlto ji stengiasi, na, tai matyti, kad ji daro ką gali, norėdama suvaidinti namsargę ir atrodyti kvaila. Bet man yra tekę stebėti, kaip ji kalba su Žanu Artenu, kaip Dianai už nugaros bendrauja su Neptūnu, kaip žiūri į namo ponias,

* Jap. *san* – pone.

kurios praeina pro ją nepasisveikinusios. Ponia Mišel elegantiška kaip ežys: iš išorės ji apsišarvavusi dygliais – tikra tvirtovė – bet aš jaučiu, kad iš vidaus ji rafinuota taip kukliai kaip ežiukai, kurie yra apgaulingai atsainūs, žiauriai vieniši ir siaubingai elegantiški gyvūnėliai.

Na gerai, pripažįstu, nesu aiškiaregė. Jei kai kas nebūtų nutikę, vis dėlto būčiau mačiusi tą patį, ką ir visi: didžiąją laiko dalį ne ta koja iš lovos išlipusią namsargę. Bet kai kas neseniai nutiko, ir keista, kad pono Odzu klausimas nuskambėjo kaip tik dabar. Prieš pora savaičių Antuanas Paljeras parvertė ponios Mišel, kuri kaip tik rakino savo duris, pirkinių krepšį. Antuanas Paljeras yra pono Paljero, pramonininko iš šešto aukšto, tipo, mokančio tėtį, kaip reikia valdyti Prancūziją ir pardavinėjančio ginklus tarptautiniams nusikaltėliams, sūnus. Sūnus ne toks pavojingas, nes jis iš tiesų yra kretinas, bet niekada negali žinoti: polinkis kenkti šeimoje dažnai paveldimas. Žodžiu, Antuanas Paljeras parvertė ponios Mišel pirkinių krepšį. Pasipylė burokėliai, lakštiniai, sultinio kubeliai bei ūkiškas muilas ir, praeidama pro krepšį, kuris gulėjo ant žemės, aš užmačiau knygą. Sakau užmačiau, nes ponia Mišel puolė viską rinkti, piktai, bet taip pat kiek nerimastingai žiūrėdama į Antuaną (jis akivaizdžiai neketino pajudinti nė piřštelio). Jisai nieko nematė, bet man pakako laiko, kad sužino-

čiau, kokia ar, veikiau kokio pobūdžio, knyga ponios Mišel krepšyje, nes tokių pilna ant Kolombos stalo, nuo tada, kai pradėjo mokytis filosofijos. Tai buvo knyga, išleista *Vrin* – leidėjo, kuris leidžia tik universitetams skirtus filosofijos leidinius. Ką namsargė veikia su *Vrin* knyga savo krepšyje? – tai, žinoma, klausimas, kuris, skirtingai nei Antuanui Paljerui, man iškilo.

„Aš irgi taip manau", – pasakiau ponui Odzu, ir nuo kaimyniškų santykių mudu tučtuojau perėjome prie artimesnių – tapome sąmokslininkais. Pasidalijome įspūdžiais apie ponią Mišel, ponas Odzu man pasakė, kad jis lažinasi, jog tai slapta princesė eruditė, ir mes išsiskyrėme pasižadėję patyrinėti.

Taigi štai mano šiandienos gilioji mintis: pirmas kartas, kai sutinku kažką, kas ieško žmonių ir kas mato daugiau. Tai gali pasirodyti nuvalkiota, bet vis tiek manau, kad gilu. Mes niekada nematome toliau savo įsitikinimų ir, dar rimčiau, mes atsižadėjome susitikimo: mes sutinkame tik patys save, savęs neatpažindami tuose nuolatiniuose veidrodžiuose. Jei mes tai suprastume, jei įsisąmonintume tai, kad kituose niekada neįžiūrime nieko kito kaip tik save, kad esame vieni dykynėje, mes išprotėtume. Kai mama vaišina ponią de Brogl migdoliniais pyragaičiais iš Ladurė, ji pati sau pasakoja savo pačios gyvenimo istoriją ir priverčia ragauti tik savo pačios sąmojį; kai tėtis geria kavą ir skaito laikraštį,

jis kontempliuoja save veidrodyje pagal Kuė* metodą; kai Kolomba kalba apie Marijano paskaitas, ji plūsta savo pačios atvaizdą, o kai žmonės eina pro namsargę, jie mato tik tuščią vietą, nes ji – ne jie.

Aš meldžiu likimo duoti man galimybę matyti daugiau negu pačią save ir ką nors sutikti.

---

* Gydytojas *Emile Coué* suformulavo įtaigos dėsnį. Žinomas kaip drąsinęs pacientus prieš miegą 20-30 kartų ištarti „kasdien man geriau ir geriau". Jis teigė, kad teigiama įtaiga, išrašant gydymą yra efektyvesnė negu vien gydymas, atsisakė hipnozės, nes manė, kad ji menkina įtaigos poveikį.

3

Po skraiste

Praslenka kelios dienos.

Kaip kiekvieną antradienį, pas mane užsuka Manuela. Prieš jai uždarant duris, nugirstu Žasintą Rozan, malančią liežuviu su jaunąja ponia Meris priešais liftą.

– Mano sūnus sako, kad kinai nesukalbami!

Burnoje tupintis tarakonas „pOniĄ“ Rozan verčia sakyti ne kinai, bet kionai.

Aš visada svajojau aplankyti Kioniją. Tai vis dėlto įdomiau, nei nukakti į Kiniją.

– Jis atleido baronienę, – praneša man Manuela, įraudusiais skruostais ir blizgančiomis akimis, – o su ja ir visus kitus.

Nutaisau tą pačią naivumo išraišką.

– Kas? – klausiu aš.

– Taigi ponas Odzu! – sušunka Manuela smerkiamai žiūrėdama į mane.

Reikia pasakyti, kad jau dvi savaites namas šurmuliuoja tik apie pono Odzu įsikraustymą į numirėlio Pjero Arteno butą. Šioje sustabarėjusioje, valdžios bei dykystės veidrodžiuose įkalintoje vietoje naujo gyventojo atvykimas ir nepaprastai didžiuliai darbai, kuriems jo nurodymu atsidėjo tokia įspū-

dinga daugybė profesionalų, kad net Neptūnas atsisakė juos visus apuostyti, taigi šis atvykimas sukėlė susidomėjimo, sumišusio su panika, vėją. Sutartinis noras išsaugoti tradicijas ir iš to išplaukiantis pasmerkimas visko, kas iš arti ar iš tolo primena naujuosius turtuolius – puikavimasis vykdant apdailos darbus, perkant *hi-fi* aparatūrą ar nuolatinis maisto užsisakinėjimas į namus – rungėsi su dar stipresniu troškuliu, kaustančiu šių nuobodulio apakintų sielų vidurius, – naujovės troškuliu. Štai todėl Grenel 7 dvi savaites virpėjo pirmyn atgal zujančių dažytojų, stalių, santechnikų, virtuvės apstatytojų, baldų, kilimų, elektroninių prietaisų pristatytojų ir, galiausiai, perkraustytojų ritmu – juos ponas Odzu buvo nusamdęs, kad visiškai pertvarkytų ketvirtą aukštą, kurį visi trośko žūtbūt pamatyti. Žosai ir Paljerai nebesinaudojo liftu ir atradę naujų spėkų bet kuriuo metu trynėsi ant ketvirto aukšto laiptų aikštelės, per kurią jie turėjo praeiti išeidami iš namų, o vėliau sugrįždami. Visi veržėsi pas juos. Bernadeta de Brogl sugudravo norėdama išgerti arbatos pas Solanžą Žos, vis dėlto socialistę, tuo tarpu Žasinta Rozan pasisiūlė savanore perduoti Sabinai Paljer siuntinį, kuris ką tik buvo man paliktas ir kurį, nepaprastai laiminga išvengusi šios katorgos, perdaviau jai labai veidmainiškai maivydamasi.

Aš vienintelė iš visų uoliai vengiau pono Odzu. Mes porą sykių susitikome vestibiulyje, tačiau jis

vis būdavo ne vienas ir mane tik mandagiai pasveikindavo, į ką aš atsakydavau tuo pačiu. Niekas jame neišdavė kitokių jausmų kaip galantiškumas ir abejingas geranoriškumas. Tačiau lygiai kaip vaikai kiaurai permato, iš kokio molio nulipdytas žmogus, besislepiantis po padorumo skraiste, mano vidinis radaras staiga ėmė blaškytis ir perspėjo, kad ponas Odzu mane kantriai ir dėmesingai stebi.

Vis dėlto visais su manimi susijusiais reikalais rūpinosi jo sekretorius. Kertu lažybų, kad Polis N`Giujenas nebuvo niekuo dėtas, jog vietinius taip sužavėjo pono Odzu atsikraustymas. Jis yra pats gražiausias jaunuolis. Iš Azijos, iš kur kilęs jo vietnamietis tėvas, jis perėmė geras manieras ir mįslingą romumą. Iš Europos ir savo motinos (baltaodės rusės) jis paveldėjo aukštą ūgį, slaviškus skruostikaulius, šviesias ir šiek tiek įkypas akis. Jame susijungę vyriškumas ir subtilumas sukūrė vyriško grožio bei rytietiško švelnumo derinį.

Sužinojau apie jo kilmę tada, kai, besibaigiant vienai maišaties pilnai popietei, per kurią mačiau jį smarkiai užsiėmusį, jam paskambinus į buto duris, kad mane įspėtų, jog rytoj anksti atvyks nauja prekių pristatytojų grupė, pakviečiau puodelio arbatos, o jis mielai sutiko. Mes šnekučiavomės maloniai ir nerūpestingai. Kas būtų galėjęs patikėti, kad gražus ir kompetetingas jaunuolis – kadangi, prisiekiu visais dievais, jis toks ir buvo: apie tai ga-

lėjome spręsti matydami, kaip jis organizuoja darbus ir niekada neatrodo nesuspėjantis ar pavargęs, ramiai nustatytu laiku juos atlieka – neturi snobizmo? Kai man nuoširdžiai padėkojęs išėjo, aš suvokiau, kad su juo taip užsimiršau, jog neslėpiau, kas esu.

Tačiau grįžtu prie dienos naujienos.

– Jis atleido baronienę, o su ja ir visus kitus.

Manuela neslepia džiaugsmo, nuo kurio nebetelpa savy. Ana Arten, išvykdama iš Paryžiaus, tvirtai pasižadėjo Violetai Greljė ją parekomenduoti naujajam šeimininkui. Ponas Odzu, gerbdamas našlės, iš kurios nupirkdamas turtą išplėšė jai širdį, norus sutiko priimti jos žmones ir su jais pasikalbėti. Grėljė šeimynėlė, globojama Anos Arten, būtų galėjusi rasti geriausias vietas padoriuose namuose, tačiau Violeta puoselėjo kvailą viltį likti ten, kur, jos pačios žodžiais tariant, praleido pačius gražiausius savo gyvenimo metus.

– Išeiti prilygtų numirti, – atskleidė ji Manuelai. – Na, nekalbu už jus, mano dukra. Jums teks tam ryžtis.

– Man teks ryžtis, tratata, – mėgdžiojasi Manuela, kuri nuo tada, kai, man patarus, pažiūrėjo „Vėjo nublokštus“, laiko save Skarlet O`Hara. – Ji iškeliauja, o aš pasilieku!

– Ponas Odzu jus samdo? – klausiu aš.

– Jūs niekada neatspėsite, – sako ji man. – Jis mane samdo dvylikai valandų už karališką algą!

– Dvylikai valandų! – sakau aš. – Kaip suspėsit?

– Paliksiu ponią Paljer, – atsako ji kone apimta ekstazės, – paliksiu ponią Paljer.

Ir, kadangi reikia iki dugno išsemti išties gerus dalykus:

– Taip, – kartoja ji, – paliksiu ponią Paljer.

Kurį laiką mėgaujamės tyloje šiuo geradarysčių pliūpsniu.

– Paruošiu arbatos, – sakau, nutraukdama mūsų palaimą. – Baltos arbatos – atšvęsime.

– Oi, pamiršau, – sako Manuela, – štai ko atnešiau.

Ji iš savo krepšio ištraukia kreminio šilkinio popieriaus ryšulėlį.

Atrišu mėlyno aksomo kaspiną. Viduje kaip juodieji deimantai žėri juodo šokolado plokštelės su džiovintais vaisiais ir riešutais.

– Jis man moka dvidešimt du eurus už valandą, – giriasi Manuela, išdėliodama puodelius, paskui vėl atsisėda, prieš tai gražiai paprašiusi Levo eiti pasižvalgyti po pasaulį. – Dvidešimt du eurus! Galite tuo patikėti? Kiti man moka aštuonis, dešimt, vienuolika! Ta *mijaura* Paljer man moka aštuonis eurus, o po lova palieka voliotis savo nešvarias kelnaites.

– Jis turbūt po lova palieka voliotis savo nešvarias apatines kelnes, – šypsausi aš.

– Oi, ne iš tų žmonių, – sako Manuela staiga susirūpinusi. – Šiaip ar taip, tikiuos, mokėsiu susitvarkyti. Matote, ten, viršuje, yra visokiausių keistenybių. Reiks laistyt, purkšt visus tuos *bondus*.

Manuela kalba apie pono Odzu bonsus. Labai dideli, ištįsę ir – neiškankinti, kas paprastai sudaro nekokį įspūdį; kai juos nešė į vestibiulį, jie man atrodė atkeliavę iš kito amžiaus, o jų šiugždanti lapija sužadino trumpą tolimos girios viziją.

– Aš niekada nebūčiau pamaniusi, kad dekoratoriai šitai daro, – tęsia Manuela. – Viską daužo, viską perdaro!

Manuelai dekoratorius yra eterinė būtybė, išdėliojanti pagalvėles ant kainingų sofų, ir žengianti pora žingsnių atgal pasigėrėti rezultatu.

– Jie griauna sienas kūju, – sviedė ji man prieš savaitę, tankiai kvėpuodama, leisdamasi liptais kas keturias pakopas, įsitvėrusi didžiulės šluotos. – Žinote... Dabar labai gražu. Kaip norėčiau, kad jūs apsilankytumėte.

– Kaip jis vadina savo kates? – klausiu norėdama atitraukti dėmesį ir išmušti Manuelai iš galvos šią pavojingą užgaidą.

– Oi, jos nuostabios! – sako ji, atidžiai stebeilydama susikrimtusiu veidu Levą. – Jos tokios lieknutės ir eina be garso, darydamos šitaip.

Ji keistai subanguoja ranka.

– Ar žinote jų vardus? – klausiu dar kartą.

– Katė vardu Kiti, bet gerai neįsidėmėjau, koks katino, – sako ji.

Šalto prakaito lašas išilgai mano stuburo muša greičio rekordą.

– Levinas? – pakišu.

– Taip, – sako ji man, – toks. Levinas. Iš kur žinote?

Ji suraukia antakius.

– Čia kartais ne tas revoliucionierius?

– Ne, – sakau aš, – revoliucionierius – Leninas. Levinas yra vieno garsaus rusų romano herojus. Kiti – moteris, kurią jis įsimylėjęs.

– Jis pakeitė visas duris, – tęsia Manuela, kuri saikingai domisi garsiais rusų romanais. – Dabar jos slankioja. Patikėkite, taip žymiai patogiau. Klausiu savęs, kodėl mes šitaip nedarom. Laimima daugiau vietos ir triukšmo mažiau.

Kokia ji teisi. Manuela mane ir vėl žavi savo meistriškumu apibendrinti. Tačiau ši paprasta pastaba taip pat sužadina malonų jausmą, kylantį dėl kitų priežasčių.

4

Trūkčiojimas ir vientisumas

Dvi priežastys, ir viena, ir kita, susiję su Odzu filmais.

Pirmosios esmė – slankiojančios durys. Nuo pat pirmojo filmo – „Ryžių su žaliąja arbata skonis“ – mane pakerėjo japonų gyvenamoji erdvė bei šios slankiojančios durys, neleidžiančios suskaidyti erdvės ir švelniai slystančios nematomais bėgiais. Juk kai mes atidarome duris, sudarkome patalpas. Mes pažeidžiame vientisumą ir jame padarome neproporcingai didelę spragą. Gerai apie tai pagalvojus, nėra nieko bjauresnio už atviras duris. Joms esant kambaryje, atsiranda tarsi pertrūkis, provincialus parazitavimas, kuris suardo erdvės vientisumą. Gretimame kambaryje dėl jų atsiranda įdubimas, plačiai žiojintis ir vis dėlto iš nuostabos sustingęs plyšys, pražuvęs sienos, kuriai labiau būtų patikę išlikti vientisai, gale. Abiem atvejais jos suardo ertmę, kitaip neatlygindamos kaip tik leisdamos pereiti, ką vis dėlto būtų galima užtikrinti visai kitais būdais. Slankiojančios durys išvengia povandeninių uolų ir suteikia erdvei prakilnumo. Jos jai leidžia įgauti kitą formą, nesuardydamos jos pusiausvyros. Kai jos atsidaro, dvi patalpos susijungia, neįžeisdamos

viena kitos. Kai jos užsidaro, kiekvienai sugrąžinamas josios vientisumas. Padalijimas ir sujungimas įvyksta be įsibrovimo. Gyvenimas ten yra rami promenada, tuo tarpu pas mus jis prilygsta ilgai įsilaužimų virtinei.

– Tiesa, – sakau Manuelai, – taip patogiau ir ne taip barbariška.

Antroji priežastis kyla iš minčių, kuriomis nuo slankiojančių durų nuklystu prie moterų pėdų. Odzu filmuose nesuskaičiuojama galybė planų, kai veikėjas pastumia duris, įeina vidun ir nusiauna. Šių veiksmų grandinę su išskirtiniu sugebėjimu atkartoja moterys. Jos įeina, palei pertvarą pastumia duris, žengia porą greitų žingsnelių ir atsiduria prie pakylos, kur prasideda gyvenamieji kambariai, nepasilenkdamos nusiauna batus be raištelių ir vienu plaukiančiu grakščiu kojų judesiu apsisuka, vos tik užlipusios ant pakylos, prie kurios priartėjo atbulomis. Sijonai lengvai pasipučia, lipant energingai ir tiksliai sulenkiami keliai, kūnas be vargo seka pėdų piešiamą pusmėnulį, kuris sukuria keistą trūkčiojimą, tarsi kulkšnys būtų supančiotos raiščiais. Tačiau tuomet, kai judesių suvaržymas primena prievartą, maži žingsneliai, pagyvinti keisto trūkčiojimo, einančių moterų pėdoms suteikia meno kūrinio antspaudą.

Mes, Vakarų gyventojai, – o ir mūsų kultūra taip pat to nori – judėdami vientisai, be trūkčiojimų,

bandome atkurti tai, ką tikim esant pačia gyvenimo esme, – veiksmingumą be kliūčių, tekantį judesio išpildymą, iš nesančio pertrūkio gimstantį gyvybingumą, per kurį viskas realizuojasi. Čia bėgantis gepardas yra mūsų norma; visi jo judesiai harmoningai ištirpsta, negali jų atskirti vieno nuo kito, ir didžiojo plėšrūno bėgsmas mums atsiskleidžia kaip vienas ilgas judesys, simbolizuojantis visišką gyvenimo tobulybę. Tačiau kai japonų moterys savo nevientisu žingsniu sulaužo natūralaus judesio galingą demonstravimą ir tuomet, kai turėtume priešais įžeistos prigimties reginį patirti dvasią užvaldančią kančią, mus, priešingai, suima keistas džiaugsmas, tarsi trūkčiojimas sukeltų ekstazę, o smiltelė grožį. Šiame įžeidime, padarytame šventajam gyvenimo ritmui, šioje suvaržytoje eisenoje, tobulume, gimusiame iš suvaržymo, mes turime Meno paradigmą.

Taigi, išstumtas už prigimties, kuri jo pageidautų nepertraukiamo, per savo nutrūkstamumą tapdamas tuo pat metu išdaviku ir išskirtiniu, judesys tampa estetiniu kūriniu.

Nes Menas – tai gyvenimas, tik kitu ritmu.

Gilioji mintis Nr. 10

Gramatika
Sąmonės sluoksnis
Vedantis prie grožio

Paprastai rytais savo kambaryje klausausi muzikos. Muzika mano gyvenime vaidina labai svarbų vaidmenį. Tai ji man leidžia pakęsti... na... pakęsti tai, ką reikia: sesę, mamą, licėjų, Achilą Gran Fernė ir visa kita. Muzika – tai ne tik džiaugsmas ausims, kaip gastronomija gomuriui ar tapyba akims. Pasileisti rytais muziką – joks stebuklas: tai suteikia dienai spalvą. Šitai paaiškinti labai paprasta ir tuo pat metu šiek tiek sudėtinga: manau, kad mes galime rinktis savo nuotaikas, nes turime sąmonę, susidedančią iš keleto sluoksnių, ir kad turime būdų prie jų prieiti. Pavyzdžiui, norėdama parašyti gilią mintį, turiu atsidurti labai ypatingame sluoksnyje, kitaip mintys ir žodžiai neateina. Turiu užsimiršti ir tuo pat metu būti hipersusikoncentravusi. Tačiau tai ne noro reikalas, o mechanizmas, kurį priverčiame veikti arba ne, panašiai kaip kasytis nosį ar virsti atbulam kūlvirsčiu. O kad priverstum veikti mechanizmą, nėra nieko geriau už nediduką muzikos fragmentą. Pavyzdžiui, norėdama atsipalaiduoti, užsidedu ką nors, kas man leidžia atitrūkti nuo daiktų,

kas tarp mūsų tarytum sukuria atstumą, iš kur į juos žiūriu lyg žiūrėčiau filmą: tai „atsijungusios" sąmonės sluoksnis. Apskritai šiam sluoksniui tinka džiazas arba – veiksmingiau, bet ilgiau užtrunku, kol pasiekiu efektą, – *Dire Straits* (mp3 – jėga).

Taigi šįryt, prieš išeidama į licėjų, klausiausi Gleno Milerio. Veikiausiai, nepakankamai ilgai. Kai įvyko incidentas, dingo visas mano atsijungimas. Tai nutiko per prancūzų kalbos pamoką pas ponią Megr* (kuri yra gyvas antonimas – vienos riebalų ringės). Be to, ji dėvi rausvus drabužius. Dievinu rožinę, manau, kad ši spalva neteisingai traktuojama – ji virto kūdikių ir per daug prisidažiusių moterų atributu, nors rožinė yra labai subtili ir švelni spalva, dažnai sutinkama japonų poezijoje. Bet rožinė ir ponia Megr – tai lyg uogienė ir kiaulė. Žodžiu, šįryt man pas ją buvo prancūzų. Vien jau tai kankynė. Prancūzų kalbos pamokas su ponia Megr galima apibūdinti kaip nesibaigiančią virtinę techniškų pratimų iš gramatikos ar tekstų skaitymo. Jai mokytojaujant ima atrodyti, kad bet koks tekstas buvo parašytas tam, kad galėtum nustatyti personažus, pasakotoją, veiksmo vietą, peripetijas, laiką ir pan. Manau, kad jai niekada į galvą neatėjo, jog tekstas visų pirmiausiai parašytas tam, kad būtų perskaitytas ir sukeltų skaitytojui emocijas. Įsivaizduokite, ji mūsų niekada nepa-

* Pranc. *maigre* – plonas.

klausė: „Ar jums patiko šis tekstas/ ši knyga?“ Tai vis dėlto vienintelis klausimas, kuris galėtų suteikti prasmės, nagrinėjant pasakojimą naratyviniu požiūriu ar jo struktūrą... Nekalbu apie tai, kad mokinių iki dešimtos klasės protai, mano manymu, imlesni literatūrai nei vyresniųjų ar studentų. Paaiškinsiu: jeigu mums nors truputėlį pakalbėtum apie ką nors su užsidegimu ir siektum suvirpinti tinkamas stygas (meilės, maišto, naujovių troškimo ir kt.), turėtum visus šansus pasiekti savo. Mūsų istorijos mokytojas, ponas Lermitas, mokėjo mus pakerėti per dvi pamokas, rodydamas tipelių, kuriems, taikant Korano įstatymą, buvo nukirstos rankos ar lūpos, nes jie vogė ar rūkė, nuotraukas. Vis dėlto jis nepademonstravo filmo, kur kraujas liejasi laisvai. Tai buvo įdomu, ir mes visi atidžiai klausėmės kitos pamokos, per kurią buvo kalbama, kad reikia pasisaugoti žmones apėmusios manijos ir nebūtinai islamo. Taigi, jei ponia Megr būtų pasistengusi mums paskaityti virpančiu balsu kelias Rasino eilutes („Diena slinks po dienos/ O Titas negalės regėt/ Bernikės savo mylimos“), būtų pamačiusi, kad normalūs paaugliai visiškai subrendę meilės tragedijai. Vyresnėse klasėse sunkiau: branda jau nebe už kalnų, jau nutuokiama, apie suaugusio žmogaus įpročius, klausiama savęs, kokį vaidmenį ir kokią vietą paveldėsi pjesėje, be to, kažkas jau sugadinta – akvariumas nebetoli.

Taigi, kai šįryt prie įprastinės kankynės – literatūros pamokos be literatūros ir kalbos pamokos be kalbinio mąstymo – prisidėjo mane užplūdęs absurdo jausmas, negalėjau susilaikyti. Ponia Megr akcentavo galūnių rašybos taisyklę, nes mūsų rašiniuose pasitaikė tokio tipo klaidų: „Turit tai mokėti nuo ketvirtos klasės“. „Sunku ir įsivaizduoti, kad yra šitaip gramatikoje nenusimanančių mokinių“, – pridūrė ji žiūrėdama kaip tik į Achilą Gran Fernė. Man nepatinka Achilas, bet šiuo atveju, kai jis uždavė savo klausimą, aš su juo sutikau. Manau, jis kyla savaime. Be to, mane šokiravo, kad kalbos mokytoja pavartojo netinkamą linksnį bei žodžio formą. Tai tas pats, kas namų tvarkytoja paliktų po lova dulkių kamuolius. „O kam reikalinga gramatika?“, – paklausė jis. „Jūs turėtumėt tai žinoti“, – atsakė ponia kuriai-vis-dėlto-moka-už-tai-kad-mus-mokytų. „Ne, – atsakė Achilas bent kartą nuoširdžiai, – niekas niekada nepasivargino mums to paaiškinti.“ Ponia Megr smarkiai atsiduso, maždaug: „Dar betrūko, kad užsikraučiau ant savo galvos kvailus klausimus, – ir atsakė: – Tam, kad taisyklingai kalbėtume ir rašytume.“

Štai tada pamaniau, kad mane ištiks širdies priepuolis. Niekada negirdėjau tokios nesąmonės. Taip sakydama nenoriu pasakyti, kad tai *neteisinga*, noriu pasakyti tai *tikra nesąmonė*. Porinti paaugliams, kurie jau moka kalbėti ir rašyti, kad tam

gramatika ir reikalinga, tai tas pats, jei kam nors aiškintum, kad jis turi perskaityti, kaip rutuliojosi visa tualeto istorija, kad mokėtų teisingai sisioti ir kakoti. Jokios prasmės! Jei ji bent pavyzdžiais mums būtų parodžiusi, kad reikia šį bei tą žinoti apie kalbą, norint gerai ją pavartoti, ką gi, kodėl gi ne, bent dirva būtų paruošta. Pavyzdžiui, mokėjimas asmenuoti veiksmažodį visais laikais leidžia išvengti klaidų, kurios pridaro gėdos priešais visus per aukštuomenės vakarienę („Tikrai būčiau pas jus atėjęs anksčiau, bet pasukiau ne tuo keliu"), arba norint teisingai parašyti kvietimą pasišokti Versalio pilyje, labai praverčia galūnių rašymo taisyklė; užteks ir šių: „Brangus draugia, gal norėtumėte atvykti į Versalį šį vakarą? Būčiau tuo stiprei sujaudinta. Markizė de Gran Fernė". Bet jei ponia Megr mano, kad tik tam reikalinga gramatika... Mokėjom pasakyti ir išasmenuoti veiksmažodį prieš sužinodami, kas jis per vienas. O jei žinojimas ir gali padėti, aš vis dėlto nemanau, kad tai svarbiausia.

Mano galva, gramatika – tai kelias, vedantis į grožį. Kai kalbame, skaitome ar rašome, puikiai jaučiame, kad mums išėjo gražus sakinys ar kad kaip tik šiuo metu tokį skaitome. Sugebame atpažinti vaizdingą posakį ar gražų stilių. Bet kai mokomės gramatikos, galime pažinti kalbos grožį kitu lygmeniu. Mokytis gramatikos – tai ją išgliaudyti, matyti, kaip ji padaryta, tam tikra prasme regėti

ją visiškai nuogą. Ir kaip tik tai ir yra nuostabu, nes sau pasakai: „Kaip gerai ji padaryta, na ir gerai suregzta!“, „Kaip sumaniai ji sukurta, kokia turtinga, subtili!“. Mane svaigina vien tik žinojimas, kad žodžiai turi kelias reikšmes ir kad reikia jas žinoti norint juos tinkamai pavartoti ir rasti galimus jų junginius. Manau nėra nieko gražesnio už kertinę kalbos idėją, kad yra daiktavardžiai ir veiksmažodžiai. Juos turėdami jūs jau turite bet kokios formuluotės šerdį. Tai nuostabu, ar ne? Daiktavardžiai, veiksmažodžiai...

Galbūt norint pajusti visą kalbos grožį, kurį atskleidžia gramatika, taip pat reikia pasiekti ypatingą sąmonės būseną? Man atrodo, kad aš ją pasiekiu be pastangų. Manau, kad kaip tik būdama dvejų, girdėdama kalbančius suaugusiuosius, aš iškart supratau, kaip sukonstruota kalba. Gramatikos pamokos man visada buvo aposteriorinės sintezės ir galbūt terminologiniai patikslinimai. Ar galima išmokyti gerai kalbėti ir rašyti vaikus mokant gramatikos, jei jie nepatyrė tokio nušvitimo, kokį aš patyriau? Sunku pasakyti. O kol kas viso pasaulio ponios Megr verčiau savęs paklaustų, kokį muzikos gabalą jos turėtų paleisti savo mokiniams, kad šie įeitų į gramatikos transą.

Taigi pasakiau poniai Megr: „Visiškai ne – toks atsakymas labai ribotas!“ Klasėje stojo visiška tyla, nes paprastai aš nepraveriu burnos, o dar drįsau

paprieštarauti mokytojai. Ji nustebusi pasižiūrėjo į mane, nutaisė piktą išraišką kaip visi mokytojai, kai pajunta, kad reikalas krypsta ne į gera ir kad rami pamokėlė apie galūnių derinimą gali pavirsti jų pedagogikos metodų teismu. „Ir ką gi jūs apie tai išmanote, panele Žos?“ – griežtu balsu paklausė ji. Visi sulaikė kvėpavimą. Kai klasės pirmūnė nepatenkinta, tai kenkia mokytojui, ypač kai jis smarkiai nutukęs, taigi šįryt buvo trileris ir cirko pasirodymas už tą pačią kainą: visi troško pamatyti kovos baigtį, kurios buvo tikimasi kaip reikiant kruvinos.

„Ogi, – pratariau aš, – skaitant Jakobsoną darosi akivaizdu, kad gramatika yra siekis, o ne vien tikslas: tai priėjimas prie kalbos struktūros ir grožio, ne vien tik kažkoks dalykėlis, kuris padeda suktis visuomenėje.“ „Dalykėlis! Dalykėlis! – kvaksėjo ji išpūtusi akis. – Panelei Žos gramatika – tai dalykėlis!“

Jei būtų gerai klausiusi mano žodžių, būtų supratusi, kad man ji anaiptol nėra dalykėlis. Bet, manau, kad užuomina apie Jakobsoną ją visiškai išmušė iš vėžių, nekalbant jau apie tai, kad visi krizeno, įskaitant ir Kanelę Marten, nieko nesupratusią apie tai, ką pasakiau, bet jaučiančią mažytį debesėlį iš Sibiro, pakibusį virš storulės prancūzų kalbos mokytojos. Iš tikrųjų aš niekada Jakobsono neskaičiau, jūs gerai galvojate. Na ir kas, kad

esu labai protinga, man vis dėlto labiau patinka komiksai arba literatūra. Bet vakar viena mamos draugė (universiteto dėstytoja), kol jos abi penktą valandą kimšo kamamberą ir tuštino raudonojo vyno butelį, kalbėjo apie Jakobsoną. Staiga šįryt aš viską prisiminiau.

Tą akimirką, jaučiant dantis iššiepusią gaują, man buvo gaila. Man buvo gaila ponios Megr. Be to, nemėgstu nulinčiavimo. Tai niekada niekam nesuteikia garbės. Nesvarbu, kad neturiu jokio noro, jog kas nors knaisiotųsi po mano žinias apie Jakobsoną ir jam kiltų įtarimų dėl tikrojo mano IQ.

Tuomet pavariau mašiną atgal ir nieko nebesakiau. Aš buvau nubausta dviem valandom po pamokų, o ponia Megr išgelbėjo savo mokytojos kailį. Bet, išeidama iš klasės, jutau jos nerimastingas akutes, kurios sekė mane iki durų.

Pakeliui namo tariau sau: vargšai dvasios skurdžiai, nepažinę nei kalbos transo, nei grožio.

5

Malonus įspūdis

Manuela, abejinga japonų moterų eigasčiai, jau plaukia į kitus kraštus.

– Toji Rozan iš adatos vežimą priskaldė, kad nėra dviejų panašių lempų, – sako ji.

– Tikrai? – klausiu sugluminta.

– Taip, tikrai, – atsako ji man. – Ir kas čia tokio? Rozanai turi visko po du, nes bijo, kad ko nepristigtų. Žinote mėgstamiausią ponios istoriją?

– Ne, – atsakau aš, pakerėta minčių aukštumų, į kurias veda šis pokalbis.

– Per karą jos senelis, kuris savo rūsyje kaupė visokiausius daiktus, išgelbėjo šeimą, padarydamas paslaugą vienam vokiečiui, norėjusiam prie uniformos prisisiūti sagą ir ieškojusiam siūlų ritės. Jei nebūtų turėjęs ritės, baigtas kriukis jam, o kartu ir visiem kitiem. Ką gi, norite tikėkite, norite ne, savo spintose ir rūsyje ji visko turi po du. Ar dėl to ji laimingesnė? Ar kambaryje šviesiau vien dėl to, kad yra dvi panašios lempos?

– Niekada apie tai nepagalvojau, – sakau aš. – Iš tikrųjų mes savo interjerus puošiame su redundancija.

– Su kuo tokia? – klausia Manuela.

– Su pakartojimu – kaip pas Rozanus. Po dvi vienodas lempas ir vazas ant židinio, lygiai tokie pat foteliai abiejose sofos pusėse, du suderinti naktiniai staliukai, eilės panašių stiklainių virtuvėje...

– Dabar, kai jūs pasakėt, tai ne vien tik lempos, – vėl pradėjo Manuela. – Iš tiesų pas poną Odzu nėra dviejų panašių daiktų. Nagi, turiu pasakyti, tai sukuria malonų įspūdį.

– Kaip malonų? – klausiu.

Suraukusi kaktą ji sekundėlę galvoja.

– Malonų kaip po šventės, kai esi persivalgęs. Galvoju apie tas akimirkas, kai visi išeina... Mudu su vyru einam į virtuvę, aš paruošiu šviežių daržovių sultinuko, labai plonai supjaustau žalius pievagrybius, ir valgom savo sultinį su jame plaukiojančiais grybų griežinėliais. Susidaro įspūdis, kad audra praūžė ir vėl viskas nurimsta.

– Nebebijai pristigti. Džiaugiesi esama akimirka.

– Jauti, kad tai natūralu, kad taip ir reikia valgyt.

– Gali mėgautis tuo, ką turi, niekas su tuo nekonkuruoja. Vienas pojūtis po kito.

– Taip, turi mažiau, bet labiau tuo mėgaujiesi.

– Kas gali suvalgyt keletą dalykų vienu kartu?

– Netgi vargšas ponas Artenas negalėtų.

– Turiu dvi priderintas lempas ant visiškai vienodų naktinių staliukų, – pratariu staiga prisiminusi šitai.

– Aš irgi, – sako Manuela.

Ji linkčioja galvą.

– Turbūt sergam nuo *per daug*.

Ji pakyla, apkabinusi mane pakšteli į skruostą ir grįžta plušėti pas Paljerus į šiuolaikinę vergovę. Jai išėjus, lieku sėdėti priešais savo tuščią arbatos puodelį. Liko viena šokoladinė plokštelė, kurią graužiu iš gobšumo priekiniais dantimis kaip pelė. Imti kramtyti kitaip – tai lyg ragauti kitą valgį.

Ir aš skendžiu mintyse, mėgaudamasi nederamu šio pokalbio pobūdžiu. Ar kas kada girdėjo apie tarnaites ir namsarges, kurios šnekučiuodamosi atokvėpio valandėlę formuotų kultūrinį požiūrį į interjero dekoravimą? Nustebtumėt išgirdę mažų žmonių išsakomas mintis. Jiems mielesnės istorijos nei teorijos, anekdotai nei sąvokos, vaizdai nei idėjos. Tai jiems netrukdo samprotauti. Taigi ar mūsų civilizacija taip sugraužta tuštybės, kad gyvename vien tik bijodami pristigti? Argi mes nesitenkiname savo gėriu arba jausmais tik tada, kai esame garantuoti, jog galėsime jais džiaugtis dar labiau? Galbūt japonai žino, kad malonumą įvertini tik suvokdamas jį esant trumpalaikį bei vienintelį, ir net šitai žinodami jie sugeba iš to nuausti savo gyvenimą.

Vargas. Nykus ir nuolatinis pasikartojimas dar kartą išplėšia mane iš pamąstymų – nuobodulys vieną dieną gimė iš monotonijos – kažkas skambina į duris.

6

Vabi

Tai pasiuntinys, kuris, sprendžiant iš to, su kokia jėga ir kaip plačiai praveria žandikaulius, gromuliuoja kramtomąją gumą drambliams.

– Ponia Mišel? – klausia jis.

Įgrūda man į rankas paketą.

– Niekur nereikia pasirašyti? – pasiteirauju aš.

Bet jis jau dingęs.

Siuntinys – stačiakampis, įpakuotas į kraftpopierį, perrištas virvele, panašia į tą, kokia užrišami bulvių maišai ar prie kurios po butą tampomas pririštas kamštmedžio kamštis, žaidžiant su katinu ir įtraukiant jį į vienintelę veiklą, kuriai jis neprieštarauja. Iš tiesų šis paketas su virvele mane verčia galvoti apie šilkinius Manuelos įpakavimus, nes, nors būtent šiuo atveju popierius veikiau šiurkštus nei rafinuotas, tas kruopštumas, būdingas įpakavimui, turi kažko panašaus ir labai tapataus. Atkreipkite dėmesį, kad pačios įstabiausios sampratos gimsta iš pačio šiurkščiausio elgesio. „Grožis – tai tapatumas" yra nuostabi mintis, išnirusi iš gromuliuojančio pasiuntinio rankų.

Estetika, jei apie tai rimčiau pagalvoji, yra ne kas kita, kaip išventinimas į Tapatumo Kelią, kažkas

panašaus į Samurajaus Kelią, pritaikytą pajusti autentiškas formas. Visuose mumyse įsišaknijęs tapatumo supratimas. Tai jis kiekvieną būties akimirką mums leidžia pajusti jos kokybę ir šiomis retomis progomis, kai viskas harmoninga, kaip reikiant ja mėgautis. Aš nekalbu apie tą grožį, kuris yra išskirtinė Meno sritis. Tie, kuriuos kaip ir mane įkvepia mažų dalykų didybė, vejasi jį iki neesmingumo šerdies, ten, kur, pasipuošęs kasdieniais drabužiais, jis ištrykšta iš tam tikro įprastinių dalykų išsidėstymo ir tikrumo, *kad šitaip ir turi būti*, iš įsitikinimo, kad *kaip tik taip.*

Atrišu virvutę ir perplėšiu popierių. Tai gražiai išleista knyga, įrišta į jūrinę stambiai raupuotą odą, labai *vabi*. Japoniškai *vabi* reiškia grubią formą, slepiančią rafinuotą kokybę. Gerai nežinau, ką tuo norima pasakyti, tačiau šis įrišimas neabejotinai yra *vabi*.

Pabalnoju nosį akiniais ir perskaitau pavadinimą.

Gilioji mintis Nr. 11

Beržai
Leiskit man suprasti kad nesu niekas
Ir kad esu verta gyventi

Vakar vakare per vakarienę mama taip, lyg tai būtų priežastis upeliais lietis šampanui, pranešė, kad suėjo lygiai dešimt metų, kai ji pradėjo savo „psichOAnAlizę". Bet kas pasakytų, jog tai nuos-ta-bu. O aš? Aš nežinau, kas dar, be psichoanalizės, galėtų varžytis su krikščionybe dėl meilės amžinoms kančioms. Mama nutyli, kad taip pat sueina dešimt metų, kaip ji vartoja antidepresantus. Bet greičiausiai ji tarp šių dalykų nemato ryšio. Štai aš manau, kad ji geria antidepresantus ne tam, kad nuslopintų nerimą, bet tam, kad ištvertų psichoanalizės seansus. Kai ji apie juos pasakoja, nors imk ir trankyk galva į sieną. Vyrukas, reguliariai sumykdamas, atkartoja sakinio pabaigą („Taigi su mama nuėjom į „Lenotr*", „Hmmm, į „Lenotr"?". „Aš labai mėgstu šokoladą", „Hmmm, šokoladą?"). Jei taip, tai aš nors rytoj galiu imtis psichoanalitikės darbo. Arba jis jai pakiša psichoanalitikos mokyklos pranešimus, kurie, priešingai nei galėtum pamanyti, nėra rebusai, bet turėtų kažką reikšti.

---

* *Lenôtre* – garsūs šokolado namai Paryžiuje.

Žavėjimasis protu yra kažkas žavingo. Man protas nėra savaiminė vertybė. Protingų žmonių devynios galybės. Daugybė kvailių, tačiau nemažai ir nuostabių protų. Nuskambės banaliai, bet protas savaime neturi jokios naudos ar prasmės. Yra labai protingų žmonių, paskyrusių savo gyvenimą tokiems reikšmingiems dalykams, kaip pavyzdžiui, angelų lyties nagrinėjimas. Tačiau daug protingų žmonių turi kažką panašaus į ydą. Jiems rūpi tik viena – būti protingam; tai labai kvaila. Kai protas tampa tikslu, ima keistai veikti: įrodyti, kad jis egzistuoja, tuomet jau galima ne per išradingumą ir paprastumą to, ką jis sukuria, bet per jo išraiškos miglotumą. Jei tik jūs pamatytumėt, kokių skaitalų mama parsineša iš savo „seAnsų"... Simboliai, perplėšta nepripažinimo skraistė, neįvertinta realybė ir viskas sustiprinta matemomis bei abejotina sintakse. Vienos nesąmonės! Net tekstai, kuriuos skaito Kolomba (ji rašo apie Viljamą Okamą, XIV amžiaus pranciškoną), ne tokie juokingi. Tai ką, vadinasi, geriau būti mąstančiu vienuoliu nei postmoderniu mąstytoju.

Be to, tai buvo froidiška diena. Popietę valgiau šokoladą. Labai mėgstu šokoladą, ir tai, be abejo, vienintelis dalykas, siejantis mane su mama ir seserimi. Kąsdama batonėlį su riešutais, pajutau, kad nuskilo vienas dantis. Nuėjau pasižiūrėti prie veidrodžio ir pamačiau, kad, iš tikrųjų, vėl netekau

gabalėlio kandžio. Šią vasarą Kempere, turguje, man koja įsipainiojo tarp virvių ir pargriuvusi nusiskėliau pusė danties, nuo tada jis kartkarčiais nutrupa. Žodžiu, netekau gabalėlio kandžio, ir tai mane prajuokino, nes prisiminiau, ką mama pasakoja apie sapną, kurį dažnai susapnuoja: ji netenka dantų – jie pajuoduoja ir vienas po kito iškrenta. Štai ką pasakė jos analitikas apie šį sapną: „Gerbiama ponia, froidizmo šalininkas jums pasakytų, kad sapnas reiškia mirtį." Juokinga, ar ne? Tai netgi ne naivi interpretacija (iškrentantys dantys = mirtis, skėtis = varpa ir pan.) tarsi kultūra nebūtų labai didelė įtaigos, kuri neturi nieko bendra su daikto realumu, galia. Tai būdas proto pranašumą („froidizmo šalininkas jums pasakytų") pagrįsti nutolusia erudicija, nors iš tiesų susidaro įspūdis, kad kalba papūga.

Laimei, kad nuo viso to atsigaučiau, šiandien buvau pas Kakuro gerti arbatos ir valgyti kokosinių pyragaičių – labai skanių, labai plonyčių. Norėdamas mane pasikviesti, jis atėjo pas mus ir atskleidė mamai: „Mes susipažinome lifte ir tuokart labai įdomiai pasikalbėjome." „Šit kaip? – nustebo mama. – Ką gi, jums pasisekė, mano dukra su mumis beveik nesišneka." „Ar nori užsukti išgerti puodelio arbatos ir susipažinti su mano katėmis?" – paklausė Kakuro ir, aišku, mama, paviliota galimo istorijos tęsinio, paskubom sutiko. Ji jau kūrė

planus – moderni geiša, pakviesta pas turtingą japoną. Reikia pasakyti, kad viena iš kolektyvinio susižavėjimo ponu Odzu priežasčių susijusi su tuo, kad jis yra iš tiesų labai turtingas (bent jau atrodo). Žodžiu, nuėjau pas jį gerti arbatos ir susipažinti su jo katėmis. Tiek to, pastarasis pasiūlymas mane domino ne per labiausiai, bent pono Kakuro katės bent jau gražios pažiūrėti. Aš išdėsčiau savo požiūrį Kakuro, o jis man atsakė, jog tiki, kad ąžuolas skleidžia energiją ir gali jausti, taigi katė juo labiau. Toliau kalbėjomės apie proto apibrėžimą, ir jis manęs paklausė, ar gali į savo knygelę moleskino viršeliu pasižymėti mano formuluotę: „Tai ne šventa dovana, tai vienintelis primatų ginklas."

Paskui grįžome prie ponios Mišel. Jis mano, kad jos katinas vardu Levas todėl, kad Tolstojaus toks vardas, ir mes abu sutarėme, kad namo sargė, skaitanti Tolstojų ir *Vrin* leidinius turbūt nėra įprasta. Jis netgi turi labai svarių duomenų, leidžiančių manyti, kad jai labai patinka „Ana Karenina", ir jis nusprendė jai nusiųsti vieną egzempliorių. „Pažiūrėsime, kaip ji reaguos", – pasakė jis.

Bet ne tai yra mano šios dienos gilioji mintis. Pradžią jai davė Kakuro ištarti žodžiai. Kalbėjomės apie rusų literatūrą, apie kurią aš visiškai nieko nežinau. Kakuro paaiškino man, kad jam kaip tik tuo ir patinka Tolstojaus romanai, kad jie yra „visuotiniai romanai" ir dar todėl, kad viskas vyksta

Rusijoje, toje šalyje, kur kiekvienoj palaukėj auga beržai ir kur Napoleono žygių metu aristokratija turėjo iš naujo mokytis rusų kalbos, nes kalbėjo tik prancūziškai. Na gerai, tai tik suaugusiųjų plepalai, bet su Kakuro gerai tas, kad jis viską daro mandagiai. Labai malonu klausytis jo kalbant, net jei tau ir vienodai šviečia, ką jis pasakoja, nes jis kalba iš tiesų su tavimi, jis kreipiasi į tave. Tai pirmas kartas, kai sutinku kažką, kam rūpiu, kai su manimi kalba: jis nelaukia pritarimo ar prieštaravimo, jis žiūri į mane su išraiška, sakančia: „Kas tu? Ar nori kalbėti su manimi? Kaip man malonu būti su tavimi!" Kaip tik tai ir norėjau pasakyti, kalbėdama apie mandagumą: tas vieno žmogaus elgesys, sukuriantis įspūdį kitam, kad esi čia. Ką gi, šiaip didžiųjų rusų Rusija nelabai man rūpi. Jie kalbėjo prancūziškai? Būta daikto! Aš taip pat – ir neišnaudoju mužikų. Užtat iš pradžių gerai nesupratau, kodėl jautriai reagavau į beržus. Kakuro kalbėjo apie Rusijos kaimą bei visus tuos šnarančius svyruoklius, ir pasijutau tokia lengva lengva...

Paskui kiek pagalvojusi iš dalies supratau tą staigų džiaugsmą, kilusį Kakuro bešnekant apie rusiškus beržus. Mane veikia lygiai taip pat, kai kalbama apie medžius, nesvarbu kokius: liepą ūkio kieme, ąžuolą už seno kluono, dabar jau išnykusias didžiules guobas, vėjo nulenktas pušis palei vėjuotą jūros pakrantę ir kt. Šiame gebėjime mylėti medžius

yra tiek žmoniškumo, tiek nostalgijos mūsų pirmiesiems susižavėjimams, tiek jėgos jaustis tokiam nereikšmingam gamtos apsuptyje... Štai kaip: prisiminimas medžių, jų apatiškos didybės ir meilės, kurią jiems jaučiame, tuo pat metu mums leidžia suprasti, kokie esame juokingai menki, pikti parazitai, knibždantys žemės *paviršiuje*, ir kartu mus padaro vertus gyvenimo, nes sugebame pastebėti mums abejingą grožį.

Kakuro kalbėjo apie beržus ir aš, pamiršdama psichoanalitikus ir visus tuos protingus žmones, kurie nežino, ką daryti su savo protu, staiga pasijutau didesnė sugebėti juose įžvelgti nepaprastą grožį.

Vasaros lietus

1

Besislapstydami

Taigi pabalnoju nosį akiniais ir iššifruoju pavadinimą.

Levas Tolstojus, „Ana Karenina".

Ir kortelė:

Mieloji ponia,
Reiškiant pagarbą Jūsų katinui,
Kuo nuoširdžiausiai
Kakuro Odzu

Jis vis dar guodžiasi savo paties paranoja, atvėrusia jam akis.

Taip ir maniau. Aš demaskuota.

Mane užgriūva panika.

Automatiškai atsistoju, vėl atsisėdu. Vėl perskaitau kortelę.

Kažkas manyje persikrausto – taip, nežinau, kaip kitaip pasakyti, keistas jausmas, tarsi viena dalelė viduje netrukus užims kitos vietą. Jums taip niekada nenutinka? Junti vidinius persitvarkymus, kurių prigimties neįstengtum nusakyti, tačiau jie tuo pat metu vyksta prote ir erdvėje.

Reiškiant pagarbą Jūsų katinui.

Nuoširdžiai negaliu patikėti, jog girdžiu į kudakavimą panašų tvardomą juoką, kylantį man iš gerklės.

Tai verčia nerimauti, bet kartu ir juokinga.

Išjudinta pavojingo skatulio – visi skatuliai pavojingi tiems, kurie gyvena besislapstydami – einu ieškoti lapo popieriaus, voko bei *Bic* firmos tušinuko.

Ačiū, nereikėjo.
Namo sargė.

Išsėlinu į vestibiulį su indėnišku atsargumu – nieko – ir įmetu gromatėlę į pono Odzu dėžutę.

Vogčiom grįžtu į savo butą – nesutinku nė gyvos dvasios – ir, išsekusi, griūnu į fotelį – užduotis atlikta.

Mane apima stiprus nesąmoningas jausmas.

Visiška nesąmonė.

Šis kvailas skatulys, užuot padaręs galą persekiojimui, šimteriopai jį paskatina. Tai didžiausia strateginė klaida. Tas nelemtas neapgalvotas veiksmas man ima tampyti nervus.

Paprastas *Nesupratau*, pasirašytas *namo sargė* būtų vis dėlto tikęs.

Arba: *Jūs apsirikote, grąžinu jums Jūsų siuntinį.*

Be ceremonijų, trumpai ir tiksliai: *Ne tas adresatas.*

Gudriai ir visiems laikams: *Aš nemoku skaityti.*

Dar sukčiau: *Mano katinas nemoka skaityti.*

Subtiliai: *Ačiū, bet naujametinės dovanos dovanojamos sausį.*

Arba dar, administracinis: *Malonėkite patvirtinti, kad siuntinys grąžintas.*

Vietoj to, aš vaipausi tarsi mes būtume literatūriniame salone.

Ačiū, nereikėjo.

Strykteliu nuo fotelio ir šoku prie durų.

Ojė ojė.

Per langelį pastebiu Polį N'Giujeną, kuris, išėmęs laiškus, pasuka prie lifto.

Aš žuvus.

Nuo šiol vienintelis pasirinkimas: apsimesti mirusia.

Nesvarbu, kas nutiktų, manęs čia nėra, nieko nežinau, neatsakau, nerašau, nesiimu jokių veiksmų.

Trys dienos praeina ant skustuvo ašmenų. Įtikinėju save, kad tai, apie ką nusprendžiu negalvoti, neegzistuoja, bet tiek daug apie tai galvoju, kad net sykį pamirštu pašerti Levą, kuris dabar yra nebylus katino pavidalo priekaištas.

Paskui, apie dešimtą, skambina į duris.

2

Didžioji prasmės paieška

Atidarau.

Priešais mane stovi ponas Odzu.

– Brangioji ponia, – sako jis man, – džiaugiuosi, kad mano siuntinys nesukėlė jums nepatogumų.

Iš netikėtumo aš nieko nesuprantu.

– Taip, taip sukėlė, – atsakau aš jausdama, kad prakaituoju kaip jautis. – Aaa, ne, ne, – patetiškai lėtai susigriebiu. – Ką gi, labai ačiū.

Jis man maloniai šypsosi.

– Ponia Mišel, atėjau ne tam, kad man padėkotumėte.

– Ne? – klausiu, vėl talentingai pradėdama „leiskite numirti ant lūpų“ interpretaciją, kurios meniškumu dalinuosi su Pedra, Berenike ir ta vargše Didone.

– Atėjau jūsų paprašyti pavakarieniauti su manimi rytoj, – sako jis. – Bus proga pakalbėti apie mūsų bendrus pomėgius.

– Aaa, – atsakau gana trumpai.

– Vakarienė tarp kaimynų, visiškai paprasta, – tęsia jis.

– Tarp kaimynų? Bet gi aš namsargė, – atsikalbinėju, nors galvoje maišalynė.

– Galima užimti dvi padėtis vienu metu, – atsako jis.

Švenčiausioji Marija, Dievo motina, ką daryti?

Visada yra lengvasis kelias, nors aš bodžiuosi jį pasirinkti. Neturiu vaikų, nežiūriu televizoriaus ir netikiu Dievą – tai visi takeliai, kuriuos mina žmonės, kad gyvenimas jiems būtų *lengvesnis*. Vaikai padeda nutolinti skausmingą užduotį pažvelgti į save, paskui tai garantuoja anūkai. Televizorius atitraukia nuo varginančios būtinybės kurti planus iš nieko, kuris sudaro mūsų tuščią egzistenciją; apdumdamas akis, jis išvaduoja protą nuo didžiosios prasmės paieškos. Dievas, galiausiai, numalšina mūsų, žinduolių, baimes ir nepakeliamą mintį, kad mūsų džiaugsmams vieną dieną ateis galas. Tai štai, be ateities ir be palikuonių, be pikselių, atbukinančių kosminį absurdo suvokimą, įsitikinus pabaiga ir nujausdama tuštumą, manau galinti pasakyti, kad nepasirinkau lengvesnio kelio.

Vis dėlto man knietėjo.

– *Ne, ačiū, aš jau užimta,* – būtų labiausiai patartina pozicija.

Tam yra kelios mandagios variacijos.

– *Jūs labai malonus, bet mano dienotvarkė kaip ministro* (nelabai įtikinama).

– *Kaip gaila, rytoj išvažiuoju į Meževą* (pasakos).

– *Apgailestauju, bet turiu šeimą* (melagysčių melagystė).

– *Mano katinas serga, negaliu jo palikti vieno* (sentimentalu).

– *Aš sergu, mieliau pasilikčiau namie* (įžūlu).

Ruošiuosi *in fine**pasakyti: „Ačiū, bet šią savaitę turiu svečių“, kai netikėtai giedras švelnumas, su kokiu ponas Odzu stovi priešais mane, atveria laike žaibišką spragą.

---

* Lot. *pagaliau.*

3

Sustojęs laikas

Po gaubtu krenta sniego dribsniai.

Priešais mano atminties akis ant panelės, mano mokytojos iki pono Servano, kuris mokė vyresniuosius, stalo ryškėja mažas stiklo rutulėlis. Kai nusipelnydavome, turėdavome teisę jį apversti ir palaikyti delne iki nukris paskutinis dribsnis chromuoto Eifelio bokšto papėdėje. Aš ir septynerių dar neturėjau, o jau žinojau, kad lėta mažų vatos gumulėlių lopšinė nuspėja tai, ką jaučia didelį džiaugsmą išgyvendama širdis. Laikas sulėtėja ir išsiplečia, šokis be susidūrimų užsitęsia iki amžinybės, ir, kai nugula paskutinis kąsnelis, mes žinome, kad patyrėme tą amžinybės akimirką, kuri yra didžiųjų nušvitimų ženklas. Būdama vaikas, dažnai savęs klausdavau, ar man bus duota išgyventi panašių akimirkų ir išsaugoti širdyje lėto ir didingo sniego dribsnių baleto dalelę, pagaliau būti išplėštai iš niūraus laiko šėlsmo.

Ar tai ir reiškia jaustis nuogam? Visi drabužiai nuo kūno nuvilkti, o sielą vis dėlto tebedengia kiautas. Tačiau pono Odzu pakvietimas manyje sukėlė to visiško nuogumo jausmą, nuogumo, kuris būdingas vienišai sielai ir kuris, papuoštas

sniego dribsnių nimbu, dabar tarsi maloniai nudegino man širdį.

Aš žiūriu į jį.

Ir šoku į juodą gilų ledinį ir nuostabų sustojusio laiko vandenį.

4
Voratinklinis

– Kodėl, bet kodėl, dėl Dievo meilės? – klausiu tą pačią popietę Manuelos.

– Kaip tai? – sako ji man, išdėliodama servizą arbatai. – Labai šaunu!

– Jūs juokaujate, – verkšlenu aš.

– Dabar reikia mąstyti praktiškai, – sako ji. – Šitaip gi ten neisite. Šukuosena netinka, – tęsia žiūrėdama į mane ekspertės akimis.

Ar nutuokiate, koks Manuelos suvokimas šukuosenos klausimu? Ši širdies aristokratė yra plaukų proletarė. Pagal Manuelą, sušiaušti, susukti, išpūsti, paskui išpurkšti voratinkliu nusėdančiu purškalu plaukai turi būti meniškai sukomponuoti arba jų gali suvis nebūti.

– Nueisiu pas kirpėją, – sakau aš bandydama atvėsinti.

Manuela žiūri į mane įtariai.

– Ką apsivilksit? – klausia ji manęs.

Išskyrus mano kasdienes suknias, tikras namsargės suknias, turiu tik kažką panašaus į baltą vestuvinį morengą, palaidotą naftaline, ir juodą arnotą, kurį velkuosi laidotuvėms, į kurias mane retai kviečia.

– Apsivilksiu savo juodąją suknią, – sakau aš.

– Laidotuvių suknią? – klausia pritrenkta Manuela.

– Kad nieko kito neturiu.

– Vadinasi, reikia nusipirkti.

– Bet tai tik vakarienė.

– Na taip, – atsako duenja, tūnanti Manueloje. – O ką, einant vakarienės pas kitus apsirengti nereikia?

5

Nėrinukai ir raukinukai

Čia prasideda rūpestis: kur nusipirkti suknią? Paprastai savo drabužius, tarp jų – kojines, apatines kelnes bei marškinėlius užsisakau iš katalogo. Mintis anoreksikės spaiglės akyse matuotis drapanas, kurios ant manęs stirksos kaip maišas, mane visada vertė šalintis drabužių parduotuvių. Nelaimės valia – per vėlu tikėtis, kad spėtų pristatyti.

Turėkite tik vieną draugę, bet pasirinkite teisingai.

Rytojaus rytą Manuela įsiveržia į mano butą.

Ji nešina apvalkalu drabužiams, kurį man ištiesia su pergalinga šypsena.

Manuela aukštesnė už mane gerais penkiolika centimetrų ir sveria dešimčia kilogramų mažiau. Žinau vienintelę jos šeimos moterį, kurios sudėjimas galėtų atitikti manąjį, – jos anyta, siaubingoji Amalija, kuri nepaprastai pamišusi dėl nėrinukų ir raukinukų, nors ji nėra siela, pamėgusi vaizduotę. Bet portugališko stiliaus padabinimų savitas rokokas: nulis vaizduotės ar lengvumo, tik šūsnis dūkulio, nuo ko suknios panėši į gipiūrinius tramdomuosius marškinius, o pati paprasčiausia palaidinė atrodo tarsi skirta festonų konkursui.

Taigi žinote, kaip aš nerimauju. Ši vakarienė, kuri prasideda Kryžiaus keliu, gali baigtis farsu.

– Būsite tikra kino žvaigždė, – kaip tik sako Manuela. Paskui, pasigaili: – Juokauju, – ir iš apvalkalo vargais negalais ištraukia dramblio kaulo suknią, kuri atrodo išvaduota nuo bet kokių puošmenų.

– Iš kur ją gavot? – klausiu apžiūrinėdama suknią.

Iš pirmo žvilgsnio, dydis tinkamas. Taip pat iš pirmo žvilgsnio tai labai brangi vilnonio gabardino suknia ir labai paprasto kirpimo – su marškinių apykakle ir sagomis per priekį. Labai kukli, labai elegantiška. Tokia, kokias nešioja ponia de Brogl.

– Vakar vakare nuėjau pas Mariją, – sako Manuela, skraidydama padebesiais.

Marija – siuvėja portugalė, gyvenanti kaip tik šalia mano išgelbėtojos namų. Bet ji gerokai daugiau nei paprasta tėvynainė. Marija ir Manuela drauge užaugo Faro mieste, ištekėjo už dviejų iš septynių brolių Lopezų ir sutartinai nusekė paskui juos į Prancūziją, kur jos atliko žygdarbį praktiškai tuo pat metu, kelių savaičių skirtumu, pasigimdydamos vaikus. Maža to, jos augina vieną katiną ir mėgsta tokius pat gardėsius.

– Norite pasakyti, kad tai kažkieno kito suknia? – klausiu aš.

– M... taip, – atsako Manuela kiek patempusi lūpą. – Bet žinot, jos nepareikalaus. Ponia mirė

praėjusią savaitę. O nuo dabar, iki supras, kad viena suknia pas siuvėją... spėsit šimtą kartų pavakarieniauti su ponu Odzu.

– Tai mirusiosios suknia? – perklausiu pašiurpusi. – Aš taip negaliu.

– Kodėl gi? – suraukdama antakius klausia Manuela. – Taip geriau, nei ji būtų gyva. Įsivaizduokit, jei uždėsit dėmę. Reiks lėkt į valyklą, sugalvot atsiprašymus... Ir vis tas galvos sukimas.

Manuelos pragmatizmas turi kažko galaktiško. Galbūt turėčiau iš to pasisemti įkvėpimo manyti, kad mirtis nėra niekas.

– Aš morališkai negaliu taip pasielgti, – prieštarauju jai.

– Morališkai? – pakartoja Manuela, tardama žodį lyg jis būtų atgrasus. – Ką tai turi bendra? Ar jūs vagiat? Ar darot ką nors bloga?

– Bet tai kažkieno kito daiktas, – sakau, – aš negaliu jo pasisavinti.

– Bet gi ji mirusi! – sušunka ji. – Ir jūs nevagiate, jūs pasiskolinate šiam vakarui.

Kai Manuela ima išvedžioti, kariauti nebeverta.

– Marija man sakė, kad ji buvo labai maloni ponia. Ji jai atidavė suknių ir gražų *palpakos* paltą. Ponia nebegalėjo jų apsivilkti, nes sustorėjo, taigi paklausė Marijos: „Gal jums tai praverstų?“ Matot, ji buvo labai maloni ponia.

Palpaka – tai lamų rūšis su vilnoniais labai vertinamais gaurais ir papajiška galva.

– Nežinau..., – sakau aš nebe taip tvirtai. – Man atrodo, kad vagiu iš mirusiosios.

Manuela žiūri į mane su įniršiu.

– Jūs pasiskolinat, jūs nevagiat. Ką norėtumėt, kad ta vargšė ponia darytų su savo suknia?

Nėra ką į tai atsakyti.

– Laikas pas ponią Paljer, – sako Manuela, su susižavėjimu keisdama temą.

– Mėgausiuosi šia akimirka su jumis, – atsakau.

– Einu, – paskelbia ji, sukdama prie durų. – Per tą laiką pasimatuokite suknią, nueikite pas kirpėją, o aš netrukus grįšiu pažiūrėti.

Kurį laiką abejodama žvelgiu į suknią. Ne tik nesiryžtu užsivilkt velionės drabužio, bet ir baiminuosi, kad ant manęs jis atrodys neprideramai. Violeta Greljė yra iš pašluostės kaip Pjeras Artenas iš šilko, o aš iš beformės suknios-chalato su blukiai violetiniais ar tamsiai mėlynais piešiniais.

Pasimatuosiu grįžus.

Susigriebiu, kad net nepadėkojau Manuelai.

Pasaulio judesių žurnalas Nr. 4

Choras yra gražu

Vakar po pietų giedojo licėjaus choras. Mano licėjuje, kurį lanko vaikai iš turtingųjų kvartalų, yra choras; niekam neatrodo, kad tai atgyvena – visi mušasi, kad į jį patektų, bet jis yra superrinktinis: ponas Trijanonas, muzikos mokytojas, atrenka choristus per didinamąjį stiklą. Choro sėkmės priežastis – pats ponas Trijanonas. Jis jaunas, gražus ir priverčia dainuoti taip pat gerai senus džiazo standartus, kaip ir populiarius naujausius gabalus, klasiškai pritaikytus orkestrui. Visi apsirengia gražiausius savo drabužius, ir choras gieda mokyklos mokiniams. Kviečiami tik choristų tėvai, – mat būtų per daug žmonių. Ir taip gimnastikos salė pilna, kad net visa braška ir gaudžia.

Taigi vakar gimnastikos salės link bėgom ristele, vadovaujami ponios Megr, nes paprastai antradieniais pirmą valandą po pietų mums – prancūzų. Vadovaujami ponios Megr – stipriai pasakyta: pūkšdama kaip senas kašalotas, ji darė, ką galėjo, kad išlaikytų tempą. Ką gi, galiausiai nusigavom į salę, visi šiaip taip įsitaisėm – man reikėjo iškęsti iš priekio, iš už nugaros, iš šonų ir iš viršaus (suolai kyla laiptais) girdimus kvailus stereo pokalbius

(mobilkė, mada, mobilkė, kas su kuo, mobilkė, debilai mokytojai, mobilkė, tūsas pas Kanelę) – paskui, aidint šūksniams, įėjo choristai, vilkintys baltus raudonus drabužius: berniukai pasipuošę peteliškėmis, o mergaitės ilgomis su perpetėmis sukniomis. Ponas Trijanonas įsitaisė ant taburetės nugara į klausytojus, pakėlė kažką panašaus į lazdelę su raudona mirkčiojančia šviesele ant galo, stojo tyla ir prasidėjo.

Kiekvieną kartą tai stebuklas. Visi tie žmonės, visi tie rūpesčiai, visi tie pykčiai ir troškimai, visi tie jauduliai, visi tie metai, praleisti licėjuje, su vulgariu elgesiu ir šnekomis, reikšmingais ir nereikšmingais įvykiais, mokytojais, mokinių margumynu, visas tas gyvenimas, per kurį velkamės, susidedantis iš priepuolių ir ašarų, juoko, kovų, išsiskyrimų, žlugusių lūkesčių ir netikėtų sėkmių – viskas staiga išnyksta choristams užgiedojus. Gyvenimo tėkmė paskęsta giesmėje, išsyk apima brolybės, stiprios vienybės, pačios meilės įspūdis, ir per tobulą dvasinį ryšį giesmė sušvelnina kasdienybės bjaurumą. Net giedančiųjų veidai pasikeitę; aš nebematau Achilo Gran Fernė (kuris turi labai gražų tenoro balsą), nei Deboros Lemer, nei Segolenos Rašė, nei Šarlio Sen Sovero. Matau giesmei atsidavusius žmones.

Kiekvieną kartą tas pats: aš noriu verkti, gerklė man visiškai užspausta, ir stengiuosi kaip galėdama save suvaldyti, bet kartais atsiduriu prie ribos: vos

galiu susilaikyti neapsiraudojusi. Tada, kai užgiedamas kanonas, aš žiūriu į žemę, nes vienu metu apima per daug emocijų: tai per daug gražu, per daug vieninga, per daug nuostabus dvasinis ryšys. Aš nebesu aš, o dalis viso didingumo, kuriam priklauso ir visi kiti, ir tą akimirką visada savęs klausiu, kodėl tai nėra kasdienė norma, užuot buvusi išskirtinė choro akimirka.

Kai choras nutyla, visi ploja, šauksmais sveikina nušvitusiais veidais spindinčius choristus. Tai taip gražu.

Galiausiai klausiu savęs, ar tikrasis pasaulio judesys nėra giesmė.

6

Atgaivinimas

Ar patikėtumėte tuo, kad aš niekada nebuvau pas kirpėją. Iškeitusi kaimą į miestą, atradau, jog egzistuoja dvi profesijos, kurios man atrodė vienodai protu nesuvokiamos tuo, kad jos įvykdo užduotį, kurią vis dėlto kiekvienas galėtų įgyvendinti pats. Man dar ir šiandien sunku manyti, kad floristai ir kirpėjai nėra parazitai, kurie gyvena išnaudodami visiems priklausančią gamtą ir, dirbtinai besivaipydami bei pasitelkę kvapnius produktus, atlieka darbą, kurį aš pasidarau pati savo vonios kambaryje su aštrių žirklių pora.

– Kas jus taip apkirpo? – klausia pasipiktinusi kirpėja, kuriai siaubingų pastangų kaina leidau pasirūpinti savo ševeliūra ir ją „prijaukinti“.

Ji ištraukia ir tampo du nesulyginamo ilgio kuokštus abejose ausų pusėse.

– Tiek to, nieko neklausiu, – vėl sako ji su pasibjaurėjimo išraiška veide, išvaduodama mane nuo gėdingos prievolės įduoti save. – Žmonės nieko nebegerbia: matau tai kiekvieną dieną.

– Aš tik noriu atgaivinti, – sakau aš.

Gerai nežinau, ką tai reiškia, bet tai klasikinė popietinių televizijos serialų, kuriuose privisę smar-

kiai išsidažiusių jaunų moteraičių, nuolat besilankančių pas kirpėją ar sporto klube, replika.

– Atgaivinti? Nėra ką gaivinti! – sako ji. – Viską reikia padaryti, ponia!

Ji kritiškai žiūri į mano pakaušį, švilpteli:

– Turite gražius plaukus, tai jau šis tas. Mums turėtų pavykti iš jų ką nors išgauti.

Iš tiesų mano kirpėja pasirodo esanti šauni mergina. Praėjus užsiplieskimui, kuriuo įteisinamas savasis teisėtumas, ir kadangi taip gera vėl atgauti socialinį vaidmenį, kuriam esame atsidavę, ji maloniai ir linksmai mane aptarnauja.

Ką galima daryti su plaukų kupeta, jei ne iš visų pusių karpyti, kol įgaus apimtį? – buvo ankstesnis mano požiūris į kirpimą. Kurti aglomeratą, kad įgautų formą, – nuo šiol yra pagrindinis mano požiūris į plaukus.

– Jūs iš tiesų turite gražius plaukus, – galiausiai taria ji, akivaizdžiai patenkinta, stebėdama savo darbo vaisių, – jie stori ir šilkiniai. Neturėtumėte jų patikėti bet kam.

Ar šukuosena gali mus šitaip pakeisti? Pati netikiu savo pačios atspindžiu veidrodyje. Juodas šalmas, įrėminantis burną, kurią, jau minėjau, esant nepatrauklią, pavirto valiūkiška banga, šėlstančia aplink nebe tokį bjaurų veidą. Tai man suteikia... orią išvaizdą. Netgi, manau, netikros romėnų matronos išvaizdą.

– Tai... nuostabu, – pratariu, tuo pat metu klausdama savęs, kaip nuslėpus šią neapgalvotą paikystę nuo gyventojų žvilgsnių.

Nesuvokiama, kaip šitiek metų vaikiausi nepastebimumo ir štai užplaukiau ant matroniško kirpimo seklumos.

Grįžtu ramstydama sienas. Neregėta sėkmė – nieko nesutinku. Tačiau man regis, kad Levas į mane keistai žiūri. Prieinu prie jo, o jis priploja ausis – ženklas, kad pyksta ar yra sutrikęs.

– Na, kas gi, tau nepatinka? – klausiu aš, prieš suvokdama, kad jis įnirtingai uosto aplinkui.

Šampūnas. Nuo manęs trenkia avokadu ir migdolais.

Užsiveržiu ant galvos skarelę ir atsidedu begalei įdomiausių darbų, kurių apogėjus – kruopštus žalvarinių lifto mygtukų valymas.

Be dešimt antra.

Po dešimties minučių iš laiptų nebūties išnirs Manuela patikrinti užbaigtų darbų.

Nėra kada svajoti. Nusiimu skarelę, skubiai nusimetu drabužius, įlendu į mirusiajai priklausančią dramblio kaulo gabardino suknią, ir kažkas pabeldžia į duris.

7

Išsipusčiusi kaip panelė Rožė

– Vau, eina sau, – sako Manuela.

Ištiktukas ir tokia familiarybė Manuelos, kurios aš niekada negirdėjau ištariant šiurkštesnio žodžio, burnoje – maždaug tas pat, kaip užsimiršęs popiežius sviestų kardinolams: „*Kur ta bjaurybė mitra?*“

– Nesityčiokite, – sakau aš.

– Tyčiojuosi? – klausia ji. – Renė, jūs nuostabiai atrodote!

Ir iš susijaudinimo klesteli.

– Tikra ponia, – priduria ji.

Kaip tik dėl to man ir neramu.

– Aš atrodysiu juokingai, eidama vakarieniauti šitaip – išsipusčiusi kaip panelė Rožė, – sakau ruošdama arbatą.

– Visai ne, – prieštarauja ji, – tai natūralu, žmonės rengiasi, vakarieniauja. Visiems tai atrodo normalu.

– Taip, bet šitai, – sakau keldama ranką prie pakaušio pačiupinėti ir susidurdama su kažkuo puraus.

– Buvot kažką užsidėjusi – iš nugaros viskas susiploję, – pastebi Manuela, suraukdama antakius, tuo pat metu iš savo krepšio atkapstydama nedidelį raudoną šilkinio popieriaus ryšulėlį.

– Plikytos tešlos spurgelės, – sako ji.

Teisingai, eime prie kitų dalykų.

– Na? – klausiu aš.

– Oi, kad jūs būtumėt mačiusi! – atsidūsta ji. – Maniau, kad gaus širdies priepuolį. Aš pasakiau: „Ponia Paljer, apgailestauju, bet aš nebegalėsiu ateiti“. Pasižiūrėjo į mane nesupratusi. Turėjau jai pakartoti du kartus! Tada ji atsisėdo ir paklausė: „Ką aš darysiu?“

Manuela nepatenkinta pritilo.

– Jei bent būtų pasakiusi: „Ką aš darysiu be jūsų?“ Jos laimė, kad pasiūliau Rozi. Antraip aš jai būčiau pasakius: „Ponia Paljer, galite daryti, ką tinkama, man nusi...“

„Prakeikta mitra,“ – niršta popiežius.

Rozi yra viena iš daugelio Manuelos dukterėčių. Žinau, ką tai reiškia. Manuela svajoja sugrįžti į gimtąją šalį, bet tokia vertinga gysla kaip Grenel 7 turi likti šeimoje – štai kodėl ji prastumia Rozi į savo vietą, numatydama didžiąją dieną.

Dieve mano, ką aš darysiu be Manuelos?

– Ką aš darysiu be jūsų? – sakau jai šypsodamasi.

Staiga mūsų abiejų akys pritvinksta ašarų.

– Žinote, ką galvoju? – klausia Manuela, šluostydamasi skruostus didžiule raudona nosine, primenančia toreadoro muletą. – Palikau ponią Paljer – tai ženklas. Bus gerų pasikeitimų.

– Ji jūsų paklausė kodėl?

– Va čia ir geriausia, – sako Manuela. – Ji neišdrįso. Geras išsiauklėjimas kartais būna kliūtis.

– Bet ji tą veikiai sužinos, – sakau aš.

– Taip, – sušnabžda Manuela džiūgaujančia širdimi. – Žinote ką? – priduria ji. – Po mėnesio ji man pasakys: „Manuela, jūsų Rozitėlė – auksas. Gerai padarėte, kad perleidote jai." Jau tie turtuoliai... Mėšlo krūva!

„*Fucking mitra*", – susinervina popiežius.

– Kas benutiktų, – sakau aš, – esame draugės.

Žiūrime viena į kitą šypsodamosi.

– Taip, – prataria Manuela. – Kas benutiktų.

Gilioji mintis Nr. 12

Šį kartą pamąstymas
Apie likimą
Ir šie anksti subrendusio
proto rašinėjimai
Skirti tik tiems
Ir ne kitiems

Esu labai suglumusi: jei sukelsiu gaisrą, gali nukentėti Kakuro butas. Apkartinti gyvenimą vieninteliam suaugusiam žmogui, kuris bent jau kol kas, man regis, vertas pagarbos, vis dėlto nelabai dera. Bet sukelti gaisrą man taip pat yra labai svarbus sumanymas. Šiandien sutikau kai ką žavingo. Nuėjau pas Kakuro gerti arbatos. Buvo Polis, jo sekretorius. Kakuro pakvietė mus, Margaritą ir mane, sutikęs mudvi drauge su mama vestibiulyje. Margarita yra mano geriausia draugė. Mes mokomės dvejus metus vienoje klasėje; abi iš karto pajutom viena kitai simpatiją. Nežinau, ar jūs bent kiek nutuokiate, koks šiandien licėjus turtinguose Paryžiaus kvartaluose, bet jei atvirai, jie neturi ko pavydėti šiauriniams Marselio kvartalams. Čia gal net dar blogiau, nes ten, kur pinigai, ten ir narkotikai – ne tik truputėlis, ne vien tik vienos rūšies. Mamos draugai, buvę šešiasdešimt aštuntųjų anarchistai,

mane kaip reikiant juokina su savo prisiminimais apie kasiaką ir čečėniškas pypkes*. Mokykloje (šiaip ar taip valstybinėje, nes mano tėvas – buvęs Respublikos ministras) galima nusipirkti visko: LSD, ekstazi, kokaino, amfetamino ir pan. Kai pagalvoju apie laikus, kai paaugliai tualete uostė klijus, ima atsiduoti pelėsiais. Mano klasiokai svaiginasi ekstazi tarsi šniaukštų karamelinius *Michoko,* o blogiausia – kur narkotikai, ten ir seksas. Nesistebėkite: šiais laikais pergulima labai anksti. Yra septintokų (na, nedaug, bet vis dėlto keletas), kurie jau turėjo lytinių santykių. Liūdna. Pirma, manau, kad seksas kaip meilė yra šventas dalykas. Aš ne de Brogl, bet jei ir toliau gyvenčiau pasiekusi lytinę brandą, drįsčiau iš to padaryti nuostabų sakramentą. Antra, paauglys, vaidinantis suaugusįjį, vis tiek lieka paaugliu. Įsivaizduoti, kad pasisvaiginęs ir permiegojęs vakarėlyje tiesiu taikymu atsiduri visateisių žmonių gretose, tai tas pats, kas manyti, kad persirengęs tampi indėnu. Trečia, vis dėlto juokingas požiūris į gyvenimą – noras tapti suaugusiu, mėgdžiojant viską, kas yra baisiausia suaugusio gyvenime... Aš, matydama, kaip mama kvaišinasi antidepresantais ir migdomaisiais, visam gyvenimui įgavau imunitetą nuo tokių medžiagų. Galiausiai, paaugliai tikisi tapti suaugusiais, beždžioniaudami

* Veikiausiai omenyje turimas bongas – rūkymui skirtas prietaisas, labiau paplitęs rytų šalyse.

suaugusiuosius, kurie liko vaikais ir bėga nuo gyvenimo. Dramatiška. Jei būčiau Kanelė Marten, mūsų klasės pupa, klausiu savęs, ką veikčiau per dienų dienas, išskyrus svaiginimąsi narkotikais. Po penkiolikos metų, ištekėjusi už turtingo jaunikio, vien tam, kad ištekėtų už turtingo jaunikio, ji bus apgaudinėjama savo vyro, kuris ieškos kitose moteryse to, ko jo tobula, šalta ir lengvabūdiška žmonelė taip ir nesugebės jam duoti – sakykime, dvasinės bei kūniškos šilumos. Taigi visą savo energiją ji nukreips į namus ir vaikus, kuriuos, nesąmoningai kerštaudama, pavers savo pačios klonais. Ji dažys ir rengs savo dukras kaip brangiai kainuojančias kurtizanes, įstums jas į pirmo pasitaikiusio piniguočiaus glėbį ir užkraus sūnums naštą užkariauti pasaulį kaip jų tėvas bei apgaudinėti savo žmonas su nieko vertomis mergšėmis. Manote, kad kliedžiu? Kai žiūriu į Kanelę Marten, jos ilgus šviesius iškedentus plaukus, jos dideles žydras akis, škotiškus mini sijonus, jos smarkiai aptemptus marškinėlius ir jos tobulą bambą, patikinu jus, kad matau šitai taip aiškiai, lyg tai jau būtų nutikę. Kol kas visi klasės berniukai, žiūrėdami į ją, varvina seilę, o ji įsivaizduoja, kad vyriškos brandos seksualinis susidomėjimas moterišku vartojimo idealu, kuriam ji atstovauja, yra jos pačios patrauklumo pripažinimas. Manote, kad esu pikta? Visai ne, matydama tai aš iš tikrųjų kankinuosi, man skaudu dėl jos, iš

tiesų skaudu dėl jos. Taigi, kai pirmą kartą pamačiau Margaritą... Margarita afrikiečių kilmės, ir jos vardas Margarita ne todėl, kad ji gyvena Otej*, o todėl, kad tai gėlės vardas. Jos mama prancūzė, o tėvas kilęs iš Nigerijos. Jis dirba Kė d'Orsė**, bet visiškai nepanašus į mūsų pažįstamus diplomatus. Jis yra paprastas. Atrodo, jam patinka tai, ką jis daro. Jis visiškai nėra ciniškas. Ir jis turi gražią kaip aušra dukrą. Margarita – tai pats grožis: nereali odos spalva, šypsena, plaukai. Ir ji visą laiką šypsosi. Kai Achilas Gran Fernė (klasės gaidys) pirmąją dieną jai užgiedojo: „Metisė Melisa iš Ibizos tebevaikštinėja nuoga", ji jam iškart atsikirto plačiai šypsodama: „Alio, mamule, kaip čia nutiko, kad išėjau ne toks ir gražus." Žaviuosi šia Margaritos savybe: jos suvokimas ar logika nėra labai aštrūs, bet ji turi smarkaus atkirčio nuovoką. Tai dovana. Aš labai gabi intelektualiai, Margarita – tinkamos vietos ir laiko meistrė. Labai norėčiau būti tokia kaip ji; aš visada penkiomis minutėmis pavėluoju atšauti ir pergalvoju dialogą mintyse. Kai pirmą kartą Margaritai atėjus pas mus Kolomba pasakė: „Margarita gražus vardas, bet tinka tik bobutei", ji jai neliko skolinga: „Bent jau ne paukščio vardas." *** Kolomba liko išsižiojusi, tai buvo nepakartojama!

---

* *Auteuil* – turtuolių kvartalas Paryžiuje.

** *Quai d'Orsay* – užsienio reikalų ministerijos būstinė.

*** Pranc. *colombe* – balandis.

Margaritos atsakymo subtilumą ji virškino valandų valandas, įsišnekėdama, kad tai, be abejonės, buvo atsitiktinumas, – bet vis dėlto sumišusi! Tas pats, kai Žasinta Rozan, didžioji mamos draugė, jai pasakė: „Turbūt nelengva sušukuoti tokius plaukus kaip tavo“ (Margaritos plaukai kaip savanų liūtės karčiai), ji jai atsakė: „Aš nesuprasti, ką baltoji ponia sakyti.“

Mudviejų su Margarita mėgstamiausia pokalbio tema – meilė. Kas tai? Kaip mes mylėsime? Ką? Kada? Kodėl? Mūsų nuomonės nesutampa. Keista, Margarita turi intelektualią meilės viziją, o štai aš esu nepataisoma romantikė. Meilė jai yra racionalaus pasirinkimo vaisius (maždaug, www.pagalskoni.com), tuo tarpu man ji – nuostabus potraukis. Užtat mes abi sutariame dėl vieno: meilė neturi būti priemonė, tai turi būti tikslas.

Kita mūsų mėgstama tema – likimo numatymas. Kanelė Marten – apgauta ir pamesta vyro, ištekina savo dukrą už piniguočiaus, paskatina sūnų apgauti savo žmoną, baigia gyvenimą Šatu, kambaryje už aštuonis tūkstančius eurų per mėnesį. Achilas Gran Fernė tampa priklausomas nuo heroino, dvidešimties ima gydytis, perima tėtušio plastikinių maišelių gamybos įmonę, veda peroksidinę blondinę, susilaukia šizofreniko sūnaus ir anoreksikės dukters, tampa alkoholiku, miršta nuo kepenų vėžio keturiasdešimt penkerių. Ir t.t.

O jeigu jums įdomi mano nuomonė, baisiausia ne tai, kad mes žaidžiame šį žaidimą, o tai, kad tai ne žaidimas.

Taigi, sutikęs mus – Margaritą, mamą ir mane – vestibiulyje, Kakuro tarė: „Šią popietę pas mane svečiuosis mano dukterėčios dukrelė, gal norėtumėte prisijungti prie mūsų?" Mama, mums net nespėjus praverti burnų, atsakė: „Taip, taip, žinoma", jausdama artėjančią valandą, kai pati galės nusileisti į apatinį aukštą. Taigi mes pas jį nuėjome. Mažoji Kakuro giminaitė vardu Joko, tai jo dukterėčios Elizos, kuri pati yra jo sesers Mariko duktė, dukrelė. Jai penkeri. Ji pati gražiausia mergaitė žemėje! Ir visa tai jai teikia žavesio. Ji čirška, čiauška, kvaka, žiūri į žmones taip pat šiltai ir atvirai kaip jos senelės brolis. Mes žaidėm slėpynių, ir, kai Margarita ją surado virtuvės spintoje, ji taip juokėsi, kad prisisiojo į kelnes. Paskui valgėm šokoladinį pyragą, diskutavom su Kakuro, ji klausėsi mūsų, meiliai žiūrėdama savo didelėmis akimis (net blakstienas išsitepliojusi šokoladu).

Žvelgdama į ją, klausiau savęs: „Ar ir ji bus tokia kaip kiti?" Bandžiau ją įsivaizduoti dešimčia metų vyresnę, viskuo persisotinusią, su ilgaauliais batais ir cigarete dantyse, o dar po dešimties iki sterilumo išblizgintuose namuose laukiančią grįžtančių vaikų, vaidinant gerą mamą ir žmoną japonę. Bet nepavyko.

Tada mane užplūdo didelis džiaugsmas. Tai pirmas kartas mano gyvenime, kai sutinku kažką, kieno likimas man nenuspėjamas, kažką, kam gyvenimo keliai lieka atviri, kažką kupiną gaivumo ir galimybių. Pasakiau sau: „O taip, noriu pamatyti Joko užaugusią", ir žinojau, kad tai nėra vien tik iliuzija, susijusi su jos jaunyste, nes nei vienas iš mano tėvų draugų vaikų man nesukėlė tokio įspūdžio. Taip pat pamaniau, kad Kakuro turėjo būti toks, kai buvo mažas, ir paklausiau savęs, ar kas nors tuomet žiūrėjo į jį taip, kaip aš žiūriu į Joko – su džiaugsmu ir smalsumu laukdamas iš lėliukės išlendančio drugelio ir tuo pat metu nežinodamas ir pasikliaudamas jo sparnų raštu.

Tada uždaviau sau klausimą: „Kodėl? Kodėl jie, o ne kiti?".

Ir dar kitą: „O aš? Ar mano likimas jau užrašytas ant kaktos? Noriu mirti, nes aš tuo tikiu".

O jeigu mūsų visatoje yra galimybė tapti tuo, kuo dar nesi... ar aš mokėsiu ja pasinaudoti ir sukurti kitokį savo gyvenimo sodą nei tėvai?

8

Kad tave kur

Septintą, daugiau mirusi nei gyva, patraukiu į ketvirtą aukštą, melsdamasi taip stipriai, kad, atrodo, nuo vidinio slėgio sprogsiu.

Vestibiulis dykas.

Ant laiptų dyka.

Aikštelė priešais pono Odzu butą dyka.

Ši tyki dykynė, kuri turėtų patenkinti mano norą, pripildo širdį rūškanos nuojautos ir mane apima nenumaldomas noras sprukti. Mano niūri buveinė staiga atrodo kaip jaukus ir spindintis prieglobstis, ir mane užlieja nostalgijos banga, pagalvojus apie Levą, išsidrėbusį priešais televizorių, kuris man nebeatrodo toks nepriimtinas. Gerai pagalvojus, ką aš prarandu? Galiu pasipustyti padus, nusileisti laiptais, grįžti į savo būstą. Nieko nėra paprasčiau. Niekas nebeatrodo netinkama, priešingai nei ši vakarienė, linkstanti prie absurdo.

Triukšmas penktame aukšte, tiesiai virš galvos, nutraukia mano mintis. Iš baimės aš kaipmat imu prakaituoti – kaip žavu – ir net nesuvokdama savo judesio, įnirtingai pamygu skambučio mygtuką.

Net širdžiai nespėjus suplakti, atsidaro durys.

Ponas Odzu mane sutinka plačiai šypsodamasis.

– Labas vakaras, ponia! – ištrimituoja jis, sakytum, neapsimestinai džiugiai.

Kad tave kur, triukšmas penktajame aiškėja – kažkas uždaro duris.

– Labas vakaras, – pasisveikinu aš ir kone pastumiu šeimininką, norėdama įeiti.

– Leiskite, paimsiu jūsų daiktus, – sako ponas Odzų nesiliaudamas šypsotis.

Ištiesiu jam savo rankinę, akimis perbėgdama didžiulį vestibiulį.

Mano žvilgsnis už kai ko užkliūva.

9

Matinio aukso

Tiesiai prieš įėjimą, šviesos ruože, kabo paveikslas.

Štai situacija: aš, Renė, penkiasdešimt septynerių, su išsišovusiais pėdų kaulais, gimusi pliurzėje ir pasmerkta joje pasilikti, atsiboginu vakarieniauti pas turtingą japoną, kuriam aš esu namsargė, per vienintelę klaidą – krūptelėjau nuo citatos iš „Anos Kareninos“, aš, Renė, išgąsdinta ir įbauginta iki pačių kaulų smegenų ir suvokianti, kad net leipulys ima, koks nederamas ir šventvagiškas mano poelgis būti šioje vietoje, nors erdvės atžvilgiu ir prieinamoje, tai dar nereiškia, kad priklausau namų sargų besikratančiam pasauliui, taigi, aš, Renė, lyg netyčia nukreipiu žvilgsnį tiesiai už pono Odzu į tą šviesos ruožą, krentantį ant paveikslėlio tamsaus medžio rėmais.

Kaip kitaip paaiškinti, kodėl staiga dėl estetinio alpulio dingsta suvokimas apie savo menkumą, jei ne Meno didingumu. Aš savęs nebepažįstu. Prikaustyta reginio, apeinu poną Odzu.

Tai natiurmortas, kuriame pavaizduotas stalas, padengtas lengvam užkandžiui su austrėmis ir duona. Pirmame plane sidabrinėje lėkštėje pusė

nuluptos citrinos ir peilis, rantytomis kriaunomis. Antrame plane dvi nepradarytos austrės, atvertos kriauklės perlamutro švytėjimas ir alavinė lėkštelė, kurioje, be abejonės, pipirai. Tarp dviejų taurių paguldyta dar viena, pragnybta bandelė, o kairėje – didelė taurė, iki pusės pripilta blyškiai auksinio gėrimo, išpūsta kaip apverstas kupolas ir stora cilindriška koja, puošta stikliniais ledinukais. Chromatinė gama apima nuo geltonos iki juodmedžio juodumo. Fonas matinio aukso, purvinokas.

Esu aistringa natiurmortų mėgėja. Iš bibliotekos fondų buvau pasiskolinusi visus tapybos veikalus ir juose medžiojau tokio pobūdžio kūrinius. Aplankiau Luvrą, Orsė, Šiuolaikinio meno muziejų ir mačiau – nušvitimas ir susižavėjimas – 1979 metų Šardeno ekspoziciją Mažuosiuose rūmuose. Bet visi Šardeno darbai neverti vieno vertingo XVII amžiaus olandų dailės paveikslo. Piterio Klaso, Vilemo Hedo, Vilemo Kalfo ir Osio Berto natiurmortai yra šio žanro šedevrai ir tiesiog šedevrai, už kuriuos, net nemirktelėjusi, atiduočiau visą itališkąjį kvatročento.

Taigi šis nedvejotinai irgi yra Piterio Klaso.

– Tai kopija, – už manęs sako ponas Odzu, kurį aš visiškai pamiršau.

Ar ir vėl tas vyras turi mane priversti krūptelėti.

Aš krūpteliu.

Susigriebusi ketinu pasakyti maždaug:

– Labai dailu, – šitai Menui yra tas pats, kas *laikinam tą sutvarkyti* kalbos grožiui.

Vėl atradusi savo sugebėjimų meistriškumą, ketinu imtis bukos namsargės vaidmens, tęsdama šitaip:

– Ir ko tik šiandien nepagamina (atsakydama į: „Tai kopija").

Ir dar rengiuosi kirsti mirtiną smūgį, nuo kurio pono Odzu įtarimai nebepakils ir kuris visiem laikams sustiprins įspūdį, koks akivaizdus mano niekingumas.

– Keistos taurės.

Atsisuku.

Žodžiai: „Kopija kieno?" – kuriuos staiga nusprendžiu būsiant tinkamiausiais, užstringa gerklėj.

Užuot taip tarus, ištariu:

– Kaip gražu.

10

Koks sutapimas?

Iš kur ta nuostaba, kurią patiriame priešais kai kuriuos kūrinius? Susižavėjimas jais gimsta iš pirmo žvilgsnio, o jei paskui per kantrų užsispyrimą atkapstysi priežastis, atrandame, kad visas šis grožis yra vaisius virtuoziškumo, kuris atsiskleidžia tik atidžiai ištyrinėjus darbą teptuko, mokėjusio sutramdyti šešėlius bei šviesą ir perteikti formas bei medžiagų ypatumus, jiems suteikdamas iškilnumo – skaidrus taurės auksas, šėlstantis geldelių grublėtumas, aiškus citrinos purumas – šitai nei išsklaido, nei paaiškina pirmojo apstulbimo paslapties.

Tai nuolat atsinaujinanti mįslė: didieji kūriniai yra vizuālios formos, per kurias patikime belaikiu tapatumu. Stipriai sujaudina akivaizdumas, jog kai kurios formos – ypatingos išvaizdos, kurią joms suteikia jų kūrėjai, – pereina Meno istoriją ir per nujaučiamą individualų genialumą sudaro šitiek visuotinio genialumo facetų. Koks sutapimas tarp Klaso, Rafaelio, Rubenso ir Hoperio? Nepaisydamas temų, priemonių bei technikų skirtybės, nepaisydamas egzistencijų, visada pasmerktų priklausyti tik vienam laikotarpiui ir vienai kul-

tūrai, beprasmybės ir laikinumo, nepaisydamas ir bet kurio saviško žvilgsnio, kuris visada mato tik tai, ką jo būdas jam leidžia, ir kenčia nuo savo individualybės skurdumo, didžiųjų tapytojų genialumas prasiskverbė iki pat paslapties gelmių ir iškėlė į paviršių – skirtingų išraiškų – vieną ir tą pačią įstabią formą, kurios mes ieškome bet kuriame meno dirbinyje. Koks sutapimas tarp Klaso, Rafaelio, Rubenso ir Hoperio? Akis neieškodama čia atranda formą, kuri sukelia tapatumo pojūtį, nes ji kiekvienam pasireiškia kaip pati Grožio esmė, be pakitimų ar išlygų, be konteksto ar pastangų. Taigi natiurmorte su citrina atlikimo meistriškumui nepaklūstančiu, priverčiančiu prasiveržti tapatumo pajautą, jausmą, kad *kaip tik taip ir buvo išdėstyta*, leidžiančiu pajusti daiktų ir jų tarpusavio sąveikos galią, apčiuopti žvilgsniu jų vienybę ir magnetinius laukus, kurie juos traukia ar stumia, nenusakomą ryšį, kuris juos suaudžia ir pagimdo *jėgą* – tą paslaptingą ir nepaaiškinamą bangą, kuri gimsta iš įtampos būsenų ir konfigūracijos pusiausvyros, – taigi priverčiančiu prasiveržti tapatumo jausmą, daiktų ir valgių išdėstymu pasiektas šio išskirtinumo universalumas – tapačios formos belaikiškumas.

11

Egzistencija be trukmės

Kokia Meno paskirtis? Suteikti mums trumpą, bet stiprią kamelijos iliuziją, atveriant laike emocinę spragą, kuri, regis, nepaklūsta gyvūno logikai. Kaip atsiranda Menas? Jis gimsta iš sielos turimo sugebėjimo skaptuoti jutiminę sritį. Kaip Menas mus veikia? Jis suteikia mūsų emocijoms formą bei paverčia jas matomomis ir, tai darydamas, joms uždeda tą amžinybės antspaudą, kurį turi visi kūriniai, mokantys per ypatingą formą įkūnyti žmogiškų aistrų visuotinumą.

Amžinybės antspaudą... Kokį neegzistuojantį gyvenimą pakiša mūsų širdims šie valgiai, taurės, kilimai, stiklinės? Už paveikslo rėmų, be abejonės, gyvenimo šurmulį ir nuobodulį, tą nuolatinį ir bergždžią nesibaigiantį, planų išsekintą, bėgimą, tačiau viduje – sustingusios akimirkos, išplėštos iš laiko, kurio žmogus taip godžia, pilnatvę. Žmogiškasis godumas! Mes negalime liautis troškę, ir tai netgi mus sutaurina ir pražudo. Troškimas! Jis mus neša ir nukryžiuoja, kiekvieną dieną vesdamas į kovos lauką, kur netekome vakarykštės dienos, bet kuris saulėje mums vėl atrodo užkariavimų žeme, mus verčia statyti – nors mes rytoj

mirsime – imperijas, pasmerktas virsti dulkėmis, tarsi mūsų turimas žinojimas jas veikiai žlugsiant neturėtų įtakos troškimui jas kurti dabar, jis mums yra įkvėpimo šaltinis norėti dar to, ko negalime turėti, ir išmeta mus priešaušriu ant žolės, nuklotos lavonais, iki mirties mus aprūpindamas čia įgyvendintais, čia vėl atgyjančiais planais. Bet trokšti be paliovos taip vargina... Mes netrukus imame geisti malonumo neieškoję, svajojame apie palaimingą būseną be pradžios ir pabaigos, kur grožis daugiau nebebūtų tikslas nei sumanymas, bet taptų pačiu mūsų prigimties akivaizdumu. Taigi ši būsena – tai Menas. Juk ar aš turėjau padengti šį stalą? Ar turėčiau trokšti tų valgių, kad juos pamatyčiau? Kažkur *kitur*, kažkas *kitas* norėjo šio valgio, geidė šio kristalinio skaidrumo ir siekė malonumo glamonėti liežuviu sūrų austrės su citrina šilką. Reikėjo šio sumanymo, įsprausto į šimtą kitų sumanymų, kad priverstų ištrykšti tūkstančius kitų, šio noro paruošti ir mėgautis moliuskų agape – šio, iš tikrųjų kažkieno kito, sumanymo, kad paveikslas įgytų formą.

Bet kai mes žiūrime į natiurmortą, kai mėgaujamės, nepersekiodami jo už tą grožį, kuris drauge su savimi nusineša sutaurintą ir nejudrų daiktų atvaizdavimą, mes žavimės tuo, ko netroškome, grožimės tuo, ko nenorėjome, branginame tai, ko neteko geisti. Taigi natiurmortas, kadangi jis vaizduoja grožį, sužadinantį mūsų troškimą, bet yra

pagimdytas kažkieno kito troškimo, kadangi jis, neįeidamas į jokį iš mūsų planų, atitinka mūsų malonumą, kadangi jis atsiduoda mums be pastangų, kad jo trokštume, įkūnija Meno kvintesenciją, tą įsitikinimą amžinybe. Nebylioje scenoje – be gyvybės ir judesio, įsikūnija iš sumanymų išvogtas laikas, tobulybė, išplėšta iš laiko ir jo įgrisusio godumo – malonumas be troškimo, egzistencija be trukmės, grožis be noro.

Mat Menas – tai emocija be troškimo.

Pasaulio judesių žurnalas Nr. 5

Pajudės, nepajudės

Šiandien mama mane nusivedė pas savo psichoanalitiką. Priežastis – aš slapstausi. Štai ką ji man pasakė: „Mieloji, tu puikiai žinai, jog mes iš proto kraustomės, kad tu šitaip slapstaisi. Manau, būtų puiku, kad nueitum apie tai pasikalbėti su daktaru Teidu, ypač po to, ką pasakei aną kartą“. Pirma, daktaras Teidas yra daktaras tik sutrikusiose mamos smegenėlėse. Jis ne ką didesnis gydytojas ar mokslinio laipsnio turėtojas už mane, bet, akivaizdu, mamai kelia pasitenkinimą tarti „daktaras“, tai, matyt, susiję su jo ambicija ją gydyti, tačiau neskubant (dešimt metų). Tai viso labo buvęs aršus kairysis, atsivertęs į psichoanalizę, prieš tai kelerius metus be ugnelės pastudijavęs Nantere ir kaip išganymą sutikęs psichoanalitikų mokyklos šulą. Antra, nesuprantu, kur bėda. „Slapstausi“, beje – tai netiesa: aš pasitraukiu ten, kur negalima manęs rasti. Aš tenoriu ramiai rašyti savo „Giliąsias mintis“ ir „Pasaulio judesių žurnalą“, o anksčiau paprasčiausiai norėdavau ramiai pamąstyti, nedrumsčiama nesąmonių, kurias pliauškia ar kurių klausosi per radiją bei savo televizijos kanalą mano sesuo, arba kad netrukdytų mama, kuri ateina ir šnabžda:

„Mieloji, atėjo senelė, eik pabučiuosi“ – vieni iš tų mažiausiai viliojančių žodžių, kokius man yra tekę girdėti.

Kai tėtis piktu žvilgsniu manęs paklausia: „Na, kodėl gi tu slapstaisi?“, aš paprastai neatsakau. Ką turėčiau sakyti? „Nes jūs mane nervinat, o aš esu užsimojusi parašyti veikalą prieš numirdama“? Aišku, negaliu. Taigi paskutinį kartą pabandžiau pajuokauti – pokštas įtampai nuimti. Nutaisiau šiek tiek paklaikusios išraišką ir, žiūrėdama į tėtį, pasakiau mirštančiosios balsu: „Tai vis dėl tų balsų mano galvoje“. Po šimts pypkių, kilo visuotinė maišatis! Tėčiui akys ant kaktos iššprogo, mama su Kolomba strimgalviais atlėkė, jam nudūmus jų pakviesti, ir visi vienas per kitą man kalbėjo: „Mieloji, nieko tokio, ištrauksim tave iš to“ (tėtis), „Tučtuojau kviečiu daktarą Teidą“ (mama), „Kiek girdi balsų?“ (Kolomba) ir pan. Mama atrodė kaip per didžiąsias dienas – besiblaškanti tarp nerimo ir jaudulio: „O jei mano dukra pasitarnautų mokslui? Koks siaubas, bet kokia garbė!“ Ką gi, matydama juos šitaip einančius iš proto, pasakiau: „Baikit, aš pajuokavau!“, bet turėjau pakartoti šimtą kartų, kol jie mane išgirdo, ir kita tiek, kol manim patikėjo. Be to, nesu tikra, kad juos įtikinau. Žodžiu, mama mane užrašė pas Dr. T., ir šįryt mes pas jį nuėjome.

Iš pradžių laukėme labai elegantiškame laukiamajame, kur buvo įvairaus senumo žurnalų: dešim-

ties metų senumo *Geo* ir naujausias *Elle* matomoje vietoje – ant viršaus. O paskui atėjo Dr. T. Toks pat kaip nuotraukoje (išspausdintoje viename žurnale, kurį mama visiems parodė), tik tikras, tai yra spalvotas ir su kvapu: visas kaštoninis ir pypkės dūmas. Žvitrus penkiasdešimtmetis, tvarkingi drabužiai ir ypač plaukai, nuskusta barzda, įdegęs veidas (pasirinkimas – Seišeliai), megztinis, kelnės, batai, laikrodžio apyrankė – viskas kaštoniniai, to paties atspalvio kaip tikras kaštonas. Arba kaip sudžiūvę lapai. Dar ir kvepiantis aukščiausios rūšies pypke (lengvas tabakas, medaus ir džiovintų vaisių aromatas). Na gerai, tariau sau, eime šnektelsim prie židinio ramų rudens vakarėlį kaip aukštakilmiai, pokalbis bus rafinuotas, konstruktyvus, galbūt net šilkinis (dievinu šį būdvardį).

Mama įėjo su manimi, atsisėdome ant dviejų kėdžių priešais jo stalą, o jis – už jo į didelį besisukiojantį fotelį su keistomis ausimis, kiek primenantį *Star Trek**. Susinėrė ant pilvo rankas, pasižiūrėjo į mus ir tarė: „Džiaugiuosi matydamas jus abi".

Pradžia labai bloga. Nuo jo žodžių man iškart užkaito ausys. Komercinė prekybos centro frazė, norint poniai ir jos dukrai, prisiklijavusiom prie savo prekių vežimėlio, parduoti dantų šepetėlius dviem funkcionaliais paviršiais, – vis dėlto ne tai,

* Omenyje turima JAV kino filmų serija pavadinimu „Žvaigždžių keliai". Pirmasis filmas pasirodė 1996m.

ko tikiesi iš psichologo. Bet mano pyktis tuoj atlėgo, kai suvokiau kai ką tiksiant savo „Pasaulio judesių žurnalui“. Aš žiūrėjau įdėmiai, susikaupusi iš visų jėgų, sau sakydama: „Ne, tai neįmanoma“. Taip, taip! Įmanoma! Neįtikėtina! Buvau taip sužavėta, kad vos girdėjau, kaip mama pasakoja visus savo vargus (mano duktė slapstosi, mano duktė mus gąsdina, pasakodama, kad girdi balsus, mano duktė su mumis nesikalba, mes nerimaujame dėl mūsų dukters), du šimtus kartų ištardama „mano duktė“, nors aš sėdėjau už penkiolikos centimetrų, o kai jis prakalbo į mane, kone pašokau.

Turiu jums paaiškinti. Aš žinojau, kad Dr. T. gyvas, nes jis judėjo priešais mane, atsisėdo ir kalbėjo. Bet šiaip jau kuo puikiausiai galėjo būti negyvas: jis nejudėjo. Kaip atsirėmė į savo erdvų fotelį, daugiau nė krust: tik lūpos virpčiojo ir tai saikingai. O visa kita nejuda, tobulai nejuda. Paprastai, kai kalbame, juda ne vien tik lūpos – neišvengiamai įtraukiama ir visa kita: veido raumenys, nežymūs rankų, kaklo, pečių judesiai; o kai nekalbame, lygiai taip pat labai sunku tobulai nejudėti – visada kas nors kur nors suvirpa: mirkteli vokai, krusteli pėda ir pan.

O čia – nieko! *Nada*! *Wallou*! *Nothing*! Gyva statula! Taigi šitai! „Na, panele, – kreipėsi jis į mane, priversdamas mane pašokti, – ką tu apie visa tai pasakysi?“ Man sunkiai sekėsi sutelkti mintis, nes

buvau visiškai prikaustyta jo nejudėjimo, ir todėl kiek uždelsiau atsakyti. Mama rangėsi ant krėslo tarsi sirgtų hemorojum, bet daktaras į mane žiūrėjo net nemirksėdamas. Pasakiau sau: „Turiu priversti jį sujudėti, turiu priversti jį sujudėti, juk turi būt kažkas, kas jį priverstų sujudėti." Todėl tariau: „Kalbėsiu tik dalyvaujant mano advokatui", – tikėdamasi, kad jį paveiks. Visiškas šnipštas – nė krust. Mama atsiduso kaip nukankinta madona, bet anas ir toliau sėdėjo tobulai nejudėdamas. „Tavo advokatui... Mm...", – sumykė jis nejudėdamas. Čia jau darėsi įdomu. Pajudės, nepajudės? Nusprendžiau į kovą paleisti visas savo pajėgas. „Čia ne teismas, – pridūrė jis, – puikiai tai žinai, mm". O aš sau pasakiau: „Jei man pavyks jį priversti pajudėti, apsilankyti vertėjo, ne, diena nebus nuėjusi veltui!" „Gerai, – pasakė statula, – mano brangioji Solanža, šnektelsim su šia panele vienu du". *Mano brangioji Solanža* pakilo, nukreipdama į jį verksmingą kokerio žvilgsnį, ir apleido kabinetą darydama daug nereikalingų judesių (be abejonės, norėdama kompensuoti).

„Tavo mama dėl tavęs labai sunerimusi," – atakavo jis, sugebėdamas net nepajudinti apatinės lūpos. Aš akimirką pagalvojau ir nusprendžiau, kad provokuodama vargu ar ką laimėsiu. Norite, kad jūsų psichoanalitikas imtų dar labiau pasitikėti savo profesiniais sugebėjimais? Provokuokite

jį kaip paauglys tėvus. Taigi aš nusprendžiau jam labai rimtai pasakyti: „Jūs manote, kad tai susiję su tėvo vaidmens nepripažinimu?“ Galvojate, jog tai jį privertė pajudėti? Visiškai ne. Jis ir toliau sėdėjo nejudėdamas ir abejingas. Bet man pasirodė, kad matau kažką jo akyse – tarsi dvejonę. Nusprendžiau pasekti šį siūlą. „Mm? – sumykė jis, – nemanau, kad supranti, ką šneki“. „Suprantu, suprantu, – pasakiau, – tik man šis tas neaišku dėl Lakano – kaip iš tikrųjų jis susijęs su struktūralizmu“. Jis pravėrė burną norėdamas kažką pasakyti, bet aš buvau greitesnė: „Ai, ir dar matemos. Visi tie mazgai – kiek painoka. Jūs ką nors nutuokiate topologijoje? Jau seniai visi žino, kad tai apgaulė, ar ne?“ Tada pastebėjau pažangą. Jis neturėjo laiko sučiaupti burnos ir galiausiai ji liko pražiota. Paskui jis susigriebė, ir jo sustingusiame veide pasirodė maždaug tokia nejudri išraiška: „Nori su manimi pažaisti, gražuolėle?“ Tai žinoma, kad noriu su tavim pažaisti, mano didelis suledėjęs kaštone. Taigi aš laukiau. „Tu esi labai protinga panelė, žinau tai“, – pasakė jis (šios informacijos, kurią perdavė *Mano brangioji Solanža*, kaina – 60 eurų už pusvalandį). „Bet galima būti labai protingam ir tuo pat metu nuginkluotam, supranti, labai įžvalgiam ir labai nelaimingam.“ Be juokų. „Čia kuriame žurnale vaikams radai?“ – vos nepaklausiau. Ir staiga užsinorėjau eiti toliau. Šiaip ar taip, buvau prieš tipą, kuris jau

dešimt metų mano šeimai kainuoja vos ne 600 eurų per mėnesį už mums žinomą rezultatą: tris valandas per dieną purškiamos kambarinės gėlės ir suvartojamas įspūdingas kiekis išrašomų vaistų. Jaučiau kaip mane apima nekantrumas. Aš palinkau prie stalo ir, nutaisiusi labai žemą balsą, pratariau: „Gerai paklausyk manęs, pone užšaldytasis vietoje, sudarysim tarpusavyje nedidelį sandėrį. Tu atšoki nuo manęs, o aš mainais nesugriaunu tavo versliūkščio, paskleisdama piktus gandus apie tave visiems Paryžiaus verslininkams ir politikams. Ir, jei tu bent sugebi pamatyti, kokia esu protinga, patikėk manim, aš šitai sugebėčiau." Maniau, kad tai nepasiteisins. Negalėjau tuo patikėti. Iš tiesų reikia būti visiškam besmegeniui, kad užkibtum ant tokių kvailysčių raizginio. Bet neįtikėtina pergalė: nerimo šešėlis praslinko šauniojo daktaro Teido veidu. Manau, kad jis patikėjo. Fantastiška: jei jau yra dalykas, kurio niekada nepadaryčiau, tai nepaleisčiau gando, kad kam nors pakenkčiau. Mano respublikonas tėtis užkrėtė mane deontologijos virusu, ir nors manau, kad tai, kaip ir viskas, yra absurdiška, griežtai to laikausi. Tačiau gerasis daktaras, kuris pažinojo tik motiną šeimai įvertinti, matyt, nusprendė, kad grėsmė reali. Ir štai stebuklas: sujudėjo! Jis pliaukštelėjo liežuviu, išnėrė rankas, ištiesė vieną ranką stalo link ir sudavė delnu į patiesalą rašymui iš ševro. Susierzinimo,

tačiau kartu ir bauginimo judesys. Paskui jis pakilo, visas švelnumas ir palankumas dingo, nuėjo prie durų, pakvietė mamą, prikabino jai makaronų apie mano gerą psichinę būklę ir kad tai susitvarkys, ir staigiai mus išvarė iš savo rudeniško pasisėdėjimo prie židinio.

Iš pradžių buvau ganėtinai savimi patenkinta. Man pavyko jį išjudinti. Bet kuo toliau, tuo labiau jaučiausi prislėgta. Mat tas judesys buvo kažkuo nelabai gražus, nelabai švarus. Na ir kas, kad žinau, jog yra suaugusiųjų, kurie užsidėję tokias saldžias, tokias protingas kaukes, bet po jomis yra labai bjaurūs bei žiaurūs, kas, kad žinau, jog užtenka juos kiaurai permatyti, kad kaukės nukristų – kai tai nutinka su šitokiu įsiūčiu, man būna labai skaudu. Kai jis sudavė į tą patiesalą rašymui, reiškė: „Puiku, tu mane matai tokį, koks aš esu, komedijos tęsti neverta, sutinku dėl tavo sandėriūkščio ir nešdinkis tiktai kuo greičiau iš čia“. Ką gi, man buvo skaudu, taip, skaudu. Kas, kad žinau, jog pasaulis bjaurus, nenoriu to matyti.

Taip, palikime šį pasaulį, kuriame judėjimas atskleidžia bjaurastį.

12

Vilties banga

Lengva fenomenologams prikišti jų realaus santykio su katinu praradimą; aš savo gyvenimą paskyriau amžinybės paieškai.

Tačiau tas, kas vaikosi amžinybės, susilaukia vienatvės.

– Taip, – sako jis imdamas mano rankinę, – aš irgi taip manau. Jis vienas iš saikingiausių ir vis dėlto nepaprastai harmoningas.

Pas poną Odzu labai erdvu ir gražu. Manuelos pasakojimai buvo mane nuteikę japoniškam interjerui, tačiau be slankiojamųjų durų, bonsų, juodo storo kilimo pilku apvadu ir iš Azijos atkeliavusių daiktų – žemo tamsiai lakuoto stalo bei palei visą įspūdingą langų vorą bambukinių žaliuzių, kurios skirtingai nuleistos kambaryje sukuria rytietišką atmosferą – taip pat yra europietiškos struktūros sofa ir foteliai, konsolės, lempos ir knygų lentynos. Tai labai... elegantiška. Taip pat kaip Manuela bei Žasinta Rozan ir buvo pastebėjusios – jokios redundancijos. Bet ir ne išgryninta ar tuščia, kaip vaizdavausi perkeldama Odzu filmų interjerus į prašmatnesnį lygmenį, tačiau juntamas toks pat saikingumas, būdingas šiai keistai civilizacijai.

– Eime, – pakviečia ponas Odzu, – čia nepasiliksime: per daug formalu. Vakarieniausime virtuvėje. Beje, gaminu aš.

Susizgrimbu, jog jis ryši salotinę prijuostę ant tamsiai rudo megztinio apvaliu kaklu ir dramblio kaulo drobės kelnių. Įsispyręs į juodos odos šlepetes.

Tipenu jam iš paskos į virtuvę. Vajė. Taip ištaigingai kasdien norėčiau ruošti valgį, taip pat ir Levui. Niekas čia negali atrodyti įprastai, netgi atidaryti *Ronron** dėžutę čia turėtų būti malonu.

– Labai didžiuojuosi savo virtuve, – paprastai sako ponas Odzu.

– Yra kuo, – atsakau aš, be šešėlio sarkazmo.

Viskas balta ir šviesaus medžio, ilgi stalviršiai ir didelės indaujos, prikrautos mėlyno, juodo ir balto porceliano indų bei taurelių. Viduryje viryklė, kepimo plokštės, trijų dalių kriauklė ir baras, ant kurio vienos smagios taburetės pritūpiu veidu į poną Odzu, triūsiantį prie viryklės. Priešais mane jis pastatė šiltos sakės butelaitį ir dvi žavias mėlyno suaižėjusio porceliano stiklinėles.

– Nežinau, ar žinote japonišką virtuvę, – sako jis man.

– Nelabai gerai, – atsakau.

Mane kilsteli vilties banga. Išties buvo galima pastebėti, jog po olandiško ir hipnotizuojančio

---

* Maistas katėms.

epizodo, kuris niekam neužkliuvo ir nūnai atsidūrė prie užmirštų dalykų skyriaus, iki šiol mes neapsikeitėme net dvidešimčia žodžių, tuo tarpu aš jaučiuosi lyg seniai pažinočiau poną Odzu, su salotine prijuoste ruošiantį valgius.

Vakaras kuo puikiausiai galėjo tebūti įšventinimas į azijietišką virtuvę. Velniop Tolstojų ir visus įtarimus: ponas Odzu, naujasis gyventojas, mažai išmanąs hierarchinę tradiciją, pakviečia savo namsargę egzotiškos vakarienės. Jie šnekučiuojasi apie sašimius ir makaronus su soja.

Ar galima patekti į dar nepavojingesnę situaciją?

Kaip tik tada ir nutinka katastrofa.

13

Maža šlapimo pūslė

Pirmiausiai reikia prisipažinti, jog turiu mažą šlapimo pūslę. Kaip kitaip paaiškinti, kad nuo mažiausio puodelio arbatos iškart lekiu į gerą vietą, o vienas arbatinukas, priklausomai nuo jo talpos, priverčia pakartoti reikalą. Manuela – tikras kupranugaris: tai, ką ji išgeria, suturi ištisas valandas, ir kramsnoja šokoladines plokšteles su riešutais bei džiovintais vaisiais, nepajudėdama nuo kėdės, tuo tarpu aš kupina patoso lakstau į tualetą pirmyn atgal begalę kartų. Tačiau tada būnu savo namuose ir mano šešiasdešimties kvadratinių metrų bute visada čia pat esantis tualetas yra jau seniai gerai žinomoje vietoje.

Tačiau taip jau yra, kad dabartės mano pūslelė ką tik save priminė, ir visiškai suvokdama, kiek litrų arbatos išgerta dar šią popietę, turiu išgirsti jos žinutę: nepriklausomybė apribota.

Kaip to paklausiama aukštuomenėje?

– *Kur tūlikas*? – keista, man neatrodo tinkamas.

Atvirkščiai:

– *Gal malonėtumėte nurodyti vieną vietą?* – nors ir delikatu, stengdamasis nepaminėti paties dalyko,

gali likti nesuprastas, vadinasi, nepatogumas išauga dešimteriopai.

– *Noriu sysių,* – santūru ir informatyvu, prie stalo nesakoma, juo labiau nepažįstamajam.

– *Kur tualetas*? – man kelia problemą. Tai šaltas paklausimas, atsiduodantis provincijos valgykla.

Man visai patinka šis:

– *Kur išvietė*? – nes šis įvardijimas dvelkia vaikyste ir būdele sodo gale. Tačiau turi jis ir nenusakomą atspalvį, kuris primena blogą kvapą.

Kaip tik tada man blyksteli geniali mintis.

– *Ramen* ruošiami iš lakštinių ir kiniškos kilmės sultinio, tačiau japonai paprastai juos valgo vidurdienį, – sako ponas Odzu, iškeldamas į viršų įspūdingą kiekį makaronų, kuriuos ką tik buvo įmerkęs į šaltą vandenį.

– Kur yra patogumai, prašyčiau? – vienintelis atsakymas, kurį sugebu jam pateikti.

Sutinku su jumis, tai kiek stačiokiška.

– Oi, labai atsiprašau, neparodžiau, – sako ponas Odzu kuo natūraliausiai. – Durys už jūsų, paskui koridoriuje antros iš dešinės.

Ar viskas visada gali būti taip paprasta?

Reikia manyti, kad ne.

Pasaulio judesių žurnalas Nr. 6

Kelnaitės ar Van Gogas?

Šiandien su mama buvom apsipirkti per išpardavimą Sen Onorė gatvėje. Pragaras. Prie kai kurių krautuvėlių driekėsi eilės. Manau, įsivaizduojate, kokio tipo krautuvės Sen Onorė gatvėje: vis dėlto stulbinamas dalykas, jog šitiek įdedama atkaklumo, siekiant su nuolaida nusipirkti šalikėlį ar pirštines, kurie vis tiek tebekainuoja tiek, kiek Van Gogo paveikslas. Tačiau šios ponios šitai daro su aistringu įniršiu. Ir netgi su tam tikra elegancijos stoka.

Ir vis dėlto negaliu labai skųstis diena, nes užfiksavau labai įdomų judesį, nors, deja, ne visai estetišką. Užtat labai intensyvų, tai jau taip! Ir linksmą. O gal ir tragišką – gerai nežinau. Nuo tada, kai užvedžiau šį žurnalą, aš jų išties nemažai atmečiau. Pradėjau tikėdamasi atrasti pasaulio judesio harmoniją, o priėjau prie padorių ponių, besipešančių dėl nėriniuotų apatinių kelnaičių. Ką gi... Manau, šiaip ar taip, nesitikėjau to aptikti. Taigi, jei jau šitaip, galima mažumėlę ir pasilinksminti...

Štai, kas nutiko: su mama įėjom į vieną dailių apatinių drabužių krautuvėlę. Dailūs apatiniai –

vien jau pavadinimas gerai skamba. O kaip kitaip? Šiurkštūs apatiniai? Na gerai, iš tiesų norima pasakyti seksualūs apatiniai; čia jūs nerastumėte senų gerų medvilninių močiutės apatinių kelnių. Kadangi tai Sen Onorė gatvė, savaime suprantama, viskas čia elegantiška ir seksualu: šilkinės kelnaitės su juostele iš rankų darbo nėrinių bei trumpučiai naktiniai marškinėliai iš šukuotinio kašmyro. Įeinant mums neteko stovėti eilėje, bet tai vis tiek būtų buvę geriau, nes šičia buvo sausakimša. Man atrodė, kad tuoj mane išgręš. Visų gražiausia – mama alpėdama tuoj puolė raustis po įtartinos spalvos apatinius (juodus su raudona ir pilkšvai mėlynus). Svarsčiau, kur galėčiau prisiglausti ir saugiai pralindėti tą laiką, kol ji susiras (máža vilties) multininę pižamą, ir prasmukau už matavimosi kabinų. Pasirodžiau esanti ne viena: ten buvo vyras, vienintelis vyras, tokia pat nelaiminga išraiška kaip Neptūnas, kai negauna pauostyti Atėnės pasturgalio. Nevykęs būdas demonstruoti meilę. Vargšas leidosi suviliojamas valiūkišku elegantiškų apatinių matavimosi seansu ir atsidūrė priešo teritorijoje su trisdešimčia patelių, apimtų transo, lipančių jam ant kojų ir veriančių jį žvilgsniu, kad ir kur jis besistengtų patalpinti savo gremėzdiškus vyriškus rėmus. O jo švelnioji draugužė, antai ji – persikūnijusi į kerštingą furiją, pasiruošusią žudyti dėl purpurinių tanga kelnaičių.

Draugiškai pažvelgiau į jį, jis man atsakė persekiojamo žvėries žvilgsniu. Iš ten, kur buvau, kaip ant delno mačiau visą parduotuvę ir mamą, kuriai net seilės ėmė tekėti, išvydus kažką panašaus į labai mažytę liemenėlę su baltais nėrinukais (čia dar nieko), bet dar ir su didelėmis alyvinėmis gėlėmis. Mano mamai keturiasdešimt penkeri, turi keletą nereikalingų kilogramų, bet didelė violetinė gėlė jos negąsdina; užtat vienspalvio dramblio kaulo santūrumas ir elegantiškumas ją paralyžiuoja iš siaubo. Žodžiu, mama vargais negalais nutraukia nuo stovo gėlėtą mini liemenėlę, kuri jai atrodo tinkamo dydžio, ir trimis lentynomis žemiau pastveria tokias pat kelnaites. Ji užtikrintai tempia į viršų, bet staiga suraukia antakius: kitame kelnaičių gale yra kita ponia, kuri irgi tempia į viršų ir kuri irgi suraukia antakius. Jos pasižiūri viena į kitą, pasižiūri į stovą, konstatuoja, kad šios kelnaitės – paskutinės, išsigelbėjusios po ilgo nuolaidų rytmečio, ir rengiasi kovai, abi tuo pat metu paleisdamos į darbą plačias baltų dantų šypsenas.

Ir štai įdomaus judesio užuomazga: kelnaitės už šimtą trisdešimt eurų – viso labo keletas centimetrų plonyčių nėrinukų. Taigi reikia šypsotis kitai, tvirtai laikyti kelnaites, traukti jas į save, bet nesuplėšyti. Sakau jums be užuolankų: jei mūsų visatoje fizikos dėsniai nekinta, tai – neįmanoma. Po keleto sekundžių nevaisingo mėginimo, šios ponios sako amen

Niutonui, bet laikosi savo. Taigi karą reikia tęsti kitomis priemonėmis, tai yra griebtis diplomatijos (viena mėgstamiausių tėtės frazių). Taip gimsta štai koks įdomus judesys: turi nutaisyti išraišką, atseit nesupranti smarkiai tempianti kelnaites ir apsimesti, kad mandagiai prašai jų žodžiais. Tad štai mama ir ana ponia staiga nebeturi dešinės rankos, tos, kuri laiko kelnaites. Tarsi ji neegzistuotų, tarsi ponia ir mama ramiai šnekučiuotųsi apie kelnaites, tebesančias ant stovo, kurių niekas nebando pasisavinti jėga. Kur dešinioji ranka? Fit! Nuskrido! Dingo! Vietą diplomatijai!

Kaip visi žino, diplomatija niekada nepasiteisina, kai jėgos apylygės. Dar to nebuvo, kad stipresnis priimtų kito diplomatinius pasiūlymus. Ir šit derybomis, prasidėjusiomis unisonu, – „Oi, gerbiamoji ponia, man atrodo, kad aš už jus buvau greitesnė“ – laimima ne kažin kas. Kai prieinu prie mamos, jau pasiektas „Aš jų nepaleisiu“ laipsnis ir drąsiai galima teigti, jog užvirė kova.

Aišku, mama pralaimėjo: kai aš prie jos priėjau, ji prisiminė, kad yra garbingos šeimos motina ir kad trenkti kairiąja ranka anai į veidą mano akivaizdoje, neprarandant visos savigarbos, yra neįmanoma. Taigi, atgavo sugebėjimą valdyti savo dešiniąją ranką ir paleido kelnaites. Apsipirkimo rezultatas: viena iškeliavo su kelnaitėmis, kita su liemenėle. Per vakarienę mama buvo siaubingos nuotaikos. Kai

tėtis paklausė, kas nutiko, ji atkirto: „Tu, deputate, turėtum labiau pasirūpinti, kad būtų užglaistytos mąstysenos ir gerų manierų spragos".

Bet grįžkime prie įdomaus judesio: dvi sveiko proto ponios staiga nebejaučia vienos savo kūno dalies. Labai keista šitai stebėti: tarsi realybėje būtų prasivėrusi juoda laiko ir erdvės skylė kaip tikrame mokslinės fantastikos romane. Judesys, prilygintinas nuliui, netiesioginiam elgesiui.

Ir tariau sau: jei galima apsimesti, kad nežinai, jog turi dešinę ranką, ką dar galima padaryti apsimetant, kad kažko nežinai? Ar galima turėti širdį ir būti beširdžiam? O kaip dėl miegančios sielos?

14
Už vieną iš šių ritinėlių

Pirmas operacijos etapas praeina sėkmingai.

Antrąsias duris koridoriaus dešinėje randu nebandžiusi atidaryti septynių kitų – tokia maža ta mano pūslė – ir darau su palengvėjimu, kurio netemdo net varžymasis. Būtų buvę įžūlu poną Odzu užklausti apie išvietę. *Išvietė* negalėtų būti sniego baltumo, pradedant sienomis, baigiant kriaukle, neaplenkiant ir baltut baltutėlio klozeto dangčio, ant kurio vos išdrįsti atsisėsti, bijodamas sutepti. Visas šis baltumas vis dėlto prislopintas – taip, kad procesas čia nebūtų per daug klinikinis, – storu minkštu švelniu žvilgančiu ir maloniu saulės geltonumo kilimu, kuris gelbsti patalpą nuo operacinės atmosferos. Visa tai stebėdama, pajuntu didžiulę pagarbą ponui Odzu. Švarus baltumo paprastumas, be marmuro ir be pagražinimų – labai dažna silpnybė piniginguųjų, kurie linkę paversti prašmatniu viską, kas trivialu, – ir minkštas saulėto patiesalo švelnumas, kalbant apie WC, yra tie patys tapatumo elementai. Ko tikimės čia užėję? Švaros, kad negalvotume apie visas tas susivienijusias tamsias gelmes, ir kažko ant grindų, kad atlikdami reikalą

nesikrimstume dėl šąlančių kojų, ypač, kai čia užsukame naktį.

Tualetinis popierius taip pat prašyte prašosi kanonizuojamas. Man šis turtingumo ženklas kur kas įtikinamesnis, nei pavyzdžiui, Maserati ar dvivietis Jaguaras. Tai, ką tualetinis popierius padaro žmonių pasturgaliams, išrausia žymiai platesnę prarają tarp rangų nei daugelis matomų žymių. Odzu popierius storas, minkštas, švelnus ir skaniai kvepia, skirtas pamaloninti šiai mūsų kūno daliai. Ji daugiau nei bet kuri kita ypač tai mėgsta. Kiek už vieną iš šių ritinėlių, klausiu savęs, mygdama tarpinį vandens nuleidimo mygtuką, ant kurio išrėžti du lotoso žiedai, nes mano maža pūslė, nepaisant jos ribotos nepriklausomybės, daug talpina. Vieno žiedo man pasirodė tik tik, trijų būtų pasipūtimas.

Kaip tik tada tai ir nutinka.

Manęs vietoje vos nenutrenkia siaubingas triukšmas, užgulantis ausis. Baimę kelia tai, kad nesiseka nustatyti jo atsiradimo šaltinio. Tai ne leidžiamas vanduo, kurio aš net negirdžiu, tai sklinda iš viršaus. Mano širdis pašėlusiai daužosi. Ištikus pavojui, jums žinoma galimybė pasirinkti iš trijų: *fight*, *flee* ar *freeze**. Aš *freeze*. Tikrai būčiau *flee*, bet staiga nebesugebu atšauti durų. Ar man galvoje kuriasi hipotezės? Galbūt, bet be didesnio

* Angl. *kautis, bėgti, sustingti.*

skaidrumo. Pamygau ne tą mygtuką, blogai įvertinusi padarytą kiekį – koks savęs pervertinimas, kokia *puikybė*, Renė, du lotosai už tokį juokingą įnašą – ir šit esu nubausta Dievo teisingumo, kuris griausmingai trenkia man virš galvos? Gal per daug mėgavausi – *gašlumas* – palaima veiksmo, kuris čia kviečia, nors mes turėtume jį vertinti kaip nešvarų? Leidausi užvaldoma *pavydo,* gosdama šio karališkojo popieriaus, ir esu nedviprasmiškai perspėta apie šią pražūtingą nuodėmę? Nuo darbo sugrubę mano pirštai, veikiami nesąmoningo *pykčio*, sugadino jautrų mygtuko su lotosais mechanizmą ir vandentiekio sistemoje sukėlė kataklizmą, kuris grasina sugriauti ketvirtą aukštą?

Visomis jėgomis tebebandau pabėgti, bet rankos manęs neklauso. Sukioju apvalią varinę rankeną, kuri teisingai pasukta turėtų mane išvaduoti, bet nieko panašaus nenutinka.

Šią akimirką esu visiškai įsitikinusi, kad išprotėjau ar patekau į dangų, nes iki šiol nenusakomas garsas aiškėja ir, sunku patikėti, primena Mocartą.

Trumpai tariant, Mocarto *Requiem Confutatis.*

„*Confutatis maledictis / Flammis acribus addictis!**“ – moduliuoja labai gražūs lyriški balsai.

Aš išprotėjau.

---

* Lot. *Pasmerkęs prakeiktuosius/ Žiaurioms liepsnoms skirtuosius.*

– Ponia Mišel, viskas gerai? – klausia už durų pono Odzu balsas, ar veikiau šventojo Petro prie skaistyklos vartų.

– Man... – sakau, – man neina atidaryti durų! Aš visais įmanomais būdais stengiausi įtikinti poną Odzu savo kvaišumu.

Ką gi, pavyko.

– Gal ne į tą pusę sukate rankeną, – pagarbiai pataria šventojo Petro balsas.

Akimirką virškinu informaciją: ji sunkiai skinasi kelią iki vingių, kur turėtų būti apdorota.

Pasuku rankeną į kitą pusę.

Durys atsišauna.

Confutatis iškart liaujasi. Malonus tylos dušas užlieja mano dėkingą kūną.

– Aš... – sakau ponui Odzu, nes ten ne kas kitas kaip jis, – aš... Na... Žinote, tas *Requiem*!

Reikėjo man katiną pavadinti Padzintaksu.

– O, lažinuosi, kad jūs išsigandote! – sako jis. – Turėjau jus įspėti. Tai japoniškas sumanymas, kurį mano duktė norėjo įdiegti čia. Kai nuleidžiamas vanduo, įsijungia muzika, tai... gražiau, suprantate?

Kuo puikiausiai suprantu, kad mes stovime koridoriuje, priešais tualetą ir kad ši situacija į dulkes paverčia visus juokingus kanonus.

– Oi... – sakau, – mane tai nustebino (ir nutyliu visas į dienos šviesą išnirusias mintis apie savo nuodėmes).

– Ne jus pirmą, – maloniai pastebi ponas Odzu, o ant viršutinės lūpos ar tik ne džiugesio šešėlis.

– *Requiem*... tualete... tai taip... netikėta, – atsakau aš, norėdama paslėpti savo sumišimą, ir tuoj nusigąstu, kokia linkme pasuku pokalbį, nors mes vis dar koridoriuje, vienas priešais kitą, tabaluojančiomis rankomis, nežinodami, kaip elgtis.

Ponas Odzu žiūri į mane.

Aš žiūriu į jį.

Kažkas atitrūksta mano krūtinėje, keistai klaktelėdamas tarsi sklendė, kuri atsišauna ir tuoj vėl užsišauna. Paskui, bejėgė, patiriu lengvą drebulį, kuris nuvilnija mano liemeniu, ir lyg tyčia, man regis, kad ta pati krūpčiojimo užuomazga purto mano pašnekovo pečius.

Mes neryžtingai žiūrime vienas į kitą.

Paskui kažkas panašaus į u-u-u visai minkštas ir nestiprus sklinda iš pono Odzu burnos.

Pastebiu, kad tas pats u-u-u prislopintas, bet nesulaikomas, veržiasi iš mano pačios gerklės.

Mes abu tyliai skleidžiame u-u-u, nepatikliai žiūrėdami vienas į kitą.

Paskui pono Odzu u-u-u suintensyvėja.

Mano pačios u-u-u ima panėšėti į kaukiančią sireną.

Mes vis dar žiūrime vienas į kitą, skleisdami iš savo plaučių vis audringesnius u-u-u. Kiekvieną kartą, kai jie aprimsta, mes žiūrime vienas į kitą

ir užsivedame iš naujo. Man skauda pilvą, ponui Odzu upeliais liejasi ašaros.

Kiek laiko, kratomi konvulsyvaus juoko, mes stovime ten, priešais tualeto duris? Nežinau. Tačiau tai trunka ganėtinai ilgai, kad išsekintų mūsų jėgas. Mes išleidžiame dar keletą u-u-u, paskui išsekę vėl surimtėjame – labiau iš nuovargio nei iš sotumo.

– Grįžkime į svetainę, – pasiūlo ponas Odzu, gerokai anksčiau kirtęs atgauto kvėpavimo finišo liniją.

15

Labai civilizuota laukinė

– Su jumis nepanuobodžiausi, – pirma, ką man prataria ponas Odzu, grįžus į virtuvę, o aš, užtūpusi ant savo taburetės, siurbčioju drungną sakę, kuri man visai šiaip sau.

– Esate gana neįprastas žmogus, – priduria jis, prie manęs pastumdamas baltą vazelę, prikrautą virtinukų, kurie neatrodo nei kaip virti riebaluose, nei kaip garuose, bet šiek tiek ir viena, ir kita. Šalia padeda vazelę su sojos padažu.

– Gijozos, – patikslina jis.

– Priešingai, – atsakau, – manau esanti labai eilinis žmogus. Aš namsargė. Mano gyvenimas – banalybės pavyzdys.

– Namsargė, kuri skaito Tolstojų ir klausosi Mocarto, – sako jis. – Nežinojau, kad jūsų profesijos žmonėms tai įprasta.

Ir mirkteli man. Buvo be jokių ceremonijų atsisėdęs man iš dešinės ir su lazdelėmis ėmėsi savo paties gijozų dalies.

Niekada per visą savo gyvenimą nesijaučiau taip gerai. Kaip jums pasakius? Pirmą kartą jaučiuosi drąsiai, nors nesu viena. Net su Manuela, kuriai vis dėlto išpasakočiau savo gyvenimą, nėra to visiško

saugumo jausmo, kylančio iš tikrumo, kad vienas kitą supranti. Išpasakoti gyvenimą – nereiškia atlapoti sielą, o jei ir myliu Manuelą kaip seserį, negaliu pasidalyti su ja tuo, kas nuaudžia prasmės bei jaudulio trupinėlį, kurį mano nederama būtis nugvelbia iš pasaulio.

Su lazdelėmis ragauju gijozų, primurdytų kalendros ir kvapnios mėsos, ir išgyvendama stulbinamą atsipalaidavimo jausmą šnekučiuojuosi su ponu Odzu, tarsi pažinotume vienas kitą visą gyvenimą.

– Reikia juk prasiblaškyti, – sakau aš, – einu į miesto biblioteką ir imu viską, ką tik galima.

– Mėgstate olandų tapybą? – klausia jis manęs ir nelaukia atsakymo: – Jei jums leistų pasirinkti tarp olandų ir italų tapybos, kurią išgelbėtumėte?

Mes kurį laiką kariaujame netikrą žodžių mūšį, per kurį aš su malonumu įsiaudrinu už Vermero teptuką, tačiau labai greitai paaiškėja, kad mes šiaip ar taip sutariame.

– Manote, kad tai šventvagystė? – klausiu aš.

– Visai ne, brangioji ponia, – atsako jis, atžariai virš savo dubenėlio iš kairės dešinėn sūpuodamas vargšą virtinuką, – visai ne, manot, jog būčiau prašęs nukopijuoti Mikelandželą, norėdamas pasikabinti prieškambaryje?

– Lakštinius reikia pamirkyti šiame padaže, – priduria jis, pastatydamas priešais mane karklinę

pintinę tų, kuriuos paminėjo, ir prašmatnią žaliai mėlyną pialą, iš kurios kyla žemės riešutų kvapas. – Tai *zuru ramen* – šaltų lakštinių patiekalas su salsvu padažu. Pasakysite, ar patinka.

Ir ištiesia man didelę lininę servetėlę.

– Gali pridaryti žalos, pasaugokite savo suknią.

– Ačiū, – padėkoju aš.

Ir, bala žino kodėl, priduriu:

– Ji ne mano.

Giliai įkvėpiu ir sakau:

– Matote, gyvenu viena jau labai seniai ir niekada neišeinu. Bijau, kad esu kiek... laukinė.

– Labai civilizuota laukinė, – sako jis man šypsodamasis.

Žemės riešutų padaže pamirkytų lakštinių skonis dangiškas. Užtat negalėčiau guldyti galvos už Marijos suknelės būklę. Nelabai lengva panardinti metrinius lakštinius į pusskystį padažą ir juos sumurkti neprikrečiant eibių. Tačiau, kadangi ponas Odzu savuosius raito mitriai ir vis tiek smarkiai šlerpsėdamas, jaučiuosi išsilaisvinusi iš kompleksų ir smagiai siurbiu makaronus kiek ilgus.

– Tikrai, – vėl prabyla ponas Odzu, – jums neatrodo šitai fantastiška? Jūsų katino vardas Levas, maniškių – Kiti ir Levinas, mums abiems patinka Tolstojus ir olandų tapyba ir gyvename ten pat. Kokia tikimybė, kad nutiktų toks dalykas?

– Neturėjot man padovanoti tos nuostabiai išleistos knygos, – sakau aš, – nevertėjo vargintis.

– Brangioji ponia, – atsako ponas Odzu, – ar ji jus pradžiugino?

– Nagi, – pratariu aš, – labai pradžiugino, bet šiek tiek ir nugąsdino. Žinote, pageidauju likti nepastebėta, nenorėčiau, kad šitie žmonės įsivaizduotų...

– ...kas jūs esate? – papildo jis. – Kodėl?

– Nenoriu nemalonumų. Niekas nenori namsargės su pratenzijomis.

– Su pretenzijomis? Bet gi jūs neturite pretenzijų, jūs turite skonį, žinių, gerų savybių!

– Aš juk namsargė! – sakau. – O be to, neturiu išsilavinimo, nepriklausau tam pačiam pasauliui.

– Juokai vieni! – atkerta ponas Odzu taip, kaip (jūs ar patikėsit tuo?) Manuela, ir tai mane prajuokina.

Jis klausiamai kilsteli antakį.

– Tai mėgstamiausias mano geriausios draugės posakis, – pateikiu kaip paaiškinimą.

– O ką jūsų geriausia draugė sako apie jūsų... santūrumą?

Garbės žodis, nieko apie tai nežinau.

– Jūs ją pažįstate, – sakau aš, – tai Manuela.

– A, ponia Lopez? – klausia jis. – Ji jūsų draugė?

– Tai mano vienintelė draugė.

– Tai didi ponia, – sako ponas Ozu, – aristokratė. Matote, nesate vienintelė, paneigianti socialines normas. Kas čia blogo? Dabar dvidešimt pirmas amžius, velniai griebtų!

– Kuo užsiėmė jūsų tėvai? – klausiu kiek sunervinta šitokio nesugebėjimo atskirti.

Ponas Odzu, be abejo, įsivaizduoja, kad privilegijos dingo kartu su Zolia.

– Mano tėvas buvo diplomatas. Motinos nepažinojau – ji mirė vos man gimus.

– Man labai gaila, – pratariu aš.

Jis mostelі ranka, tarsi sakydamas: „Tai buvo labai seniai“.

Tęsiu savo mintį.

– Jūs – diplomato sūnus, aš – neturtingo valstiečio duktė. Man netgi nedera šį vakarą pas jus vakarieniauti.

– Ir vis dėlto, – sako jis, – šį vakarą jūs čia, vakarieniaujate.

Ir priduria labai maloniai šypsodamasis:

– Ir esu tuo labai pagerbtas.

Pokalbis šitaip ir tęsiasi: paprastai ir natūraliai. Vieną po kitos paliečiame Jasudžiro Odzu (tolimo giminaičio), Tolstojaus ir Levino, šienaujančio lankoje su savo valstiečiais, tremties ir kultūrų nesutaikomumo bei daugybę kitų temų, kurias prišliejame entuziastingai šokinėdami nuo vienos prie kitos ir matuodami paskutiniuosius

savo lakštinių sieksnius, o labiausiai mūsų galvosenų panašumą.

Ateina akimirka, kai ponas Odzu man taria:

– Norėčiau, kad mane vadintumėt Kakuro, tai, šiaip ar taip, mažiau varžo. Ar neprieštarausit, jei jus vadinsiu Renė?

– Visiškai ne, – sakau aš ir išties taip manau.

Kaip čia buvo, kad staiga taip paprastai ėmiau ir sutikau?

Sakė, nuo kurios man maloniai svaigsta puodynė, paverčia klausimą baisiai neskubų.

– Ar žinote, kas yra raudonoji pupelė? – klausia Kakuro.

– Kijoto kalnai..., – atsakau aš šypsodamasi, prisiminusi aną begalybę.

– Kaip? – klausia jis.

– Kijoto kalnai yra pupuolių pyrago spalvos, – aiškinu aš, vis dėlto stengdamasi kalbėti aiškiai.

– Čia iš kažkokio filmo, ar ne? – klausia Kakuro.

– Taip, filme „Seserys Munakata", pačioj pabaigoj.

– Oi, mačiau šį filmą labai seniai, bet gerai nebeprisimenu.

– Neprisimenate kamelijos ant šventyklos samanų? – klausiu aš.

– Ne, visiškai ne, – atsako jis. – Bet jūs man sužadinote norą pamatyti jį dar kartą. Ką jūs į tai, jei pažiūrėtume jį drauge artimiausią dieną?

– Turiu kasetę, – sakau, – dar negrąžinau jos į biblioteką.

– Gal šį savaitgalį? – klausia Kakuro.

– Turite vaizdo grotuvą?

– Taip, – šypsosi jis.

– Tai sutarta, – sakau. – Bet štai ką jums siūlau: sekmadienį mes žiūrime filmą per arbatos gėrimo valandą, o aš atsinešu pyragaičių.

– Sandoris sudarytas, – sutinka Kakuro.

Vakaras dar tęsiasi, o mes ir toliau šnekučiuojamės, nesirūpindami nuoseklumu nei valandomis, siurbčiodami keisto dumblių skonio užpilą. Jokia staigmena, kad man ir vėl tenka turėti reikalų su sniego baltumo lanku bei saulės spalvos kilimu. Pasirenku mygtuką su vienu lotosu – žinia gauta – ir atlaikau *Confutatis* antpuolį su didžiųjų įšventintųjų ramuma. Kakuro Odzu tuo pat metu stebina ir žavi tuo, kad jame susilydo jaunatviškas entuziazmas bei patiklumas su didelio išminčiaus dėmesingumu bei geranoriškumu. Nesu pratusi prie tokio ryšio su pasauliu; man atrodo, kad jis į jį žiūri atlaidžiai ir smalsiai, o štai kitos mano pažįstamos žmogiškosios būtybės jį užmezga su nepasitikėjimu ir mandagumu (Manuela), patiklumu ir mandagumu (Olimpa) ar arogancija bei piktumu (likusi žmonijos dalis). Noro, įžvalgumo bei didžiadvasiškumo sankalba įkūnija neregėtą ir svarbų kokteilį.

O paskui mano žvilgsnis užkliūna už laikrodžio.

Pašoku ant kojų.

– O Dieve, – sakau, – matėt, kiek valandų?

Jis pasižiūri į savo laikrodį, paskui susirūpinęs pakelia akis į mane.

– Pamiršau, kad rytoj jūs darbą pradedate iš ankstyvo ryto. Aš pensininkas – daugiau dėl to nebesuku galvos. Ar susitvarkysite?

– Taip, žinoma, – sakau aš, – bet kažkiek vis dėlto turiu numigti.

Nutyliu faktą, kad, nepaisant mano senyvo amžiaus – nors ir puikiai žinoma, jog seni mažai miega, – turiu pradrybsoti mažiausiai aštuonias valandas, kad galėčiau aiškiu protu sučiuopti pasaulį.

– Iki sekmadienio, – atsisveikina Kakuro nuo savo buto slenksčio.

– Labai ačiū, – padėkoju aš, – labai gerai praleidau vakarą, esu jums už tai labai dėkinga.

– Tai jums ačiū, – sako jis, – jau labai seniai nei šitaip juokiausi, nei taip maloniai šnekučiavausi. Gal norėtumėte, kad palydėčiau iki jūsų buto?

– Ne, ačiū, – sakau, – neverta.

Ant laiptų visada pasitaikys koks besitrainiojantis Paljeras.

– Na, tai iki sekmadienio, – atsisveikinu, – o gal susitiksime ir anksčiau.

– Ačiū, Renė, – dar taria jis, labai plačiai jaunatviškai šypsodamasis.

Paskui save užverdama buto duris ir atsišliedama į jas atrandu Levą, it grioviakasį parpiantį televizoriaus krėsle, ir suvokiu neįsivaizduojamą dalyką: pirmą kartą savo gyvenime susiradau draugą.

16

Tada

Tada, vasaros lietus.

17

Nauja širdis

Tas vasaros lietus, aš jį prisimenu.

Diena po dienos žingsniuojame per savo gyvenimą, kaip žingsniuojama per koridorių.

Nepamiršti plaučių katinui... ar matėt mano paspirtuką jau trečią kartą iš manęs jį pavagia... taip smarkiai lyja atrodo kad naktis... pats laikas seansas po valandos... gal nuimkime tavo lietinį... karčios arbatos puodelis... popietės tyla... turbūt mes sergam nuo per daug... laistyti visus tuos bondus... tos šventuolės elgiasi labai begėdiškai... tos gėlės kaip jos vadinasi... vargšė katytė sisiojo kur pakliuvo... rudeniškas dangus toks liūdnas... diena dabar baigiasi taip greitai... kodėl šiukšlės jaučiasi net kieme... žinote viskam savas laikas... ne aš jų gerai nepažinojau... ta šeima buvo kaip ir visos kitos čionykštės šeimos... kaip pupuolių pyragas... mano sūnus sako kad k*io*nai nesukalbami... kokie jo kačių vardai... gal galėtumėte priimti paketus iš valyklos... visos tos Kalėdos tos giesmės tie lakstymai po parduotuves koks vargas... valgant riešutą reikia staltiesės... jam bėga nosis nieko sau... jau šilta dar nė dešimtos nėra... supjaustau labai plonai pieva-

grybius ir valgom savo sultinį su plaukiojančiais grybais... ji išmėto po lova savo purvinas apatines kelnaites... reikėtų pakeisti kilimus...

O paskui, vasaros lietus...

Ar žinote, kas yra vasaros lietus?

Iš pradžių grynas grožis, prakiurdantis vasaros dangų, ta pagarbi širdį užvaldanti baimė, jautiesi toks menkas pačiame didingumo viduryje, toks trapus ir toks kupinas daiktų didybės, priblokštas, pavergtas, užburtas pasaulio dosnumo.

Paskui žingsniuoji koridoriumi ir staiga įeini į šviesos nutviekstą kambarį. Kita dimensija, įsitikinimai vos užgimę. Kūnas nebėra kiautas, siela gyvena debesyse, vandens galia yra jos galia, su nauju užgimimu artėja laimingos dienos.

Po to kaip ašaros, kartais, kai jos būna apvalios, gausios ir nesibaigiančios, už savęs palieka ilgą paplūdimį, nuo kurio nuplauti nesutarimai, lietus, vasara, nušluodami nusėdusias dulkes, tarsi atveria žmogaus sielai antrą kvėpavimą.

Šitaip kai kurie vasaros lietūs įsišaknija mumyse tarsi nauja širdis, kuri plaka išvien su kita.

18

Saldi nemiga

Po dviejų valandų saldžios nemigos ramiai užmiegu.

Gilioji mintis Nr. 13

Kas mano
Galįs kopinėti medų
Nepatirdamas bičių likimo?

Kasdien sakau sau, jog negali būti, kad mano sesuo vis giliau klimpsta į paniekos liūną, ir kasdien stebiuosi matydama, kad taip ir yra.

Šią popietę po pamokų namie nieko nebuvo. Iš virtuvės pasiėmiau šokolado su riešutais ir nuėjau jo valgyti į svetainę. Patogiai įsitaisiusi ant sofos, triauškinau šokoladą, mąstydama apie kitą savo giliąją mintį. Pagal idėją, tai turėtų būti gilioji mintis apie šokoladą ar veikiau apie tai, kaip jį kremtame, o jos esminis klausimas – kas gero šokolade? Pati substancija ar technika dantų, kuriais jį graušim?

Bet veltui maniau, kad tai gana įdomu, tai buvo nepalyginama su mano seserimi, kuri grįžo anksčiau, nei turėjo, ir kuri iškart ėmėsi gadinti man gyvenimą savo pliurpalais apie Italiją. Nuo tada, kai su Tiberio tėvais apsilankė Venecijoje (Danielyje), Kolomba apie tai tik ir kalba. Nelaimės viršūnė: šeštadienį ji važiavo vakarieniauti pas Grenparų draugus, kurie Toskanoje turi didžiulę sodybą. Užtenka ištarti „TOskAna“ ir Kolomba jau alpsta, o mama jai iš paskos. Apšviesiu jus: Toskana negali

pasigirti giliomis tradicijomis. Ji egzistuoja tik tam, kad tokiems žmonėms kaip Kolomba, mama ar Grenparai sukeltų nuosavybės virpulį. „TOskAna" jiems tas pats kas Kultūra, Menas ir viskas, ką galima užrašyti Didžiąja.

Taigi, kalbant apie Toskaną, jau turėjau progos išklausyti giesmę apie asilus, alyvų aliejų, saulėlydžio šviesą, *dolce vita* ir visas kitas nuobodybes. Bet kadangi kiekvieną kartą aš patyliukais nusimuilindavau, Kolomba negalėjo ant manęs išmėginti savo mėgstamiausios pasakos. Atsigriebė mane užtikusi ant sofos ir sugadindama mano smaguriavimą bei būsimą giliąją mintį.

Tiberio tėvų draugų žemėse stovi tiek avilių, kad per metus iš jų prisukama koks centneris medaus. Tie toskaniečiai nusisamdė bitininką, kuris atlieka visą darbą, kad anie galėtų pardavinėti medų su etikete „Filibadži dvaras". Savaime suprantama, tai ne dėl pinigų. Bet medus „Filibadži dvaras" yra laikomas vienu geriausių pasaulyje, ir tai prisideda prie gero savininkų (kurie tėra nuomininkai) vardo, nes jį mėgsta dideliuose restoranuose dideli šefai, teikiantys jam per didelę reikšmę... Kolomba, Tiberis ir jo tėvai turėjo progos degustuoti medų kaip degustuojamas vynas, ir Kolomba mala neužsičiaupdama, kuo skiriasi čiobrelių medus nuo rozmarino medaus. Jei tik jai nuo to geriau. Iki šios pasakojimo vietos klausiausi neįdėmiai, galvodama

apie „šokolado krimtimą“, ir maniau sau, jei viskas tuo ir baigsis, būsiu lengvai išsisukusi.

Niekada neverta tikėtis ko nors panašaus iš Kolombos. Staiga jos veidas pasidarė rūstus, ir ji ėmė man pasakoti bičių papročius. Matyt, jie turėjo progos išgirsti apie tai visą paskaitą, ir suminkštėjusį Kolombos protelį labiausiai paveikė dalis apie motinėlių ir tranų vestuvinius ritualus. Užtat neįtikėtina avilio organizacija jai nepadarė didesnio įspūdžio, nors aš vis dėlto manau, jog tai labai įdomu, ypač kai pagalvoji, kad šie vabzdžiai bendrauja koduota kalba, kuria nusakomas santykis tarp daiktų ar reiškinių ir kurią galima prilyginti žmogui būdingam žodiniam mąstymui. Bet tai visiškai nedomina Kolombos, kuri vis dėlto siekia ne cinkuotojos profesinio pasirengimo pažymėjimo, bet rašo filosofijos kursinį darbą. Priešingai, ją smarkiai sujaudino tų gyvūnėlių seksualinis elgesys.

Trumpai išdėstysiu dalyką: kai bičių motinėlė būna pasirengusi, ji išsiruošia sutuoktuviniam skrydžiui pas susispietusius į debesį tranus. Pirmasis, sugebėjęs prie jos prieiti, ją apvaisina ir miršta, nes po akto jo lytinis organas lieka įstrigęs bitėje. Taigi jis jo nebetenka ir dėl to miršta. Antrasis tranas, priėjęs prie motinėlės, siekdamas ją apvaisinti, su savo kojelėmis turi ištraukti ankstesniojo lytinį organą, o paskui, žinoma, jam nutinka tas pats, ir taip

paeiliui iki dešimties ar penkiolikos tranų, kurie užpildo motinėlės spermateką, ir taip ketverius ar penkerius metus ji gali padėti du šimtus tūkstančių kiaušinėlių kasmet.

Štai ką pasakoja Kolomba, žiūrėdama į mane savo tulžinga veido išraiška ir pagražindama pasakojimą tokiomis nepadoriomis pastabomis: „Ji tam turi teisę tik vieną kartą, tad pasinaudoja penkiolika!“ Jei būčiau Tiberis, man ne per labiausiai patiktų, kad mano mergina visiems pasakotų šią istoriją. Nes peršasi paprasta kaip dukart du logika: kai įsiaudrinusi mergina pasakoja, jog reikia penkiolikos patinėlių vienai patelei patenkinti ir kad jiems atsidėkodama ji juos iškastruoja ir nužudo, nori nenori kyla klausimų. Kolomba įsitikinusi, kad tokios šnekos ją įstumia į emancipuotų-merginų-gretas-kurios-natūraliai-paliečia-sekso-temą. Kolomba tik pamiršta, kad visa tai pasakoja norėdama mane šokiruoti ir dar kad pasakojimo turinys nežalingas. Pirma, tokiems kaip aš, manantiems, kad žmogus – gyvūnas, seksualumas yra ne nepadori tema, bet mokslinis klausimas. Man tai atrodo įdomu. O antra, visiems primenu, kad Kolomba plaunasi rankas tris kartus per dieną ir rėkia, vos tik jai pasivaidena nematomas plaukas duše (matomi plaukai dar neįtikinamiau). Nežinau kodėl, bet man atrodo, kad tai labai dera su bičių motinėlių seksualumu.

Bet kvailiausia tai, kaip žmonės interpretuoja gamtą ir mano galį išsisukti. Kolomba šitaip kalba apie tokius dalykus tik todėl, kad mano, jog tai su ja nesusiję. Ji šaiposi iš tranų aistringų meilės žaidimų tik todėl, jog yra įsitikinusi, kad nepatiria jų lemties. O štai aš nematau nieko šokiruojamo ar nešvankaus sutuoktuviniame motinėlių skrydyje ir tranų lemtyje, nes jaučiu, kad iš esmės esu panaši į visus šiuos gyvūnus, net jei mano įpročiai ir kitokie. Gyventi, maitintis, dauginti, atlikti užduotį, dėl kurios esi gimęs, ir mirti: šitai neturi jokios prasmės, tai tiesa, bet taip jau yra. Tas žmonių pasipūtimas manyti, kad jie gali nugalėti prigimtį, išvengti savo, kaip nereikšmingų biologinių padarų, likimo... ir tas jų aklumas žiaurumo ar prievartos jų pačių gyvenimo, mylėjimo, dauginimosi bei kariavimo su saviškiais būdų atžvilgiu...

Manau, kad galima padaryti tik viena: rasti užduotį, dėl kurios esame gimę, ir atlikti ją kaip galima geriau, negailėdami jėgų, nesistengdami visko komplikuoti ir nemanydami, kad mūsų gyvūniškoje prigimtyje yra kažko dieviško. Tik šitaip mes jausime, jog kuriame tuo metu, kai mus pasiims mirtis. Laisvė, apsisprendimas, valia – visa tai tėra chimeros. Mes manome, kad galime kopinėti medų, nepatirdami bičių likimo; bet mes irgi esame tik vargšės bitės, kurioms skirta atlikti savo užduotį ir mirti.

Paloma

1

Skvarbūs

Tą patį rytą, septintą, skambina į duris.

Praeina kažkiek laiko, kol susigaudau, kas dedasi. Dvi valandos miego nenuteikia meiliai žmonių giminės atžvilgiu, ir nesiliaujantis čirškimas, kol įsisupu į chalatą ir įsispiriu į šlepetes bei panardinu pirštus į keistai papurusius plaukus, nesužadina man altruizmo.

Atidarau duris ir kaktomušom susiduriu su Kolomba Žos.

– Tai ką, – rėžia ji man, – kamšty užstrigot?

Sunku patikėti tuo, ką girdžiu.

– Dabar septynios, – sakau aš.

Ji žiūri į mane.

– Žinau, – atsako.

– Priimamasis atidaromas aštuntą, – nurodau dėdama nežmoniškas pastangas.

– Kaip tai aštuntą? – klausia ji nustebusi. – Yra darbo laikas?

Ne, priimamasis yra šventovė, nežinanti, nei kas yra socialinė pažanga, nei kas per daiktas darbo užmokesčio įstatymai.

– Taip, – sakau aš, neįstengdama ištarti daugiau nė žodžio.

– A, – prataria ji tingiu balsu. – Ką gi, jei jau aš čia...

– ...užeisite vėliau, – sakau uždarydama jai panosėj duris, ir patraukiu prie virdulio.

Pro langelį girdžiu, kaip ji šaukia: „Čia tai viršūnė!“, paskui įsiutusi užraito kulnis ir įniršusi spaudžia lifto iškvietimo mygtuką.

Kolomba Žos yra vyresnioji Žosų duktė. Kolomba Žos taip pat yra viena iš tų porus primenančių išstypusių blondinių, besirengianti kaip nuskurusi čigonė. Jei jau yra dalykas, kurio siaubingai negaliu pakęsti, tai tas turtuolių nukrypimas taisytis kaip vargšams – nukarusiais skudurais, pilko lino kepuraitėmis, nukleiptu apavu ir gėlėtais marškiniais po išsitampiusiais megztiniais. Tai ne tik atgrasu, bet ir įžeidžia; nėra nieko vertesnio paniekos už turtuolių panieką vargšų troškimui.

Beje, Kolomba Žos puikiai mokosi. Šį rudenį ji įstojo į aukštąją mokyklą, filosofijos fakultetą.

Pasiruošiu arbatos ir sausainių su mirabelių uogiene, stengdamasi suvaldyti pykčio drebulį, nuo kurio virpa rankos, o tuo metu klastingas galvos skausmas įsismelkia man į pakaušį. Suirzusi nusiprausiu po dušu, apsirengiu, parūpinu Levui koktaus ėdesio (kiaulės galvos mėsos slėgtainio su sudrėkusiais kiaulių odelių likučiais), išeinu į kiemą, išnešu šiukšles, nuvedu Neptūną nuo

šiukšlių konteinerių ir aštuntą, nusivariusi nuo visų šių lakstymų, grįžtu į virtuvę, neramesnė nė per nago juodymą.

Žosų šeimoje yra ir jaunėlė, Paloma, tokia nepastebima ir peršviečiama, kurios, regis, niekada nematau, nors ji kiekvieną dieną keliauja į mokyklą. Taigi kaip tik ją minutė minutėn aštuntą Kolomba man pasiunčia savo emisaru.

Koks niekšiškas poelgis.

Vargšas vaikas (kiek jai metų? vienuolika? dvylika?) stovi ant mano demblio tiesi kaip styga. Giliai įkvepiu – kad ant nekaltojo neimčiau lieti įtūžio, kurį išprovokavo klastūnė, – ir bandau natūraliai šypsotis.

– Sveika gyva, Paloma, – pasveikinu.

Ji glamžo savo rožinės liemenės padurkus.

– Laba diena, – atsako laibu balseliu.

Dėmesingai žiūriu į ją. Kaip aš galėjau šitai pražiopsoti? Kai kurie vaikai turi mįslingą dovaną nustingdyti suaugusiuosius. Jų elgesys visiškai neatitinka jų amžiaus standarto. Jie be galo orūs, be galo rimti, be galo ramūs ir tuo pat metu siaubingai skvarbūs. Taip, skvarbūs. Žiūrėdama į Palomą dar įdėmiau, pajuntu aštrų įžvalgumą, ledinį skvarbumą, kurį palaikiau santūrumu, sakau sau, tik todėl, jog man buvo sunku įsivaizduoti, kad stačiokė Kolomba galėtų turėti Žmonijos teisėją už seserį.

– Mano sesuo Kolomba mane atsiuntė jums pranešti, kad netrukus atneš jai labai svarbų laišką, – pradeda Paloma.

– Puiku, – sakau aš, kaip reikiant stengdamasi nesušvelninti savo pačios tono, kaip tai daro suaugusieji kalbėdami su vaikais, kas galiausiai yra toks pat didelis paniekos ženklas kaip turtingųjų pomėgis dėvėti vargšiškus drabužius.

– Ji klausia, ar jūs negalėtumėte jo užnešti pas mus, – kalba toliau Paloma.

– Taip, – atsakau aš.

– Gerai, – taria Paloma.

Ir lieka stovėti.

Labai įdomu.

Ji stovi ir žiūri į mane ramiai, nejudėdama, rankos nuleistos, lūpos lengvai pravertos. Ji su plonytėmis kasytėmis, rožiniais akinių rėmeliais ir didžiulėmis šviesiomis akimis.

– Ar galiu tau pasiūlyti karšto šokolado? – klausiu, nieko kito nesugalvodama.

Ji linksi galva vis tokia pat rami.

– Užeik, – pakviečiu aš, – kaip tik gėriau arbatą.

Ir palieku priimamojo duris atviras, kad užkirsčiau kelią bet kokiems kaltinimams dėl pagrobimo.

– Aš irgi norėčiau arbatos, jei jums nesunku, – sako ji.

– Ne, žinoma, ne, – atsakau kiek nustebusi, mintyse pastebėdama, kad ima kauptis tam tikros žinios: Žmonijos teisėja, graži kalbėjimo maniera, pasiprašymas arbatos.

Ji atsisėda ant kėdės ir ore tabaluoja kojomis žiūrėdama į mane, kol įpilu jazminų arbatos. Padedu prieš ją, atsisėdu prie stalo priešais savo puodelį.

– Kiekvieną dieną elgiuosi taip, kad sesuo mane laikytų kvaila, – pareiškia ji po ilgo specialistės gurkšnio. – Mano sesuo, kuri ištisus vakarus leidžia su savo draugužiais, rūkydama ir gerdama bei kalbėdama kaip priemiesčio jaunimas, nes mano, kad jos protingumu negalima abejoti,...

Tai puikiai dera prie benamių mados.

– ...pasiuntė mane, nes ji yra niekinga dviveidė kinkadrebė, – tęsia Paloma, tebežiūrėdama į mane įsmeigusi savo dideles giedras akis.

– Ką gi, būsim gavę progą susipažinti, – sakau aš mandagiai.

– Ar galėsiu ateiti dar? – klausia ji, ir jos balse lyg girdėti maldavimas.

– Žinoma, esi laukiama. Bet bijau, kad tau čia nuobodu, nelabai yra ką veikti.

– Aš tik norėčiau ramiai pabūti, – atremia ji.

– Tu negali ramiai pabūti savo kambaryje?

– Ne, – sako ji, – nesu rami, kai visi žino, kur aš. Anksčiau slapstydavausi. Bet dabar visos mano slėptuvės išaiškintos.

– Žinai, mane irgi nuolat trukdo. Nežinau, ar galėsi čia ramiai galvoti.

– Aš galiu atsisėsti ten (ji parodo į fotelį priešais įjungtą televizorių nuslopintu garsu). Žmonės ateina pas jus, man jie netrukdys.

– Su mielu noru, – sakau, – bet iš pradžių reikia paklausti tavo mamos, ar ji sutinka.

Pro atdaras duris kyšteli galvą Manuela, kuri savo tarnystę pradeda pusę devynių. Ji ketina man kažką sakyti, kai išvysta Palomą ir jos garuojantį arbatos puodelį.

– Užeikite, – pakviečiu, – mes šnekučiuojamės gurkšnodamos arbatą.

Manuela pakelia antakį, kas (bent jau portugališkai) reiškia: „Ką ji čia veikia?" Aš nežymiai trūkteliu pečiais. Ji sumišusi sučiaupia lūpas.

– Na? – vis dėlto klausia ji, neįstengdama laukti.

– Jūs netrukus grįšite? – sakau plačiai šypsodamasi.

– A, – prataria ji, matydama mane besišypsančią, – puiku, labai gerai, užsuksiu įprastu laiku.

Paskui, žiūrėdama į Palomą:

– Na ką, netrukus grįšiu.

Ir mandagiai:

– Viso gero, panele.

– Viso gero, – atsisveikina Paloma, piešdama savo pirmąją šypseną, vargšę nedrąsią šypsenėlę, kuri man drasko širdį.

– Tau jau laikas namo, – paraginu aš. – Tėvai nerimaus.

Ji pakyla ir, vilkdama kojas, pasuka prie durų.

– Akivaizdu, – sako ji man, – kad jūs labai protinga.

Ir kadangi, išmušta iš vėžių, nieko neatsakau:

– Radote gerą slėptuvę.

2

Ta neregimybė

Vokas, kurį man pristato kurjeris jos Didenybei Kolombai Padugnei, atviras.

Suvis atviras, užlipintas niekada ir nebuvo. Atvartą tebepuošia balta apsauginė juostelė, ir vokas žioji kaip senas batas, atidengdamas šūsnį spirale sutvirtintų popierių.

„Kodėl nepasivargino užklijuoti?“ – klausiu savęs, atmesdama pasitikėjimo kurjerių ir namsargių sąžiningumu hipotezę ir veikiau linkdama prie įsitikinimo, kad voko turinys jų nesudomins.

Prisiekiu visais dievais, kad tai pirmas kartas, ir meldžiu atsižvelgti į faktus (trumpa naktis, vasaros lietus, Paloma ir t.t.).

Atsargiai iš voko ištraukiu pundą.

Kolomba Žos, „Argumentas dėl absoliuto galybės“, kursinis darbas, vadovas profesorius Marijanas, Pirmasis Paryžiaus universitetas, Sorbona.

Ant viršelio lapo sąvaržėle prisegta kortelė:

Gerb. Kolomba Žos,
Siunčiu savo pastabas. Dėkoju už kurjerį.
Susitiksime rytoj Solšuare.
Nuoširdžiai,
J. Marijanas

Kalbama apie viduramžių filosofiją, kaip suprantu iš įvado. Tiksliau, tai darbas apie Viljamą Okamą, XIV amžiaus vienuolį pranciškoną bei logikos filosofą. Solšuaras – tai religijos ir filosofijos mokslų biblioteka, įsikūrusi tryliktame Paryžiaus rajone ir prižiūrima domininkonų. Joje yra didžiausi viduramžių literatūros fondai ir, galvą guldau, pilnas penkiolikos tomų Viljamo Okamo raštų rinkinys lotyniškai. Iš kur šitai žinau? Ogi buvau nuėjusi prieš keletą metų. Ko? Šiaip sau. Paryžiaus plane aptikau šią biblioteką, kuri atrodė prieinama visiems, ir nuėjau ten kolekciniais sumetimais. Apėjau bibliotekos sales, gan išmėtytas ir išskirtinai lankomas labai išprususių senų ponų ar pretenzingos išvaizdos studentų. Mane visada žavėjo atsidėjimas, su kokiu mes, žmonės, galime pašvęsti didelę dalį energijos, ieškodami nieko ir brandindami nereikšmingas bei absurdiškas mintis. Man teko diskutuoti su vienu jaunu graikų patristikos* doktorantėliu ir paklausiau savęs, kaip šitiek jaunų žmonių gali save žlugdyti, tarnaudami niekui. Kai gerai pagalvoji apie tai, kad primatui labiausiai rūpi seksas, teritorija ir hierarchija, Augustino de Hiponio pamąstymai apie maldos prasmę atrodo santykinai nereikšmingi. Aišku, iškelsite, be abejonės, faktą, kad žmogus trokšta

---

* II–VIII a. krikščionių bažnyčios tėvų teologija, suformulavusi pagrindines krikščionybės doktrinas.

prasmės, esančios aukščiau už potraukius. Tačiau aš atremiu, kad tai tuo pat metu ir tikra tiesa (antraip, ką daryti su literatūra?) ir visiška netiesa: prasmė – tai vėlgi potraukis, tai netgi potraukis, iškeltas į aukščiausią įgyvendinimo laipsnį, mat naudojasi pačia kokybiškiausia priemone, supratimu, kad pasiektų savo. Kadangi prasmės ir grožio paieška nėra žmogaus – kuris, nušviestas proto išvengdamas gyvuliškumo, rastų savo būties pateisinimą – didingos prigimties ženklas: tai nuaštrintas ginklas, tarnaujantis materialiam ir trivialiam tikslui. O kai pats ginklas tampa tikslu – tai jau padarinys šios specifinių neuroninių kabelių sistemos, skiriančios mus nuo kitų gyvūnų, ir protas, ši veiksminga priemonė, leisdamas mums išgyventi taip pat dovanoja sudėtingumo be pagrindo, mąstymo be naudos, grožio be paskirties galimybę. Tai tarsi riktas, mūsų smegenų žievės subtilumo padarinys be padarinių, bereikalingas nukrypimas, veltui švaistąs turimas priemones.

Bet netgi paieškai šitaip nenukrypstant, vėlgi yra būtinybė, kuri nenusižengia gyvuliškajam pradui. Pavyzdžiui, literatūra turi praktinę paskirtį. Jos, kaip ir bet kurios Meno formos, misija – padaryti taip, kad gyvybinių užduočių įgyvendinimas mums taptų pakeliamu. Būtybei, kuri kaip žmogiškoji savo lemtį formuoja mąstymu ir refleksija, iš to kylantis žinojimas kaip bet kuri kita nuoga

teisybė yra nepakeliamas. Mes žinome, kad esame gyvūnai, apdovanoti padedančiu išgyventi ginklu, o ne dievai, formuojantys pasaulį pagal savo pačių protą, ir būtinai reikia kažko, kad šis įžvalgumas mums taptų pakenčiamu, kažko, kas mus išgelbėtų nuo liūdnos ir nuolatinės biologinių lemčių karštligės.

Taigi mes susigalvojame Meną, tą kitą gyvūnų – kas mes ir esame – įrankį tam, kad mūsų padermė išgyventų.

Nieko teisybė taip nemėgsta, kaip paprastumo – pamoka, kurią Kolomba Žos būtų turėjusi įsiminti iš šios viduramžiškos lektūros. Žarstytis sąvokomis pasitarnaujant niekui, regis, visa nauda, kurią jai pavyko iš to išpešti. Tai vienas iš tų bereikalingų uždarų ratų, taip pat įžūlus žmogiškųjų išteklių, įskaitant kurjerį ir mane pačią, švaistymas.

Permetu akimis puslapius su šykščiomis pastabomis to, kas turėtų būti galutinė versija, ir esu sukrėsta. Panelei, kuri, nors dar gana jauna, ginasi neblogai, bus suteiktas pripažinimas. Bet lieku pritrenkta to, kad vidurinės klasės gali nusivaryti bedirbdamos tam, kad savo prakaitu ir mokesčiais apmokėtų tokį bergždžią ir pretenzingą tyrinėjimą. Sekretoriai, amatininkai, valdininkai, žemesnės kategorijos pareigūnai, taksi vairuotojai ir namsargiai turi srėbti pilkų rytmečių kasdienybę tam, kad prancūzų jaunuomenės grietinėlė, prideramai apgyvendinta

ir atlyginama, švaistytų visos tos pilkynės vaisius, sukrautus ant menkaverčių darbų aukuro.

Vis dėlto aprioriškai tai labai įdomu: *Egzistuoja universalijos ar vien tik paskiri daiktai* – klausimas, kuriam, mano supratimu, Viljamas paskyrė didžiąją savo gyvenimo dalį. Manau, kad tai kerintis klausimas: ar kiekvienas dalykas yra individuali esybė – ir kuriuo atveju tai, kuo vienas dalykas panašus į kitą, yra tik iliuzija – ar išdava kalbos, kuri veikia per žodžius ir sąvokas, per apibendrinimus, nusakančius ir aprėpiančius keletą pavienių daiktų, ar kaip tik *realiai egzistuoja* bendrosios formos, iš kurių kyla pavieniai daiktai ir kurios nėra paprasti kalbos reiškiniai? Kai sakome „stalas", kai ištariame stalo pavadinimą, kai formuojame stalo sąvoką, ar visada nurodome tik šį stalą, ar kaip tik *realiai* grįžtame prie universalaus stalo esmės, kuri sukuria visų atskirai egzistuojančių stalų realumą? Stalo *idėja* reali ar tik priklauso mūsų sąmonei? Kodėl kai kuriais atvejais daiktai yra panašūs? Ar kalba juos dirbtinai sugrupuoja į bendras kategorijas, kad žmogaus protui būtų patogiau suvokti, ar kaip tik egzistuoja universali forma, iš kurios atsiranda bet kuri specifinė forma?

Viljamui daiktai yra pavieniai, universalijų tikroviškumas klaidingas. Yra tik atskiros realijos, apibendrinimas yra vien tik proto vaisius, o įsivaizduoti bendrų realijų egzistavimą reiškia komplikuoti tai, kas paprasta. Bet ar tuo esame tikrai

įsitikinę? Koks tapatumas tarp Rafaelio ir Vermero, klausiau dar vakar vakare? Akis čia atpažįsta bendrą formą, kuri juos abudu daro panašius – Grožio formą. Ir savo ruožtu, manau, reikia, jog šioje formoje būtų realumo, kad ji nebūtų tiesiog sumanyta žmogaus proto, kuris klasifikuoja tam, kad suprastų, kuris atskiria, kad suvoktų, nes negalima nieko suklasifikuoti, kas tam nepasiduoda, nieko sugrupuoti, kas nesugrupuojama, nieko suvienyti, kas nesuvienijama. Niekada stalas nebus „Delfo vaizdas“: žmogaus protas negali sukurti šio skirtumo, taip pat kaip ir neturi galios nuausti stipraus vieningumo saito tarp olandų natiurmorto ir italų Madonos su kūdikiu. Bet kas kaip ir kiekvienas stalas kyla iš esmės, kuri jam suteikia formą, bet kuris meno kūrinys kyla iš universalios formos, kuri vienintelė gali jam duoti šį antspaudą. Aišku, mes tiesiogiai nejuntame šio universalumo: tai viena iš priežasčių, dėl kurių šitiek filosofų spyriojosi vertinti esmes kaip realias, nes aš visada matau tik čia esantį stalą, o ne universalią stalo formą, tik būtent šį paveikslą, o ne pačią Grožio esmę. Ir vis dėlto... vis dėlto ji yra čia, prieš mūsų akis: kiekvienas olandų meistro paveikslas yra to įkūnijimas, žaibiškas blyksnis, kurį galime kontempliuoti tik per savitumą, bet kuris mums leidžia prieiti prie amžinybės, prie didingos formos belaikiškumo.

Amžinybė – ta neregimybė, į kurią žiūrime.

3

Teisingas kryžiaus žygis

Taigi, manote, kad visa tai domina mūsų aspirantę į intelektualumo šlovę?

Ne, ne ir dar kartą ne.

Kolomba Žos, kuri Grožiui ir stalų likimui neskiria jokio nuoseklaus dėmesio, įnirtingai siekia ištirti Okamo teologines mintis, pasitelkdama nenaudingas semantines vingrybes. Labiausiai vertas dėmesio yra tikslas, kuriuo vadovaujamasi darbe: iš Okamo koncepcijos apie Dievo veikimą filosofinių tezių norima padaryti *išvadą,* jo filosofinio triūso metus pasiunčiant į jo teologinio mąstymo antraeilių atšakų gretas. Tokios aukštumos svaigina kaip prastas vynas, o svarbiausia – atskleidžia, kaip funkcionuoja universitetas: jei nori padaryti karjerą, paimk šalutinį ir egzotišką mažai dar tyrinėtą kūrinį (Viljamo Okamo „Visos logikos sąvadas"), įžeisk jo literatūrinę prasmę, jame ieškodamas sumanymo, kurio net pats autorius neturėjo (kadangi kiekvienas žino, kad nesąmoningumas, kalbant apie sąvoką, yra kur kas galingesnis nei visi sąmoningi ketinimai), iškreipk taip, kad taptų panašus į originalų mokslinį darbą (kaip tik absoliuti Dievo galia pagrindžia logikos analizę, kurios filosofinis

pasisekimas ar pralaimėjimas yra nežinomi), tai darydamas sudegink visas savo ikonas (ateizmo, tikėjimo Protu ir tikėjimo pagrindo, išminties meilės ir kitas socialistams brangių mažmožių), pašvęsk savo gyvenimo vienerius metus šiam niekingam žaidimiūkščiui už visuomenės, kurią pažadini septintą valandą, lėšas ir pasiųsk kurjerį savo darbo vadovui.

Kokia proto paskirtis, jei ne tarnauti? Ir aš nekalbu apie tą dirbtinę aukštų valstybės pareigūnų tarnystę, kurią jie išdidžiai demonstruoja kaip savo vertės ženklą: tai išorinis nuolankumas, kuris tėra tuštybė ir panieka. Kiekvieną rytą pasipuošęs pabrėžtinu didžiojo tarno kuklumu Etjenas de Broglis mane seniai įtikino besididžiuojąs savo kasta. Atvirkščiai, privilegijos suteikia *tikras* pareigas. Priklausyti uždaram elito rateliui – tai būti priverstam tarnauti atsižvelgiant į savo šlovės ir materialaus gyvenimo pastovumą, gaunamus už šios priklausomybės kainą. Esu kaip Kolomba Žos jauna studentė, kuriai atvira ateitis? Man turi rūpėti Žmonijos pažanga, svarbiausių išlikimo, žmonių gerovės ar pakilimo klausimų sprendimas, Grožio ateitis pasaulyje ar teisingas kryžiaus žygis už filosofinį autentiškumą. Tai ne pasišventimas – pasirinkimas yra, barai platūs. Į filosofiją neįžengiama kaip į seminarą su *credo* vietoj kardo ir su vienin-

teliu likimo keliu. Ar dirbi prie Platono, Epikūro, Dekarto, Spinozos, Kanto, Hegelio ir net Huserlio. Ar turi reikalų su estetika, politika, morale, epistemologija, metafizika. Ar pasišventi dėstymui, kuri kūrinį, rašai mokslinį tyrimą, atsiduodi Kultūrai. Tai nesvarbu. Kadangi tokiame bare vien tik tikslas turi reikšmę: lavinti protą, prisidėti prie bendro intereso arba, dar geriau, prisijungti prie scholastikos, kuri neturi kito tikslo, kaip pratęsti save, ir atlikti vien sterilaus elito savaiminio dauginimosi funkciją, per ką universitetas tampa sekta.

Gilioji mintis Nr. 14

Nueik pas Anželiną
Kad sužinotum
Kodėl dega mašinos

Šiandien nutiko kai kas įdomaus! Nuėjau pas ponią Mišel paprašyti, kad atneštų laišką Kolombai mums į namus, kai kurjeris jai pristatys. Iš tiesų tai jos kursinį apie Viljamą Okamą, pirmą variantą, kurį jos darbo vadovas turėjo perskaityti ir kurį jai grąžina su pastabomis. Labai juokinga tai, kad ponia Mišel išgrūdo Kolombą, nes ši pas ją nusibaladojo septintą, norėdama paprašyti, kad jai atneštų siuntinį. Ponia Mišel turbūt ją aprėkė (namo sargė darbą pradeda aštuntą), nes namo Kolomba pakilo kaip furija, staugdama, kad durininkė yra sena ragana, kuri kaži kuo save laiko ir kartais tai tikrai pavaro. Mama dėjosi staiga prisiminusi, kad taip, iš tiesų, išsivysčiusioje ir civilizuotoje šalyje namų sargai bet kuriuo paros metu netrukdomi (geriau jau būtų prisiminusi prieš Kolombai nusileidžiant), bet tai nenuramino mano sesers, kuri ir toliau plyšavo, kad vien todėl, jog ji sumaišė valandas, ta, visiškas niekas, neturėjo teisės jai užtrenkti durų panosėje. Mama viską taip ir paliko. Jei Kolomba būtų mano duktė (Darvinas mane nuo to sergsti), būčiau jai skėlusi pora antausių.

Po dešimties minučių Kolomba atėjo į mano kambarį saldžiai šypsodamasi. Šito negaliu pakęsti. Jau geriau, kai ji ant manęs rėkia. „Paloma, saulele mano, ar nenorėtum man padaryti didžiulės paslaugos?“ – čiulbėjo ji. „Ne“, – atsakiau aš. Ji giliai įkvėpė (mane nervina ta snarglė), apgailestaudama, kad aš nesu jos asmeninė vergė – būtų galėjusi liepti mane nuplakti ir pasijutusi kur kas geriau. „Susitarkim“, – pridūriau aš. „Tu net nežinai, ko aš noriu“, – atrėmė ji paniekinamai. „Nori, kad nueičiau pas ponią Mišel“, – atsakiau aš. Ji liko be žado. Šnekėdama, kad aš kvailė, ji galiausiai ėmė ir tuo patikėjo. „OK, jei mėnesį garsiai neleisi muzikos savo kambaryje.“ „Savaitę“, – bandė derėtis Kolomba. „Tada aš neisiu“, – atkirtau aš. „OK, – sutiko ji. – Eik pas tą seną šiukšlę ir pasakyk, kad, kai tik jai pristatys siuntinį nuo Marijano, tegu atneša man.“ Ir išėjo trenkdama durimis.

Taigi nuėjau pas ponią Mišel, ir ji mane pakvietė išgerti arbatos.

Kol kas aš ją tyrinėju. Kažin kiek nešnekėjau. Ji keistai į mane žiūrėjo, lyg pirmąkart matytų. Apie Kolombą ji nieko nesakė. Jei tai būtų tikra namsargė, būtų rėžusi ką nors tokio: „Jau ta jūsų sesuo, tik tegu sau nemano, kad jai viskas galima.“ Tačiau nieko panašaus: ji man pasiūlė puodelį arbatos ir kalbėjo su manimi labai mandagiai, kaip su suaugusiąja.

Priimamajame buvo įjungtas televizorius. Ji jo nežiūrėjo. Buvo rodomas reportažas apie priemiesčiuose mašinas deginančius jaunuolius. Matydama tuos vaizdus, klausiau savęs, kas gali jauną žmogų pastūmėti padegti mašiną? Kas dedasi jo galvoje? O tada man dingtelėjo: „O aš ? Kodėl aš noriu padegti butą?“ Žurnalistai kalba apie nedarbą ir skurdą, aš kalbu apie egoizmą ir savo šeimos apsimetinėjimą. Bet tai tik pliauškalai. Nedarbo ir skurdo bei suknistų šeimų visada buvo. Ir vis dėlto mašinos ar butai kiekvieną dieną nedeginami! Tariau sau, jog galiausiai visa tai yra klaidingos priežastys. Kodėl deginamos mašinos? Kodėl aš noriu padegti butą?

Neturėjau atsakymo į savo klausimą, kol nenuėjau apsipirkti su teta Elena, mamos seserimi, ir pussesere Sofi. Iš tiesų ėjome pirkti dovanos mamai gimtadienio, kurį švęsime ateinantį sekmadienį, proga. Sugalvojom dingstį nueiti kartu į „Daper muziejų“ *, o iš tikrųjų patraukėm į antro ir aštunto rajonų dekoracijų krautuvėles. Buvom sumanę rasti dėklą skėčiams, taip pat nupirkti dovaną nuo manęs.

Skėčių dėklo paieškai galo nebuvo matyti. Užtrukom tris valandas, nors, pagal mane, visi, kuriuos matėm, buvo visiškai vienodi: arba nieko verti

---

* *Dapper* muziejuje eksponuojami eksponatai iš Afrikos, Karibų bei jų diasporų.

cilindrai, arba su „antikvariniais“ metaliniais paraitymais. Viskas nežmoniškai brangu. Ar nesutrinka jūsų organizmo veikla žinant, kad dėklas skėčiams galėtų kainuoti du šimtus devyniasdešimt devynis eurus? Bet tiek Elena sumokėjo už pretenzingą „sendintos odos“ (mano akimis, nutrintas šepečiu metaliniais šeriais, tai jau taip) daiktą su rankomis siūtomis siūlėmis, kaip kad balnus siūna, tarsi mes gyventume žirgyne. O aš azijietiškų prekių krautuvėlėje mamai nupirkau juodai lakuotą dėžutę migdomiesiems. Trisdešimt eurų. Man vien tai atrodė siaubingai brangu, bet Elena paklausė, ar nenorėčiau dar ko nors pridėti, turint galvoje, kad tai ne kažin kas. Elenos vyras – gastroenterologas, ir galiu jums garantuoti, kad gydytojų pasaulyje gastroenterologas ne pats didžiausias vargšas... Bet aš vis tiek labai myliu Eleną ir Klodą, nes jie yra... na, kaip čia pasakius... „vientisi“. Jie patenkinti savo gyvenimu, man taip atrodo, pagaliau jie nevaidina esą kitokie nei yra. Ir jie turi Sofi. Mano pusseserei Sofi – trisomija. Aš ne iš tų, kurie žavisi sergančiais trisomija, nors mano šeimoje tai daryti tapo geru tonu (net Kolomba tam paklūsta). Įprastinė šneka tokia: jie neįgalūs, bet tokie mieli, tokie prieraišūs, tokie jaudinantys! Asmeniškai man su Sofi būti yra gana nemalonu: jai teka seilės, ji šaukia, būna surūgusi, rodo kaprizus ir nieko nesupranta. Bet tai nereiškia, kad aš nepalaikau Elenos ir Klodo.

Jie patys sako, kad su ja sunku ir kad tikra katorga turėti trisomikę dukrą, bet jie ją myli ir, manau, puikiai ja rūpinasi. Dėl šito ir dėl jų „vientiso“ būdo aš juos labai myliu. Kai matai mamą, vaidinančią šiuolaikinę moterį, gerai besijaučiančią savo kailyje, ar Žasintą Rozan, vaidinančią buržuanuo-pat-lopšio, šalia jų Elena, kuri visiškai nieko nevaidina ir kuri yra patenkinta tuo, ką turi, atrodo gana simpatiška.

Žodžiu, po cirko su skėčių dėklu ėjome valgyti pyrago ir gerti šokolado pas Anželiną į arbatinę Rivoli gatvėje. Sakysite, kad negalima labiau nutolti nuo temos apie mašinas deginantį priemiesčių jaunimą. Ogi visiškai ne! Pas Anželiną pamačiau kai ką, kas man leido suprasti kai kuriuos kitus dalykus. Šalia mūsų staliuko sėdėjo pora su kūdikiu. Baltaodžių pora su azijietiško gymio kūdikiu, mažu berniuku, vardu Teo. Elena ir jie, pajutę abipusį prielankumą, kurį laiką šnekėjosi. Jie pajuto prielankumą kaip kitokio vaiko tėvai, akivaizdu, kad kaip tik dėl to susipažino ir ėmė kalbėtis. Sužinojom, kad Teo yra įvaikintas berniukas, kad penkiolikos mėnesių jį parsivežė iš Tailando, kad cunamis nusinešė jo tėvų gyvybes, kaip ir visus jo brolius bei seseris. Aš dairiausi aplinkui ir klausiau savęs: ką jis darys? Mes juk esam pas Anželiną: visi šie gerai apsirengę žmonės, manieringai triauškiantys brangiausius skanumynus, čia esantys

tik dėl... na, dėl reikšmingos vietos, nes priklauso tam tikram pasauliui su savo tikėjimais, savo taisyklėmis, savo planais, savo istorija ir taip toliau. Na, tai simboliška. Kai geri arbatą pas Anželiną, esi Prancūzijoje, turtingame, hierarchiškai suskirstytame, racionaliame, dekartiškame, rafinuotame pasaulyje. Kaip gyvens mažasis Teo? Pirmuosius savo gyvenimo mėnesius jis praleido viename Tailando žvejų kaimelyje, Rytų pasaulyje, valdomame savų vertybių bei emocijų, kur simbolinė priklausomybė galbūt vaidinama kaimo šventės metu, kai garbinamas Lietaus dievas, kur vaikai permerkti magiškų tikėjimų ir pan. Ir štai jis Prancūzijoje, Paryžiuje, pas Anželiną, be pereinamosios pakopos panardintas į kitokią kultūrą ir padėtį, kuri viską iš pagrindų pakeitė: iš Azijos į Europą, iš vargšų pasaulio į turtingųjų.

Tada staiga tariau sau: Teo vėliau galbūt norės deginti mašinas. Nes tai poelgis, pagimdytas pykčio bei nusivylimo, ir galbūt didžiausias pyktis bei didžiausias nusivylimas – anaiptol ne nedarbas, ne skurdas, ne ateities neturėjimas, tai – suvokimas, kad neturi kultūros, nes esi draskomas tarp nesuderinamų kultūrų bei simbolių. Kaip gyventi, jei nežinai, kur esi? Jei tuo pat metu turi sąmoningai priimti tailandiečių žvejų ir didžiųjų Paryžiaus buržua kultūrą? Imigravusių sūnų ir senosios konservatorių tautos narių? Tada deginamos mašinos, nes kai neturi kultūros,

nebesi civilizuotas gyvūnas: esi laukinis žvėris. O laukinis žvėris degina, žudo, plėšia.

Žinau, kad tai nelabai gilu, bet man vis dėlto toptelėjo gili mintis po to, kai savęs paklausiau: „O aš? Kur mano kultūrinė problema? Kas mane blaško tarp nesuderinamų tikėjimų? Kuo aš esu laukinis žvėris?“

Tada mane aplankė nušvitimas: aš prisiminiau, kaip mama užkeikimais prižiūri gėles, fobines Kolombos manijas, tėčio nerimą, kad senelė senelių prieglaudoje, ir visą krūvą kitų dalykų kaip šie. Mama mano, kad galima užkalbėti lemtį vienu purkštelėjimu, Kolomba – kad galima pašalinti nerimą plaunantis rankas, o tėtis – kad yra blogas sūnus, kuris bus nubaustas, nes paliko savo motiną: jie turi magiškų primityvių žmonių tikėjimų, bet, priešingai nei Tailando žvejai, jie negali jų priimti, nes jie yra išauklėti-turtingi-racionalūs-prancūzai.

O aš turbūt esu didžiausia šio prieštaringumo auka, nes dėl nežinomos priežasties esu nepaprastai jautri viskam, kas nedarnu, lyg turėčiau kažkokią tobulą ausį, girdinčią paklydusias natas, prieštaravimus. Šį prieštaravimą ir visus kitus... Ir staiga aš neatpažinau savęs jokiame tikėjime, jokioje iš šių nerišlių šeimos kultūrų.

Gal aš esu šeimos prieštaringumo simptomas ir, vadinasi, tas, kuris turi išnykti, kad šeimai būtų geriau.

4

Pagrindinė elgesio taisyklė

Prieš Manuelai grįžtant iš de Broglių antrą, turėjau laiko įdėti rašto darbą atgal į voką ir atiduoti jį Žosams.

Ta proga įdomiai pasikalbėjau su Solanža Žos.

Prisiminkime, kad namo gyventojams esu riboto proto namsargė, tupinti jų eterinės vizijos miglotame pakraštyje. Šiuo klausimu Solanža Žos ne išimtis, bet, kadangi ji ištekėjusi už parlamentaro socialisto, bent jau deda pastangas.

– Laba diena, – pasisveikina su manimi, atidarydama duris ir paimdama voką, kurį jai tiesiu.

Taigi, pastangos.

– Žinote, – tęsia ji, – Paloma yra labai ekscentriška mergaitė.

Ji žiūri į mane, norėdama patikrinti, ar žinau šį žodį. Nutaisau neutralią išraišką, vieną iš savo mėgstamiausių, kuri leidžia galvoti kaip tinkamam.

Solanža Žos – socialistė, bet ji netiki žmogumi.

– Noriu pasakyti, kad ji šiek tiek keista, – taria raiškiai lyg kalbėtų su neprigirdinčia.

– Ji labai miela, – sakau aš, įsipareigodama įšvirkšti į pokalbį truputį filantropijos.

– Taip, taip, – sutinka Solanža Žos norinčios visa tai užbaigti tonu, bet pirmiausia turi įveikti kliūtis, kurias jai sudaro kito žema kultūra. – Ji miela mergaitė, bet kartais elgiasi keistai. Pavyzdžiui, jai labai patinka slapstytis: pradingsta valandų valandom.

– Taip, – sakau, – ji man sakė.

Aš mažumėlę rizikuoju, turint omeny strategiją, kurios esmė nieko nesakyti, nieko nedaryti ir nieko nesuprasti. Bet manau galėsianti išlaikyti vaidmenį, neišduodama savo prigimties.

– A, ji jums sakė?

Staiga Solanžos Žos tonas tampa neužtikrintas. „Iš kur žinoti, ką namsargė suprato iš to, ką pasakė Paloma?" yra klausimas, kuris, sutelkdamas jos pažinimo šaltinius, blaško jai dėmesį, ir ji atrodo esanti kažkur kitur.

– Taip, ji man sakė, – atsakau aš, reikia pasakyti, kažkaip talentingai glaustai.

Už Solanžos Žos pastebiu Konstituciją, kuri lėtai tipena abejingu snukučiu.

– Oi, atsargiai, katė, – taria ji.

Ir išeina į laiptinę, užverdama paskui save duris. Neišleisti katės ir neįsileisti namsargės – pagrindinė ponių socialisčių elgesio taisyklė.

– Taigi, – vėl pradeda ji, – Paloma man sakė, kad norėtų kartkartėm pas jus apsilankyti. Ji tikra svajoklė – mėgsta kur nors įsitaisyti ir nieko ne-

veikti. Atvirai kalbant, taip norėčiau, kad ji tai darytų namie.

– A, – pratariu aš.

– Bet kartkartėm, jei ji jums netrukdo... Šitaip aš bent jau žinosiu, kur ji. Mes iš proto kraustomės visur jos ieškodami. Kolomba, kuri ir taip šiuo metu turi darbo iki kaklo, nelabai džiaugiasi, jog tenka valandų valandas dangų su žeme maišyti ieškant sesers.

Ji praveria duris, patikrina, ar Konstitucija išsidangino.

– Jūsų tai nevargina? – klausia ji, jau susirūpinusi dėl kitų dalykų.

– Ne, – atsakau, – ji man netrukdo.

– O, puiku, labai gerai, – sako Solanža Žos, kurios dėmesį akivaizdžiai pasiglemžęs skubus ir žymiai svarbesnis reikalas.– Ačiū, ačiū, jūs labai maloni.

Ir uždaro duris.

5

Antipodas

Po šito atlieku namsargės pareigas ir pirmą kartą per dieną turiu laiko pamąstyti. Vakarykštis vakaras grįžta su keistu prieskoniu. Jaučiu malonų žemės riešutų kvapsnį, bet ir miglotos baimės pradžią. Stengiuosi nuo to atitrūkti su atsidavimu laistydama visas namo laiptinės gėles – tokio pobūdžio darbą laikau žmogiškojo proto antipodu.

Be vienos minutės antrą ateina Manuela su tokia smalsia išraiška kaip Neptūnas, kai iš tolo tiria aguročio lupeną.

– Na? – klausia ji, nelaukdama ir tiesdama man madlenas apvaliame karkliniame krepšelyje.

– Man ir vėl reikės jūsų pagalbos, – sakau aš.

– Šit kaip? – moduliuoja ji, smarkiai ir prieš savo valią ištęsdama „ka-iiip“.

Niekada nemačiau Manuelos tokios susijaudinusios.

– Sekmadienį geriam arbatą, o aš atsinešu pyragaičių, – sakau.

– Ooooo, – švyti ji, – pyragaičių!

Ir iš karto praktiška:

– Reiks jums pagaminti kažką, kas išsilaiko.

Manuela šeštadienį dirba iki vidurdienio.

– Penktadienį vakare pagaminsiu jums *glutofą**, – pareiškia ji trumpai pamąsčiusi.

Glutofas yra šiek tiek atvalgus elzasietiškas pyragas.

Tačiau Manuelos *glutofas* kaip medus. Viskas, ką Elzasas turi kieto ir sauso, jos rankose pavirsta kvapniu šedevru.

– Turėsite laiko? – klausiu aš.

– Žinoma, – sako ji skraidydama padebesiais, – visados rasiu laiko iškepti jums *glutofą*!

Tada aš jai apie viską papasakoju: apie atėjimą, natiurmortą, sakę, Mocartą, gijozas, zuru, Kiti, seseris Munakatas ir visa kita.

Turėkite tik vieną draugę, bet gerai ją pasirinkite.

– Jūs nuostabi, – giria Manuela, man baigus pasakoti. – Čia visi kvailiai, o jūs – kai tik pasirodo padorus ponas, pasikviečia jus į svečius.

Ji praryja madleną.

– A! – staiga sušunka ji smarkiai įkvėpdama. – Iškepsiu jums dar keletą pyragėlių su viskiu!

– Ne, – sakau aš, – nevarkite taip, Manuela... užteks *glutofo*.

– Vargti? – perklausia Manuela. – Renė, jūs man dalijate vien gėrį visus tuos metus!

Ji akimirką galvoja, sužvejoja tai, ką pamiršto.

– Ką Paloma čia veikė? – klausia ji.

---

* Turimas omenyje elzasietiškas keksas kuglofas.

– Ogi, – sakau, – norėjo kiek pailsėti nuo savo šeimos.

– Oi, – prataria Manuela, – vargšelė! Reikia pasakyti, kad su tokia seserimi kaip jos...

Manuelos jausmai Kolombai, kurios valkatos skarmalus mielai sudegintų prieš ją išsiųsdama į laukus nedidelei kultūrinei revoliucijai, nedviprasmiški.

– Jaunajam Paljerui žiauna atvėpsta, kai ji praeina, – priduria ji. – Bet ji jo net nepastebi. Jam reiktų ant galvos užsimaut šiukšlių maišą. Oi, jei visos namo panelės būtų kaip Olimpa...

– Iš tiesų, Olimpa labai miela, – pritariu aš.

– Taip, – sako Manuela, – ji gera mergaitė. Žinot, antradienį Neptūnui buvo *vidurį* paleidę, tai ji jį slaugė.

Daugybė vidurių būtų per daug bjauru.

– Žinau, – sakau aš, – atsipirkom viso labo nauju kilimu vestibiulyje. Jį pristatys rytoj. Gal ir gerai – anas buvo siaubingas.

– Žinote, – taria Manuela, – galite pasilikti suknią. Ponios dukra pasakė Marijai: „Pasilikite viską“, o Marija manęs prašė jums perduoti, kad suknią dovanoja jums.

– Oi, – sakau, – tai iš tiesų labai malonu, bet aš negaliu priimti.

– Na jau tik vėl nepradėkit, – suirzta Manuela. – Šiaip ar taip, jums pačiai teks mokėti už valymą. Tu tik pažiūrėk – kaip po maisto *kriaušių*.

Kriaušės veikiausiai yra dorybinga *riaušių* forma.

– Ką gi, padėkokit už mane Marijai, – paprašau, – iš tiesų esu labai sujaudinta.

– Kita šneka, – sako ji. – Taip taip, būtinai padėkosiu nuo jūsų.

Pora kartų nesmarkiai pabeldžia į duris.

6

Abejus skorplius

Tai Kakuro Odzu.

– Sveiki gyvi, – sveikinasi jis, įsiverždamas į butą. – O, laba diena, ponia Lopez, – priduria, išvydęs Manuelą.

– Laba diena, pone Odzu, – kone užrinka ji.

Manuela nepaprastai entuziastingas žmogus.

– Mes gėrėm arbatą, prisijungsite prie mūsų? – klausiu aš.

– Oi, mielai, – sako Kakuro, pastverdamas kėdę. O pamatęs Levą: – O koks dručkis! Tuokart jo gerai nemačiau. Kaip koks sumo!

– Paimkite madleną, jos su *riaušėmis*, – paragina Manuela, kuri grūdus su pelais supila į vieną kubilą, tuo pat metu pastumdama Kakuro pintinėlę.

Riaušės, matyt, yra ydinga *kriaušės* forma.

– Ačiū, – padėkoja Kakuro, pačiupdamas vieną jų.

– Gardumėlis! – pabrėždamas prataria jis, vos prarijęs kąsnį.

Manuela palaiminga išraiška rangosi ant kėdės.

– Atėjau paklausti jūsų nuomonės, – sako Kakuro po keturių madlenų. – Su vienu draugu susikivirčijau dėl europinio pranašumo kultūros

atžvilgiu, – tęsia jis, valiūkiškai man mirktelėdamas.

Manuela, kuriai vertėtų būti atlaidesnei jaunajam Paljerui, sėdi plačiai išsižiojusi.

– Jis linksta prie Anglijos, aš, savaime suprantama, esu už Prancūziją. Taigi pasakiau, kad pažįstu kai ką, kas galėtų mus išskirti. Ar nenorėtumėte būti arbitru?

– Bet aš esu teisėja ir šalis, – svarstau sėsdamasi, – aš negaliu balsuoti.

– Ne ne ne, – ramina Kakuro, – jūs nebalsuosite. Jūs tik atsakysite į mano klausimą: kokie yra du svarbiausi prancūzų kultūros išradimai ir kokie britų? Ponia Lopez, šią popietę man sekasi, jūs taip pat pasakysite savo nuomonę, jei tik norite, – priduria jis.

– Anglai... – ryžtingai pradeda Manuela, paskui sustoja. – Pirma jūs, Renė, – užleidžia ji, staiga pašaukta didesnio atsargumo, be abejonės, prisiminusi, kad yra portugalė.

Aš akimirką galvoju.

– Prancūzų: aštuonioliktojo amžiaus kalba* ir tekantis sūris**.

* Po unifikacijos, standartizacijos ir kalbos švarinimo laikotarpio XVII ir XVIII amžių prancūzų kalba neretai vadinama klasikine (*francais classique*), tačiau daugelis kalbininkų prancūzų kalbą nuo XVII a. iki dabar paprasčiausiai vadina šiuolaikine prancūzų kalba (*francais moderne*).

** Nevirinto pieno sūris, panašus į lydytą, turi tvirtą plutelę, kuri gali būti su pelėsiu, prapjautas pratęžta, išbėga, išpliūra.

– O anglų? – klausia Kakuro.

– Dėl Anglijos paprasta, – sakau aš.

– Pūdyngeu? – pasiūlo Manuela, ištardama taip, kaip reikia.

Kakuro kvatoja visa gerkle.

– Reikia dar vieno, – sako jis.

– Na, tai rutebi, – vis su tuo pačiu britišku akcentu sako ji.

– Cha, cha, – kvatoja Kakuro. – Sutinku su jumis! – Na, Renė, ką siūlote?

– *Habeas corpus** ir gazonas, – sakau juokdamasi.

Iš tiesų tai mus visus gerokai prajuokina, neišskiriant ir Manuelos, kuri išgirdo „abejus skorplius...“, kas nieko nereiškia, bet vis tiek pralinksmina.

Kaip tik šiuo metu kažkas beldžia į duris.

Kažkoks pamišimas: šis priimamasis, kuris dar vakar nieko nedomino, šiandien primena pasaulio centrą.

– Įeikite, – pakviečiu, net nepagalvojusi, per patį pokalbio įkarštį.

Pro duris galvą įkiša Solanža Žos.

Mes visi trys klausiamai žiūrime į ją, tarsi būtume vieno pokylio, kurį sutrikdo storžievė tarnaitė, svečiai.

Ji praveria burną, persigalvoja.

Užrakto aukštyje galvą įkiša Paloma.

---

* Lot. *Habeas Corpus Act* – asmens neliečiamybės įstatymas

Susigriebiu, keliuosi.

– Ar galiu jums valandėlei palikti Palomą? – klausia ponia Žos, kuri irgi susiėmė, tačiau jos smalsometras sprogte sprogsta.

– Laba diena, brangusis pone, – pasisveikina ji su Kakuro, kuris pakilęs prieina jai paspausti rankos.

– Laba diena, gerbiamoji ponia, – mandagiai atsako jis. – Sveika, Paloma, smagu tave matyti. Ką gi, mieloji drauge, ji yra gerose rankose, galite mums ją palikti.

Štai kaip žavingai ir su vienintele užuomina galima išprašyti lauk.

– Aa... taip... gerai... ačiū, – stena Solanža Žos ir vis dar kiek pritrenkta lėtai traukiasi atgal.

Paskui ją uždarau duris.

– Gal nori arbatos? – pasiteirauju.

– Mielai, – atsako ji man.

Tikra princesė tarp partijos kadrų.

Įpilu pusę puodelio jazminų arbatos, o Manuela jai parūpina išlikusių sveikų madlenų.

– Ką, tavo galva, išrado anglai? – vis dar savo kultūrų konkursui klausia Kakuro.

Paloma įtemptai galvoja.

– Skrybėlę kaip psichorigidiškumo simbolį, – sako ji.

– Nuostabu, – pagiria Kakuro.

Pastebiu, jog aš greičiausiai nepakankamai įvertinau Palomą ir kad reikės smulkiau šitai pagvildenti, bet kadangi likimas visada beldžia tris kartus ir kadangi visi sąmokslininkai pasmerkti vieną dieną būti demaskuoti, vėl kažkas dudena į durų langelį, priversdamas atidėti mano pamąstymus.

Polis N'Giujenas yra pirmasis žmogus, kuris neatrodo, jog kuo nors stebėtųsi.

– Laba diena, ponia Mišel, – pasisveikina su manimi, paskui: – Sveiki visi.

– O, Poli, – sako Kakuro, – mes galutinai sukompromitavom Angliją.

Polis mandagiai šypsosi.

– Puiku, – sako jis. – Ką tik skambino jūsų duktė. Perskambins po penkių minučių.

Ir ištiesia jam mobilųjį.

– Supratau, – sako Kakuro. – Ką gi, ponios, turiu atsisveikinti.

Jis mums nusilenkia.

– Viso gero, – užgiedam visos vienu balsu lyg choristės.

– Na ką, – pratarια Manuela, – štai bent vienas geras darbas padarytas.

– Koks? – klausiu.

– Visos madlenos suvalgytos.

Mes juokiamės.

Ji žiūri į mane užsisvajojusi, šypsosi.

– Neįtikėtina, ar ne? – sako man.

Taip, neįtikėtina.

Renė, kuri nūnai turi du draugus, nebėra tokia atžari.

Tačiau Renė, kuri nūnai turi du draugus, jaučia joje prasikalančią beformę baimę.

Manuelai išėjus, Paloma be ceremonijų susirango katino krėsle priešais televizorių ir, žiūrėdama į mane savo didelėmis rimtomis akimis, klausia:

– Manote, kad gyvenimas turi prasmę?

7
Juodai mėlynas

Valykloje turėjau atlaikyti ten dirbančios moteriškės niršulį.

– Šitokios dėmės ant tokios suknios, – burbleno ji paduodama dangaus žydrynės talonėlį.

Šįryt savo stačiakampį popierėlį tiesiu kitai. Jaunesnei ir ne tokiai žvaliai. Ji ilgiausiai rausiasi tarp suspaustų pakabų virtinių, paskui man ištiesia gražią slyvinę lininę suknią, įmautą į peršviečiamą plastiką.

– Ačiū, – padėkoju, mirksnį padvejojusi, paimdama minėtąją.

Taigi prie mano gėdingų poelgių skyriaus reikia pridėti pagrobimą man nepriklausančios suknios mainais į suknią velionės, iš kurios ją pavogiau. Beje, mano dvejonės mirksnyje įsitaiso kančia. Tebūnie ji gimė iš sąžinės graužimo, susijusio su nuosavybės sąvoka, dėl kurios dar galėsiu maldauti Šventojo Petro atleidimo; tačiau, bijau, ji yra privaloma tik tiek, kiek reikia įteisinti piktadarystės įvykdymą.

Pirmą valandą pas mane užeina Manuela atiduoti savo *glutofo*.

– Būčiau atėjusi anksčiau, – sako ji, – bet ponia de Brogl mane stebėjo krašteliu.

Manuelai *akies* krašteliu yra nesuvokiamas patikslinimas.

Kalbant apie *glutofą* – tai su įkvėpimu interpretuotas nuostabus elzasietiškas keksas, šiaušiantis juodai mėlyno šilkinio popieriaus perteklių, pyragėliai su viskiu – tokie trapūs, kad bijai juos sulaužyti, – ir migdolinės čerpelės, kaip reikiant karamelizuotais kraštais. Man iškart ima tįsti seilės.

– Ačiū, Manuela, – padėkoju aš, – bet, žinot, mes tik dviese.

– Jums belieka pradėti dabar pat, – nemato bėdos ji.

– Ačiū dar kartą, iš tikrųjų, – sakau aš, – turėjo atimt nemažai laiko.

– Taratata, – užgieda Manuela. – Visko iškepiau dvigubai, ir Fernandas jums dėkoja.

Pasaulio judesių žurnalas Nr. 7

Tą nulaužtą stiebelį pamilau vardan jūsų

Klausiu savęs, ar tik nevirstu kontempliatyvia estete. Su stipriu polinkiu į dzenbudizmą ir tuo pat metu Ronsaro* šešėliu.

Paaiškinsiu. Tai kiek neįprastas „pasaulio judesys", nes tai ne gyvo kūno judesys. Bet šįryt, pusryčiaudama, mačiau judesį. *THE*** judesį. Judesio tobulybę. Vakar (tai buvo pirmadienis) namų tvarkytoja ponia Grėmon mamai atnešė rožių puokštę. Ponia Grėmon sekmadienį praleido pas savo seserį, kuri turi nediduką vieną paskutiniųjų kolektyvinių sodų Siuresnėje, ir atnešė pirmųjų rožių puokštę, geltonų rožių, gražaus raktažolių gelsvumo. Ponia Grėmon sako, jog jos vadinasi „*The Pilgrim*" – „Piligrimas". Vien tai man patiko. Tai vis dėlto pakiliau, poetiškiau ar ne taip saldu, nei pavadinti rožių kerą „Madam Figaro" ar „Prusto meilė" (aš nieko neprisigalvoju). Ką gi, pereikim prie to, kad ponia Grėmon mamai padovanojo rožių. Jas sieja tokie pat santykiai kaip visas pažangias miestietes su jų

---

* Pjeras de Ronsaras (*Pierre de Ronsard,* 1524–1585) – prancūzų poetas, savo eilėse maistriškai apdainavęs gamtos grožį.

** Anglų kalbos artikelis, kuriuo nurodoma, kad kalbama būtent apie tą daiktą.

namų tvarkytojomis, nors mama įsitikinusi, jog ji yra išskirtinis atvejis: palaikomi seni geri rožinės tendencijos paternalistiniai santykiai (vaišiname kava, mokame patenkinamai, niekada nesubarame, atiduodame senus drabužius ir sulūžusius rakandus, pasiteiraujame apie vaikus, o mainais turime teisę į rožių puokštes ir kaštonines bei dramblio kaulo vašeliu nertas lovatieses). Bet šitos rožės... Kažkas nepaprasta.

Taigi aš pusryčiavau ir žiūrėjau į puokštę ant virtuvės darbastalio. Manau, kad apie nieką negalvojau. Galbūt kaip tik todėl, beje, aš ir mačiau tą judesį; gal jei būčiau pasinėrusi į ką kitą, jei nebūtų buvę tylu, jei virtuvėje nebūčiau buvusi viena, nebūčiau buvusi pakankamai atidi. Bet aš buvau viena, rami ir tuščia. Taigi galėjau jį priimti į save.

Pasigirdo silpnas garsas, veikiau oro virptelėjimas, kuris tyliai tyliai sušvilpė „fsssss“: tai buvo rožės pumpuras su trumpu nulaužtu koteliu, nukritęs ant darbastalio. Tą akimirką, kai jis prie jo prisilietė, pasigirdo „puf“, ultragarsinis „puf“, tik pelių ausims arba žmonių ausims, kai viskas aplinkui labai labai tylu. Taip ir likau sėdėti su ore pakibusiu šaukštu, visiškai užburta. Bet kas čia buvo nuostabaus? Negalėjau atsitokėti: tai tebuvo rožės pumpuras, ant nulaužto stiebo galo, kuris ką tik nukrito ant stalviršio. Ir ką?

Supratau, kai artėdama žiūrėjau į nejudantį rožės pumpurą, kuris buvo užbaigęs savo krytį. Tai kažkas, kas susijęs su laiku, ne su erdve. O taip, žinoma, šitai visada dailu: ką tik grakščiai nukritęs rožės pumpuras. Tai taip meniška: būtų galima tapyti ir tapyti! Bet ne šitai paaiškina *THE* judesį. Judesį, tą dalyką, kurį manom esant erdviniu...

Žiūrėdama, kaip krenta šis stiebas su pumpuru, per tūkstantąją sekundės dalį intuityviai pajutau Grožio esmę. Taip, aš, dvylikos su puse geltonsnapė, turėjau šią neįtikėtiną galimybę, nes šįryt buvo sudarytos visos sąlygos: tuščia galva, ramūs namai, gražios rožės, pumpuro krytis. Šit kodėl aš galvojau apie Ronsarą, iš pradžių gerai nesuprasdama: nes tai laiko ir rožių klausimas. Nes gražu tai, ką pastebime tada, kai tai vyksta. Tai efemeriška daiktų konfigūracija tą akimirką, kai tuo pat metu matome grožį ir mirtį.

Ai, ai, ai, tariau sau, ar tai reiškia, kad kaip tik taip ir reikia gyventi? Nuolat išlaikyti pusiausvyrą tarp grožio ir mirties, judesio ir jo baigties?

Tai turbūt ir reiškia būti gyvam: tykoti pasibaigiančių akimirkų.

8

Laimės gurkšneliais

O paskui sekmadienis.

Penkioliktą valandą patraukiu į ketvirtą aukštą. Slyvinė suknia kiek didoka – šiandieniniam *glutofui* nuskilo, – o mano širdis suspausta kaip į kamuolėlį susirietęs katinėlis.

Tarp trečio ir ketvirto aukšto kaktomuša susiduriu su Sabina Paljer. Jau kelios dienos, kai, sutikusi mane, ji atvirai iš aukšto ir su panieka žiūri į mano papurusius plaukus. Reikia pabrėžti, kad atsisakiau slėpti nuo pasaulio savo naująją išvaizdą. Tačiau šie nuolatiniai žvilgsniai mane trikdo, nors ir esu išsivadavusi iš prietarų. Mūsų sekmadieninis susitikimas nesulaužo taisyklės.

– Laba diena, ponia, – pasisveikinu, toliau rabždindamasi laiptais.

Ji atsako šaltu galvos linktelėjimu, įbedusi akis į mano pakaušį, paskui, pamačiusi mano aprangą, staiga sustoja ant pakopos. Mane pakelia panikos vėjas ir sutrikdo normalų prakaitavimą, grasindamas vogtai sukniai užtraukti aureolių gėdą.

– Kadangi jau lipate, gal galėtumėte palaistyti gėles laiptų aikštelėje? – sako ji man aštriu tonu.

Turėčiau priminti? Šiandien sekmadienis.

– Čia pyragaičiai? – staiga klausia ji.

Ant padėklo nešuosi Manuelos darbo vaisius, susuptus į juodai mėlyną popierių, ir susigriebiu, kad mano suknia nublanksta prieš tai, kas kelia ponios pasmerkimą – tai visai ne mano pretenzingi drabužiai, bet tariami kokio nors vargetos gardėsiai.

– Taip, netikėtas pristatymas į namus, – atsakau aš.

– Ką gi, pasinaudokite tuo ir palaistykite gėles, – sako ji ir suirzusi ima leistis.

Pasiekiu ketvirto aukšto laiptų aikštelę ir sunkiai skambinu, nes nešuosi dar ir kasetę, bet Kakuro vikriai atidaro ir po akimirkos pasičiumpa mano griozdišką padėklą.

– O lia lia, – nuostabos šūksnis, – jūs nejuokavote, man jau dabar seilės bėga.

– Galėsit padėkoti Manuelai, – sakau, sekdama iš paskos į virtuvę.

– Tikrai? – klausia jis išvaduodamas *glutofą* iš gausybės mėlyno šilko. Tikras perlas.

Staiga suvokiu, kad groja muzika.

Tyliai skamba iš nematomų garsiakalbių, kurie sklaido garsą po visą virtuvę.

Thy hand, lovest soul, darkness shades me,
On thy bosom let me rest.
When I am laid in earth

May my wrongs create
No trouble in thy breast.
Remember me, remember me,
But ah! forget my fate. *

Tai Didonės mirtis Perselio operoje „Didonė ir Enėjas". Jei norite išgirsti mano nuomonę – pati gražiausia daina pasaulyje. Tai ne šiaip gražu, tai didinga ir tai pareina nuo neįtikėtinai glaudaus garsų sujungimo, tarsi juos sietų nematoma jėga ir tarsi – tuo pat metu išsiskirdami – jie ištirptų vieni kituose, ties žmogaus balso riba, bemaž gyvūno dejonių valdos, tačiau lydimi grožio, kurio gyvūnų riksmai niekada nepasieks, grožio, gimusio iš garsų artikuliacijos suardymo ir rūpestingumo, kurį žodinė kalba paprastai pasitelkia garsams atskirti, pažeidimo.

Pertraukti žingsnius, sulieti garsus.

Menas – tai gyvenimas, tik kitu ritmu.

– Eime! – sako Kakuro, kuris ant didelio juodo padėklo išdėliojo puodelius, arbatinį, cukrų ir nedidukes popierines servetėles.

---

* Tavo ranka, mylimasai mano, ir tamsa apgaubia mane,
Ant tavo krūtinės leisk ilsėtis.
Man gulint žemėj,
Te mano paklydimai
Nekamuoja tavo širdies.
Prisimink mane, prisimink mane,
Bet ak! pamiršk mano dalią.

Seku paskui jį koridoriumi ir, jo nurodymu, atidarau trečias duris kairėje.

– Turite vaizdo imtuvą? – paklausiu Kakuro Odzu.

– Taip, – atsako jis paslaptingai šypsodamasis.

Trečios durys kairėje atsiveria į miniatiūrinę kino salę. Didelis baltas ekranas, krūva tviskančios ir mįslingos aparatūros, trys eilės penkių tikrų kino fotelių, aptrauktų tamsiai mėlynu veliūru, ilgas žemas stalas priešais pirmąją eilę ir sienos bei lubos, apmuštos tamsiu šilku.

– Iš tiesų tai buvo mano darbas, – sako Kakuro.

– Jūsų darbas?

– Daugiau kaip trisdešimt metų į Europą importavau pažangiausią *hi-fi* aparatūrą didiesiems prabangos ženklams. Tai labai pelninga prekyba, o svarbiausia nuostabiai žaisminga man, kurį uždega bet koks elektroninis daikčiukas.

Atsisėdu į maloniai prikimštą krėslą, ir seansas prasideda.

Kaip aprašyti šią didžiulio džiaugsmo akimirką? Mes žiūrime „Seseris Munakatas“ milžiniškame ekrane, švelnioje prietemoje, nugaras atrėmę į minkštutėlę atkaltę, kramsnodami *glutofą* ir laimės gurkšneliais siurbčiodami degančią arbatą. Kartkarčiais Kakuro sustabdo filmą, ir mes kartu aptariame čia kamelijas ant šventyklos samanų, čia vyrų

dalią, kai gyvenimas per sunkus. Pora kartų išeinu pasveikinti savo draugužį *Confutatis* ir grįžtu į salę kaip į šiltą minkštą lovą.

Tai laike sustojęs laikas... Kada pirmą kartą pajutau šį ypatingą laisvumą, kuris įmanomas tik dviese? Dvasios ramybė, kurią patiriame, kai esame vieni, tas savęs pajautimas vienumos ramumoj visiškai nepalyginamas su nerūpestingumu, kuris išgyvenamas su kitu bendrininkiškoje draugijoje... Kada aš pirmą kartą pajutau šį laimingą atsipalaidavimą šalia žmogaus?

Šiandien – pirmas kartas.

Sanaja

Devynioliktą valandą, tuo metu, kai gerdami arbatą jau buvome gerokai prisišnekučiavę, kai ketinau atsisveikinti ir kai mes vėl perėjome didžiąją svetainę, ant žemo staliuko šalia sofos pastebėjau įrėmintą labai gražios moters fotografiją.

– Tai mano žmona, – švelniai sako Kakuro, matydamas, kad atkreipiau dėmesį. – Ji mirė prieš dešimt metų, nuo vėžio. Ji buvo vardu Sanaja.

– Man labai gaila, – tariu aš. – Ji buvo... labai graži moteris.

– Taip, – sako jis, – labai graži.

Trumpai įsivyrauja tyla.

– Turiu dukrą, kuri gyvena Honkonge, – priduria jis, – ir jau du vaikaičius.

– Jums turbūt jų trūksta, – sakau aš.

– Aš gana dažnai ten nuvažiuoju. Labai juos myliu. Mano vaikaitis, kuriam septyneri, vardu Džekas (jo tėtis anglas), šįryt per telefoną pasigyrė, kad vakar sužvejojo savo pirmąją žuvį. Savaitės įvykis, jūs tik pamanykit!

Vėl tyla.

– Man regis, jūs pati esate našlė, – prabyla Kakuro, išlydėdamas mane į vestibiulį.

– Taip, – patvirtinu aš, – našlauju daugiau kaip penkiolika metų.

Man užspaudžia gerklę.

– Mano vyras buvo vardu Liusjenas. Taip pat vėžys...

Stovime priešais duris, liūdnai žiūrime vienas į kitą.

– Gero vakaro, Renė, – sako Kakuro.

Ir vėl atgauna apsimestinį linksmumą:

– Diena buvo fantastiška.

Viršgarsiniu greičiu mane užpuola didžiulis kirminas ir ima graužti širdį.

10

Niūrūs debesys

– Esi vargšė kvailė, – plūstu save, nusivilkdama slyvinę suknią ir ant kilpelės pastebėdama viskio ledelį. Ką sau manei? Tu tik vargšė namsargė. Draugystė tarp klasių neįmanoma. Ir ką tu sau manei, vargše kvaile?

– Ką sau manei, vargše kvaile? – nesiliauju kartojusi, apsiprausdama ir lįsdama po patalais, prieš tai kiek pasigrūmusi su Levu, kuris nepageidauja nusileisti.

Gražus Sanajos Odzu veidas šoka prieš mano užmerktas akis, ir primenu sau seną daiktą, staiga grąžintą į nesmagią tikrovę.

Užmiegu neramia širdim.

Rytojaus rytą jaučiu šleikštulį, primenantį pagirias.

Vis dėlto savaitė slenka kaip pasaka. Kakuro keletą kartų netikėtai pasirodo prašydamas mano, kaip turinčios arbitro dovaną, sprendimo (ledai ar šerbetas? Atlanto vandenynas ar Viduržemio jūra?), ir aš vėl atrandu tą patį malonumą mėgautis jo gaivinančia draugija, nepaisydama niūrių debesų, kurie praslenka tyliai man virš širdies. Manuela,

pamačiusi slyvinę suknią, gerai pasilinksmina, o Paloma okupuoja Levo fotelį.

– Kai užaugsiu, būsiu namsargė, – pareiškia ji motinai, kuri žiūri į mane budriomis rytmečio akimis, atėjusi palikti savo atžalos pas mane.

– Tesaugo tave Dievas, – atsakau aš, meiliai šypsodamasi poniai. – Tu būsi princesė.

Ji drauge demonstruoja ryškiai rožinius marškinėlius, priderintus prie savo naujųjų akinių, ir kovingą mergaitės-kuri-bus-namsargė-prieš-visus-ir-viską-ypač-prieš-savo-motiną povyzą.

– Kuo čia smirda? – klausia Paloma.

Turiu bėdų su kanalizacija vonios kambaryje ir pas mane smirda kaip kareivinėse. Prieš šešias dienas skambinau santechnikui, bet jis didelio entuziazmo neparodė.

– Kanalizacija, – burbteliu, nelabai nusiteikusi plėtoti temą.

– Liberalizmo krachas, – sako ji, lyg nieko nebūčiau atsakiusi.

– Ne, – sakau, – tai užsikimšusi kanalizacija.

– Taip aš ir sakau, – patvirtina Paloma. – Kodėl santechnikas dar neatėjo?

– Nes turi kitų klientų?

– Visai ne, – prieštarauja ji. – Teisingas atsakymas štai toks: nes jis neprivalo. O kodėl jis neprivalo?

– Nes neturi daug konkurentų, – atsakau.

– Štai, prašau, – sako Paloma triumfuojančia išraiška, – kaip reikiant nesureguliuota. Geležinkeliečių per daug, santechnikų nepakanka. Asmeniškai man labiau patiktų kolchozas.

Deja, kažkas beldžia į langelį, nutraukdamas šį uždegantį dialogą.

Tai kažkodėl-šiek-tiek-iškilmingai atrodantis Kakuro.

Įėjęs jis pamato Palomą.

– O, sveika, jaunoji panele, – pasisveikina jis. – Ką gi, Renė, gal aš užeisiu vėliau?

– Kaip norite, – sakau aš. – Viskas gerai?

– Taip taip, – atsako jis.

Paskui, priimdamas staigų sprendimą, jis stačia galva neria į vandenį:

– Ar nenorėtumėt rytoj vakare su manimi pavakarieniauti?

– Aa, – pratariu aš, jausdama, kaip didžiulis pamišimas apninka mane, tai lyg...

Tai lyg padrika šių paskutiniųjų dienų nuojauta staiga įgautų formą.

– Norėčiau jus nusivesti į savo mėgstamą restoraną, – tęsia jis su kaulo laukiančio šuns išraiška.

– Į restoraną? – klausiu aš vis labiau ir labiau klaikdama.

Man iš dešinės it pelytė sukrebžda Paloma.

– Paklausykite, – sako Kakuro, kuris atrodo kiek susivaržęs, – prašau jūsų to nuoširdžiai. Rytoj...

rytoj mano gimtadienis ir būčiau laimingas, jei jūs būtumėte mano kompanionė.

– O, – pratariu aš, nesugebėdama pasakyti ką nors daugiau.

– Pirmadienį išskrendu pas dukrą, ten, žinoma, atšvesiu su šeima, bet... rytoj vakare... jei tik jūs sutiktumėte...

Jis prityla, viltingai žiūri į mane.

Ar tai tik įspūdis? Man regis, kad Paloma mėgina nekvėpuoti.

Stoja trumpa tyla.

– Paklausykite, – prabylu aš, – iš tiesų man labai gaila. Nemanau, kad tai geras sumanymas.

– Bet kodėl? – akivaizdžiai sutrikęs, klausia Kakuro.

– Jūs labai malonus, – sakau aš tvirtu balsu, kuris yra linkęs suminkštėti, – esu jums už tai labai dėkinga, bet mieliau atsisakyčiau, ačiū. Esu tikra, kad turite draugų, su kuriais galėsite atšvęsti.

Kakuro žiūri į mane pritrenktas.

– Aš... – galiausiai prataria jis, – aš... taip, žinoma, bet... na... iš tikrųjų, aš labai norėčiau... aš nesuprantu.

Jis suraukia antakius.

– Na, aš nesuprantu.

– Taip bus geriau, – sakau aš, – patikėkite manim.

Ir palengva stumiu jį prie durų, eidama jo link, dar priduriu:

– Turėsime kitų progų paplepėti, esu tuo tikra.

Jis traukiasi iš mūšio lauko su pėsčiojo, kuris užleido šaligatvį, išraiška.

– Labai gaila, – sako jis, – man tai kėlė džiaugsmą. Vis dėlto...

– Viso gero, – atsisveikinu ir iš lėto užveriu duris jam palei nosį.

11

Lietus

„Blogiausia jau praėjo“, – sakau sau.

Nepaisant ryškiai rožinio likimo: atsisuku ir kaktomuša susiduriu su Paloma.

O ji toli gražu neatrodo patenkinta.

– Galima sužinoti, kuo apsimetinėjate? – klausia ji manęs tonu, primenančiu ponią Bijõ, mano pačią paskutiniąją mokytoją.

– Aš visiškai neapsimetinėju, – bejėgiškai sakau suvokdama, kaip vaikiškai pasielgiau.

– Jūs esate numačiusi ką nors ypatinga rytojaus vakarui? – klausia ji.

– Na ne, – atsakau aš, – bet tai ne todėl...

– O ar galima sužinoti kõdėl iš tiesų?

– Manau, kad tai nėra gerai, – sakau.

– Ir kodėl gi? – nesiliauja mano politinis komisaras.

Kodėl?

Beje, argi aš žinau?

Kaip tik tada, be perspėjimo, pradeda lyti.

12

Seserys

Visas šis lietus...

Mano krašte žiemą lydavo. Saulėtų dienų neprisimenu, tik lietus, purvo ir šalčio jungas, drėgmė, kuri prilipdavo mums prie drabužių, plaukų ir netgi prie židinio, niekada iki galo neišsisklaidydavo. Kiek kartų aš nuo tada iki šio lietingo vakaro galvojau, kiek prisiminimų per daugiau nei keturiasdešimt metų apie vieną nutikimą, kuris vėl išnyra šiandien, pilant lietui?

Visas šis lietus...

Mano seseriai davė vardą vyresnės, mirusios gimstant, kuri turėjo jau velionės tetos vardą. Lizetė buvo graži ir, nors dar vaikas, aš tai jau žinojau, nors mano akys dar visiškai nemokėjo nustatyti grožio pavidalo, bet tik nujausti jo eskizą. Kadangi pas mus buvo mažai kalbama, tas netgi niekada nebuvo pasakyta; tačiau kaimynai tarškėjo ir, kai mano sesuo praeidavo pro šalį, komentuodavo jos grožį. „Tokia graži ir tokia vargšė, koks piktas likimas“, – aptarinėjo galanterijos pardavėja keliaujant į mokyklą. Aš, negraži ir paliegėlė tiek kūniškai, tiek dvasiškai, laikydavau sesers ranką,

o Lizetė eidavo iškelta galva, lengvu žingsniu, leisdama klegėti apie visas pražūtingas lemtis, kurioms jie iš visų jėgų stengėsi ją parduoti.

Šešiolikos ji išvažiavo į miestą prižiūrėti turtuolių vaikų. Nematėme jos daugiau kaip metus. Grįžo pas mus Kalėdoms su keistomis dovanomis (meduoliais, ryškių spalvų kaspinais, levandų maišeliais) ir karalienės mina. Ar būtų atsiradęs skaistesnis, gyvesnis, nuostabesnis veidas nei jos? Pirmą kartą kažkas mums pasakojo istoriją, ir mes gaudėme kiekvieną jos žodį, trokšdami paslaptingo pabudimo, kurį mumyse žadino žodžiai, sklindantys iš lūpų šios kaimo merginos, tapusios galingųjų tarnaite, kuri kalbėjo apie nepažįstamą pasaulį, nuspalvintą ryškiomis spalvomis ir žėrintį, kuriame moterys vairuoja automobilius ir grįžta vakare į namus, aprūpintus už žmones darbus atliekančiais prietaisais, arba pasakodavo pasaulio naujienas, mums pasukus rankenėlę...

Kai pergalvoju visa tai, įsivaizduoju nepriteklių, kokiame laikėmės. Gyvenome vos už penkiasdešimties kilometrų nuo miesto, o už dvylikos buvo stambus kaimas, bet mes gyvavom kaip viduramžiais, be patogumų ir be vilties, kad net buvome įsitikinę, jog visada liksime tamsuoliai. Be abejonės, kai kuriuose atokiuose kaimuose dar ir šiandien tebeegzistuoja saujelė pasroviui plaukiančių se-

nukų, kurie nepažįsta šiuolaikinio gyvenimo, bet šiuo atveju kalbama apie visą dar jauną ir veiklią šeimą, kuri, Lizetei pasakojant apie Kalėdoms apšviestas miestų gatves, atrado, kad egzistuoja kitas pasaulis, apie kurį jie net nenutuokė.

Lizetė vėl išvažiavo. Kelias dienas lyg iš mechaninės inercijos ir toliau šiek tiek šnekėjomės. Kelis vakarus prie stalo tėvas komentavo savo dukters pasakojimus. „Visa šita smarkiai rimta, smarkiai juokinga". Paskui tyla ir riksmai iš naujo užgriuvo ant mūsų kaip maras ant nelaimėlių.

Kai apie tai pagalvoju... Visas tas lietus, visos tos mirtys... Lizetė nešiojo dviejų velionių vardą; man buvo davę tik vienos – senelės iš mamos pusės, – mirusios prieš man gimstant. Broliai nešiojo kare nužudytų pusbrolių vardus, o pati motina savąjį gavo iš vienos pusseserės, kuri mirė gimdydama ir kurios ji nepažinojo. Taigi gyvenome nesišnekėdami šiame mirčių pasaulyje, į kurį vieną lapkričio vakarą grįžo iš miesto Lizetė.

Atmenu visą tą lietų... Triukšmas vandens, dudenančio į stogą, srūvantys takai, purvo jūra prie fermos durų, juodas dangus, vėjas, siaubingas amžinos drėgmės pojūtis, kuris mus slėgė taip, kaip ir mūsų gyvenimas: be sąmonės ir maišto. Mes spaudėmės vienas šalia kito prie ugnies, kai staiga mama

pakilo, suardydama visą gaują; nustebę žiūrėjome, kaip ji pasuko prie durų ir, veikiama neaiškaus postūmio, atidarė jas, traukdama visu smarkumu.

Visas tas lietus, ak, visas tas lietus... Įrėminta durų staktos, kaip įbesta, prie veido prilipusiais plaukais, permerkta suknia, purvu apėjusiais batais, įsmeigusi žvilgsnį, stovėjo Lizetė. Kaip mama sužinojo? Kaip ši moteris, kuri, kad mūsų visai nežalotų, nei judesiu, nei žodžiu niekada neleisdavo suprasti, kad mus myli, kaip ši šiurkšti stačiokė, kuri į pasaulį leisdavo vaikus taip, kaip varpydavo žemę ar lesindavo vištas, kaip ši neraštinga, tokia buka, kad netgi niekada mūsų nevadindavo vardais, kuriuos buvo davusi ir kuriuos, abejoju, kad vis dar prisimintų, žinojo, kad jos leisgyvė duktė, nejudėdama ir bežadė, įsmeigusi žvilgsnį į duris, pilant lietui, net nesvajodama pabelsti, laukia, kad kas nors jas atidarytų ir pakviestų į šilumą?

Ar tai ir yra motiniška meilė – ta intuicija pačioje nelaimės širdyje, ta empatijos kibirkštis, kuri lieka, net kai žmogus yra priverstas gyventi kaip gyvulys? Kaip tik tai man buvo sakęs Liusjenas: motina, kuri myli savo vaikus, visada žino, kai jiems bėda. Savo ruožtu aš nelabai linkstu prie tokio aiškinimo. Nejaučiu ir pagiežos šiai motinai, kuri tokia ne vienintelė. Skurdas – tai giltinė: ji išpjauna mumyse visą polinkį bendrauti su kitu ir palieka mus tuščius, išplautais jausmais, kad galė-

tume pakelti visą esamą juodumą. Bet neturiu ir tokių gražių įsitikinimų; visai ne motiniška meilė šis mano motinos pajautimas, o tik judesiu perteiktas įsitikinimas nelaime. Tai tarytum įgimtas suvokimas, įleidęs šaknis pačioje širdžių gelmėje ir primenantis, jog varguoliams, kaip mes, visada taip nutinka, kad lietingą vakarą pažeminta duktė grįžta numirti prie židinio.

Lizetė dar išgyveno tolei, kol paleido į pasaulį savo vaiką. Naujagimis pasielgė taip, kaip iš jo buvo laukiama: jis mirė per tris valandas. Po šios tragedijos, kuri mano tėvams priminė natūralią įvykių eigą – jie dėl to jaudinosi ne daugiau (ir ne mažiau), nei būtų praradę ožką, – suvokiau dvi tiesas: išgyvena stiprieji, miršta silpnieji, malonumuose ar kančiose, atitinkamai atseikėtuose pagal jų vietą hierarchijoje, ir lygiai taip pat kaip Lizetė buvo graži ir neturtinga, aš buvau protinga ir vargšė, pasmerkta panašiai bausmei, jei paniekinusi savo visuomeninę klasę tikėčiausi išpešti naudos iš savo proto. Taigi, kadangi negalėjau liautis buvusi tuo, kas esu, man pasirodė, kad mano kelias yra paslaptis: turėjau nutylėti, kas esu, ir niekada neįsimaišyti į kitą pasaulį.

Iš tylenės tapau tad slapuke.

Ir staiga susizgrimbu, jog sėdžiu savo virtuvėje, Paryžiuje, tame kitame pasaulyje, kurio gelmėje

išsirausiau nematomą nedidukę nišą ir į kurį labai stengiausi niekada neįsimaišyti, ir kad lieju karštas ašaras, o mergaitė neįtikėtinai šiltu žvilgsniu laiko mano ranką, švelniai glosto pirštus, ir taip pat susizgrimbu, kad viską pasakiau, viską išklojau: Lizetė, mama, lietus, išniekintas grožis ir, galų gale, geležinė likimo ranka, kuri negyviems naujagimiams dovanoja negyvas motinas, norėjusias atgimti. Pasikūkčiodama verkiu didelėmis, gausiomis ir nesibaigiančiomis ašaromis, susigėdusi, bet nesuvokiamai laiminga dėl to, kad liūdnas ir griežtas Palomos žvilgsnis virto šilumos šuliniu, kuriame sušildau savo raudas.

– Dieve mano, – prabylu aš, kiek apsiramindama, – Dieve mano, Paloma, na aš ir kvaiša!

– Ponia Mišel, – sako ji man, – žinote, jūs man grąžinate viltį.

– Viltį? – perklausiu aš, patetiškai šnarpšdama.

– Taip, – sako ji, – regis, galima pakeisti likimą.

Ir taip liekam laikydamosi už rankų ir nieko nesakydamos. Aš tapau drauge gražios dvylikametės sielos, kuriai jaučiu didelį dėkingumą, ir neprideramai netapatus amžius, padėtis bei aplinkybės neįstengia užtemdyti mano susijaudinimo. Kai Solanža Žos prisistato pas mane pasiimti dukters, mes abidvi žiūrime viena į kitą tarsi nesugriaunamos

draugystės bendrininkės ir atsisveikiname įsitikinusios, kad dar susitiksime. Durims užsidarius, atsisėdu į televizoriaus krėslą, padedu ranką ant krūtinės ir pagaunu save garsiai sakančią: „Turbūt tai ir reiškia gyventi.“

Gilioji mintis Nr. 15

Jei nori pasveikti
Gydyk
Kitus
Ir juokis ar verk
*Dėl šio laimingo likimo voltfaso**

Žinote ką? Klausiu savęs, ar nebūsiu ko nors pražiopsojusi. Šiek tiek primenu kai ką, kas būtų bendravęs su blogais žmonėmis ir kas atranda kitą kelią, sutikęs gerą žmogų. Blogi žmonės, su kuriais aš susiduriu, yra: mama, Kolomba, tėtis ir visa šutvė. Bet šiandien aš iš tiesų sutikau kai ką gerą. Ponia Mišel man papasakojo apie savo sukrėtimą: ji vengia Kakuro, nes ją traumavo jos sesers Lizetės, suvedžiotos ir pamestos vieno tėvelių sūnelio, mirtis. Nesibičiuliauti su turtuoliais, kad dėl to nemirtum, nuo tada yra jos išlikimo būdas.

Klausydama ponios Mišel, paklausiau savęs vieno dalyko: kas labiausiai sukrečia? Sesuo, kuri miršta, nes buvo palikta, ar veikiau nuolatinis šio įvykio poveikis – baimė numirti, jei neliksi savo vietoje? Sesers mirtį ponia Mišel būtų galėjusi įveikti; bet ar galima įveikti savo paties surežisuotą bausmę?

---

* Voltfasas (it. *Volta faccia* – atsuk veidą) čia – staigus posūkis, visiškas pasikeitimas.

Be to, svarbiausia pajutau kai ką kitką – nepatirtą jausmą, ir, jį aprašydama, esu labai susijaudinusi, beje, porai minučių turėjau padėti rašiklį, kol išsiverkiau. Taigi štai ką pajutau: klausydama ponios Mišel ir matydama ją verkiančią, bet ypač jausdama, kaip jai palengvėjo visa tai man papasakojus, kai ką supratau – supratau, kad kenčiu, nes negaliu niekam iš aplinkinių padaryti gera. Supratau, kad pykau ant tėčio, ant mamos, o ypač ant Kolombos, nes nesugebu būti jiems naudinga, nes nieko dėl jų negaliu. Jų liga per daug išvešėjusi, o aš per silpna. Puikiai matau jų simptomus, bet neišmanau, kaip juos gydyti, ir tai mane paverčia tokia pat ligone kaip ir jie, bet aš to nesuvokiu. Kai laikiau ponios Mišel ranką, pajutau, kad aš taip pat sergu. Šiaip ar taip, tikra yra tai, kad negaliu pati pagyti, bausdama tuos, kurie negali pasveikti. Turbūt reikėtų permąstyti šią padegimo ir savižudybės istoriją. Beje, turiu prisipažinti: nebe taip noriu mirti, noriu vėl pamatyti ponią Mišel ir Kukuro, ir Joko, tokią nenuspėjamą jo dukterėčią, bei jų paprašyti pagalbos. Oi, žinoma, neišdygsiu sakydama: „*Please, help me**, esu maža mergaitė, norinti nusižudyti". Bet noriu leisti kitiems padaryti man gera: galiausiai esu tik maža nelaiminga mergaitė ir, nors ir esu nepaprastai protinga, tai iš esmės nieko nekeičia, ar ne? Maža nelaiminga

---

* Angl. *Prašau, padėkite man.*

mergaitė, kuri kritiniu momentu turi laimės susipažinti su puikiais žmonėmis. Ar turiu moralinę teisę praleisti šią progą?

Pf. Nieko apie tai nežinau. Viską apsvarsčius, ši istorija – tai tragedija. „Yra šaunių žmonių, džiaukis!" – norėjau sau pasakyti, bet kaip liūdna! Jie miršta lietui lyjant! Nebežinau, ką ir galvoti. Akimirką maniau, kad buvau suradusi savo pašaukimą; maniau supratusi, kad norėdama pasveikti, turiu gydyti kitus, na, kitus „išgydomus", tuos, kurie gali būti išgelbėti, užuot krimtusis, jog negaliu išgelbėti kitų. Tai ką, turėčiau tapti daktariuke? O gal geriau rašytoja? Kažkiek panašu, ar ne?

Be to, kiek Kolombų, kiek apgailėtinų Tiberių už ponią Mišel?

13

Pragaro alėjose

Palomai išėjus, ilgai sėdžiu fotelyje visiškai sukrėsta.

Paskui, suėmusi drąsą abiem rankom, surenku Kakuro Odzu numerį.

Su antru signalu atsiliepia Polis N`Giujenas.

– O, laba diena, ponia Mišel, – pasisveikina jis, – kuo galėčiau padėti?

– Ogi, – sakau aš, – norėčiau pakalbėti su Kakuro.

– Jo nėra, – atsako man, – norite, kad jis jums paskambintų, kai tik grįš?

– Ne ne, – sakau jausdama palengvėjimą, kad galiu veikti per tarpininką. – Gal galėtumėte jam perduoti, kad, jei jis nepersigalvojo, būsiu laiminga galėdama rytoj su juo pavakarieniauti?

– Mielai, – sako Polis N`Giujenas.

Padėjusi telefono ragelį, aš vėl krentu į fotelį ir valandėlei pasineriu į pakrikas, bet malonias mintis.

– Ne koks kvapelis pas jus, kaip sau norit, – taria švelnus vyriškas balsas man už nugaros. – Ar kas nors pataisė?

Jis taip patyliukais atidarė, kad jo neišgirdau. Tai gražus rudais kiek susitaršiusiais plaukais jaunuolis, naujutelaičiu džinsiniu švarkeliu ir didelėmis taikaus kokerio akimis.

– Žanas? Žanas Artenas? – klausiu, netikėdama savo akimis.

– Thaip, – sako jis palenkdamas galvą į šoną kaip kitados.

Bet tai ir viskas, kas liko iš griuvėsių, iš jaunos sudegusios sielos perdžiūvusiu kūnu; Žanas Artenas, per neseniai taip priartėjęs prie nuopuolio, akivaizdžiai nusprendė pakilti iš naujo.

– Gerai atrodot! – sakau jam, kuo gražiausiai šypsodamasi.

Jis man meiliai atsako tokia pat šypsena.

– Nagi, sveiki, ponia Mišel, – taria, – smagu jus matyti. Jums labai tinka, – priduria rodydamas į mano plaukus.

– Ačiū, – padėkoju. – Bet kas jus čia atvijo? Gal norėtumėte puodelio arbatos?

– Ak... – sako jis su kruopelyte ankstesnio neryžtingumo, – thaip, labai mielai.

Ruošiu arbatą, o jis atsisėda ant kėdės, žiūrėdamas į Levą apstulbusiu žvilgsniu.

– Šitas katinas jau tada buvo toks dručkis? – teiraujasi jis be mažiausios klastos.

– Taip, – sakau aš, – iš jo ne koks sportininkas.

– Čia kartais ne jis smirda? – klausia susikrimtusia išraiška apšnopuodamas katiną.

– Ne, ne, – sakau aš, – tai vandentiekio bėdos.

– Jums turėtų atrodyti keista, kad išdygau čia kaip niekur nieko, – kalba jis, – svarbiausia, niekada daug nesikalbėjome, ar ne, nebuvau labai šnekus anuomet... na, kai tėvas buvo gyvas.

– Džiaugiuosi jus matydama, o svarbiausia, atrodo, jums gerai sekasi, – nuoširdžiai sakau aš.

– Thaip... – sako jis, – grįžtu iš labai toli.

Tuo pat metu siurbtelim po deginančios arbatos gurkšnelį.

– Aš pasveikau, na, tikiuosi, kad pasveikau, – tęsia jis, – jei apskritai galima vieną dieną visiškai pasveikti. Bet aš nebeprisiliečiu prie svaigalų, sutikau puikią merginą, na, veikiau turėčiau sakyti, fantastišką merginą, – jo akys nušvinta, ir jis nesmarkiai sušnarpščia žiūrėdamas į mane, – ir radau labai smagų darbelį.

– Kuo užsiimate? – klausiu.

– Dirbu vienoje kabotažo parduotuvėje.

– Laivų detalių?

– Thaip ir tai labai smagu. Man ten šiek tiek primena atostogas. Ateina vyrai ir pasakoja apie savo laivus, jūras, į kurias išplaukia, jūras, iš kurių grįžta, man tai labai patinka, be to, žinote, džiaugiuosi, kad dirbu.

– Ką konkrečiai jūs dirbat?

– Visko po truputį: sandėlininku, pasiuntiniu, bet, laikui bėgant, gerai mokausi, todėl dabar kartais man patiki įdomesnes užduotis: taisyti bures, lynus, inventorizuoti parūpinamus degalus.

Ar jaučiate, koks poetiškas šis pasakymas? Laivui parūpinam degalų, miestą aprūpinam maistu. To, kuris nesuprato, kad susižavėjimas kalba gimsta iš tokių niuansų, meldžiu: saugokitės kablelių.

– Bet ir jūs labai gerai atrodote, – pagiria meiliai į mane žiūrėdamas.

– Ar ne? – klausiu aš. – Nagi yra keletas pasikeitimų, kurie man naudingi.

– Žinote, – sako jis, – grįžau čia ne pamatyti buto ar žmonių. Net nesu tikras, kad jie mane pažintų; beje, pasiėmiau asmens tapatybės kortelę, jei kartais jūs pati manęs nepažintumėte. Ne, – tęsia jis, – atėjau, nes niekaip negaliu prisiminti kai ko, kas man labai padėjo, kai jau sirgau, ir po to, kai sveikau.

– O aš galiu jums būti naudinga?

– Taip, nes kaip tik jūs vieną dieną man pasakėte, kaip vadinasi tos gėlės. Ten, toje lysvėje, – jis rodo pirštu į kiemo galą, – auga gražios rausvos ir baltos neaukštos gėlės, tai jūs jas pasodinote, ar ne? Ir vieną dieną aš jūsų paklausiau, kokios tai gėlės, bet neįstengiau įsidėmėti jų pavadinimo. Tačiau visą laiką galvojau apie jas, nežinau kodėl. Jos

labai gražios, kai man pasidarydavo labai blogai, galvodavau apie tas gėles ir man palengvėdavo. Tai štai, prieš minutę ėjau pro šalį ir tariau sau, nueisiu paklausti ponios Mišel, ar ji negalėtų man pasakyti.

Jis šiek tiek suglumęs tyko mano reakcijos.

– Jums tai turėtų atrodyti keista, ar ne? Tikiuosi, neišgąsdinau savo šnekomis apie gėles.

– Ne, – sakau aš, – visiškai ne. Jei būčiau žinojusi, kaip jos jums padeda... Būčiau visur jų prisodinusi!

Jis juokiasi kaip laimingas vaikas.

– Ak, ponia Mišel, ar jūs žinote, jos, galima sakyti, išgelbėjo man gyvybę. Tai stebuklas! Na, tai ar galite pasakyti, kokios tai gėlės?

Taip, mano angele, galiu. Pragaro alėjose pliaupiant liūčiai, užgniaužtu kvapu ir širdžiai veržiantis iš krūtinės, silpnos šviesos blyksnis – tai kamelijos.

– Taip, – sakau aš. – Tai kamelijos.

Jis žiūri į mane įsmeigęs žvilgsnį, išplėtęs akis. Paskui išilgai jo, nuo pragaišties išsigelbėjusio vaiko, skruosto rieda ašarėlė.

– Kamelijos... – prataria jis klimpdamas prisiminimuose, kurie priklauso tik jam. – Kamelijos, taip, – pakartoja vėl žiūrėdamas į mane. – Šitaip. Kamelijos.

Jaučiu, kaip mano pačios skruostu rieda ašara.

Paimu jo ranką.

– Žanai, net neįsivaizduojate, kokia aš laiminga, kad šiandien atėjote, – sakau aš.

– Tikrai? – nustebęs klausia jis. – O kodėl?

Kodėl?

Nes viena kamelija gali pakeisti likimą.

14

Iš koridoriaus į alėjas

Koks tas karas, kurį kariaujame, kai mūsų pralaimėjimas akivaizdus? Kiekvieną rytą, jau nuvargę nuo visų tų mus pasitinkančių kautynių, mes ir vėl baisimės kasdienybe, tuo nesibaigiančiu koridoriumi, kuris paskutinėmis valandomis po šitokio ilgo žirgliojimo prilygs likimui. Taip, mano angele, štai kasdienybė: nyki, tuščia ir persmelkta kančios. Pragaro alėjos jai visai nesvetimos; vieną dieną mes ten pakliūvame per ilgai čia užsilikę. Iš koridoriaus į alėjas: krentame neatsitrenkdami ir be nuostabos. Kiekvieną dieną vėl užmezgame ryšį su koridoriaus liūdesiu ir, žingsnis po žingsnio, žengiame savo niūraus prakeiksmo keliu.

Ar jis matė alėjas? Kaip gimstama nupuolus? Kokie nauji vyzdžiai išdegusiose akyse? Kur prasideda karas ir kur baigiasi kova?

Tada, kamelija.

15

Ant savo prakaitu paplūdusių pečių

Aštuntą vakare Polis N'Giujenas prisistato pas mane, nešinas paketais.

– Ponas Odzu dar negrįžo – ambasadoje kažkokia netvarka su jo viza, taigi manęs meldė jums visa tai perduoti, – gražiai šypsosi jis.

Padeda paketus ant stalo ir ištiesia man kortelę.

– Ačiū, – padėkoju. – Jūs tikrai ko nors neatsisakysite.

– Ačiū, – sako jis, – bet dar daug ką turiu nuveikti. Pasilieku jūsų kvietimą atsargai, kai pasitaikys kita proga.

Ir vėl man nusišypso, o jo šypsena kažkokia šilta ir džiugi, tai mane puikiai veikia.

Viena savo virtuvėje atsisėdu ir atplėšiu voką.

„Staiga ant savo prakaitu paplūdusių pečių jis pajuto malonią vėsą, kurios iš pat pradžių negalėjo paaiškinti; bet atokvėpio valandėlę suprato, kad buvo prakiuręs didelis juodas debesis, slenkantis žemai dangumi."
Prašau paprastai priimti šias kelias dovanas.
Kukuro.

Vasaros lietus ant šienaujančio Levino pečių... Sujaudinta kaip niekada ant krūtinės uždedu ranką. Vieną po kito atidarau paketus.

Perlų pilkumo šilkinė suknia su nedidele stačia apykakle, susiaučiama ir susegama juodo satino dekoratyvine juostele.

Purpurinio šilko šalis – lengvas ir tankus it oras.

Bateliai žema pakulne juodos grublėtos odos, tokios plonytės ir tokios švelnios, kad priglaudžiu prie skruosto.

Žiūriu į suknelę, šalį, batelius.

Lauke girdžiu Levą, kuris drasko duris ir miaukia norėdamas įeiti.

Imu tyliai palengva verkti su širdyje virpančia kamelija.

16

Kažkas turi pasibaigti

Kitą dieną dešimtą valandą kažkas beldžia į langelį.

Tai juodai apsirengęs ilgšis su tamsiai mėlynos vilnos kepure ant galvos ir Vietnamą mačiusiais kareiviškais auliniais. Tai Kolombos kavalierius ir mandagumo žodelių praleidimo specialistas pasauliniu mastu. Jis vardu Tiberis.

– Ieškau Kolombos, – užsipuola Tiberis.

Prašom pajusti, koks juokingas šis sakinys. „Ieškau Džiuljetos," – sako Romeo, – yra vis dėlto prašmatniau.

– Ieškau Kolombos, – taigi sako Tiberis, kuris bijo tik šampūno, kas paaiškėja, kai jis atsikrato savo kepeliušio, ne todėl, kad yra mandagus, bet todėl, kad jam labai karšta.

Dabar gegužė, po perkūnais.

– Paloma man sakė, kad ji čia, – priduria jis.

Ir dar prideda:

– Velnias, eina šikt.

Paloma, kaip šauniai tu linksminiesi.

Kaipmat jį išprašau ir paskęstu keistose mintyse.

Tiberis... Šlovingas vardas tokiai apgailėtinai laikysenai... Prisimenu Kolombos Žos rašliavas, tylius

Solšuaro koridorius... ir mano dvasia persikelia į Romą... Tiberis... Mane netikėtai užklumpa Žano Arteno veido prisiminimas, vėl matau jo tėvą ir tą nederančią kaklaskarę, persmelktą juokingumo... Visi tie ieškojimai, visi tie žmonės... Ar galime būti tokie panašūs ir gyventi taip nutolusiuose pasauliuose? Ar gali būti, kad dalintumės tuo pačiu įniršiu, mes, kurie vis dėlto nesame nei iš to paties molio, nei to paties kraujo, nei turime tų pačių ambicijų? Tiberis... Jaučiuosi pavargusi, išties pavargusi nuo visų šitų turtuolių, pavargusi nuo visų šitų vargšų, pavargusi nuo viso šito farso... Levas nušoka nuo fotelio ir priėjęs trinasi man į kojas. Šitas katinas, kuris nutukęs tik dėl meilės artimui, yra kilni siela, jaučianti manosios sielos virpesius. Pavargusi, taip pavargusi...

Kažkas turi pasibaigti, kažkas turi prasidėti.

17

Taisymosi kančios

Aštuntą esu pasirengusi.

Suknia ir bateliai tiksliai mano dydžio (42 ir 37).

Šalis romėniškas (60 cm pločio, 2 m ilgio)

1 600 vatų *Babyliss* džiovintuvu išsidžiovinau 3 kartus ištrinktus plaukus ir 2 kartus juos iššukavau į visas puses. Rezultatas stulbinantis.

4 kartus atsisėdau ir taip pat 4 atsistojau, o tai leidžia suprasti, jog šiuo metu stoviu nežinodama, ką daryti.

Gal prisėsti.

Iš pašvitų dėžutės, gulinčios po paklodėmis spintos gilumoje, išsiėmiau 2 auskarus, paveldėtus iš anytos, baisiosios Ivetės – senovinius sidabrinius karulius su 2 lašo formos granatais. Bandžiau 6 kartus, kol man pavyko tinkamai juos įsisegti į ausis, ir nūnai jaučiuosi, lyg 2 pilvūzai katinai karotų ant mano ištemptų ausų spenelių. 54 metai be papuošalų neparengia taisymosi kančioms. Užsitepiau 1 sluoksnį tamsaus karmino lūpdažio, nusipirkto prieš 20 metų vienos pusseserės vestuvėms. Šitų kvailų dalykėlių ilgaamžiškumas, kai narsios gyvybės žūsta kiekvieną dieną, niekada

neleis man susipainioti. Priklausau 8% pasaulio gyventojų, kurie savo jaudulį ramina skęsdami skaičiuose.

Kakuro Odzu 2 kartus pabeldžia į duris.

Atidarau.

Jis labai gražiai atrodo. Dėvi kostiumą, susidedantį iš karininko apykakle antracito pilkumo švarko su to paties atspalvio butonjerėmis ir tiesių kelnių, priderintų kaip ir minkštos odos mokasinai, kurie panašūs į prabangias šlepetes. Tai labai... eurazietiška.

– O, nuostabiai atrodote! – pagiria mane.

– Oi, ačiū, – susijaudinusi padėkoju, – bet jūs taip pat labai gražiai atrodote. Su gimtadieniu!

Jis nusišypso ir, man rūpestingai uždarius duris paskui save ir priešais Levą, kuris mėgina pasprukti, ištiesia ranką, ant kurios aš uždedu lengvai virpančią plaštaką. „Kad tik niekas mūsų nepamatytų," – meldžia manyje besipriešinanti pogrindininkė Renė. Veltui sumečiau baimes į laužą, dar nesu pasirengusi duoti peno Grenel gatvės liežuvautojų šnekoms.

Taigi, ir ką tai būtų nustebinę?

Laukujės durys, kurių link mes pasukame, atsidaro net nespėjus prieiti.

Žasinta Rozan ir Ana Elena Meris.

Kad tave šunes! Ką daryti?

Mes jau prieš pat jas.

– Labas vakaras, labas vakaras, brangiosios ponios, – treliuoja Kakuro, tvirtai mane tempdamas į kairę ir sparčiai jas apeidamas, – labas vakaras, mielos bičiulės, mes vėluojame, žemai jums lenkiamės ir sprunkame!

– Oi, labas vakaras, pone Odzu, – vaiposi jos pavergtos ir kartu pasisuka, kad galėtų mus sekti akimis.

– Labas vakaras, ponia, – sako jos man (man!), šypsodamosi visais dantimis.

Man niekada neteko matyti tiek dantų iš karto.

– Iki malonaus, brangioji ponia, – veblena man Ana Elena Meris, godžiai žiūrėdama į mane, kai mus praryja durys.

– Žinoma, žinoma! – marmena Kakuro, kulnimi stumdamas durų sąvarą.

– Vienas vargas, – sako jis, – jei būtume sustoję, būtume turėję jas kęsti ištisą valandą.

– Jos manęs nepažino, – sakau aš.

Sustoju vidury šaligatvio visiškai sukrėsta.

– Jos manęs nepažino, – pakartoju.

Jis irgi sustoja, mano ranka vis dar ant jo rankos.

– Nes jos jūsų niekada nematė, – sako jis man. – Aš jus atpažinčiau bet kokiomis aplinkybėmis.

18

Srūvantis vanduo

Užtenka vieną kartą patirti, jog galima nematyti visiškoje šviesoje ir matyti tamsoje, kad imtum savęs klausinėti apie regėjimą. Kodėl mes matome? Lipant į Kakuro iškviestą taksi ir mąstant apie Žasintą Rozan bei Aną Eleną Meris, kurios mane matė tik tokią, kokią įstengė pamatyti (įsikibusią ponui Odzu į parankę, hierarchijos pasaulyje), neįtikėtina jėga mane pribloškia akivaizdumas, kad žvilgsnis yra tarsi ranka, kuri mėgintų pačiupti srūvantį vandenį. Taip, akis mato, bet netiria, tiki, bet neklausinėja, priima, bet neieško – išlaisvinta nuo troškimo, nejaučianti alkio, neinanti kryžiaus kelių.

O kai taksi slysta užgimstančioje prieblandoje, mąstau.

Mąstau apie Žaną Arteną, išdegusiais, kamelijų nutviekstais vyzdžiais.

Mąstau apie Pjerą Arteną, aštria akimi ir elgetos aklumu.

Mąstau apie šias godžias ponias: išmaldos prašančios akys, taip paviršutiniškai reginčios.

Mąstau apie Žeženą: mirusios ir be stiprybės orbitos, nebematančios daugiau nieko kito kaip žlugimą.

Mąstau apie Liusjeną, nesugebantį pamatyti, nes tamsa kartais, galų gale, yra per stipri.

Mąstau net apie Neptūną, kurio akys – nosis, nemokanti sau meluoti.

Ir klausiu savęs, ar aš pati gerai matau.

19

Jis mirga

Ar jūs matėte *Black Rain*? *

Nes jeigu nematėte *Black Rain* – ar bent jau *Blade Runner*** – jums tikrai sunku suprasti, kodėl, kai mes įeiname į restoraną, man atrodo, kad patekau į Ridlio Skoto filmą. Yra ta scena iš *Blade Runner* moters-gyvatės bare, iš kurio Dekardas iškviečia Reičel per sieninį videofoną. Taip pat yra mergaičių pagal iškvietimą baras *Blak Rain* filme su nuoga Keitės Kepšau nugara ir šviesiais plaukais. Ir yra tų vitražų žibėjimo ir katedros šviesos planų, gaubiamų visų pragaro sutemų.

– Man labai patinka apšvietimas, – sėsdamasi sakau Kakuro.

Mus atvedė į nedidelį ramų boksą, kuris maudosi silpnoje saulės šviesoje, apsuptas mirgančių šešėlių. Kaip šešėlis gali mirgėti? Jis mirga – ir taškas.

– Matėte *Black Rain*? – klausia manęs Kakuro.

---

* Amerikiečių režisieriaus *Ridley Scott* veiksmo filmas „Juodasis lietus“, pasirodęs 1989 m.

** To paties režisieriaus veiksmo filmas „Bėgantis skustuvo ašmenimis“, pasirodęs 1982 m.

Niekada nebūčiau patikėjusi, kad tarp dviejų būtybių galėtų egzistuoti toks skonių ir minčių tėkmės sutapimas.

– Taip, – atsakau aš, – mažiausiai kokius dvylika kartų.

Aplinka spindinti, žaižaruojanti, rinktinė, pritemdyta, krištolinė. Nuostabi.

– Surengsim sušio orgiją, – sako Kakuro, entuziastingu mostu išskleisdamas savo servetėlę. – Nesupyksite, aš jau užsakiau; labai noriu, kad atrastumėt tai, ką vertinu kaip geriausia iš japoniškos virtuvės Paryžiuje.

– Visiškai ne, – sakau išplėsdama akis, nes padavėjai pastatė priešais mus sakės butelaičių ir begalę prašmatnių dubenėlių su įvairiausiomis nežinia kur marinuotomis daržovytėmis, kurios turėtų būti labai skanios.

Ir mes pradedame. Aš žvejoju marinuotą agurką, kuris tik atrodo kaip agurkas ir kaip marinuotas, o burnoje tai kažkas itin gardaus. Kakuro su savo kaštoninėmis lazdelėmis lengvai kilsteli gabalėlį... mandarino? pomidoro? mango? ir vikriai jį pradangina. Aš tučtuojau naršau tame pačiame dubenėlyje.

Saldi morka smagurio dievams.

– Na, tai su gimtadieniu! – sveikinu aš, pakeldama savo sakės taurelę.

– Ačiū, labai ačiū! – dėkoja jis susidauždamas su manimi.

– Čia aštuonkojis? – klausiu, nes ką tik iškapsčiau gabalėlį dantyto čiuptuvėlio iš lėkštelės su šafrano geltonumo padažu.

Atneša du nedidukus storo medžio be kraštų padėklus, ant kurių pūpso žalios žuvies gabalėliai.

– Sašimi, – sako Kakuro. – Čia taip pat rasite aštuonkojo.

Nugrimztu į kūrinio kontempliaciją. Jo vizualus grožis gniaužia kvapą. Negrabiai įspraudžiu pilkšvą mėsos gabalėlį tarp savo lazdelių („Otas“, – paslaugiai patikslina Kakuro) ir net neabejodama, jog patirsiu palaimą, ragauju.

Ko leidžiamės ieškoti nematomos esencijos eteryje? Amžinybės. Šis balzganas gabalėlis yra kuo puikiausiai apčiuopiamas jos trupinėlis.

– Renė, – kreipiasi Kakuro, – esu labai laimingas, švęsdamas savo gimtadienį jūsų draugijoje, tačiau taip pat turiu svarbesnę priežastį vakarieniauti su jumis.

Nors mes pažįstami tik trejetą savaičių, pradedu gerai skirti Kakuro priežastis. Prancūzija ar Anglija? Vermeras ar Karavadžas? „Karas ir taika“ ar ta brangioji Ana?

Įsikišu naują orinį didoką sašimį – tunas? – kuris, garbės žodis, prašėsi truputį pasmulkinamas.

– Aš iš tikrųjų kviečiau jus atšvęsti savo gimtadienio, bet per tą laiką kai kas man suteikė labai svarbios informacijos. Taigi turiu pasakyti jums kai ką svarbaus.

Tuno gabalas absorbuoja visą mano dėmesį ir neparengia tam, kas nutinka paskui.

– Jūs – ne jūsų sesuo, – sako Kakuro, žiūrėdamas man į akis.

20

Gagaūzų tautos

Ponios.

Ponios, kurios vieną vakarą turtingo ir simpatiško pono esate pakviestos vakarienės į prašmatnų restoraną, visada elkitės taip pat elegantiškai. Jus nustebino, suerzino, sutrikdė – turite išlaikyti tą patį šaltą rafinuotumą ir į netikėtus žodžius reaguoti gražiai, kaip ir dera tokiomis aplinkybėmis. Užuot taip elgusis, aš, kadangi esu storžievė, kuri kemša sašimius tarsi bulves, mėšlungiškai žiaukčiodama užsikosčiu ir, su siaubu jausdama amžinybės trupinėlį įstringant gerklėje, bandau gražiai kaip gorila jį čia pat išspjauti. Prie artimiausių stalelių įsivyrauja tyla, kai aš, daugybę kartų sužiaukčiojusi, paskutinio labai melodingo spazmo metu pagaliau pašalinu kaltininką ir, stvėrusi savo servetėlę, vos joje patalpinu.

– Man pakartoti? – klausia Kakuro, kuris atrodo – velnias! – linksminasi.

– Aš... kof... kof..., – kosėju aš.

Kof kof yra gagaūzų tautų broliškos maldos tradicinis gradualas.

– Aš... na... kof... kof, – spindulingai tęsiu.

Paskui klasiškai, pasiekdama aukštumas:

– Kvą?

– Sakau jums antrą kartą, kad būtų visiškai aišku, – kalba jis su tuo begaliniu kantrumu, kurį rodome vaikams ar, veikiau, silpnapročiams. – Renė, jūs – ne jūsų sesuo.

Ir kadangi aš sėdžiu ir kvailai spoksau į jį:

– Kartoju jums tai paskutinį kartą (šįkart vildamasis, kad neužspringsite sušiais, tarp kita ko, po trisdešimt eurų už vienetą, ir kurie prašosi kiek subtiliau nuryjami), jūs – ne jūsų sesuo, mes galime būti draugais. Ir netgi kuo tik norime.

21

Visi tie arbatos puodeliai

Toum toum toum toum toum toum toum
Look, if you had one shot, one opportunity,
To seize everything you ever wanted
One moment
*Would you capture it or just let it slip?**

Tai Eminemas. Prisipažįstu šiuolaikinės elito pranašės vardu, jog pasiklausau jo, kai nebegali nežinoti, kad Didonė mirė.

Tačiau svarbiausia – didysis supainiojimas.

Įrodymas?

Štai jis.

Remember me, remember me
But ah forget my fate
Vienetas trisdešimt eurų
Would you capture it
*Or just let it slip?***

---

* Tum tum tum tum tum tum tum
Klausyk, jei turėtum vieną bandymą, vieną progą
Pagriebt viską, ko kada nors norėjai,
Vieną akimirką
Norėtum sugaut tai ar tiesiog leistum išslysti?

** Prisimink mane, prisimink mane,
Bet, ak, pamiršk mano lemtį
Vienetas trisdešimt eurų
Norėtum sugauti tai
Ar tiesiog leistum išslysti?

Šitai dedasi mano galvoje – ir komentaras. Keistas melodijų būdas palikti pėdsaką mano mintyse (net neprisimenant vieno tokio *Confutatis*, didžiojo namsargių su maža šlapimo pūsle draugo) visada mane nustebins, ir be didelio susidomėjimo, nors nuoširdžiai pastebiu, kad šįkart viršų ima kaip tik *medley**.

O paskui imu verkti.

Draugų iš Piuto aludėje viena viešnia vos nepaspringsta – per plauką to išvengia, paskui paplūsta ašaromis, šnipas nosinėj – tai sukuria neįkainojamą pramogą. Bet čia, šioje saulės šventovėje, kur sašimiai parduodami vienetais, mano protrūkiai sukelia priešingą efektą. Mane juosia tylaus pasmerkimo banga, ir štai aš raudu, bėgančia nosimi, priversta vėl griebtis servetėlės, vis dėlto jau kaip reikiant užgriozdintos, kad nusišluostyčiau emocijų stigmas ir paslėpčiau tai, ką viešoji nuomonė smerkia.

Aš raudu dar smarkiau.

Paloma mane išdavė.

Tada, raudų srovės nešami, sekdami vienas paskui kitą, į mano krūtinę plūsta: visas tas vienišos sielos gyvenimas, praleistas pogrindyje, visi tie ilgi atsiskyrėliški skaitymai, visos tos prasirgtos žiemos, visas tas lapkričio lietus ant gražaus Lizetės veido, visos tos kamelijos, grįžusios iš pragaro ir už-

* Angl. *popuri*.

plaukusios ant šventyklos samanų, visi tie arbatos puodeliai, šildomi draugystės, visi tie nuostabūs žodžiai iš panelės lūpų, tie tokie *vabi* natiurmortai, tos amžinosios esmės, apšviečiančios jų ypatingus atspindžius, taip pat tie maloniai užklumpantys vasaros lietūs, sniego kąsniai, šokantys širdies melopėją, ir Senosios Japonijos brangenybių dėžutėje tyras Palomos veidas. Ir aš verkiu, verkiu nesulaikomai, karštomis didelėmis ir gausiomis laimės ašaromis, o pasaulis aplink mus praryja pats save ir nebepalieka jokio kito pojūčio, tik žvilgsnį šio vyro, kurio draugijoje jaučiuosi esanti svarbi ir kuris, švelniai paimdamas mane už rankos, šypsosi man viso pasaulio šiltumu.

– Ačiū, – įstengiu sušnibždėti atsidūsdama.

– Mes galime būti draugai, – sako jis. – Ir netgi kuo tik norime.

Remember me, remember me,
And ah! envy my fate

22

Pievos žolė

Dabar žinau, ką reikia išgyventi prieš mirštant. Štai – galiu jums tai pasakyti. Prieš mirštant reikia išgyventi čaižantį lietų, kuris pavirsta šviesa.

Naktį nemiegojau. Neskaitant žavesio kupino mano išsiliejimo ir to, kas vyko po jo, vakarienė buvo nuostabi: su šilko blizgesiu bei švelnumu, su savitarpio supratimu, su ilgomis ir maloniomis tylos akimirkomis. Kai Kakuro palydėjo ligi durų, ilgai bučiavo man ranką, taip ir išsiskyrėm nepratarę nė žodžio, su paprasta ir įelektrinta šypsena lūpose.

Naktį nemiegojau.

O žinote kodėl?

Savaime suprantama, kad žinote.

Savaime suprantama visi numano, kad, neskaitant visa kita, tai yra staiga atšilusią egzistenciją iš pagrindų krečiančio žemės drebėjimo pojūtis, kažkas, kirbantis mano šeštą dešimtį įpusėjusios lengvatikės galvelėje. Ir kad tas kažkas įvardijamas: „Ir netgi kuo tik norime."

Atsikeliu septintą it švysteléta spyruoklės, pasipiktinusį katiną nusviesdama į kitą lovos galą. Aš alkana. Alkana tikrąja žodžio prasme (nuo sviesto

ir mirabelių uogienės lūžtanti milžiniška duonos riekė tik dar labiau paaštrina mano žvėrišką apetitą) ir alkana perkeltine prasme: aš pasiutėliškai nekantrauju sužinoti, koks bus tęsinys. Kaip žvėris narve suku ratus savo virtuvėje, aprėkiu kažkokį katiną, pašaunu į skrandį antrą duonos-sviesto-uogienės partiją, vaikštau skersai išilgai, tvarkydama daiktus, kurių visai nereikia tvarkyti, ir ruošiuosi trečiam duoniniam prisėdimui.

O paskui, aštuntą valandą, ūmai nusiraminu.

Be perspėjimo, netikėtai ant manęs ima lašėti didžiulis ramybės jausmas. Kas nutiko? Mutacija. Nežinau kito paaiškinimo; kai kuriems išauga žiaunos, mane aplanko išmintis.

Žnekteliu ant kėdės, ir gyvenimas vėl ima tekėti savo vaga.

Vaga, tarp kita ko, nelabai viliojanti: prisimenu, kad tebesu namsargė ir kad devintą turiu būti Bako gatvėje, kad nupirkčiau vario valiklio. „Devintą“ – neįtikėtinas tikslumas, tarkime, rytmetį. Bet vakar, planuodama savo rytdienos triūsus, pasakiau sau: „Nueisiu apie devynias.“ Taigi pasiimu savo krepšį bei rankinę ir išeinu į platųjį pasaulį veizėti medžiagos, kuri nublizgina turtuolių namų puošmenas. Lauke nuostabi pavasario diena. Iš tolo pastebiu Žeženą, besikepurnėjantį iš savo kartonų; džiaugiuosi už jį artėjančiomis gražiomis dienomis. Šmėžteli mintis apie benamio prisirišimą

prie didžiojo arogantiškojo gastronomijos popiežiaus, ir nusišypsau; tam, kas yra laimingas, klasių kova staiga atrodo ne tokia svarbi, sakau pati sau, stebėdamasi savo maištininkiškos sąmonės sušvelnėjimu.

O paskui atsitinka šitai: netikėtai Žeženas susvirduliuoja. Esu jau ne toliau kaip per penkiolika žingsnių ir sunerimusi suraukiu antakius. Jis svirduliuoja smarkiai, kaip ant laivo, pagauto sūpavimo, denio: matau jo veidą bei paklaikusią išraišką. „Kas vyksta?" – garsiai klausiu, paspausdama žingsnį vargetos link. Paprastai tokią valandą Žeženas būna negirtas, be to, jis pakelia alkoholį taip gerai, kaip karvė pievos žolę. Blogiau ir būti negali: gatvė bemaž dyka; esu vienintelė, pastebėjusi keverzojantį bėdžių. Jis nukėblina kelis nerangius žingsnius gatvės link, sustoja, paskui, man esant vos už dviejų metrų, ūmai deda į kojas, tarsi jį vytųsi tūkstantis nelabųjų.

Ir štai tęsinys.

Tęsinys, kurio, kaip ir kiekvienas, būčiau niekada nenorėjusi.

23

Mano kamelijos

Aš mirštu.

Aiškiaregiškai žinau, kad mirštu, kad užgesiu Bako gatvėje gražų pavasario rytą, nes benamis, vardu Žeženas, šokdamas Šventojo Vito šokį, klydinėjo dykoje gatvėje, nebodamas nei žmonių, nei Dievo.

Iš tikrųjų gatvė ne tokia ir dyka.

Palikusi krepšį ir rankinę, puoliau paskui Žeženą.

Paskui mane partrenkė.

Tik parkrisdama, po akimirkos nustėrimo ir visiško nesupratimo ir, kol dar skausmas manęs nepersmelkė, pamačiau, kas mane partrenkė. Dabar guliu ant nugaros, o man priešais akis – neaprėpiamas valyklos sunkvežimėlio šonas. Sunkvežimis bandė manęs nekliudyti ir pasidavė į kairę, tačiau per vėlai: trenkiausi tiesiai į jo priekinį dešinįjį sparną. „Malavuan valykla“ skelbia mėlynas logotipas ant baltos mašinos. Juokčiausi, jei galėčiau. Dievo keliai tokie aiškūs tiems, kurie užsigeidžia juos išaiškinti... Galvoju apie Manuelą, kuri graušis iki gyvenimo galo dėl šios,

valyklos sukeltos, mirties, kuri tegali būti bausmė už dvigubą vagystę, kurios kaltininke per didelę jos klaidą aš tapau... Ir mane užlieja skausmas; fizinis skausmas, pasklindantis, užplūstantis, kuriam pavyksta neįtikėtinas triukas – būti ne kažkurioje vienoje vietoje ir prasismelkti visur, kur aš galiu kažką jausti; o po to sielos skausmas, iš paskos, todėl, kad pagalvojau apie Manuelą, kad paliksiu vieną, kad nebepamatysiu, ir todėl, kad tai man diegia širdį.

Sakoma, kad mirštant pro akis prabėga visas gyvenimas. Tačiau pro mano plačiai atmerktas akis, kurios neberegi nei furgonėlio, nei jo vairuotojos, jaunos valyklos darbuotojos, kuri man padavė slyvinę lino suknią ir dabar verkia ir šaukia, nepaisydama gero tono, nei praeivių, kurie atskubėjo po susidūrimo, ir daug ką man sako taip, kad nieko nesuprantu, – priešais mano plačiai atmerktas akis, kurios nebemato daugiau nieko iš šio pasaulio, seka vienas paskui kitą mylimi veidai, ir, apie kiekvieną iš jų pagalvojus, man plyšta širdis.

Kalbant apie veidus, pirmiausia matau snukutį. Taip, mano pirmoji mintis keliauja prie mano katino ne todėl, kad jis pats svarbiausias iš visų, bet todėl, kad prieš tikrąsias kančias ir tikruosius atsisveikinimus, noriu būti rami dėl savo ketur-

kojo kompaniono likimo. Šypsausi viduje, galvodama apie storą, nutukusį odmaišį, kuris man buvo partneris per paskutiniuosius dešimt našlavimo ir vienatvės metų, šypsausi liūdnokai ir švelniai, nes mirties akivaizdoje artimumas su mums draugiją palaikančiais gyvūnais, kurį kasdienybė paverčia banaliu, nebeatrodo mažiau akivaizdus; dešimt gyvenimo metų susikristalizavo į Levą, ir suvokiu, kad šie juokingi ir nereikalingi katinai, kurie žengia per mūsų gyvenimus su rimastim ir kvailių abejingumu, yra gerų ir smagių akimirkų bei laimingai susipynusių gyvenimų sergėtojai net po nelaimės baldakimu. Sudieu, Levai, sakydama sau pati, sakau sudieu gyvybei, prie kurios, nebūčiau patikėjusi, buvau taip prisirišusi.

Paskui mintimis savo katino likimą patikiu į Olimpos Sen Nicos rankas su giliu palengvėjimu, kylančiu iš įsitikinimo, kad ji juo gerai pasirūpins.

Nūnai galiu stoti prieš kitus.

Manuela.

Manuela, mano drauge.

Ant mirties slenksčio pagaliau tave tujinu.

Ar prisimeni tuos arbatos puodelius, gaubiamus draugystės šilko? Dešimt metų arbatos gėrimo ir kreipinių „jūs“, galiausiai, šiluma mano krūtinėj

ir tas begalinis dėkingumas, nežinau kam, gal gyvenimui, kad turėjau malonės būti tavo drauge. Ar žinai, kad kaip tik greta tavęs man kildavo gražiausios mintys? Ar turiu mirti, kad šitai pagaliau suprasčiau... Visos tos arbatos valandėlės, tie ilgi rafinuotumo protarpiai, ta didi nuoga dama be ištaigingų apdarų ir be rūmų – be viso to, Manuela, būčiau buvusi tik namsargė, tuo tarpu tu mane užkrėtei – nes širdies aristokratija yra užkrečiama liga – ir pavertei moterimi, sugebančia bičiuliautis... Argi būčiau galėjusi taip lengvai pakeisti savo, vargšės, troškulį į Meno malonumą ir susižavėti mėlynu porcelianu, šiurenančia lapija, ilgesingomis kamelijomis ir visomis tomis amžinosiomis brangenybėmis, visais tais prašmatniais perlais nesiliaujančioje upės tėkmėje, jei tu savaitė po savaitės, atverdama man savo širdį, nebūtum pasiaukojusi drauge su manimi šventam arbatos ritualui?

Kaip man tavęs jau trūksta... Šįryt suprantu, ką reiškia mirti: išnykimo valandą kaip tik kiti mums miršta, kadangi aš esu čia, guliu ant šaltoko grindinio ir šaipausi iš paskutiniosios; šįryt viskas turi ne ką daugiau reikšmės nei vakar. Tik aš nebepamatysiu tų, kuriuos myliu, ir, jei kaip tik tai ir reiškia mirti, tai, kaip sakoma, tikra tragedija.

Manuela, sese mano, te likimas nenori, kad būčiau tau tas, kuo tu man buvai: užtvaras nuo

nelaimės, tvirtovė nuo trivialumo. Ir toliau gyvenk, galvodama apie mane su džiaugsmu.

Tačiau mano širdžiai niekada daugiau tavęs nebepamatyti yra begalinė kančia.

O štai ir tu, Liusjenai, pageltusioje medaliono fotografijoje priešais mano atminties akis. Tu juokiesi, švilpauji. Ar tu irgi jautei mano mirtį, o ne savo, mūsų žvilgsnių pabaigą, gerokai prieš siaubui nugramzdinant tave į tamsą? Kas iš tiesų lieka iš gyvenimo, kai tie, su kuriais drauge jį gyvenome, nūnai yra jau taip seniai mirę? Šiandien keistai jaučiuosi, tarsi tave išduočiau; mirti – tai lyg iš tikrųjų tave nužudyti. Taigi išbandymui neužtenka, kad mes jaučiame kitus pasitraukiančius; dar reikia padaryti galą tiems, kurie vis dar gyvi vien tik mūsų prisiminimuose. Ir vis dėlto tu šypsaisi, švilpauji, ir staiga aš taip pat šypsausi. Liusjenai... eik... Aš tave labai mylėjau ir galbūt dėl to nusipelnau ramybės. Mes ilsėsimės ramybėje mūsų krašto kapinaitėse. Tolumoje girdėti upė. Ten žvejoja alses ir gružlius. Ten pažaisti ateina vaikai, plyšodami visa gerkle. Vakare, leidžiantis saulei, aidint varpui, girdisi maldos Mergelei Marijai.

Ir jūs, Kakuro, brangusis Kakuro, kuris mane privertėte patikėti kamelijos įmanomybe... Tik prabėgomis šiandien galvoju apie jus; kelios savaitės

durų neatveria; pažinojau jus beveik tik tokį, koks buvote man: dangiškasis geradarys, stebuklingas balzamas nuo įsitikinimų lemtimi. Ar galėjo būti kitaip? Kas žino... Negaliu sukliudyti šiai abejonei nespausti man širdies. O jei? O jei jūs dar būtumėt mane prajuokinęs, prakalbinęs bei pravirkdęs, nuplaudamas nuo visų tų metų kaltės dėmę ir per neįmanomos meilės sąmokslą sugrąžindamas Lizetei jos prarastą garbę? Kaip gaila... Dabar jūs išnykstate tamsoje, ir šią valandą, kai daugiau jūsų niekada nebeišvysiu, turiu atsisakyti kada nors sužinoti likimo atsakymą...

Ar tai ir yra mirtis? Ar tai tokia kančia? Ir kiek dar laiko?

Amžinybę, jei vis dar nežinau.

Paloma, mano dukra.

Atsisuku į tave. Į tave paskutinę.

Paloma, mano dukra.

Vaikų neturėjau, nes taip jau išėjo. Ar aš dėl to krimtausi? Ne. Bet jei būčiau turėjusi dukterį, ja būtum buvusi tu. Ir iš visų jėgų meldžiu, kad tavo gyvenimas būtų tokio lygio, kokio galima iš tavęs tikėtis.

O paskui nušvitimas.

Tikras nušvitimas: matau tavo gražų, rimtą ir skaistų veidą, tavo akinius rožiniais rėmeliais ir tą tavo būdą glamžyti liemenės kraštą, žiūrėti tiesiai

į akis ir glostyti katiną, tarsi jis galėtų kalbėti. Ir imu verkti. Verkti iš džiaugsmo, viduje. Ką mato žiopliai, palinkę virš mano sulaužyto kūno? Nežinau.

Tačiau viduje – saulė.

Kaip nustatoma gyvenimo vertė? „Svarbu, – vieną dieną pasakė man Paloma, – ne mirtis, o tai, ką darom mirdami". „Ką aš dariau mirties akimirką?" – klausiu savęs su širdies šilumoje jau parengtu atsakymu.

Ką aš dariau?

Sutikau kitą žmogų ir buvau pasirengusi mylėti.

Po penkiasdešimt ketverių metų emocinės ir moralinės dykynės, vos pamargintos vienintelio Liusjeno, kuris tebuvo mano pačios nuolankus šešėlis, švelnumu, po penkiasdešimt ketverių metų pogrindžio ir nebylių pergalių viduje, iškimštame apleista siela, po penkiasdešimt ketverių metų neapykantos pasauliui ir klanui, kuria palengvindavau savo nereikšmingas frustracijas, po penkiasdešimt ketverių metų nesutinkant nieko, nei kada nors buvus su kitu:

Manuela, visada.

Taip pat Kakuro.

Ir Paloma, mano sielos sese.

Mano kamelijos.

Mielai išgerčiau su jumis paskutinį arbatos puodelį.

Tada linksmas kokeris nukarusiomis ausimis ir liežuviu pereina mano regėjimo lauką. Tai kvaila... tačiau nuo to man dar kyla noras juoktis. Sudieu, Neptūnai. Paikas tu šuo, bet reikia manyti, kad mirtis išmuša pagrindą mums iš po kojų; veikiausiai mano paskutinioji mintis bus kaip tik apie tave. Ir jei tai turi prasmę, ji nuo manęs visiškai pasprunka.

Ak ne. Štai.

Paskutinis regėjimas.

Kaip keista... Nebematau veidų...

Artėja vasara. Septynios. Kaimo bažnyčioje skambina varpais. Vėl matau palinkusią tėvo nugarą, birželio žemę vartančias įsitempusias rankas. Saulė ritasi žemyn. Tėvas atsitiesia, perbraukia rankove per kaktą, patraukia namų židinio link.

Plušos pabaiga.

Netrukus devynios.

Mirštu ramybėje.

Paskutinė gilioji mintis

Ką daryti
Susidūrus su niekados
Jei neieškoti
Visados
Keliose užslėptose gaidose?

Šįryt mirė ponia Mišel. Prie Bako gatvės ją partrenkė valyklos furgonėlis. Negaliu patikėti, kad rašau šiuos žodžius.

Šią žinią man pranešė Kakuro. Regis, Polis, jo sekretorius, kaip tik tuo metu lipo gatve į viršų. Jis matė nelaimingą atsitikimą iš toli, bet, kai pribėgo, buvo per vėlu. Ji norėjo pagelbėti benamiui Žeženui, įsikūrusiam Bako gatvės kampe – jis buvo nusitašęs iki žemės graibymo. Ji bėgo paskui jį ir nepamatė furgonėlio. Atrodo, vairuotoją teko nuvežti į ligoninę: ją ištiko smarkus nervų priepuolis.

Kakuro paskambino mums į duris apie vienuoliktą. Jis paprašė pakviesti mane ir tada, paėmęs mano ranką, tarė: „Nėra kaip tave apsaugoti nuo šios kančios, Paloma, tad pasakysiu, kas nutiko: ką tik, apie devintą, Renė pakliuvo į avariją. Labai sunkią avariją. Ji mirė.“ Jis verkė. Labai stipriai suspaudė man ranką. „Dieve mano, bet kas gi

ta Renė?" – paklausė išsigandusi mama. „Ponia Mišel" – jai atsakė Kakuro. „A!" – pratarė mama su palengvėjimu. Jis su pasibjaurėjimu nusisuko nuo jos. „Paloma, turiu sutvarkyti aibę nelabai smagių reikalų, bet mes susitiksime po to, sutarta?" – pasakė jis man. Aš palinkčiojau galva ir taip pat labai stipriai suspaudžiau jam ranką. Greitai japoniškai atsisveikinom, žemai nusilenkdami. Mes vienas kitą suprantame. Mums taip skaudu.

Kai jis išėjo, vienintelis dalykas, kurio aš norėjau – išvengti mamos. Ji pravėrė burną, bet aš pakėliau ranką delnu į ją, norėdama pasakyti: „Net nemėgink." Ji žagtelėjo, bet nesiartino, leido man eiti į savo kambarį. Ten susiriečiau į kamuoliuką ant lovos. Po pusvalandžio mama švelniai pabeldė į duris. Aš atsakiau: „Ne." Ji neužsispyrė.

Praėjo dešimt valandų. Daugiabutyje taip pat nutiko daugybė dalykų. Trumpai išdėstysiu: išgirdusi naujieną, Olimpa Sen Nica nuskubėjo į ponios Mišel butą (spynų meistras atėjo atidaryti) paimti Levo ir įkurdino jį pas save. Manau, kad ponia Mišel, kad Renė... manau, kad ji būtų to norėjusi. Tai mane paguodė. Ponia de Brogl ėmėsi viskam vadovauti, prižiūrima Kakuro. Keista, kaip šita sena ožka man pasirodė beveik simpatiška. Ji pasakė mamai, savo naujajai bičiulei: „Dvidešimt septynerius metus ji buvo čia. Mums jos trūks." Ji tuoj pat suorganizavo rinkliavą už gėles ir apsiėmė

susisiekti su Renė šeimos nariais. Ar jų yra? Nežinau, bet ponia de Brogl paieškos.

Blogiausia – su ponia Lopez. Jai pranešė irgi ponia de Brogl, kai ji dešimtą valandą atėjo tvarkytis. Regis, porą sekundžių stovėjo nesuprasdama, ranka užsiėmusi burną. Paskui nugriuvo. Kai atsipeikėjo po ketvirčio valandos, tik sušnabždėjo: „Atsiprašau, oi, atsiprašau“, paskui vėl užsirišo skarą ir grįžo namo.

Širdgėla.

O aš? O ką aš jaučiu? Tauškiu apie nereikšmingus Grenel 7 įvykius, bet nesu labai ryžtinga. Bijau pažvelgti į savo vidų ir pamatyti, kas dedasi. Man taip pat gėda. Manau, kad norėjau mirti ir priversti kentėti Kolombą, mamą bei tėtį, nes aš niekada iš tiesų nekentėjau. O gal veikiau kentėjau, bet ne taip, kad skaudėtų, tad visi mano menki planai tebuvo nerūpestingos paauglės užgaidos. Mažos turtingos mergaitės, kuri nori atkreipti į save dėmesį, racionalizacija.

Bet šįsyk pirmą kartą man skaudėjo, labai skaudėjo. Smūgis kumščiu į pilvą: kvapas užgniaužtas, širdis sutraiškyta, skrandis visiškai suplotas. Nepakeliamas fizinis skausmas. Klausiau savęs, ar aš vieną dieną nuo jo atsigausiu, nuo šito skausmo. Man taip skaudėjo, nors rėk. Bet nerėkiau. Dabar jaučiu, kad skausmas vis dar nepraėjo, bet jis man nebetrukdo vaikščioti ar kalbėti – tai bejėgiškumo

ir visiško absurdo jausmas. Tai, vadinasi, šitaip? Iš karto viskas, kas galima, užgęsta? Gyvenimas, pilnas sumanymų, vos pradėtų diskusijų, netgi neįgyvendintų troškimų, užgęsta per sekundę, ir nieko nebėra, nieko nebepadarysi, nebegali grįžti atgal?

Pirmą kartą gyvenime pajutau žodžio *niekada* reikšmę. Ogi tai siaubinga. Ištariame šį žodį šimtą kartų per dieną, bet nežinome, ką sakome, nesusidūrę su tikruoju *daugiau niekada*. Pagaliau, visada turime iliuziją, kad kontroliuojame tai, kas vyksta; niekas mums neatrodo galutinis. Kas kad visas šias paskutines savaites sakiau sau, jog netrukus nusižudysiu, ar aš tuo iš tiesų tikėjau? Ar šis sprendimas man iš tiesų leido pajusti žodžio *niekada* prasmę? Visiškai ne. Jis man leido pajusti valdžią nuspręsti. Ir net jei kelias sekundes galėjau įsivaizduoti mirusi, *baigta visiem laikam* tebeliko tušti žodžiai. Bet kai miršta kas nors, ką mylime... galiu jums pasakyti, kad tada jaučiame, kas tuo norima pasakyti, ir tai labai labai skaudina. Tai lyg fejerverkas, kuris staiga užgęsta, ir viskas aplinkui pasidaro tamsu. Jaučiuosi viena, negaluojanti, man skauda širdį, ir kiekvienas judesys kainuoja milžiniškas pastangas.

O paskui kai kas nutiko. Tai vos įtikėtina tokią liūdną dieną. Apie penktą valandą drauge su Kakuro nusileidome į ponios Mišel butą (noriu pasakyti, Renė), nes jis norėjo paimti jos drabužius ir

nuvežti į ligoninės morgą. Jis paskambino į duris ir paklausė mamos, ar gali su manim pasikalbėti. Bet nuspėjau, kad tai jis: aš jau buvau čia. Aišku, kad norėjau jį palydėti. Liftu važiavome nesikalbėdami. Jis atrodė labai pavargęs; labiau pavargęs nei liūdnas; pamaniau sau: šit kaip kančia atsispindi protinguose veiduose. Ji nesiafišuoja; ji tik sukuria labai didelio nuovargio įspūdį. Ar aš taip pat atrodau pavargusi?

Taigi su Kakuro nusileidome į namo sargų butą. Bet, eidami per kiemą, abudu tuo pat metu staiga sustojome: kažkas sėdėjo prie pianino, ir puikiai girdėjome, ką tas kažkas groja. Tai buvo Sati, aš manau, na, nesu įsitikinusi, kad ir kaip ten būtų, skambino klasikinį kūrinį.

Iš tikrųjų neturiu giliosios minties šia tema. Beje, kaip gali kilti gilioji mintis, kai sielos sesė guli morgo šaldytuve. Tik žinau, kad abudu staiga sustojome ir giliai kvėpavome, klausydamiesi muzikos, kuri sklido iš viršaus, leisdami saulei šildyti mūsų veidus. „Manau, kad Renė būtų patikę šią akimirką“, – pasakė Kakuro. Ir mes pasilikome dar kelias minutes pasiklausyti muzikos. Aš su juo sutikau. Bet kodėl?

Šį vakarą, sumaitota širdim bei skrandžiu, galvodama apie tai sakau sau, jog galiausiai galbūt šitai yra gyvenimas – daugybė nusivylimų, bet taip pat keletas grožio akimirkų, per kurias laikas – nebe

tas. Tarsi muzikos natos sudarytų kažką panašaus į skliaustus laike, sustingdytų laiką: čia pat – kitur, visada, gaubiama niekados.

Taip, šitai – *visada*, gaubiama *niekados*.

Nebijokite, Renė, aš nenusižudysiu ir visiškai nieko nesudeginsiu.

Kadangi nuo šiol dėl jūsų tykosiu visados, gaubiamo niekados.

Grožio šiame pasaulyje.

Turinys

Barbery, Muriel

Ba417 Ežio elegancija : romanas / Muriel Barbery ; iš prancūzų kalbos vertė Eglė Juciūnaitė. – Vilnius : Gimtasis žodis, 2010. – 398, [2] p.

ISBN 978-9955-16-331-2

Septintame Paryžiaus rajone, prašmatniame name, susipina trijų veikėjų likimai ir užsimezga neįmanoma draugystė tarp *tikros* namo sargės, turtingų tėvų paauglės dukters bei turtingo meno mylėtojo japono...

UDK 840-3

Muriel Barbery

Ežio elegancija

Romanas

Redaktorė *Violeta Mickevičiūtė*

Maketavo *Ramunė Šarpytė-Girniukaitienė*

Viršelio dailininkas *Romualdas Balinskas*

SL 098. Tiražas 1400 egz.

Išleido leidykla „Gimtasis žodis“

Rūdninkų g. 10, 01135 Vilnius

El. p. gimtasiszodis@takas.lt

Interneto svetainė: http://www.gimtasiszodis.lt

Spausdino AB „Spauda“

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

info@spauda.com | www.spauda.com

Septintame Paryžiaus rajone, prašmatniame name, susi veikėjų likimai ir užsimezga neįmanoma draugystė tarp *tikros* namo sargės, turtingų tėvų paauglės dukters bei turtingo meno mylėtojo japono. Renė ir Paloma panašiai kalba apie laiką, grožį ir gyvenimo prasmę, abi garbina Japonijos kultūrą.

„Aš – Renė, man penkiasdešimt ketveri, dirbu namsarge Grenel gatvėje Nr. 7, buržujų name. Esu našlė, maža, bjauri rubuilė, pėdos su išsišovusiais kaulais, ir būna rytų lyg tyčia, kai man iš burnos tvoskia kaip iš begemoto nasrų. Tačiau svarbiausia, aš taip puikiai atitinku stereotipinės namsargės paveikslą, kad niekam net į galvą nešautų, jog esu kur kas labiau apsišvietusi nei visi šie turtuoliai.

Aš – Paloma, man dvylika, gyvenu Grenel gatvėje Nr. 7, turtuolių bute. Bet jau labai seniai žinau, kad galutinė stotelė – akvariumas: suaugusiųjų būties tuštumas ir beprasmybė. Iš kur tai žinau? Taip jau yra, kad esu labai protinga. Netgi išskirtinai protinga. Taigi todėl apsisprendžiau: šių mokslo metų pabaigoje, per savo tryliktąjį gimtadienį, nusižudysiu."

Tai filosofiškas, šmaikštus, kandus, jautrumo stygas virpinantis romanas su netikėta pabaiga. Čia kalbama apie gyvenimo džiaugsmą, didybės įžvelgimą mažyčiuose dalykuose, žmogiškosios būties malonumus. Pasakojimas tik iš pirmo žvilgsnio labai paryžietiškas, o iš tiesų universalus. „Ežio elegancija" – bestseleris abiejose Atlanto pusėse. 2009 m. pagal jį pasirodė filmas „Ežys" („L'Hérisson"). Išėjus šiam romanui, jo autorė Muriel Barbery (g. 1969 m.) atsidūrė populiariausių rašytojų dešimtuke.

ISBN 978-9955-16-331-2

